НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЦУРКАН КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

УДК 39:[745.52+677]:[7.036:[377/378+008](477.83)"18/20"(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

НАРОДНИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ ТЕКСТИЛЬ НА ЛЬВІВЩИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XXI СТ.: ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Спеціальність 07.00.05 – етнологія

Подається на здобуття наукового ступеня *кандидата історичних наук*

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ К. С. Цуркан

Науковий керівник: Кусько Галина Дмитрівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент

Львів – 2021

АНОТАЦІЯ

Цуркан К. С. Народний та професійний текстиль на Львівщині в другій половині XIX – на початку XXI ст.: освітньо-культурний аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07.00.05 «Етнологія». – Інститут народознавства НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів, 2021.

У дисертації висвітлено освітньо-культурний аспект народного та професійного текстилю Львівщини. Обрані хронологічні межі дозволили простежити розвиток професійного текстилю від становлення і донині з позиції мистецької освіти. Професійна освіта у галузі художнього текстилю мала витоки від художньо-промислових шкіл другої половини XIX ст., була скерована на підготовку фахівців для промисловості у другій половині XX ст., - на розвиток індивідуальності художника - у часи незалежності України.

Народний текстиль передбачає функціональне застосування. Кожна річ мала своє призначення, зрозуміле і логічне в побуті або одязі. Оздоблення, форма, характер орнаментики текстильного виробу свідчать про його приналежність до конкретного етнографічного регіону. Ця специфіка відображалась і в освіті. Головними критеріями у виборі місця для організації шкіл були осередки з давніми традиціями промислів. З другої половини XX ст. в огляду на динамічні темпи розвитку текстильного виробництва професійна освіта в галузі текстилю розвивається у напрямку промислового текстилю. Для збереження національних традицій для наступних поколінь у методики навчальних програм нових мистецьких закладів освіти запроваджується вивчення народного мистецтва, традиційних текстильних технік. У виробництво впроваджувались роботи художників, натхнені народним мистецтвом. Таким чином традиційна складова була передана наступним поколінням художників та викладачів.

В період незалежності України поступово відступає потреба у цілеспрямованій підготовці спеціалістів для промисловості, першочерговим завданням професійного текстилю постає створення художнього образу, осмислення питань, актуальних для суспільства. З огляду на такий пріоритет відбувається динамічне розширення формотворчих засобів, які розглядаються у дисертації. Одним з таких питань, актуальних для нашого суспільства протягом всієї історії, є національна самоідентичність. Професійна освіта – важлива частина розвитку українського професійного текстилю, а народне мистецтво є частиною етнічної свідомості. Дисертація розкриває взаємозв'язок цих видів мистецтва текстилю, професійної освіти та важливості цього зв'язку для української культури та збереження етнічної свідомості наступних поколінь.

Метою дослідження є з'ясування розвитку народного та професійного текстилю на Львівщині в контексті освітньо-культурного процесу в історичній ретроспективі з другої половини XIX ст. – донині. Поставлена мета була реалізована через виконання низки завдань: 1) з'ясовано стан вивчення об'єкту дослідження; 2) розкрито формування системи освіти в контексті народного текстилю у Галичині в другій половині XIX – першій половині XX ст.; 3) виявлені навчальні методики, що застосовувалися в галузі художнього текстилю у Галичині в другій половині XIX – першій половині XX ст.; 4) проведено диференціацію текстильних осередків, аналіз діяльності шкіл, навчальних майстерень, основних товариств, що сприяли розвитку ткацтва, коронкарства та інших жіночих рукодільних робіт у Галичині; 5) знайдені методичні розробки відділу художнього текстилю ЛУПДМ ім. І. Труша в 1946 – 1980-х рр.; 6) висвітлені умови становлення кафедри текстилю у ЛДІПДМ (тепер ЛНАМ), її методичний та творчий розвиток протягом 1946 – 1980-х рр. та пріоритети роботи кафедри, зв'язок із текстильним виробництвом, здобутки викладачів та випускників кафедри; 7) з'ясований напрямок роботи відділу художнього текстилю ЛУПДМ ім. І. Труша в 1991 – 2021 рр., педагогічну діяльність його випускників; 8) визначений розвиток кафедри художнього текстилю ЛНАМ впродовж 1991 – 2021 р. Виявлені методичні та творчі

здобутки діючих викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ; 9) розкриті форми розвитку навчального процесу, методично-організаційної, науково-дослідницької, творчої діяльності на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ з 1991 р. і донині; 10) охарактеризовані нові методики, професійні техніки, дисципліни в мистецькій освіті у галузі текстилю та виявлені тенденції їх розвитку; 11) окреслений розвиток мистецької освіти у галузі текстилю протягом періоду другої половини XIX – початку XXI століття з позиції збереження традицій народного текстилю та розвитку професійного текстилю.

Об'єкт дослідження – народний та професійний текстиль Львівщини, а предмет – ремісничa та професійна освіта як чинник збереження традиції та розвитку художнього текстилю, як основа для інтелектуальної творчості, художньої імпровізації. Територіально дослідження охопило Львівську область. Проте оскільки для вивчення взято суттєвий хронологічний відрізок, протягом якого змінювалися історичні умови та політико-адміністративний поділ, у нижній хронологічній межі – з другої половини XIX ст. – розглядається територія Львівського округу Королівства Галичини та Володимирії з резиденцією у Львові, дистриктами: Бережани, Бібрка, Броди, Городок, Зборів, Золочів, Жовква, Рава-Руська, Теребовля. Навчальні осередки цього періоду характеризувались єдністю методично-організаційних підходів, що було обумовлено державною політикою в галузі, характером суспільно-економічних та мистецьких процесів. У верхній хронологічній межі – досліджувалася Львівська область. З позиції вивчення професійного текстилю розглядаються львівські професійні заклади освіти, де спеціально навчають художньому текстилю: ЛНАМ, ЛФКДУМ ім. І. Труша. Також розглянуті навчальні заклади інших регіонів України, де працюють випускники цих закладів.

Наукова новизна полягає у тому, що вперше: здійснене комплексне дослідження народного та професійного текстилю з позиції взаємозв'язку з професійною освітою у історичному розрізі. Для кожного хронологічного періоду дослідження було уточнено: структуру та організацію системи органів державної влади і управління, яким підпорядковувалася система професійної

мистецької освіти. Для першого хронологічного періоду дослідження (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.): здійснена диференціація та систематизація текстильних шкіл за вузькопрофесійним спрямуванням та укладена карта виявлених текстильних осередків; проведено авторський аналіз художньо-методичної діяльності викладачів навчальних закладів; з'ясована суть методики німецького педагога Розалії Шалленфельд, яка застосовувалася при навчанні в дівочих ремісничих школах Галичини; в науковий обіг вводяться документи з фондів архіву ЦДІАЛ.

Для другого хронологічного періоду дослідження (1946-1990 рр.): зібрані та систематизовані наявні архівні документи щодо діяльності кафедри художнього текстилю ЛНАМ та відділу ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша, на основі яких відтворено історію формування освітніх методик названих професійних освітніх закладів; з'ясовані виробничі бази, які співпрацювали з кафедрою художнього текстилю ЛНАМ протягом її розвитку. В науковий обіг вводяться документи фонду Р-1653 (оп. 1 - накази по інституту) за 1953-1987 рр. архіву ЛНАМ та фондів Р-1653, Р-784, 1341 ДАЛО, інформація з цих джерел увійшла до додатку Б дисертації. Для третього хронологічного періоду дослідження (1991-2021 рр.): охарактеризовані спеціальні дисципліни кафедри художнього текстилю ЛНАМ та кафедри художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша, що сформувалися протягом 1991 – 2021 рр.; розглянуто педагогічну діяльність ряду випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ. В науковий обіг вводяться документи фонду Р-1653 (оп. 1-Ос - накази з особового складу студентів) архіву ЛНАМ (1991-2000-і рр.), низку світлин. Загальний обсяг введених в науковий обіг неопублікованих джерел - 219 позицій.

Ключові слова: народний текстиль, професійний текстиль, мистецька освіта, історія, методика, професійна творчість, художньо-промислові школи, навчальні майстерні, вищі навчальні заклади, батик, ткацтво.

SUMMARY

Tsurkan K. S. Folk and professional textiles in the Lviv region in the second half of the XIX – early XXI century: educational and cultural aspect. – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree of Historical Sciences (Doctor of Philosophy, PhD) in Specialty 07.00.05 «Ethnology». – Ivan Krypyakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine, Institute of Ethnology of the NAS of Ukraine, Lviv, 2021.

Thesis for a Candidate Degree of Historical Sciences (Doctor of Philosophy, PhD) in Specialty 07.00.05 «Ethnology». – Ivan Krypyakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine, Institute of Ethnology of the NAS of Ukraine, Lviv, 2021.

The dissertation covers the educational and cultural aspect of folk and professional textiles of Lviv region. The selected chronological boundaries allowed us to trace the development of professional textiles from the beginning to the present from the standpoint of art education. Professional education in the field of artistic textiles had its origins in art and industrial schools of the second half of the XIX century, was aimed at training specialists in industry in the second half of the twentieth century - the development of the artist's personality - during Ukraine's independence.

Folk textiles provide functional application. Each thing had its purpose, clear and logical in everyday life or clothing. The decoration, shape, nature of the ornamentation of a textile product indicate that it belongs to a specific ethnographic region. This specificity was reflected in education. The main criteria in choosing a place to organize schools were cells with a long tradition of crafts. Since the second half of the twentieth century, given the dynamic pace of development of textile production, professional education in the field of textiles is developing in the direction of industrial textiles. In order to preserve national traditions for the next generations, the study of folk art and traditional textile techniques is introduced into the methods of curricula of new art educational institutions. Works by artists inspired

by folk art were introduced into production. Thus, the traditional component was passed on to the next generation of artists and teachers.

During the period of Ukraine's independence, the need for purposeful training of specialists for industry gradually receded, and the creation of an artistic image and comprehension of issues relevant to society became a priority for professional textiles. Given this priority, there is a dynamic expansion of the formative tools, which are considered in the dissertation. One of such issues - relevant to our society throughout history is national self-identity. Vocational education is an important part of the development of Ukrainian professional textiles, and folk art is part of the ethnic consciousness. The dissertation reveals the relationship between these types of textile art, professional education and the importance of this connection for Ukrainian culture and the preservation of ethnic consciousness of future generations.

The aim of the study is to clarify the development of folk and professional textiles in the Lviv region in the context of the educational and cultural process in historical retrospect from the second half of the XIX century to the present. This goal was achieved through a number of tasks: 1) the state of study of the object of research is clarified; 2) the formation of the education system in the context of folk textiles in Galicia in the second half of the XIX - first half of the XX century is revealed; 3) identified teaching methods used in the field of artistic textiles in Galicia in the second half of the nineteenth - first half of the twentieth century; 4) differentiation of textile centers, analysis of the activities of schools, workshops, major societies that contributed to the development of weaving, lace-weaving and other women's handicrafts in Galicia; 5) found methodical developments of the department of artistic textiles LSADA named after I. Trush in 1946 – 1980's; 6) highlighted the conditions of formation of the Department of Textiles in LSIADA (now LNAA), its methodological and creative development during 1946 – 1980's and the priorities of the department, communication with the textile industry, the achievements of teachers and graduates of the department; 7) clarified the direction of work of the department of artistic textiles of the LSADA named by I. Trush in 1991 - 2021, pedagogical activity of its graduates; 8) the development of the department of artistic

textiles of LNAA during 1991 - 2021 is determined. The methodical and creative achievements of the current teachers of the department of artistic textiles of LNAA are revealed; 9) revealed forms of development of the educational process, methodological and organizational, research, creative activities at the Department of Artistic Textiles of LNAA since 1991 and until today; 10) new methods, professional techniques, disciplines in art education in the field of textiles are characterized and tendencies of their development are revealed; 11) outlines the development of art education in the field of textiles during the second half of the XIX - early XXI century from the standpoint of preserving the traditions of folk textiles and the development of professional textiles.

The object of research is folk and professional textiles of Lviv region, and the subject - craft and professional education as a factor in preserving the tradition and development of artistic textiles, as a basis for intellectual creativity, artistic improvisation. Territorial research covered the Lviv region. However, since a significant chronological segment was taken for the study, during which the historical conditions and the political-administrative division changed, in the lower chronological limit - from the second half of the XIX century. - the territory of the Lviv district of the Kingdom of Galicia and Vladimir with the residence in Lviv, districts: Rava-Ruska, Gorodok (Jagailonsky), Zhovkva, Bibrka, Zolochiv, Brody, Zboriv, Terebovlya, Berezhany is considered. Educational centers of this period were characterized by the unity of methodological and organizational approaches, which was due to state policy in the field, the nature of socio-economic and artistic processes. In the upper chronological limit - the Lviv region was studied. From the standpoint of studying professional textiles, Lviv professional educational institutions are considered, where art textiles are specially taught: LNAA, LVCDAA named after I. Trusha. Educational institutions of other regions of Ukraine, where graduates of these institutions work, are also considered.

The scientific novelty is that for the first time: a comprehensive study of folk and professional textiles from the standpoint of the relationship with vocational education in the historical context. For each chronological period of the study, the

following was specified: the structure and organization of the system of public authorities and administration to which the system of professional art education was subordinated. For the first chronological period of research (the second half of the XIX century - the first half of the XX century): differentiation and systematization of textile schools by narrow professional direction is carried out and the map of the revealed textile centers is made; the author's analysis of artistic and methodical activity of teachers of educational institutions is carried out; the essence of the method of the German teacher Rosalia Schallenfeld, which was used in teaching in girls' craft schools in Galicia, was clarified; documents from the funds of the CSHAL archive are put into scientific circulation.

For the second chronological period of the study (1946-1990): collected and systematized available archival documents on the activities of the Department of Artistic Textiles of LNAA and the Department of Weaving of LVCDAA named after I. Trush, on the basis of which the history of formation of educational methods of the named professional educational institutions is reproduced; the production bases that cooperated with the Department of Artistic Textiles of LNAA during its development were clarified. Documents of the R-1653 fund (desc. 1 - orders of the institute) for 1953-1987 of the LNAA archive and the R-1653, R-784, 1341 of SALR funds are introduced into scientific circulation, information from these sources is included in Appendix B of the dissertation. For the third chronological period of research (1991-2021): special disciplines of the department of artistic textiles of LNAM and the Department of Weaving of LVCDAA named after I. Trush, formed during 1991 - 2021; the pedagogical activity of a number of graduates of the department of artistic textiles of LNAA is considered. Documents of the R-1653 fund (desc. 1-Os - orders from the staff of students) of the LNAA archive (1991-2000), a number of photographs are introduced into scientific circulation. The total volume of unpublished sources put into scientific circulation is 219 items.

Key words: folk textiles, professional textiles, art education, history, methods, professional creativity, art-industrial schools, educational workshops, higher educational establishments, batik, weaving.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Цуркан К. С. Художній текстиль на Львівщині в другій половині XIX – на початку XXI ст.: освітньо-культурний аспект. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2021. 276 с.

Статті у фахових наукових виданнях:

2. Цуркан К. С. Структура, організація й осередки мистецької освіти у галузі текстилю в Галичині останньої третини XIX – початку XX ст. *Народознавчі зошити.* 2016. № 1. С. 153–170.

3. Цуркан К. С. Методика Розалії Шалленфельд. Її виникнення та застосування в навчальному процесі у жіночих фахових школах Галичини кін. XIX – поч. XX ст. *Народознавчі зошити*. 2016. № 6. С. 1404–1412.

4. Цуркан К. С. Роль етнографічних практик у формуванні етнічної складової сучасного текстилю (на матеріалах етнографічних практик кафедри художнього текстилю ЛНАМ). *Народознавчі зошити*. 2021. № 4. С. 871–883. (ERIH PLUS).

5. Цуркан К. С. Сучасний український професійний текстиль: нові засоби образотворення. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2021. № 57. С. 133–147. (Index Copernicus, ERIH PLUS).

Публікації, що додатково відображають результати дослідження:

6. Цуркан К. С. Роль музейно-виставкової діяльності у розвитку мистецької освіти в галузі художнього текстилю у Західній Україні. *Аркадія ОНПУ України*. 2013. № 4–05/7. С. 36–38.

7. Цуркан К. С. Творчо-методичні пріоритети кафедри художнього текстилю ЛНАМ у 1970–1980-х рр. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. ХДАДМ. 2015. № 3. С. 106–111.

8. Цуркан К. С. Становлення та розвиток кафедри художнього текстилю ЛНАМ у 1946-1960-х рр. *Вісник ХДАДМ*. 2015. № 5. С. 84–91.

9. Цуркан К. С. Викладачі кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ). *Вісник ХДАДМ*. 2015. № 7. С. 72–81.

10. Цуркан К. С. Художній текстиль України у спеціальній літературі як предмет наукового пошуку. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. *Наукові записки РДГУ*. 2014. Вип. 20. Т. 1. С. 196–200.

11. Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво: досвід ЛНАМ та Львівської ткацької фабрики. *Рукотвір: ЛНАМ*. 2013–2014. Вип. 3. С. 154–162.

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень 14

ВСТУП 15

РОЗДІЛ 1. Історіографія, джерела та методологія дослідження 23

1. 1. Розробка теми в науковій літературі 23

1. 2. Джерельна база роботи 47

1. 3. Теоретико-методологічні засади праці 53

РОЗДІЛ 2. Структура, організація й осередки мистецької освіти у галузі текстилю в Галичині останньої третини XIX – І половини XX ст.

2.1. Методики викладання дисциплін в навчальних закладах Галичини з підготовки фахівців у галузі текстилю ІІ половини XIX – початку XX ст. 57

2.2. Діяльність шкіл, навчальних майстерень, курсів в Галичині у галузі текстилю 82

РОЗДІЛ 3. Професійна освіта в галузі художнього текстилю в Україні у 1946 – 1980-х рр.: ЛДІПДМ та ЛУПДМ ім. І. Труша 115

3. 1. Становлення, методичний та творчий розвиток кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ у 1946 – 1980-х рр. 116

3. 2. Методичні розробки кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ та відділу художнього текстилю ЛУПДМ ім. І. Труша в 1946 – 1980-х рр. 129

3. 3. Виробничі практики на підприємствах як частина навчально-методичного циклу кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ 136

РОЗДІЛ 4. Мистецька освіта Львова в галузі художнього текстилю в період незалежності 150

4. 1. Пріоритети розвитку мистецької освіти у галузі текстилю в 1990 – 2000-х рр. 150

4. 2. Методична, творча та наукова діяльність викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ 164

4. 3. Запровадження, динаміка та перспективи розвитку дисципліни «Комп'ютерне проєктування» в навчальному процесі кафедри художнього текстилю ЛНАМ 176

4. 4. Педагогічна й творча діяльність випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ та відділу художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша 183
ВИСНОВКИ 190
Список використаних джерел та літератури 197
Додатки

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Архів ЛНАМ – Архів Львівської національної академії мистецтв

ВІАЛЕГПРОМ – Всесоюзний інститут асортименту легкої промисловості

ВКПМ ім. В. Шкрібляка – Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Шкрібляка

ВХУТЕМАС – Вищі художньо-технічні майстерні

ДАЛО – Державний архів Львівської області

КІПДМ ЛНАМ – Косівський інститут прикладного і декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв

ЛАМ – Львівська академія мистецтв

ЛДІПДМ – Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва

ЛДКДУМ ім. І. Труша – Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша

ЛФКДУМ ім. І. Труша – Львівський фаховий коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша

ЛНАМ – Львівська національна академія мистецтв

ЛТФ – Львівська ткацька фабрика

ЛУПДМ ім. І. Труша – Львівське училище прикладного та декоративного мистецтва ім. І. Труша

НСТ – Наукове студентське товариство

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

СТБ – Станок ткацький безчовниковий

МВХПУ (колишнє Строганівське) – Московське вище художньо-промислове училище в Москві

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ЦДІАЛ України – Центральний державний історичний архів України (Львів)

ВСТУП

У розвитку художнього текстилю в Україні та, зокрема, на Львівщині є **актуальними** дві групи цього виду декоративно-прикладного мистецтва – народний та професійний. Під терміном «народний текстиль» розуміємо такі вироби мистецтва, що належать до матеріальної культури та цінності українського народу, мають характерні традиційні особливості щодо колористики, рисунку, техніки, асортименту та інших параметрів згідно етнографічного районування. Обрані хронологічні межі дозволяють простежити становлення та розвиток професійного текстилю з позиції мистецької освіти у галузі текстилю. «Професійний текстиль» тісно пов'язаний із професійною освітою, яка мала витоки від художньо-промислових шкіл другої половини XIX ст., була скерована на підготовку фахівців до промисловості у другій половині XX ст., у часи незалежності України – на розвиток індивідуальності художника.

Народний текстиль передбачає функціональне застосування. Передусім текстиль застосовувався для вжитку, кожна річ мала своє призначення, зрозуміле і логічне в побуті або одязі. Іншою характеристикою народного текстилю є його оздоблення. Специфіка оздоблення, форми, характер орнаментики текстильного виробу свідчать про його приналежність до конкретного етнографічного регіону. Ця специфіка відображалась і в освіті. Головними критеріями у виборі місця для організації шкіл були осередки з давніми традиціями промислів.

З другої половини XX ст. в огляду на динамічні темпи розвитку текстильного виробництва професійна освіта в галузі текстилю розвивається у напрямку промислового текстилю. Для збереження вектору національних традицій для наступних поколінь у методики навчальних програм львівської освіти у галузі текстилю, зокрема кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ, запроваджується вивчення технік народного ткацтва. Відповідним чином облаштовувалися ткацькі майстерні, проводилося вивчення народного орнаменту та його інтерпретацій для виконання завдань з друку, вивчалися

зразки народного ткацтва, вибійки, писанкарства (як прототипу «гарячого батику») та інших видів народного мистецтва. Проводилися етнографічні практики у музеях Львова та за місцем проживання студентів, організовувались поїздки зі студентками в Карпати з метою збору етнографічного матеріалу. У виробництво впроваджувались роботи художників, натхнені народним мистецтвом. Таким чином традиційна складова була передана наступним поколінням художників та викладачів.

В період незалежності України поступово відступає потреба у цілеспрямованій підготовці спеціалістів для промисловості, першочерговим завданням професійного текстилю постає створення художнього образу, осмислення питань, актуальних для суспільства. Відповіді на ці запитання художник текстилю дає відповідь шляхом залучення засобів своєї спеціальності. З огляду на такий пріоритет відбувається динамічне розширення формотворчих засобів, які розглядаються у дисертації.

Одним з таких питань, актуальних для нашого суспільства протягом всієї історії, є національна самоідентичність. З огляду на те, що професійна освіта – важлива частина розвитку українського професійного текстилю, а народне мистецтво складова етнічної свідомості є потреба у спеціальному дослідженні, яке б розкрило взаємозв'язок цих компонент задля збереження української культури та етнічної свідомості наступних поколінь.

Сучасний професійний текстиль характеризується динамічними змінами, тому дане дослідження має перспективи подальшого розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у контексті наукової теми відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України «Матеріальна та духовна культура українців у народознавчому дискурсі: традиції та інновації» (державний реєстраційний номер 0115U005546).

Метою дослідження є з'ясування розвитку народного та професійного текстилю на Львівщині в контексті освітньо-культурного процесу в історичній ретроспективі з другої половини XIX ст. – донині.

Відповідно до поставленої мети сформульовані **завдання**:

– вивчити історіографію предмета дослідження;

– проаналізувати стан вивчення об’єкту дослідження та з’ясувати невирішені раніше аспекти його вивчення;

– з’ясувати формування системи освіти в контексті народного текстилю в Галичині в другій половині XIX – першій половині XX ст.;

– виявити навчальні методики, що застосовувалися в галузі художнього текстилю в Галичині в другій половині XIX – першій половині XX ст.;

– диференціювати освітні осередки, провести аналіз діяльності шкіл, навчальних майстерень, основних товариств, що сприяли розвитку ткацтва, коронкарства та інших жіночих рукодільних робіт у Галичині;

– з позиції вивчення освітнього аспекту професійного текстилю виявити методичні розробки відділу художнього текстилю ЛУПДМ ім. І. Труша в 1946 – 1980-х рр.;

– проаналізувати умови становлення кафедри текстилю у ЛДІПДМ (тепер ЛНАМ), її методичний та творчий розвиток протягом 1946 – 1980-х рр. та виявити пріоритети роботи кафедри, зв’язок із текстильним виробництвом, здобутки викладачів та випускників кафедри;

– з’ясувати напрямок роботи відділу художнього текстилю ЛУПДМ ім. І. Труша в 1991 – 2018 рр., педагогічну діяльність його випускників;

– проаналізувати розвиток кафедри художнього текстилю ЛНАМ впродовж 1991 – 2021 р. З’ясувати методичні та творчі здобутки діючих викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ;

– розкрити форми розвитку навчального процесу, методично-організаційної, науково-дослідницької, творчої діяльності на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ з 1991 р. і донині;

– охарактеризувати нові методики, професійні техніки, дисципліни в мистецькій освіті у галузі текстилю та виявити тенденції їх розвитку.

– з’ясувати розвиток мистецької освіти у галузі текстилю протягом періоду другої половини XIX – початку XXI століття з позиції збереження традицій народного текстилю та розвитку професійного текстилю.

Об’єктом дослідження є народний та професійний текстиль Львівщини, а **предметом –** ремісничa та професійна освіта як чинник збереження традиції та розвитку художнього текстилю.

Територіальні межі дослідження. Протягом історичного відтинку – другої половини XIX ст. і дотепер Львів входив до складу різних держав. Відповідно до історичних умов, політико-адміністративного поділу, культурно-економічних потреб структурувалася та розвивалася освіта в галузі художнього текстилю. У **нижній хронологічній межі** – з другої половини XIX ст. – розглядається територія Львівського округу Королівства Галичини та Володимирії з резиденцією у Львові, дистриктами: Бережани, Бібрка, Броди, Городок, Зборів, Золочів, Жовква, Рава-Руська, Теребовля. Навчальні осередки цього періоду характеризувались єдністю методично-організаційних підходів, що було обумовлено державною політикою в галузі, характером суспільно-економічних та мистецьких процесів.

У верхній хронологічній межі – розглядається м. Львів. Оскільки починаючи з другої половини XX ст., змінюється адміністративно-політичний устрій, занепадають кустарні промисли, починається період фабричного виробництва, зазнає радикальних змін система освіти, зароджується професійна мистецька освіта. Відтак в контексті дослідження професійного текстилю у роботі розглядається Львів з двома центрами професійної освіти у галузі текстилю: ЛНАМ, ЛФКДУМ ім. І. Труша, а також в контексті педагогічної діяльності випускників ДШНМ (Дитяча школа народних мистецтв, м. Львів), Львівська ткацька фабрика (як одна з виробничих баз та в контексті виробничої діяльності випускників), Глинянська килимова фабрика «Перемога» (в контексті історії ткацького осередку в Глинянах та відродження ткацького промислу в радянський час). Оскільки освіта є невід’ємною частиною

професійного мистецтва, розглянуті вищі навчальні заклади інших регіонів України, де працюють випускники ЛНАМ.

Методи дослідження. Методичний арсенал формувався відповідно до завдань та матеріалів дисертації. Вивчення народного та професійного текстилю вимагало системного підходу. Були застосовані методи етнології: польове спостереження, порівняльно-історичний, комплексний аналіз. Основним у дослідженні був порівняльно-історичний метод, який дозволив виявити особливості розвитку професійної освіти протягом обраного хронологічного періоду.

При виконанні поставлених завдань були застосовані теоретичні та емпіричні методи дослідження. З теоретичних застосовувалися наступні методи: діахронний та синхронний розгляд матеріалу, аналіз та синтез, індуктивний та дедуктивний методи, гіпотеза. До емпіричних належали: порівняння, інтерв'ю, експеримент. Зібраний теоретичний матеріал з теми (друковані та рукописні джерела) був проаналізований та систематизований. Послідовність ведення дослідження відбувалась за хронологічним принципом, проте збір інформації для останнього періоду відбувався протягом всього періоду роботи.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що було:

- здійснене комплексне дослідження народного та професійного текстилю з позиції взаємозв'язку з ремісничою та професійною освітою у історичному розрізі;

- зібрано та систематизовано фактичний архівний матеріал щодо кожного з трьох періодів, на які умовно розділені хронологічні межі дослідження;

- розширено та уточнено структуру та організацію системи органів державної влади і управління, яким підпорядковувалися народні промисли та ремісниче освіта в Галичині на кінець XIX – початок XX ст.;

- здійснена диференціація та систематизація текстильних шкіл за вузькопрофесійним спрямуванням;

- з'ясовано методичну спільність через аналіз статутів текстильних шкіл;

- проведено авторський аналіз художньо-методичної діяльності викладачів навчальних закладів;

- з'ясовано суть методики німецького педагога Розалії Шалленфельд, яка застосовувалася при навчанні в дівочих ремісничих школах Галичини (спеціальної наукової літератури з теми не виявлено);

У науковий обіг вводиться інформація (текст дисертації та додатки):

- Центрального державного історичного архіву м. Львова;

- архіву Львівської національної академії мистецтв;

- Державного архіву Львівської області

- введено інформацію з рідкісних джерел:

«Методики жіночого рукоділля» М. А. Поспелової-Гатцук (1909);

Р. Шалленфельд «Рукоділля як обов'язковий предмет в державній школі» (1871).

- досліджено історію формування освітніх методик у галузі художнього текстилю у період існування СРСР;

- з'ясовані виробничі бази, які співпрацювали з кафедрою художнього текстилю ЛНАМ протягом її розвитку;

- охарактеризовано спеціальні дисципліни кафедри художнього текстилю ЛНАМ та кафедри художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша, що сформувалися протягом 1991 – 2018 рр.;

- розглянуто педагогічну діяльність ряду випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ

- до наукового обігу введено низку світлин та документів із історії мистецької текстильної освіти.

Практичне значення дослідження. Уведений до наукового обігу матеріал про професійні текстильні школи Львівщини кінця XIX – початку XX ст. може бути корисним для написання монографії, праць з історії декоративно-ужиткового мистецтва України, етнології, історії, педагогіки вищої школи, використовуватися у лекційних курсах при вивченні історії українського текстилю. Матеріали роботи можуть бути використані для видань з історії

ЛНАМ, кафедри художнього текстилю ЛНАМ, кафедри ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша. Результати дослідження усіх історичних періодів можуть бути використані при організації відповідних тематичних виставок народного та професійного текстилю. Дослідження знайшло практичне застосування при веденні дисципліни «Комп'ютерне проектування» на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ. Дослідження має перспективи розвитку, оскільки предмет дослідження є актуальним протягом усієї історії функціонування мистецької освіти у галузі текстилю.

Апробація результатів дослідження. Основний зміст дисертації оприлюднено у формі доповідей та презентацій на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: «Митець і музей: шляхи взаємодії» (Одеса, 25–27 квітня 2013 р.); 2) 63-тя науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу НЛТУ України (Львів, 22 травня 2013 р.); 3) «Мистецтво та епоха: культурно-історичний, ідейний і практичний аспект» (Львів, 23 травня 2013 р.); 4) «Проблеми дизайну та дизайн-освіти у світовому соціопросторі» (Львів, 5–7 грудня 2013 р.); 5) «Духовно-мобілізуюча функція мистецтва: історія і сучасні виклики» (Львів, 15 травня 2014 р.); 6) «Українська культурно-мистецька практика в історичній ретроспективі» (Рівне, 15–16 листопада 2014 р.); 7) «Перспективи розвитку сучасної науки» (Львів, 5–6 грудня 2014 р.); 8) «Суспільно-культурний вимір творчості: актуальна форма та больові точки життя нації» (Львів, 20 травня 2015 р.); 9) «Українська наука: проблеми сьогодення та перспективи розвитку» (Київ, 24–25 липня 2015 р.); 10) «Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах Євроінтеграції» (Харків, 15–16 жовтня 2015 р.); 11) «Духовно-моральні цінності епохи в еквіваленті естетичної творчості: історія і сучасність» (Львів, 21 квітня 2016 р.); 12) Міжнародна науково-теоретична конференція, присвячена 70-й річниці Львівської національної академії мистецтв та 140-й річниці з часу заснування професійної мистецької освіти у Львові (Львів, 16–17 листопада 2016 р.); 13) «Мистецький процес у новій культурно-цивілізаційній реальності: сталі цінності та подолання стереотипів» (Львів, 23 травня 2017 р.);

14) «Мистецький процес у новій культурно-цивілізаційній реальності: сталі цінності та подолання стереотипів» (Львів, 23 травня 2017 р.); 15) «Технології та їх вплив на сучасну культуру і мистецтво України» (Одеса, 22–23 березня 2018 р.); 16) «Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук» (Харків, 30–31 березня 2018 р.) 17) «Концептуальні дискусії у мистецьких практиках: ідея, форма, інтерпретація» (Львів, 24 квітня 2018 р.); 18) «Художні практики початку XXI століття: новації, тенденції, перспективи» (Київ, 22 листопада 2018 р.). Результати вивчення діяльності кафедри художнього текстилю ЛНАМ оприлюднені на виставці, присвяченій 70-річчю кафедри художнього текстилю ЛНАМ (21.09.2016). Був опублікований каталог «Кафедра художнього текстилю. 1946-2016», до якого увійшли матеріали автора дослідження.

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження викладені в монографії та 10 публікаціях, 4 з яких – в українських і зарубіжних фахових наукових виданнях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів з підрозділами), висновків, списку використаних джерел і літератури (553 позиції), додатків. Загальний обсяг праці становить 451 сторінок, з них 196 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1
ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. 1. Розробка теми в науковій літературі

Народний текстиль є досить широкою групою декоративно-прикладного мистецтва. До цієї групи можна віднести народне ткацтво, килимарство, коронкарство (плетіння мережив), вибійку, вишивку, гаптярство, вбрання, бісероплетіння. Різні види народного текстилю привертали увагу багатьох дослідників народного мистецтва та науковців.

З точки зору етнографічного районування територію Галичини населяли гуцули, бойки, лемки. Українські етнографічні дослідження кінця XIX століття пов'язані з діяльністю Літературного товариства ім. Т. Г. Шевченка (1873), згодом реорганізованого в Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка (1892), яке очолював М. Грушевський. Етнографічні дослідження скеровувала етнографічна комісія НТШ, яку очолив І. Франко[1]. В контексті об'єкту нашого дослідження цікавлять його праці «Галицько-руський орнамент на Віденській виставці» (1886), «Kilimy podolskie»[2] (1892), «Килими, дивани і коверці» (1896), «Етнологічна експедиція на Бойківщину»[3] (1905). Дослідженню народного текстилю приділяли увагу інші члени НТШ ім. Т. Г. Шевченка – В. М. Гнатюк, Ф. Вовк та ін. Багатий етнографічний матеріал для опрацювання надає серійне видання «Матеріали до українсько-руської етнології» (22 томи)[4]. До цього видання увійшла відома п'ятитомна праця В. Шухевича «Гуцульщина». До першого тому увійшла стаття В. М. Гнатюка про кушнірство[5] в Галичині

[1] Іван Франко у творенні української національної ідентичності: зб. 45 наук. праць. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.; К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2016. 400 с.
[2] Franko I. Kilimy podolskie. *Kurjer lwowski*. 1892. №91 (31.03). С.2-3; №92 (01.04).
[3] Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / І. Франко // Зібрання творів : у 50-ти т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 36. С. 68–99.
[4] Матеріали до українсько-руської етнології : [в 22 т.] / НТШ у Львові, Етногр. коміс. ; за ред. Хв. Вовка. Львів : З друк. НТШ, 1899 - 1929.
[5] Гнатюк В. Кушнірство в Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1899. Ч. 1. С.68-77.

(1899), до тому 3 – «Ткацтво у Східній Галичині» (1900)[6]. У 10 томі опублікована розвідка М. Зубрицького «Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині» (1908), подані взірці крою і ноші у бойків[7].

У 1925 р. із серії «Збірки Національного музею у Львові» була опублікована праця В. Пещанського «Давні килими України»[8], де автор пише про види і техніки давніх килимів. Ф. Вовк у 1904—1906 рр. проводив наукові екскурсії у Галичині, Буковині та Угорщині. «Студії з української етнології та антропології», опубліковані у 1928[9] та 1995[10] роках дають цінні спостереження Ф. Вовка щодо ткацтва, вбрання, вибійки. У 1936 р. в друкарні НТШ ім. Т. Г. Шевченка був опублікований нарис М. Голубця «Український килим. Друга вистава» - про килими спілки «Гуцульське мистецтво» в м. Косові[11].

Після ІІ світової війни головними осередками етнографічної науки в Україні стали Інститут мистецтвознавства, фольклору і етнографії ім. М. Т. Рильського АН України і м. Києві та Державний музей етнографії та художнього промислу АН України у м. Львові. У 1983 році на його базі було створено Львівське відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору і етнографії, яке 1991 р. стало окремим Інститутом народознавства НАН України. Інститут провадить активну науково-дослідну діяльність. Так, у 1987 році була опублікована монографія «Гуцульщина»[12], у якій вперше в радянській науці узагальнилось історико-етнографічне вивчення цієї території. До монографії увійшли: історико-етнографічна характеристика, господарська діяльність і матеріальна культура, духовна культура та народне мистецтво Гуцульщини. Відносно об’єкту дослідження нас цікавлять статті К. Матейко, О. Полянської (одяг), О. Никорак (художнє ткацтво) та Р. Захарчук-Чугай (вишивка).

---

[6] Гнатюк В. Ткацтво у східній Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1900. Ч.ІІІ. С.12-22.
[7] Зубрицький М. Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1908. Ч. 10. С. 69-76.
[8] Пещанський В. П. Давні килими України. Альбом. Львів: Діло, 1925. 75 с.
[9] Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. Прага: Укр. громад. вид. фонд, 1928 (Друк. «Легіографія»). 354 с.
[10] Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології». Київ, Мистецтво, 1995. 385 с.
[11] Голубець М. Український килим. Друга вистава. Львів: Друк. НТШ ім. Шевченка, 1936. XVI, 16 с.
[12] Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / П. Арсенич, М. Базак, З. Болтарович та ін. Київ : Наукова думка, 1987. 470 с.

Р. В. Захарчук-Чугай належать монографії «Народне мистецтво Яворівщини» (1979)[13], «Українська народна вишивка: Західні області УРСР» (1988)[14], «Гуцульська вишивка з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття» (2010, у співавторстві з Д. Погоджук, Я. Ткачук, О. Никорак, К. Сусак)[15]. У «Народному мистецтві Яворівщини» знаходимо відомості щодо художніх особливостей народних тканин, вишивки, вибійки і вбрання цього регіону, народне мистецтво якого є виразним не лише для Львівщини, а й для українського мистецтва загалом.

Розвиток народознавства (етнографії, етнології, антропології, фольклористики та мистецтвознавства) у Львівському університеті впродовж 1895–1947 рр. розкрито у докторській дисертації Р. Б. Тарнавського «Народознавство у Львівському університеті наприкінці XIX – в першій половині XX ст.: контексти, дискурси, наукові зв'язки (2020)[16]. У 2016 році автором була опублікована монографія «Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910-1947)»[17]. Постаті С. Макарчука і тяглості традицій етнологічних студій у Львівському університеті присвячена стаття Р. Тарнавського у 2015 році[18].

Національно-освітню політику Польської держави у 20–30-х роках XX ст., її реалізацію в національній, освітній і мовній сферах, а також сприйняття цієї політики населенням Галичини комплексно висвітлено у монографії О. В. Рудої «Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20-

[13] Чугай Р. В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини / АН УРСР, Музей етнографії та худож. промислу АН УРСР. Київ: Наук. думка, 1979. 141 с.
[14] Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. Київ : Наукова думка, 1988. 190 с.
[15] Гуцульська вишивка з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття / Д. Пожоджук, Я. Ткачук, О. Никорак, Р. Захарчук-Чугай, К. Сусак. Родовід, 2020. 200 с.
[16] Тарнавський Р. Б. Народознавство у Львівському університеті наприкінці XIX – в першій половині XX ст.: контексти, дискурси, наукові зв'язки : дис. ... д-ра іст. наук. Львів, 2020. 550 с.
[17] Тарнавський Р. Б. Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910-1947) / відп. ред. М. Глушко. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 236 с.
[18] Тарнавський Р. Б. Степан Макарчук і тяглість традиції етнологічних студій у Львівському університеті. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2015. Випуск 51. С. 82–95.

30-х роках XX століття: реалізація та рецепції» (2019) за матеріалами докторської дисертації[19].

До серії «Великого наукового проекту» інституту народознавства НАН України за науковою редакцією С. П. Павлюка увійшли колективні монографії у трьох томах з етнографічних груп українців Карпат: гуцули, лемки, бойки (2020). У том «Етнографічні групи українців Карпат. Гуцули»[20] з галузі народного текстилю увійшли статті О. Никорак (ткацтво), Т. Куцир (вишивка), О. Козакевич (в'язання, мереживо), Г. Стельмащук (народне вбрання). У том «Етнографічні групи українців Карпат. Лемки»[21] увійшли статті О. Никорак (ткацтво), Г. Стельмащук (народне вбрання), Т. Куцир (вишивка), Р. Дутка (вибійка), О. Козакевич (в'язання, мереживо). До тому «Етнографічні групи українців Карпат. Бойки»[22] належать статті Г. Стельмащук (традиційне вбрання), О. Никорак (ткацтво), Т. Куцир (вишивка), Р. Дутки (вибійка), О. Козакевич (в'язання, мереживо).

Цінні відомості про колекцію церковних тканин, які увійшли до збірки музею етнографії, знаходимо у праці С. П. Павлюка «Скарби музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України» (2005, у співавторстві з Р. П. Чмеликом)[23]. Суттєвою допомогою при формулюванні етнологічних понять і термінів та для усвідомленого вивчення народної культури є «Енциклопедичний словник понять і термінів з етнології» С. П. Павлюка (2020)[24]. Фонди музею етнографії увійшли до альбому «Українське народне мистецтво. Вбрання»[25], який є другим з п'яти альбомів

---

[19] Руда О. В. Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках XX століття: реалізація та рецепції / Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів : 2019. 802 с.

[20] Етнографічні групи українців Карпат. Гуцули / НАН України, Ін-т народознавства; за наук. ред. і уклад. С. Павлюка; редкол.: Я. Тарас, М. Сополига, У. Мовна та ін. Харків : Фоліо, 2020. 379 с.

[21] Етнографічні групи українців Карпат. Лемки / НАН України, Ін-т народознавства; за наук. ред. і уклад. С. Павлюка; редкол.: Я. Тарас, М. Сополига, У. Мовна та ін. Харків : Фоліо, 2020. 363 с.

[22] Етнографічні групи українців Карпат. Бойки / НАН України, Ін-т народознавства; за наук. ред. і уклад. С. Павлюка; редкол.: Я. Тарас, М. Сополига, У. Мовна та ін. Харків : Фоліо, 2020. 574 с.

[23] Павлюк С., Чмелик Р. Скарби музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України. Альбом. Львів : 2005. 228 с.

[24] Павлюк С. П. Енциклопедичний словник понять і термінів з етнології. Львів: 2-ге вид., перероб. і доп. / Інститут народознавства НАНУ, 2020. 448 с.

[25] Українське народне мистецтво. Вбрання / під заг. ред. К. Г. Гуслистого. Київ: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. 321 с.

серії про народне мистецтво (1961, випущений Державним видавництвом образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР). Вступна стаття написана С. Колосом, а розділ, присвячений вбранню західних областей України – І. Гургулою. Перший альбом названої серії присвячений народним тканинам і вишивкам, вийшов у 1960 році.

Ґрунтовним науковим виданням є серія «Історія декоративного мистецтва України» у п'яти томах. З позиції об'єкту дослідження нас цікавлять том 3[26] (Мистецтво XIX століття, 2009), том 4[27] (Народне мистецтво та художні промисли XX століття, 2011) та том 5 (Мистецтво XX – початку XXI ст., 2016). У третьому та четвертому томах приділяється увага народному текстилю: ткацтву, килимарству, вибійці, вишивці, вбранню. Згідно об'єкту дослідження у т. 3 нас цікавлять статті науковців: Т. Кара-Васильєвої (вишивка), Н. Студенець (ткацтво, килимарство), Т. Романової (вибійка), Г. Стельмащук (вбрання). У томі 4: Т. Кара-Васильєвої (вишивка), Н. Студенець (ткацтво), Т. Кара-Васильєва, О. Ямборко (килимарство), Г. Стельмащук (вбрання).

У томі 5[28] виокремлюємо статті Г. Кусько (гобелен та новітній текстиль 1990-х), Т. Печенюк (розпис на тканині), її статті у співавторстві із З. Чегусовою про «новітній текстиль» 2000-х та розписний текстиль у громадському інтер'єрі, Л. Жоголь (художні промислові тканини), О. Козакевич (художнє в'язання), Т. Кара-Васильєвої, О. Луковської (орнаментальне ткацтво), О. Ямборко (орнаментальний та тематичний килим). На другу половину XX – першу половину XXI століття припадає різнобічний розвиток художнього текстилю, його форм та технік, що привертає увагу науковців-сучасників, насамперед до об'кту професійного зацікавлення яких належить вивчення декоративно-прикладного мистецтва, образотворчого мистецтва, дизайну, мистецької освіти, сучасного мистецтва у його багатогранності форм, просторових вирішень та концепцій.

---

[26] Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XIX століття. Т. 3. Київ : видавництво ІМФЕ, 2009. 344

[27] Історія декоративного мистецтва України. Народне мистецтво та художні промисли XX століття. Т. 4. Київ : видавництво ІМФЕ, 2011. 363.

[28] Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. 546 с

Народне ткацтво та килимарство спеціально досліджували: А. К. Жук[29], Я. П. Запаско[30], С. Й. Сидорович[31]. Цій галузі присвячені дисертації: О. І. Никорак[32], О. І. Луковської[33], О. Я. Ямборко[34], О. Г. Босого[35], Є. Г. Харковини[36]. В контексті дисертацій з вивчення народного мистецтва та художніх промислів ткацтво розглядають: Б. В. Бойчук[37], І. С. Вах[38], О. В. Дяків[39], Х. В. Андрейків[40] та ін.

Українське вибійництво досліджували: М. Новицька[41], С. Сидорович[42], Р. Чугай, українські вибійчані тканини були об'єктом дисертації Р. М. Дутки[43] (1995), українська промислова вибійка (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) - І. С. Теслюк[44] (2010).

Українське народне вбрання висвітлене в монографіях: К. І. Матейко[45], І. В. Гургули[46], І. В. Свйонтек[47] та дисертаціях: О. Ю. Косміної,

[29] Жук А. К. Українські народні килими. Київ : Наук. думка, 1966. 151 с.
[30] Запаско Я. П. Українське народне килимарство. Київ, 1973. 113 с.
[31] Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. 156 с.
[32] Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. Львів : НАН України; Інститут народознавства, 2004. 584 с.
[33] Луковська О. І. Художнє ткацтво Львова другої половини XX ст. (художні особливості, традиції, новації) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2007. 161 с.
[34] Ямборко О. Я. Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960 - 1990-х рр.: автореф. дис... канд. мистецтвознавства. Львів, 2008. 15 с.
[35] Босий О. Г. Знакові функції виробів ткацтва у звичаєво-обрядовій культурі українців : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2000. 18 с.
[36] Харковина Є. Г. Мистецтво килимарства Полтавщини XVIII – початку XXI століть в художній культурі України: дис. … канд. мистецтвознав. Київ, Івано-Франківськ, 2021. 487 с.
[37] Бойчук Б. В. Народне декоративне мистецтво покуття XIX - XX століття (Історія. Типологія. Художні особливості) : автореф. дис... канд. мистецтвознав. Львів, 2000. 17 с.
[38] Вах І. С. Територіальні особливості розвитку й поширення народних художніх промислів Галицької Гуцульщини : автореф. дис. ... канд. геогр. наук. Чернівці, 2010. 20 с.
[39] Дяків О. В. Художні особливості декоративного мистецтва Західного Поділля XIX - XX ст. (Історія, типологія, стилістичні відміни) : автореф. дис... канд. мистецтвознав. Львів, 2007. 18 с.
[40] Андрейків Х. В. Розвиток промислів та ремесел на Бойківщині в кінці XIX - 30-х рр. XX ст. : дис. ... канд. іст. наук. Івано-Франківськ, 2016. 249 с.
[41] Новицька М. О. Українська народна вибійка, 1946.
[42] Орнамент української вибійки (альбом) / укладач В. А. Дзугаєв. Київ : вид-во Академії архітектури УРСР, 1950. 100 с.
[43] Дутка Р. М. Українські вибійчані тканини: дис. … канд. мистецтв. Львів : 1995. 186 с.
[44] Теслюк І. С. Українська промислова вибійка другої половини XX - початку XXI століття: культурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Івано-Франківськ, 2010. 18 с.
[45] Матейко К. І. Український народний одяг : етнографічний словник. НАН України / Інститут народознавства. Київ : Наук. думка, 1996. 195 с.
[46] Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. К. : Мистецтво, 1966. 80 с.
[47] Свйонтек І. В. Гуцульські вишивки Карпат. Мистецтво геометричного орнаменту та колориту. Альбом 1. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2011. 320 с.

Г. Г. Стельмащук, В. В. Коцана[48], В. В. Щибрі[49], О. Я. Фединої, Л. Г. Пономар[50], Ю. Б. Юрчишин[51] та ін.

Українська народна вишивка була об'єктом дисертацій: Р. В. Захарчук-Чугай[52], Т. В. Кара-Васильєвої[53], А. В. Варивончик[54], Н. М. Волянюк[55], Л. Я. Семчук[56], Р. І. Пилипа[57], досліджень М. П. Кот, Є. Причепій[58], Є. Кольбенгаєр[59], А. Я. Кульчицької[60] та ін.

Етнічну мистецьку традицію плетіння з бісеру досліджує О. С. Федорчук. У 2007 р. вийшла друком її монографіія «Українські народні прикраси з бісеру»[61] за матеріалами кандидатської дисертації, у 2021 р. «Традиція бісерного оздоблення народної ноші українців»[62] за матеріалами докторської дисертації. У останній автор здійснила історичну реконструкцію витоків, зародження та розвитку традиції, яка розглядається у контекстах трьох етапів розвитку. Темі присвячені численні статті О. Федорчук. Техніка плетіння з намистин в практиці української мистецької освіти ще не знайшла належного вираження, однак належить до технік, які збагачують арсенал засобів

---

[48] Коцан В. В. Традиційний народний одяг як прояв ідентичності етнографічних груп українців Закарпаття (XIX - першої половини XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Львів, 2013. 20 с.

[49] Щибря В. В. Народний одяг Середньої Наддніпрянщини кінця XIX - початку XXI століття: локальні особливості, розвиток : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2017. 19 с.

[50] Пономар Л. Г. Народний одяг Західноукраїнського Полісся кінця XIX - початку XX століття (Комплексне дослідження реалій та термінів за матеріалами картографування) : дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2000. 326 с.

[51] Юрчишин Ю. Б. Традиції народного вбрання у творчості сучасних дизайнерів одягу (історико-культурні передумови та мистецькі інтерпретації) : дис. … канд. мистецтвознав. Київ, 2021. 487 с.

[52] Захарчук-Чугай Р. В. Народна вишивка Західної України XIX - XX ст.: (проблеми традицій) : дис. ... д-ра мистецтвознав. Львів, 1995. 397 с.

[53] Кара-Васильєва Т. В. Літургійне шитво України XVII-XVIII ст. (іконографія, типологія, стилістика) : дис. ... д-ра мистецтвознав. Київ, 1993. 365 с.

[54] Варивончик А. В. Традиційна народна вишивка як складова українського одягу (XX ст.) : дис. ... канд. мистецтвознав. Київ, 2011. 179 с.

[55] Волянюк Н. М. Народна вишивка Тернопільщини XX століття (історіографія, типологія, художні особливості) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2015. 26 с.

[56] Семчук Л. Я. Вишивка в народному одязі Українських Карпат XX століття (художні особливості) : дис. ... канд. мистецтвознав. Івано-Франківськ, 2008. 185 с.

[57] Пилип Р. І. Художня вишивка українців Закарпаття XIX - першої половини XX ст. (типологія за призначенням, художніми та локальними особливостями) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2011. 16 с.

[58] Причепій Є., Причепій Т. Вишивка Східного Поділля = Embroidery of Eastern Podillia : структура орнаменту та спроба інтерпретації образів : за матеріалами однієї етнографічної збірки. Київ: Родовід, 2007. 111 с.

[59] Кольбенгаєр Е. Взори вишиванок домашнього промислу на Буковині. *Східна екзекутива Союзу українок в Канаді*, 1974. 102 с.

[60] Кульчицька А. Я. Орнамент трипільської культури і українська вишивка XX ст. Львів, 1995. 72 с.

[61] Федорчук О. С. Українські народні прикраси з бісеру / Інститут народознавства НАН України. Львів : Свічадо, 2007. 120 с.

[62] Федорчук О. С. Традиція бісерного оздоблення народної ноші українців (на матеріалах західних областей України). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2021. 320 с.

художника-текстильника у створенні авторського одягу, аксесуарів для одягового ансамблю, декоративних панно.

З позиції вивчення професійного текстилю важливими є дисертації З. А. Чегусової та О. І. Луковської. У дисертації «Декоративне мистецтво України другої половини XX – початку XXI століть: еволюція, трансформації, персоналії» (2021)[63]. З. А. Чегусова здійснила комплексне дослідження художніх особливостей авторської кераміки, скла, текстилю, розглянула творчість художників, які здобули професійну освіту за спеціальністю «декоративне мистецтво».

О. І. Луковська провела ґрунтовне дослідження арттекстилю України. У 2018 році була опублікована її монографія за матеріалами докторської дисертації «Арттекстиль України у контексті європейських експериментальних тенденцій другої половини XX – початку XXI ст.»[64], де автор проаналізувала виставкову діяльність в Україні, виявила комунікативну роль та інтеграцію українського арттекстилю у міжнародний простір.

Першою узагальнюючою працею з проблематики мистецької освіти України стала монографія Р. Т. Шмагала[65], де одним із напрямків постає художня текстильна освіта.

Наукова література у розділі згрупована за хронологічним принципом, відповідно до структури дослідження.

До першої групи відносимо наступну наукову літературу: дисертації Р. Т. Шмагала[66], О. І. Никорак[67], О. Р. Козакевич[68], Р. М. Дутки[69],

---

[63] Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України другої половини XX – початку XXI століть: еволюція, трансформації, персоналії: дис. … канд. мистецтвознав. Київ, 2021. 397 с.

[64] Луковська О. І. Арттекстиль України у контексті європейських експериментальних тенденцій другої половини XX – початку XXI ст. Київ, 2018. 250 с.

[65] Розенталь Р., Рацка Х. История прикладного искусства нового времени. М.: Искусство, 1971. 249 с.

[66] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX - середини XX століття: структурування, методологія, художні позиції : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. Львів : [Б.в.], 2005. 44 с.

[67] Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. Львів : НАН України; Інститут народознавства, 2004. 584 с.

[68] Козакевич О. Р. Мистецтво в'язання в Західній Україні кін. XIX – І третини XX ст. (історія, типологія, художні особливості, осередки): дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2006. 180 с.

[69] Дутка Р. М. Українські вибійчані тканини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. Львів, 1995. 35 с.

Л. І. Цимбали[70], праці з історії килимарства А. К. Жука[71], Я. П. Запаска[72], С. Й. Сидорович[73], І. В. Гургули[74], праця О. К. Цимбалюк[75], матеріали до довідника О. П. Ноги та Р. М. Яціва[76]. Корисними у з'ясуванні етнографічного районування Галичини та її історії були праці Р. Кирчіва[77], М. Глушко[78], І. Крип'якевича[79]. Інформативними є статті О. Р. Козакевич[80], О. С. Волинської[81], Г. Глембоцької[82] ін.

Першим почав комплексно досліджувати тему мистецької освіти Р. Т. Шмагало. Автор зібрав та систематизував значну кількість фактологічного матеріалу про українських митців-педагогів, який уклав у «Словник митців-педагогів України та з України у світі» (2002), де охоплено період 1850 – 1950 рр.[83] Згодом була опублікована монографія Р. Т. Шмагала «Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції», що була захищена як докторська дисертація (2006 р.). В контексті теми звертаємо увагу на проведений історичний аналіз художньо-промислової та ремісничої освіти в Галичині, зокрема на діяльність Львівської

[70] Цимбала Л. І. Золототкацтво Галичини XVIII – першої третини XX ст. (Історія, типологія, художньо-стильові особливості) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. мистецтвознавства. Львів, 2003. 19 с.
[71] А. К. Український радянський килим. К. : Наук. думка, 1973. 169 с. 269; Жук А. К. Українські народні килими. К. : Наук. думка, 1966. 151 с.
[72] Запаско Я. П. Українське народне килимарство…
[73] Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. 156 с.
[74] Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. К. : Мистецтво, 1966. 80 с.
[75] Цимбалюк О. К. «Труд» – жіноча кравецька школа. Львів : [б. вид.], 1998. 56 с.
[76] Нога О. П., Яців Р. М. Мистецькі товариства, об'єднання, угруповання, спілки Львова. 1860–1998. Матеріали до довідника. Львів : Українські технології, 1998. 128 с.
[77] Кирчів Р. Історико-етнографічні райони України та етнографічні групи українського народу. *Етнографія України*: навч. посібник. 2-е вид. Львів, 2004. С. 134.
[78] Глушко М. Етнографічне районування української Галичини (за матеріалами наукових досліджень XIX – початку XXI ст.). *Галичина: етнічна історія*. Львів, 2008. С. 37–38.
[79] Крип'якевич І. П., Дорошенко Д. І., Пастернак Я. І. Велика історія України. Львів : Вінніпег, 1948. 968 с.
[80] Козакевич О. Акції. *Вісник ЛНАМ*. 2012. Вип. 23. Життя Академії: хроніка подій. С. 260–262; Козакевич О. Р. Ліга промислової допомоги: передумови створення та початки діяльності (структура, статути). *Народознавчі зошити*. 2016. № 5 (131). С. 1119–1132; Козакевич О. Р. Львів – осередок трикотажного виробництва (кінець XIX – перша третина XX ст.). *Народознавчі зошити*. 2012. № 6 (108). С. 1054–1069; Козакевич О. Р. Осередки фахової освіти в Східній Галичині кін. XIX – першої третини XX ст.: в'язання. *Народознавчі зошити*. 2009. № 3–4. С. 374–382; Козакевич О. Р. Художнє в'язання. *Історія декоративного мистецтва України*. Мистецтво XX – початку XXI ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 105–117.
[81] Волинська О. С. Ткацька освіта в Галичині (кінець XIX - початок XX ст.). *Вісник ХДАДМ*. 2002. № 6. С. 24–28.
[82] Глембоцька Г. 1876-1938. Історія закладу на тлі розвитку художньої освіти у Львові (сер. XIX. — 1938 р.). *Галицька брама*. Найдавнішій мистецькій школі Львова виповнюється 120 років. Коледж ім. І. Труша. Львів, 1996. №20. С. 3–5.
[83] Шмагало Р. Т. Словник митців-педагогів України та з України у світі (1850-1950-і рр.). Львів: Українські технології, 2002. 144 с.

художньо-промислової школи (1876 – 1939)[84], шкіл килимарства і ткацтва. Автор розглядає наступні школи: килимарська школа В. Федоровича в с. Вікно, Промислово-ткацька школа у Глинянах, товариство «Рідна школа», що сприяло організації ткацької майстерні та навчальних курсів, товариство «Прядки» та ткацький навчальний заклад у Кросно, діяльність спілки «Гуцульське мистецтво» у Косові, очоленої М. Куриленком[85]. Важливим є висновок автора про те, що «мистецька освіта не спроможна довготривало та повноцінно функціонувати лише на меценатській основі без підтримки держави»[86]. Мистецька освіта України актуалізувалася як складова частина загального мистецького і культуротворчого процесів і стала чи не головним чинником реалізації якісно нових мистецьких завдань. Автор відшукав та систематизував велику кількість зарубіжних документів та матеріалів про мистецьку освіту поза межами Батьківщини, що була створена кількома хвилями української еміграції. Темі мистецької освіти присвячена значна кількість публікацій автора[87].

У праці «Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості» О. І. Никорак (2004)[88] знаходимо деякі дані щодо ткацьких шкіл в Городенці (1883), Глинянах (1884), Кременці, Блажеві, с. Корчин (1886), Кросно, Ланцуті, Рихвальді, Горлицях. В історичному розділі розглянутий розвиток ткацтва в Україні від перших згадок до початку XXI ст. Територіальні межі дослідження охоплюють західні області України – Закарпатську, Чернівецьку, Івано-Франківську, Тернопільську, Львівську, Волинську та Рівненську. Автор розробила типологію тканих виробів XIX – середини XX ст.: тканини для одягу, інтер'єру житла та господарського призначення. Визначено локальні художні особливості традиційних тканин для

[84] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції. Львів : Українські технології, 2005. с. 164.
[85] Там само. С. 183.
[86] Тма само, с. 34.
[87] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта як субдисципліна мистецтвознавства. *Вісник ЛНАМ*. Вип. 15. Львів, 2004. С. 58–69; Шмагало Р. Т. Народні традиції килимарства Галичини і художньопромислова освіта кінця XIX – початку XX ст. Діалог культур: Україна у світовому контексті. *Філософія освіти*: Зб.наук. праць. Львів: Світ, 1999. Вип.4. С.181–189.
[88] Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. Львів : НАН України; Інститут народознавства, 2004. 584 с.

інтер'єру житла за територіальною приналежністю. Автором приділила увагу промисловим, сільськогосподарським виставкам у Перемишлі, Кракові, Відні, Львові, Коломиї, Станіславові, Тернополі, Празі, Косові, Стрию (1870, 1873, 1787, 1880, 1882, 1883, 1885, 1887, ін.) та діяльності музеїв (в контексті визначення проблем розвитку фахової художньої освіти): Львівський міський музей художньої промисловості, Музей НТШ у Львові, Національний музей у Львові та ін.

В'язання як складову текстильного рукоділля в Україні вперше дослідила О. Р. Козакевич у дисертації «Мистецтво в'язання в Західній Україні кінця XIX - першої третини XX століття (історія, типологія, художні особливості, осередки)» (2005)[89]. В контексті об'єкта дослідження та обраного хронологічного періоду О. Козакевич торкалася питання ремісничої освіти в Галичині. Автором подані деякі дані щодо навчальних програм в освітніх закладах з позиції навчання в'язанню. О. Козакевич виявила осередки в'язального виробництва на Західній Україні у кінці XIX – першій третині XX ст., розробила типологію в'язаних виробів, з'ясувала художні та стильові особливості у в'язаних виробах у контексті українського декоративного та ужиткового мистецтва та моди.

Спеціальне дослідження з народної вибійки здійснила Р. М. Дутка в своїй дисертації «Українські вибійчані тканини» (1995)[90]. Автор визначила художні особливості вибійчаних тканин XVII – першої половини XX ст., сформувала типологічний ряд виявлених творів, окреслила сфери застосування вибійчаних тканин. У дослідженні висвітлюються та уточнюються, крім історичних, технологічні процеси виготовлення української вибійки, сформовано видовий ряд виробів, виконаний способом вибійки, в науковий обіг вводиться великий обсяг фактичного матеріалу.

Вперше золототкацтво як самостійне мистецьке явище в контексті історії українського мистецтва дослідила Л. І. Цимбала у дисертації «Золототкацтво

[89] Козакевич О. Р. Мистецтво в'язання в Західній Україні кін. XIX – І третини XX ст. (історія, типологія, художні особливості, осередки): дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2006. 180 с.
[90] Дутка Р. М. Українські вибійчані тканини: дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 1995. 186 с.

Галичини XVIII – першої третини XX ст. (Історія, типологія, художньо-стильові особливості)» (2003)[91]. Автор розглядає відродження в кінці XIX – на початку XX ст. виробництва золототканих макат (майстерня братів Нагорянських у Бучачі на Тернопільщині). Досліджена діяльність майстерень – «золототкалень», що функціонували в традиційних ткацьких осередках Східної Галичини, процес виготовлення золототканих виробів. Територіальні межі наукового зацікавлення автора включають: Івано-Франківськ, Львів, Броди, Бучач, Куткор, Сокаль.

У працях, присвячених історії розвитку українського килимарства, знаходимо дані щодо діяльності виробничих майстерень, текстильних шкіл. Це роботи А. К. Жука[92], Я. П. Запаска[93], С. Й. Сидорович[94], І. В. Гургули[95].

Мистецтвознавець та педагог І. В. Гургула (від 1944 р. викладала художній текстиль та історію мистецтва в Львівській ХПШ) є автором статей про декоративно-прикладне мистецтво у часописі для українського жіноцтва «Нова хата». І. Гургула упорядкувала каталог виставки Олени та Ольги Кульчицьких «Килими» (1960). У 1966 р. вийшла друком її праця «Народне мистецтво західних областей України» (1966). Серед інших видів народного мистецтва автор розглядає розвиток килимарства кінця XIX – початку XX століття[96].

Розвитку мануфактурного та кустарного виробництва присвячена праця А. К. Жука «Українські народні килими» (1966). А. Жук здійснив аналіз художніх особливостей українського килима за регіонами. Серед килимарських центрів автор розглядає с. Вікно, с. Глиняни, с. Дігтярі, с. Оленівка, м. Зосів, м. Косів[97].

У виданні «Українське народне килимарство» Я. П. Запаска (1973)[98] розглянуто килимарство періодів: XV – XVIII ст., XIX – початку XX ст., 1918—1941 рр. та післявоєнного періоду (1945 – 1967 рр.). Автор проаналізував

[91] Цимбала Л. І. Золототкацтво Галичини XVIII – першої третини XX ст...
[92] Жук А. К. Українські народні килими...
[93] Запаско Я. П. Українське народне килимарство. К., 1973. 113 с.
[94] Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. 156 с.
[95] Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. К. : Мистецтво, 1966. 80 с.
[96] Там само.
[97] Жук А. К. Українські народні килими...
[98] Запаско Я. П. Українське народне килимарство. К., 1973. 113 с.

орнаментальні мотиви для ткацьких виробів за етнографічними регіонами України. В праці розглянуті такі ткацькі навчальні центри: навчально-ткацька майстерня в с. Дігтярі (1898), навчально-кустарна ткацька майстерня в с. Оленівці Васильківського повіту (Київщина), текстильна майстерня по виробництву килимів с. Скобці (Київщина), килимарська школа в с. Вікно на Тернопільщині (В. Федорович), «Ткацьке товариство» в Глинянах на Львівщині (1886). У виданні репродуковані глинянські килими 1950 – 1960-х рр.

Розвитку ткацького виробництва у західних областях УРСР XIX – початку XX ст. присвячена монографія С. Й. Сидорович «Художня тканина Західних областей УРСР» (1979)[99]. Праця цікавить нас з двох позицій: є інформативною в контексті теми та з позиції знайомства з педагогічною діяльністю її автора. С. Сидорович була ученицею гімназії СС Василіянок у Львові (один із освітніх осередків ремісничої освіти), багато років працювала як педагог, була науковим працівником Львівського державного музею етнографії та художнього промислу. Праця містить довідкову інформацію щодо розвитку художніх тканин у Західній Україні протягом чотирьох періодів: 1) перша половина XIX ст. – до скасування кріпосного права, часу розкладу феодально-кріпосницького господарства; 2) 1850 – 1880- і рр.; 3) 1890 – 1930- і рр., що характеризуються розвитком механізованої фабричної текстильної промисловості; 4) радянський період (від 1939 р.) – час перебудови текстильної промисловості на нових організаційних засадах, розвиток фабричного, артільного і самодіяльного художнього ткацтва.

Автором здійснений історичний огляд розвитку народного ткацтва в західних областях Української РСР[100], виділені традиційні ткацькі техніки XIX та XX ст. за регіональною приналежністю, подається інформація щодо виробів, виконаних у цих техніках, та їх експонування на промислових та крайових виставках. Розглянуто техніки народної вибійки, що застосовувались у західних областях України в XIX – І чверті XX ст. Проаналізовано форму і зміст

[99] Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. 156 с.
[100] Там само. С. 12.

орнаментальних мотивів українських народних тканин. Здійснено систематизацію народних художніх тканин за типами та за побутовим використанням[101], проведено аналіз орнаменту народних тканин України[102] протягом історії розвитку художнього ткацтва – за призначенням, за регіональними особливостями, за формою і змістом орнаментальних мотивів.[103] Представлені різноманітні орнаментальні композиційні схеми, розглянутий розвиток художнього ткацтва в 1944 – 1955 роках[104]. У контексті змін організаційної структури текстильного виробництва в Радянській Україні автор виділяє три основні сектори текстильної промисловості – механізоване фабричне виробництво, промислова кооперація і домашнє художнє ткацтво. Розглядаються декоративні текстильні техніки: килимове ткання, техніка в'язаних килимів, техніки ткання «під дошку», «ключками», «в три нитки», перебору, з ручних вибивних технік – техніка фотофільмдруку, оздоблення тканини «писанковим розписом», гарячий та холодний батик, вільний розпис.

Передумови та становлення першого українського жіночого промислового кооперативу та фахової школи «Труд» досліджувала О. Цимбалюк (1998)[105]. У бібліографії автор посилається на часопис для українського жіноцтва «Нова хата» (1925 – 1929 рр.) та фонди ЦДІАЛ.

Корисними є матеріали до довідника «Мистецькі товариства, об'єднання, угруповання, спілки Львова. 1860 – 1998» (1998, автори О. Нога, Р. Яців)[106], зокрема інформація щодо об'єднань: Товариство прихильників образотворчих мистецтв, Артистичні комісії при Галицькому сеймі, Клуб Русинок, Товариство «Труд», АНУМ.

120-річчю ЛФКДУМ ім. І. Труша присвячена збірка статей авторів: Б. Стельмаха, Г. Глембоцької, В. Трофимлюка, Ю. Бірюльова, І. Сьомочкіна,

[101] Там само. С. 55.
[102] Там само. С. 85.
[103] Там само. С. 108.
[104] Там само. С. 127.
[105] Цимбалюк О. К. «Труд» – жіноча кравецька школа. Львів : [б. вид.], 1998. 56 с.
[106] Козакевич О. Р. Осередки фахової освіти в Східній Галичині кін. XIX – першої третини XX ст.: в'язання. Народознавчі зошити. 2009. № 3–4. С. 374–382.

С. Костирки, Б. Коцая[107], що увійшли до газети «Галицька брама» (№ 20, 1996 р.).

До другої групи відносимо праці, що досліджують розвиток художнього текстилю в радянські часи і мають освітній контекст. Це дослідження А. К. Жука[108], М. Р. Селівачова[109], дисертації Т. В. Кара-Васильєвої, Г. Д. Кусько, Т. Г. Печенюк, О. І. Луковської, О. Я. Ямборко[110], монографії О. М. Голубця[111], Г. В. Голубець[112]. А також статті Г. Д. Кусько[113], Т. Г. Печенюк[114], Г. Г. Стельмащук[115], М. М. Шеремети[116], М. В. Токар[117], О. І. Луковської[118] про розвиток кафедр художнього текстилю ЛНАМ та художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша.

---

[107] Стельмах Б. М. Плекаючи традицію...; Глембоцька Г. 1876-1938. Історія закладу на тлі розвитку художньої освіти у Львові (сер. XIX. — 1938 р.)…; Трофимлюк В. Зигмунд Горголевський…

[108] Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. Київ : Наук. думка, 1985. 114 с.; Жук А. К. Український радянський килим. Київ : Наук. думка, 1973. 169 с.; Жук А. К. Українські народні килими. Київ : Наук. думка, 1966. 151 с.

[109] Селівачов М. Р. Декоративно-прикладне мистецтво України в радянському мистецтвознавстві. Київ : Наук. Думка, 1981. 137 с.

[110] Кара-Васильєва Т. В. Літургійне шитво України XVII-XVIII ст. (іконографія, типологія, стилістика) : дис. ... д-ра мистецтвознав. Київ, 1993. 365 с.; Кусько Г. Д. Становление и развитие украинского советского гобелена (опыт историко-теоретического освещения проблемы) : автореф. дис. … канд. мистецтвознав. Москва, 1987. 21 с.; Печенюк Т. Г. Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. XX ст.) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 1996. 168 с; Луковська О. І. Художнє ткацтво Львова другої половини XX ст. (художні особливості, традиції, новації) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2007. 161 с.; Ямборко О. Я. Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960 - 1990-х рр.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2008. 15 с.

[111] Голубець О. Мистецтво XX ст.: український шлях. Львів : Колір ПРО, 2012. 200 с.; Голубець О. Між свободою і тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої пол. XX ст. ЛАМ. Львів : Академічний експрес, 2001. 175 с.

[112] Голубець Г. Професійне декоративно-ужиткове мистецтво в музейних колекціях Львова. 1950–1990-і рр. Львів : Колір ПРО, 2015. 239 с.

[113] Кусько Г. Д. Кафедра художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв: становлення, розвиток, потенціал. *Вісник ЛНАМ*. 2006. Вип. 17. С. 25–40; Кусько Г. Д. Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища. *Мистецькі студії*. 1993. № 2-3. С. 41–46; Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. Альбом «Художній текстиль. Львівська школа» / уклад. Печенюк Т. Г. Л. : Поллі, 1998. С. 78–81.

[114] Печенюк Т. Г. Захист дипломних робіт студентів кафедри художнього текстилю ОКР «Бакалавр» та «Магістр» 2008 р. *Мистецький ужинок*. 2009. №1. С. 8–9, 32–33; Печенюк Т. Г. Колаж в текстилі: від техніки до операційного мислення. *Вісник ЛАМ*. 2008. Вип. 19. С. 80–87.

[115] Стельмащук Г. Г. Національне в творах львівських митців сучасного художнього текстилю. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів: Поллі, 1998. С. 30–35.

[116] Шеремета М. М. Відділ художнього ткацтва. Карби. *Додаток до журналу «Образотворче мистецтво».* Львівському державному коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша – 125. Львів, 2002. №1. С. 62–63

[117] Токар М. В. Кафедра художнього текстилю: її становлення і розвиток. *Художній текстиль. Львівська школа.* Львів : Поллі, 1998. С.18–23.

[118] Луковська О. І. Відділ художнього текстилю Львівського коледжу декоративного та ужиткового мистецтва ім. І. Труша. Художня освіта і творчі проблеми. *Вісник ХДАДМ*. 2004. №7. С. 42–51; Луковська О. І. Діяльність кафедри художнього текстилю ЛНАМ : традиції і новаційні пошуки. *Вісник ХДАДМ*. 2006. №12. С. 94–101; Луковська О. І. Творча та педагогічна діяльність Василя Цьоня. *Народознавчі зошити*. 2006. № 1–2. С. 164–166.

Килимарство 1917 – 1970 рр. досліджено у праці А. К. Жука[119]. Зокрема, автор розглядає вироби, створені на Решетилівській фабриці, та її обладнання. Оскільки, за даними ДАЛО, дипломні роботи з ткацтва та твори фахівців художнього текстилю виконувалися на Решетилівській фабриці, така інформація є корисною. У цій праці описано діяльність килимарської фабрики «Перемога» в Глинянах, її технологічний парк, опубліковано декілька фотографій килимів, що були виконані на фабриці, виконано аналіз окремих килимів та загального орнаментального та колористичного вирішення виробів, притаманного цій фабриці[120].

Інформативним у контексті теми є розділ, присвячений тематичним килимам, які автор умовно класифікував на дві групи: створені сформованими художниками (що експонувалися на виставках у повоєнні часи) та килими, створені за проектами студентів навчальних художніх закладів, передусім ЛДІПДМ, Київського, Львівського, Вижницького художніх училищ. В 1949 – 1955 рр. тематичний килим практикувався в якості дипломної роботи на текстильному відділі Львівського училища прикладного мистецтва, де перші дипломні роботи у цій галузі виконали І. Тіпакова – «Збір яблук» та А. Жук – «Богдан Хмельницький під Львовом». Під керівництвом викладача В. Д. Цьоня цей напрям розвинувся і згодом увійшов до курсового проектування[121].

За спостереженнями автора в ЛІДПДМ тематичний килим з'явився пізніше. Першим сюжетний килим на захисті диплому представив І. Литовченко (1954 р.) проте розвитку в інституті цей напрям набув у середині 1960-х рр. Як одну з перших спроб декоративно-площинного трактування фігур в курсових роботах автор охарактеризував проект тематичного килима «Гуцульщина» Н. Паук (1957 р.). А. Жук наводить приклад сюжетно-тематичних килимів, що були представлені на виставках 1960-70 рр. авторства

[119] Жук А. К. Український радянський килим. Київ : Наук. думка, 1973. 169 с.
[120] Там само. С. 77.
[121] Там само. С. 145.

випускників ЛДІПДМ та Львівського художнього училища: Є. Фащенко, О. Прокопенко, Н. Паук, В. Федька, І. та М. Литовченків[122].

В праці А. Жука «Сучасні українські художні тканини»[123] розглядаються промислові і художні тканини, починаючи з 1945 р., їх функціональне призначення, технологія виготовлення, тощо. У першій частині всі промислові тканини розглянуто за їх призначенням (одягові і декоративно-інтер'єрні), у другій частині, присвяченій тканинам ручного виготовлення, проаналізовано продукцію осередків традиційного ткацтва, художні та технологічні якості тканин комбінатів та фабрик України. Особливу увагу приділено творчому доробку митців, що працювали над розробками нових рисунків та колористик тканин, покращенням їх структурних якостей. Серед них випускниці кафедри художнього текстилю М. Грибанова, М. Луцкевич, які створювали рисунки для текстильного виробництва[124].

М. С. Селівачов здійснив дослідження з галузі декоративно-прикладного мистецтва України[125]. Праця містить дані щодо окремих центрів та регіонів, видів декоративно-прикладного мистецтва (серед них – художній текстиль), бібліографію з історії та практики декоративно-прикладного мистецтва, аналіз бібліографічних джерел за видами декоративно-прикладного мистецтва.

Першою узагальнюючою, комплексною науковою працею про український радянський гобелен є кандидатська дисертація Г. Д. Кусько «Становлення та розвиток українського радянського гобелену (досвід історико-теоретичного висвітлення проблеми)»[126]. У дисертаційній роботі проведено типологію, виявлено історичні витоки, специфіку, особливості синтезу мистецтва гобелена в інтер'єрі. Теоретичні аспекти розглядаються на матеріалі художньої практики України. Наукові висновки автор робить на основі вивчення широкої фактологічної бази – дослідження архівних матеріалів, колекцій українських

[122] Там само. С. 150;
[123] Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. К. : Наук. думка, 1985. 114 с.
[124] Там само. С. 6.
[125] Селівачов М. Р. Декоративно-прикладне мистецтво України в радянському мистецтвознавстві. Київ : Наук. Думка, 1981. 137 с.
[126] Кусько Г. Д. Становление и развитие украинского советского гобелена (опыт историко-теоретического освещения проблемы) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. мистецтвознав. Москва, 1987. 21 с.

музеїв, архівів художньо-виробничих комбінатів та творчих спілок, польових досліджень тощо.

У дисертації Т. Г. Печенюк «Розпис тканин в Україні (20- і – початок 90-х рр. ХХ ст.)»[127] піднімається питання становлення української професійної школи батика, що сформувалася на базі ЛНАМ. Автор звертає увагу на постать Н. Паук, яка прийшла працювати на кафедру художнього текстилю у 1965 р., та Г. Липу-Захаріясевич, що сприяла відкриттю у Львові нових цехів із розпису тканин, готуючи учениць у цій галузі. Т. Печенюк опрацювала тему «Сакральні тканини християнського храму», використавши її в методичній розробці для студентів V курсу відділення художнього текстилю ЛНАМ у 1996 р. (співавтор теми З. М. Шульга). Джерельною базою стали твори фондів Музею декоративного мистецтва у Лаврі (Київ). Практичним значенням дослідження стали дипломні роботи студентів кафедри художнього текстилю та з введенням ступеневої системи навчання – теоретичні магістерські дослідження[128].

До теми мистецької освіти у контексті дисертації «Художнє ткацтво Львова другої половини ХХ ст. (художні особливості, традиції та новації)» (2007) звертається О. І. Луковська[129]. Досліджуючи розвиток львівського художнього ткацтва 1960-1990 рр., автор відзначає особливості формування навчального процесу відділу художнього текстилю ЛФКДУМ ім. І. Труша та кафедри художнього текстилю ЛНАМ, висвітлює творчу та педагогічну діяльність В. Цьоня.

Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960 – 1990-х рр. у дисертаційній роботі вивчала О. Я. Ямборко[130]. Вибраний часовий проміжок розділено на два тематичні періоди: 1960 – 1980 рр. та 1990-ті рр. Перший період передбачає вивчення гобелена в контексті монументального та станкового мистецтва; другий – вивчення нових форм текстильного мистецтва.

---

[127] Печенюк Т. Г. Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. ХХ ст.) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 1996. 168 с.

[128] Печенюк Т. Г. Сакральні тканини християнського храму: нові аспекти методики фахової школи. Художній текстиль. Львівська школа. Львів : Поллі, 1998. С. 70–73.

[129] Луковська О. І. Художнє ткацтво Львова другої половини ХХ ст. (художні особливості, традиції, новації) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2007. 161 с.

[130] Ямборко О. Я. Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960 - 1990-х рр.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2008. 15 с.

У 2005 р. вийшла друком праця Т. В. Кара-Васильєвої та З. А. Чегусової «Декоративне мистецтво України XX ст. У пошуках «великого стилю»[131], в якій знаходимо інформацію про діяльність промислово-ткацьких шкіл початку XX ст.[132], організацію художніх артілей. Автори монографії звертаються до проблеми відродження килимарства та ткацтва, розглядаючи такі осередки: промислова спілка «Гуцульське мистецтво» (засновник М. Куриленко), килимарська школа В. Федоровича в с. Вікно, промислово-ткацька школа в Глинянах, Бучацька шовкоткальня (Тернопільщина). Відзначається особливість килимарства 1940-1950 років – відновлення вузликової техніки стрижених ворсових килимів, що використовувалася в Решетилівській, Глинянській, Косівській, Дігтярівській артілях. Проаналізовані творчі пошуки митців Н. Саєнко, С. Ганжі, О. Мороза, випускників ЛДІПДМ – Л. Жоголь, І. та М. Литовченків, Н. та Л. Борисенко, Б. Губаля, М. Базак, Н. Пікуш, Л. Довженко та ін. Розглядаються мистецькі текстильні заходи: «Презентація ‘94», всеукраїнське бієнале традиційного текстилю у Львові, міжнародне бієнале експериментального текстилю «Текстильний шал», участь українських художників у міжнародних виставках та симпозіумах.

Для більш повного вивчення питання розвитку мистецької освіти у галузі текстилю на Львівщині в довоєнний та радянський період є потреба звернутися до досліджень, що спеціально розглядають мистецькі настрої в контексті культурно-політичної ситуації Львова в означений період. До таких належить праця «Між свободою і тоталітаризмом» О. Голубця[133]. В монографії проаналізовано розвиток львівського мистецького середовища в умовних періодах: 1920-ті – 1930-ті рр.; 1939 – 1956 рр.; 1956 – 1986 рр.; 1986 – 2000 р. Проаналізована діяльність ЛДІПДМ та його випускників, Клубу творчої молоді

[131] Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України XX століття. У пошуках «великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.
[132] Там само. С. 30.
[133] Голубець О. Між свободою і тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої пол. XX ст. ЛАМ. Львів : Академічний експрес, 2001. 175 с.

(1962 р.), серед активних учасників якого були С. Караффа-Корбут, І. Крислач, Е. Мисько, Л. Медвідь, С. Шабатура[134].

Розглянуто художній текстиль періоду 1970 – 1980-х рр. Серед опублікованих репродукцій знаходимо твори випускників та викладачів ЛНАМ С. Шабатури, Я. Музики, К. Звіринського, І. Боднара, О. Крип'якевич, Н. Паук, О. Куцої, О. Риботицької та ін. Твори митців текстилю О. Голубець характеризує як такі, що «вирізняються виваженим і складним ритмічним укладом, вишуканими і скерованими на ефективний емоційний вплив кольоровими і тональними зіставленнями».[135] Зокрема, проаналізовані роботи Н. Паук, О. Риботицької, О. Куцої, Л. Цегельської-Крип'якевич, І. Боднара. В період 1986—2000 р. серед культурних організацій і мистецьких об'єднань автор виділяє Клуб українських митців, літературно-мистецьке об'єднання «Січкарня», Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Музей етнографії та художнього промислу. В Музеї вперше було здійснено спробу створити постійну експозицію сучасного декоративно-прикладного мистецтва[136].

У монографії О. Голубця «Мистецтво ХХ ст.: український шлях»[137] підрозділ присвячено Українській академії мистецтв та об'єднанням, які мали вплив на розвиток тогочасного мистецького середовища. Товариства працювали в 1920 – 1930 рр., гуртували художників, діячів культури, мистецтвознавців, провадили виставкову, культурну та наукову діяльність.

Твори декоративно-ужиткового мистецтва митців другої половини ХХ ст. є об'єктом монографії Г. Голубець «Професійне декоративно-ужиткове мистецтво в музейних колекціях Львова. 1950 – 1990-і рр.»[138]. В контексті нашого дослідження є корисною інформація, подана в підрозділі 2.4. Г. Голубець надає уваги текстильним творам, що зберігаються в музеях Львова. Серед них дипломні проекти кафедри текстилю ЛДІПДМ 1950-х рр.

---

[134] Там само. С. 79.
[135] Там само. С. 98.
[136] Там само. С. 122.
[137] Голубець О. Мистецтво ХХ ст.: український шлях. Львів : Колір ПРО, 2012. 200 с.
[138] Голубець Г. Професійне декоративно-ужиткове мистецтво в музейних колекціях Львова. 1950–1990-і рр. Львів : Колір ПРО, 2015. 239 с.

У монографії опубліковані фотографії творів митців художнього текстилю, випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ та відділу ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша Н. Паук, Л. Квасниці, О. Куцої, О. Риботицької, О. Крип'якевич, О. Никорак, М. Біласа, М. Токар, Н. Борисенко, Г. Кусько, О. Парути-Вітрук, Н. Папірної, В. Ганкевич, С. Бабкова, Б. Губаля, І. Данилів, І. Винницької, Є. Фащенко, що зберігаються у музейних фондах.

У 1998 р. на базі кафедри художнього текстилю вийшов альбом «Художній текстиль – львівська школа» (упорядник Т. Печенюк)[139], де були опубліковані роботи митців – вихованців львівської школи, а також статті, присвячені методологічним аспектам розвитку львівського навчального осередку: розглядається науково-теоретична діяльність випускників кафедри художнього текстилю, методика «Сакральні тканини християнського храму» (автор Т. Г. Печенюк), лекційний та практичний курс «Рух мистецтва тканини» (або «Новий текстиль», автор Г. Д. Кусько); та мистецький доробок видатних художників та педагогів – М. та І. Литовченків, М. Кипріяна, М. Біласа, І. Боднара, О. Мінька, С. Шабатури та ін.

Інформативною є стаття М. В. Токар «Кафедра художнього текстилю: її становлення і розвиток»[140], зокрема дані про перших викладачів, зміни викладацького складу в 1960-х рр. (з приходом на кафедру її випускників в якості викладачів), відокремлення у 1985 р. такої спеціалізації як розпис тканин, експерименти З. М. Семак з натуральними природними барвниками, найбільш характерні дипломні роботи 1970 – 1990-х рр.

У статті Т. Г. Печенюк «Філософія душі чи ремесло: значення світоглядної позиції учителя у структурі національної мистецької школи»[141] розглянуті викладацькі методики Н. Паук, К. Звіринського, О. Мінька, І. Боднара.

---

[139] Художній текстиль. Львівська школа / уклад. Т. Г. Печенюк. Львів: Поллі, 1998. 160 с.

[140] Токар М. В. Кафедра художнього текстилю: її становлення і розвиток. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів : Поллі, 1998. С.18–23.

[141] Печенюк Т. Г. Філософія душі чи ремесло: значення світоглядної позиції учителя у структурі національної мистецької школи. *Вісник ЛАМ*. Львів : Українські технології. 1999. Спецвипуск «Мистецька школа напередодні ІІІ-го тисячоліття». С. 37–44.

Додаток «Карби» до журналу «Образотворче мистецтво» (2002 р.) присвячений 125-річчю ЛФКДУМ ім. І. Труша. В контексті нашого наукового зацікавлення є корисною стаття завідувачки відділенням ткацтва М. М. Шеремети,[142] де автор розглядає основні етапи формування відділення – зміни в педагогічному складі, методики викладання.

До третьої групи відносимо дослідження О. Д. Тканко, Г. Д. Кусько, публікації Т. Г. Печенюк, Г. Д. Кусько, З. А. Чегусової, Л. Є. Жоголь, О. Р. Козакевич, Т. В. Кара-Васильєвої, О. І. Луковської, З. М. Шульги.

У 2009 р. була захищена кандидатська дисертація О. Д. Тканко «Мистецтво костюму в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття: тенденції, школи, національна специфіка».[143] Автор виокремлює два центри, що мають вплив на формування української моди, – Львів та Київ. Львів виступає носієм модних традицій, а школа утверджується завдяки кафедрі моделювання костюму ЛНАМ. В Києві сформована модна інфраструктура, однак школа моделювання, на думку автора, перебуває на стадії формування.

У контексті проекту «Екологічний ракурс» його організатором та педагогом кафедри художнього текстилю З. М. Шульгою було опрацьоване видання «Рукотворна тканина. Традиції та сучасність. 1»[144] (складається з трьох частин, 2005 р.). Тут знаходимо короткі тематичні статті про розвиток килимарства в Галичині у ХХ ст. та глинянські килими. Автором пропагуються акції щодо відродження глинянського килимарства. У другій частині «Плідна співпраця. 2»[145] опубліковано хроніку подій та результати науково-творчих проектів. У третій частині «Мистецтво текстилю. Методи творення. 3»[146] представлена програма етнографічної практики для студентів мистецьких навчальних закладів. У завданнях розглядаються матеріали та техніки

[142] Шеремета М. М. Відділ художнього ткацтва. Карби. Додаток до журналу «Образотворче мистецтво». Львівському державному коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша – 125. Львів, 2002. №1. С. 62–63.
[143] Тканко О. Д. Мистецтво костюму в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття: тенденції, школи, національна специфіка : автореф. дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2009. 19 с.
[144] Рукотворна тканина. Традиції та сучасність.1 / уклад. Шульга З. М. Львів-Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 259 с.
[145] Плідна співпраця.2 / уклад. Шульга З. М. Львів-Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 96 с.
[146] Мистецтво текстилю. Методи творення.3 / уклад. Шульга З. М. Львів– Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 48 с.

виконання текстильних творів. Видання має значну кількість ілюстративного матеріалу.

У кінці 50-х років ХХ ст. в Європі та США виникло широкомасштабне явище, яке в мистецтвознавстві дістало різні назви «новий гобелен», «мистецтво тканини», «мистецтво волокна», проте у вітчизняному мистецтвознавстві бракувало відомостей про художній текстиль Заходу. Це явище в статті «Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища»[147] у 1993 р. висвітлила Г. Кусько; до сьогодні дослідження Г. Кусько є актуальним, входить у лекційний курс із історії розвитку вітчизняного та зарубіжного текстилю для студентів кафедри художнього текстилю ЛНАМ і дає поштовх до подальшого вивчення європейського нетрадиційного текстилю. Наукове дослідження «Руху мистецтва тканини» автора має практичне значення для курсового та дипломного проектування студентів та випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ, які працюють у текстильних техніках – печворк, лляна клеєва техніка, текстильна інсталяція, використовують нетрадиційні матеріали – відеоплівку, целофан, металеві, керамічні, скляні та інші компоненти. Охоплюючи період кінця 50-х – кінця 80-х рр. ХХ ст., автор використовує такі терміни: монументальний текстиль, об’ємні форми, експресія, інтуїтивний пошук, «неверстатна» техніка. Проаналізовано творчий доробок провідних художників руху «Мистецтво тканини», що експонували свої твори «некласичного» текстилю на Лозанських бієнале, виставках у Сан-Паулу та Венеції.

Г. Кусько є одним із ініціаторів створення та ідеологом Всеукраїнського бієнале мистецтва нетрадиційного текстилю «Текстильний шал», а також автором ідеї та програм перших чотирьох виставок бієнале. Відвідування лекційного курсу, аналіз програм цих виставок та консультації з Г. Д. Кусько належать до джерельної бази пропонованого дослідження.

Становленню, розвитку та перспективам кафедри художнього текстилю ЛНАМ присвячена стаття Г. Д. Кусько, написана до 60-річчя відділу (2006).

[147] Кусько Г. Д. Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища. Мистецькі студії. 1993. № 2-3. С. 41–46.

Автор розглядає основні досягнення, аналізує програмно-методичні напрацювання, творчі успіхи студентів, випускників. Охарактеризовані виробничі майстерні кафедри та значення роботи майстрів у навчальному процесі, що є важливим, оскільки в публікаціях про це практично не згадувалось. Опублікований матеріал сформований на основі документального підтвердження, власних спостережень та інтерв'ю[148].

У статті О. Д. Тканко «Національна тематика творчості випускників Львівської школи моделювання костюму»[149] розглянуто національний аспект як характерну ознаку львівської школи моделювання костюму. Аналізуються зразки мистецьких колекцій окремих випускників ЛНАМ: О. Караванської, Р. Богуцької, О. Теліженко. Інша стаття О. Д. Тканко присвячена формуванню Львівської школи моделювання костюма на базі кафедри моделювання костюма ЛНАМ, що почала свою історію як відділення при кафедрі художнього текстилю і в 1972 р. була відокремлена в окрему кафедру. Серед представників львівської школи моди автор відзначає Н. Андрусяк, О. Караванську, Р. Богуцьку, А. Бублик, О. Ганець, О. Муху, Н. Козак, Р. Полякову, М. та О. Костельних та ін.

До 135-річчя від заснування ЛФКДУМ ім. І. Труша (2011 р.) опубліковане видання[150] з ознайомчими статтями по відділеннях закладу, зокрема художнього ткацтва та художньої вишивки і моделювання одягу, проілюстроване дипломними роботами випускників.

Вагомий внесок у справу дослідження та популяризації українських теоретичних напрацювань в галузі образотворчого мистецтва ХХ століття зробив Р. М. Яців. У антології «Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ століття»[151] проводиться систематизація теоретичної, естетичної та публіцистичної спадщини українців

---

[148] Кусько Г. Д. Кафедра художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв: становлення, розвиток, потенціал. *Вісник ЛНАМ*. 2006. Вип. 17. С. 25–40.

[149] Тканко О. Д. Національна тематика у творчості випускників львівської школи моделювання костюму. *Вісник ХДАДМ*. 2009. №11. С. 147–153.

[150] Школа мистецьких традицій. *Матеріали наукової конференції*, присвяченої 135-річчю від часу заснування Львівського державного коледжу декоративного і прикладного мистецтва ім. І. Труша. Львів, 2011. 143 с.

[151] Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ ст., антологія : у 2 ч. / упоряд. Р. М. Яців; ЛНАМ, інститут народознавства НАН України. Львів: [Б. вид.], 2012.

щодо проблематики образотворчого мистецтва. Р. М. Яців є автором статей до каталогів педагогів кафедри художнього текстилю С. Бабкова та М. Токар[152].

1. 2. Джерельна база роботи

За хронологічним принципом відповідно до структури дослідження та оглянутої наукової літератури, групуємо джерела дослідження:

До першої групи відносимо: фонди ЦДІАЛ, часописи «Діло»[153], «Нова хата»[154], методичні посібники К. Гомоляча[155], Р. Шалленфельд[156], М. Поспелової-Гатцук[157]. На етапі дослідження мистецької освіти у галузі художнього текстилю кінця XIX – початку XX ст. важливим інформативним джерелом стали архівні документи ЦДІАЛ. Праця з часописами «Діло» та «Нова хата» була тісно поєднана з працею в архівах. Галицький часопис «Діло» містить важливі інформаційні дані не лише щодо політичного, але й культурного життя Галичини. Знаходимо інформацію щодо відкриття шкіл, проведення конгресів, виставок. В часописі «Нова хата» бачимо інформацію про відкриття шкіл та проведення фахових курсів, конкурсів та виставок – українських та закордонних, фотографії творів декоративно-прикладного мистецтва з цих виставок. У рубриці «Ручні роботи» виявлені схеми до вишивки, мережок, узори для оздоблення скатертин, одягу, схеми для ткацтва, в'язання гачком та спицями. Більша їх частина виконана Оленою та Ольгою Кульчицькими.

У контексті даної теми в ЦДІАЛ опрацьовані фонди №165, 178 та 179. Це фонди Крайового комітету (м. Львів), Крайової шкільної ради (м. Львів) та

---

[152] Яців Р. М. Краса й естетика мистецьких переживань Сергія Бабкова. Сергій Бабков: Каталог. Львів : Грамота, 2003. С. 2–21; Яців Р. М. Марта Токар. Марта Токар. Акварель, художній текстиль: Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. С. 8–13; Яців Р. М. Українське мистецтво XX ст. Ідеї, явища, персоналії. Львів. 2006. 350 с.

[153] Діло. 1890-1894 рр.

[154] Нова хата. 1925-1929 рр.

[155] Homolacs K. Kolorystyka malarska. Warszawa : Arkady. 1960. 76 s.; Homolacs K. Nauka zdobnictwa. 12 s.; Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. 258 s.; Homolacs K. Podstatowe zaszady bydowy ornamentu plaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Lwow, Warszawa. 1920. 278 s.; Homolacs K. Studium formy barwy i światła. Dydaktyka obrazowania natury. Kraków. 1929. 216 s.; Homolacz K. Podręcznik do introlagatorskiego zdobnictwa stemlowego z uwzgldnienieum technik swobodnych jak: haft, ścienne malarstwo patronowe i t.p. Kraków. 1927. 84 s.

[156] Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871.

[157] Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий. Руководство для преподавания рукоделий в профессиональных школах, гимназиях, городских и сельских школах. СПб.: тип. Мин-ва внутренних дел, 1909, 2-е изд. 605 с.

Кураторії Львівського шкільного округу (м. Львів). Крайовий комітет складався з президіального відділу та шістьох департаментів. Другий департамент серед іншого відав крайовими промислами. Третій департамент відповідав за освіту і релігію, стипендіальні фонди, бібліотеки тощо. Відповідно, були опрацьовані справи, пов'язані з діяльністю другого і третього департаментів. Крайова шкільна рада була утворена 1867 р. та реорганізована в Кураторію львівського шкільного округу 1921 р., яка проіснувала до 1939 р. Крайова шкільна рада була вищим контрольним та виконавчим органом управління народними загальними та спеціальними середніми школами в Галичині. До цього фонду належать справи про відкриття, діяльність та реорганізацію шкіл, затвердження шкільних програм, призначення вчителів, журнали успішності учнів та ін. Кураторія львівського шкільного округу діяла на території Львівського, Тернопільського та Станіславського воєводств. У фонд входять справи про діяльність шкіл, їхні статути, протоколи та звіти екзаменаційних комісій, особові справи вчителів[158].

Важливими є методичні праці педагогів із предмета дослідження. Вважаємо за необхідне виокремити роботи Р. Шалленфельд та К. Гомоляча. Р. Шалленфельд була керівником семінарії для вчительок ручних робіт у Берліні, де запровадила методику навчання ручних жіночих робіт, що стала офіційною в Німеччині, а згодом набула поширення у професійних школах Галичини. Р. Шалленфельд запровадила систему викладання у класах, що була покликана опанувати в'язання та шиття. Під викладанням у класах розуміється, що навчальний процес диференційовано – за віком та складністю виконання завдань. Так, діти одного класу виконують однакове завдання й оперують однаковими матеріалами та засобами; вчителька звертається до цілого класу, а не до окремих учениць. Навчання відбувається у наступній послідовності: вчитель пояснює завдання, показує виконання за допомогою допоміжних засобів, наприклад п'яльців з тримачем, після чого діти виконують роботу самостійно. Метод Р. Шалленфельд був створений для навчання в'язанню та

[158] Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Путівник. Львів – Київ, 2001. 387 с.

шиттю. Основні позиції та аргументи автора щодо потреби такого підходу викладені в методичній праці «Рукоділля як обов'язковий предмет в державній школі» (1871 р.)[159].

Огляд методик, поширених до викладання ручних робіт у Німеччині, Австрії, Англії, Франції, серед них і методика Шалленфельд, уміщено у праці М. А. Поспелової-Гатцук[160] (1909). У посібнику наводяться програми з викладання ручних робіт у професійних школах, гімназіях, вищих навчальних закладах. Теоретична допомога вчителю запропонована у таких видах ручних робіт: в'язання на спицях, гачком, шиття, вишивка на канві, штопання і лагодження, вишивка гладдю, філе і філе-гіпюр, крій білизни, шиття та крій суконь, інформація щодо матеріалів та засобів, потрібних для виконання ручних робіт.

Значний методичний доробок до вивчення орнаментальної композиції, зокрема ткацтва й батика, залишив теоретик мистецтва, педагог К. Гомоляч. До його надбань за проблематикою нашого дослідження відносимо праці[161]: «Вивчення орнаменту», підручник «Основні принципи побудови плоского орнаменту та методика декоративного курсу» (1920, виданий у Львові) та «Підручник до декоративних вправ» (1924), призначений для вчителів у галузі декоративного мистецтва. Автор відстоював необхідність вивчення орнаменту як окремого предмета, відокремленого від дисципліни «Рисунок», та створив власну систему його викладання. Запровадив логічну та детальну класифікацію видів орнаменту на основі їх застосування у різних галузях декоративно-прикладного мистецтва. Значну увагу автор приділяв ткацтву. Це створення мотивів, зручних для технічного виконання у ткацтві. Запропоновано логічну послідовність у веденні завдань: від мотивів, що укладаються в паси, – до складних орнаментів, що мають кілька осей симетрії. Для створення мотивів до

[159] Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871.

[160] Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий. Руководство для преподавания рукоделий в профессиональных школах, гимназиях, городских и сельских школах. СПб.: тип. Мин-ва внутренних дел, 1909, 2-е изд. 605 с.

[161] Homolacs K. Nauka zdobnictwa. 12 s.; Homolacs K. Podstatowe zaszady bydowy ornamentu plaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Lwow, Warszawa. 1920. 278 s.; Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. 258 s.

ткацтва автор пропонує геометричні форми, для створення мотивів до гарячого батика оперує вільними формами, створеними пензлем. На завдання винесені поєднання геометричних та рослинних елементів.

Народному мистецтву присвячена монографія «Українське мистецтво»[162] (1952), видана в Нью-Йорку «Українською молодіжною лігою Північної Америки», до якої увійшли статті Л. Ненадкевич (вишивка), Л. Борачинської (народне вбрання), Д. Горняткевич (килим).

Статті до часопису «Нова хата» з виготовлення жіночих робіт систематично публікували: М. Морачевська, Олена та Ольга Кульчицькі, про в'язання та гачкування: М. Бачинська-Зелена, про вбрання та моду: С. Савицька, С. Вальницька, М. Морачевська, Л. Борачинська, І. Гургула, про вишивку: С. Вальницька, С. Ґебус та ін.

До другої групи відносимо джерела: фонди архівів ЛНАМ та ДАЛО. Альбом «Художній текстиль – львівська школа»[163] був виданий 1998 р. на базі кафедри художнього текстилю ЛНАМ (укладач Т. Г. Печенюк) відносимо водночас до літератури і джерельної бази дослідженням, оскільки видання підсумовує розвиток кафедри текстилю в радянський період і розкриває тенденції нового етапу в історії художнього текстилю. Опрацьовані методичні рекомендації викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ Є. В. Арофікіна, М. Ф. Бавструка, І. Я. Боднара, М. П. Жиліної, Г. Д. Кусько, Т. Г. Печенюк, З. М. Семак, О. Т. Мінька[164] та ін.

---

[162] Ukrainian arts / comp. O. Dmytriw ; ed. A. Mitz. – New York: Ukrainian youth's league of North America, 1952. – 212 p.

[163] Художній текстиль. Львівська школа / уклад. Т. Г. Печенюк. Львів: Поллі, 1998. 160 с.

[164] Арофикин Е. В. Взаимосвязь ткани с предметами убранства интерьера. Методические указания к выполнению задания по спецкомпозиции для студентов II курса отделения художественного текстиля. Львов : ЛГИПДИ, 1989. 28 с.; Бавструк Н. Ф. Курс ткацких переплетений. Москва : Искусство, 1951. 337 с.; Боднар И. Я. Основы композиции: Методические указания для студентов I курса «Художественный текстиль». Львов : ЛГИПДМ, 1989. 20 с.; Боднар И. Я. Текстильная пластика. Методические указания по теме «Объемно-пространственная композиция в художественном текстиле» для студентов I курса специальности 2227. Львов : ЛГИПДИ, 1981. С. 3–8; Боднар І. Я., Кусько Г. Д. Площинні композиції. Тези лекцій та завдання з курсу «Основи композиції» для студентів I курсу художнього текстилю. Львів : ЛДІПДМ. 1991. 16 с.; Жилина М. П. Сувенирный платок: Методические указания для студентов II курса кафедры художественного текстиля. Львов : ЛГИПДИ, 1989. 40 с.; Жилина М. П., Семак З. М. Рабочая программа и методические указания по проектно-технологической практике для студентов III к. специальности «Оформление текстильных изделий способом печати». Львов : ЛГИПДИ, 1896. С. 10–15; Мінько О. Т., Печенюк Т. Г. Цілі та завдання магістерської роботи за спеціальністю «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво (художній текстиль)»: Методичні

Основним при опрацюванні архіву ЛНАМ був фонд № Р-1653 – накази по інституту 1946 – 1987 рр. Зібрана та систематизована інформація з фонду увійшла до 4 розділу та додатку Б дисертації. В ДАЛО були опрацьовані фонди: №784 (Львівське училище прикладного мистецтва ім. Труша Міністерства культури УРСР); № Р-1338 (Львівське обласне управління культури виконкому Львівської обласної ради депутатів трудящих); № Р-1341 (Львівський обласний відділ у справах мистецтв); № Р-1653 (Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва). Найбільш інформативними були справи з наукових досліджень кафедри художнього текстилю 1960-х рр.: «Ткацтво Закарпаття», «Уставки Космача і Верховини»[165], «Використання народних традицій в тканинах для одягу» (М. В. Токар)[166], «Застосування елементів народного мистецтва» (Т. Е. Егреші)[167], «Художнє оформлення тканинами фабричного виробництва», «Декоративна тканина «Макет» і можливості її вдосконалення» (Є. В. Арофікін)[168], «Килимарство Закарпаття» (Ю. Ю. Гошак)[169], «Дослідження техніки ткання «нафрам» (В. Л. Шнайдер)[170] та ін.

Опрацьовані каталоги викладачів та випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ та відділу художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша, які видавались у цей період, журнали «Образотворче мистецтво», «Художник» та ін. Корисна інформація для радянського періоду була зібрана шляхом інтерв'ю у діючих викладачів цих кафедр.

До третьої групи джерел належать архіви ЛНАМ 1990 – 2013 рр., фонди музею ЛНАМ, посібники викладачів С. Я. Бурак, В. С. Дубовик,

---

рекомендації з курсу спецдисципліни за напрямом магістерської роботи для студентів ОКР «Магістр» художнього текстилю ЛАМ. Львів : ЛАМ, 2003. 16 с.

[165] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 553: Научное исследование кафедры художественного текстиля на тему: «Ткацтво Закарпаття», «Уставки Космача и Верховины» и др., 1966 год, 65 арк.

[166] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 554: Научное исследование Токар М. В. на тему: «Використання народних традицій в тканинах для одягу» с приложением фотографий, 1966 год, 39 арк.

[167] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 555: Научное исследование Эгреши Т. Е. на тему: «Застосування елементів народного мистецтва» с приложением фотографий, 1966 год, 31 арк.

[168] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 856: Научное исследование Арофикина Е. В. на тему: «Декоративная ткань макет и возможности ее совершенствования», 1962 год, 46 арк.

[169] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 873: Научное исследование Ю. Ю. Гошак на тему: «Килимарство Закарпаття» с фотографиями, 1964 год, 41 арк.

[170] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 874: Научное исследование В. Л. Шнайдер на тему: «Дослідження техніки ткання «нафрам» с приложением фотографий, 1964 год, 13 арк.

Г. Ф. Стеблій[171], фонди кафедри художнього текстилю ЛНАМ (курсові студентські роботи), каталоги художників М. П. Жиліної, В. С. Дубовик, С. Я. Бурак, С. А. Бабкова[172], часто використовується інтерв'ю. Безпосередньо особисті спостереження автора є одним з джерел для цього періоду. Опрацьовані фотоматеріали, надані викладачами, випускниками, здійснювала безпосередня фотофіксація під час навчального процесу, при відвідуванні дипломних захистів, виставок студентів, викладачів та випускників. Додатковим джерелом сучасного періоду є матеріали наукових конференцій – викладацького складу та студентських, які дають уявлення про тенденції наукового зацікавлення, зокрема у художньому текстилі. До джерел належить участь автора у етнографічних практиках.

Узагальнюючи, джерельну базу дослідження складають фонди Відділу наукових досліджень української періодики, Відділу україніки, Наукового відділу періодичних видань ім. Мар'яна та Іванни Коців та Відділу мистецтв Бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, бібліотеки Інституту народознавства НАН України, архівні документи з фондів ЦДІАЛ, ДАЛО, часописи «Діло», «Нова хата», документи архіву ЛНАМ, фонди музею ЛНАМ, кафедри художнього текстилю ЛНАМ, наукової бібліотеки ЛНАМ, фонди бібліотеки ЛФКДУМ ім. І. Труша, відділу художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша, інформація, отримана під час особистого спілкування з викладачами та випускниками кафедри художнього текстилю ЛНАМ, кафедри художнього ткацтва, кафедри вишивки та моделювання ЛФКДУМ ім. І. Труша. Джерельною базою для аналізу творчої, методичної та наукової діяльності викладачів послужили їхні публікації, науково-методичні видання, каталоги, фотографії творчих робіт, відвідування персональних виставок викладачів,

[171] Бурак С. Я. Комп'ютерне проектування у програмах Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Методичні вказівки для студентів 1-4 курсів відділення художнього текстилю. Львів : ЛНАМ, 2014. 94 с.; Дубовик В. С., Стеблій Г. Ф. Ткацьке переплетення сучасних тканин у завданнях з роботи в матеріалі. Навчальний посібник для студентів ОКР «Бакалавр». Львів : ЛНАМ, 2014. 120 с.

[172] Жиліна М. П., Зальоток О. В. Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 38 с.; Сергій Бабков: Каталог / упоряд. Кусько Г. Д. Львів : Грамота, 2003. 56 с.

відвідування та участь у виставках, організованих викладачами, розповіді випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ різних років випуску.

1. 3. Теоретико-методологічні засади праці

Іван Лаврівський у своєму підручнику методики (1837), підняв питання: «Котрий метод є найліпший та найдосконаліший?» і відповів на нього «той, в якому є два істотні заміри навчання, матеріальний та формальний. В сукупності вони складають гармонію. Замір матеріальний або предметовий залежить від наукового предмету. Замір формальний залежить, щоб учень через науку вдосконалював свої сили в праці»[173]. Отже, в залежності до предмету дослідження шукаємо ті методи, які дозволять нам якнайкраще його вивчити. Методологічні засади української етнологічної науки пов'язані з представниками етнографічної комісії Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка: І. Франко, В. Гнатюком, Ф. Вовком та ін. У сучасній науці методи знайшли поглиблення у науковців С. Павлюка, М. Тиводара, Р. Кирчіва, С. Макарчука.

Дослідження здійснено на засадах порівняльно-історичного методу, який дозволив виявити особливості розвитку ремісничої та професійної освіти протягом обраного хронологічного періоду. При виконанні поставлених завдань були застосовані теоретичні та емпіричні методи дослідження. З теоретичних застосовувалися наступні: діахронний та синхронний розгляд матеріалу, аналіз та синтез, індуктивний та дедуктивний методи, гіпотеза. До емпіричних належали: спостереження, порівняння, інтерв'ю, експеримент.

Зібраний теоретичний матеріал з теми (друковані та рукописні джерела) був проаналізований та систематизований. Послідовність ведення дослідження відбувалась за тим самим хронологічним принципом, на якому воно побудоване, з тою відмінністю, що інформація для останнього періоду збиралась протягом всього періоду роботи над дослідженням.

---

[173] Матеріяли до історії Галицько-руського шкільництва XVIII і XIX вв. Видані під редакцією Стефана Томашівського. Збірки Ів. Свєнціцького, Ю. Кміта, Ст. Томашівського й Ів. Кревецького. У Львові, 1909. Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка. Т.4. С. 117.

У дисертації застосовано методи синхронного та діахронного розгляду матеріалу. Діахронний метод допоміг виявити динаміку мистецької освіти від середини XIX ст. і дотепер. Метод застосовувався при вивченні окремих часових періодів у хронологічних межах дослідження (друга половина XIX – перша половина XX ст.; 1946 – 1990 рр.; 1990 – дотепер). Так, за цим методом було виявлена спільність щодо методичних принципів мистецької освіти у різні часові відтинки. Синхронний розгляд матеріалу дав можливість порівнювати події та явища у межах одного часового зрізу. За допомогою цього методу виявлені форми ремісничої освіти на кінець XIX – початок XX ст., були знайдені спільні позиції методик викладання в навчальних закладах Галичини другої половини XIX – початку XX ст. (розділ 2). При роботі з архівними справами та статутами шкіл були знайдені аналогічні пріоритети роботи в навчальних закладах Галичини (розділ 3). Співставлялись кількісні показники щодо баз практик кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ та інших кафедр цього ж навчального закладу (розділ 4). З'ясований пріоритет у підготовці фахівців для промисловості у радянський період, зміни у професійній освіті в період незалежності. В цьому контексті корисними були методи порівняння та спостереження.

За М. Тиводаром найбільш важливі, повні і цінні етнографічні матеріали здобуваються шляхом прямої участі дослідника в спостереженнях за життям етнічних спільнот[174]. Так, метод спостереження став першим, який спровокував виникнення нашого дослідження. Спостереження за діяльністю кафедри художнього текстилю ЛНАМ почалось у 1997 р., під час навчання на кафедрі Т. В. Килівник. Особисте відвідування занять на цій кафедрі у період 1997-2002 рр. дало можливість зберегти багато спогадів про педагогічну діяльність викладачів того періоду. Безпосереднє офіційне навчання на кафедрі у 2006-2012 рр. дало безпосередній професійний розвиток у спеціальності та ґрунт для порівняльного аналізу методичної роботи викладачів.

[174] Тиводар М. Етнологія. Лв: Видав-во «Світ», 2004. С. 30.

За останні роки викладацький склад кафедри зазнав суттєвих змін. Припинили педагогічну діяльність І. Я. Боднар, О. Т. Мінько, З. М. Семак, В. І. Горак, С. Я. Бурак. Кожен з цих викладачів зробив важливий внесок у історію та розвиток кафедри. Спостереження та порівняння допомогло виявити професійні успіхи учнів під час навчального процесу та після його завершення, передували аналітичним міркуванням щодо виставкової діяльності викладачів та студентів, сприяли виявленню специфіки розвитку навчального процесу кафедри художнього текстилю ЛНАМ в сучасний період (розділ 5).

Для збору фактологічного матеріалу застосовувався метод інтерв'ю. З допомогою цього методу було зібрано корисний матеріал для четвертого та п'ятого розділів дослідження: інформація щодо методичної та творчої діяльності викладачів та випускників, епізоди навчального процесу, фотографії подій. Здебільшого опитування проводилось серед викладачів або випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ або відділу художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша. Опитування проводилось після збирання та систематизації архівного матеріалу з розрахунком, що інтерв'ю могло уточнити інформацію щодо реалій умов навчання та методичного забезпечення в радянський період. Що було підтверджено в ході опитування.

Був застосований метод письмового опитування (анкетування). Цим методом були зібрані деякі матеріали в процесі власної педагогічної роботи серед студентів кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Індуктивний метод застосовувався для вивчення особливостей методик навчальних дисциплін на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ. Метод дедукції був корисним для виявлення окремих явищ, що випливали з засадничих позицій, а саме – при вивченні архівних джерел була виявлена система, яка направляла навчальні пріоритети, що висвітлювались в статутах закладів. Ці пріоритети впливали на розвиток навчальних методик (розділ 3). Метод гіпотези застосовувався як похідний дедуктивного підходу щодо поширення методики Р. Шалленфельд.

Експеримент був застосований в процесі власного досвіду викладання дисципліни «Комп'ютерне проектування» для студентів ІІІ та ІV курсу. Суть

експерименту полягала у впровадженні різних частин виявлених методик або власних гіпотетичних міркувань та перевірка їх ефективності. Протягом п’яти (2016-2021) навчальних років автор дослідження змінювала навчальну програму дисципліни. Результатом експерименту стало виявлення оптимальної методики для конкретної дисципліни. До оптимальних характеристик цієї методики можна віднести: систематичність навчального процесу (в сучасних умовах досягається шляхом очно-дистанційного формату навчання); наявний наочний матеріал (зразки виконаних аналогічних завдань); обов’язкова додаткова самостійна робота студента; навчальна програма вивчення графічних редакторів має бути адаптованою для студента конкретної спеціальності.

Весь фактологічний, історіографічний матеріал, дані архівів піддавались аналізу для диференціації явищ, виявлення їх характерних ознак. Метод синтезу застосовувався для узагальнення матеріалу, підведення підсумків.

Комплексне дослідження здійснювалося за хронологічним принципом з допомогою теоретичних та емпіричних методів: діахронного та синхронного розгляду матеріалу, аналізу та синтезу, індуктивного та дедуктивного методів, гіпотези, спостереження, порівняння, інтерв’ю, експерименту.

Отже, проаналізована наукова література з теми дослідження дозволила отримати важливу інформацію щодо ступеня вивчення народного та професійного текстилю. Знайдені матеріали щодо художньо-стилістичних особливостей народного текстилю за етнографічним районуванням. Опрацьовано низку наукових праць з етнології, історії, мистецтвознавства, об’єктами яких були: види народного текстилю (тканини, ткацтво, килимарство, вибійка тощо), види професійного текстилю (розписний текстиль, мистецтво тканини тощо), мистецька освіта. Важливим джерелом дослідження стали документи архівів: ЦДІАЛ, ДАЛО та архіву ЛНАМ. Водночас з’ясовано, що ремісничa та професійна освіта як чинник збереження традиції та розвитку художнього текстилю не була предметом наукового дослідження науковців.

РОЗДІЛ 2
СТРУКТУРА, ОРГАНІЗАЦІЯ Й ОСЕРЕДКИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ГАЛУЗІ ТЕКСТИЛЮ В ГАЛИЧИНІ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XIX – І ПОЛОВИНИ XX СТ.

2.1. Методики викладання дисциплін в навчальних закладах Галичини з підготовки фахівців у галузі текстилю ІІ половини XIX – початку XX ст.

Перші школи, де навчали ручних робіт, виникли при монастирях, де були відкриті благодійними організаціями. В 1537 р. орден Урсулинок (Італія) відкрив декілька шкіл для навчання дівчат ручним роботам задля заробітку. Поступово почали виникати промислові школи. 1738 р. із виданням Фрідріхом Вільгельмом регламенту про введення ручних робіт в школі їх викладання встало на офіційний ґрунт. Вільгельм ІІІ в 1817 р. наказав, щоб викладання ручних робіт було обов'язковим у всіх жіночих школах. З метою піднесення ремісної промисловості ще в кінці XVIII ст. (в 1795 р. в Пруссії, а пізніше й у Саксонії) законодавці визнали за необхідне встановити обов'язкові випробування для учнів. Ремісничі товариства (Innungen) з'ясували, що учні не отримували достатньо широкої професійної освіти в ремісничих майстернях і з метою виправлення ситуації стали засновувати так звані «спеціальні школи» (Fachschulen). У цих закладах було введене викладання бухгалтерії, рисунка, інших предметів, що розширюють світогляд учнів і служать підготовкою до подальшої діяльності в якості підмайстра та майстра. Проте ці заходи виявилися недостатніми, оскільки мали той недолік, що були переважно теоретичними[175].

[175] Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий. Руководство для преподавания рукоделий в профессиональных школах, гимназиях, городских и сельских школах. СПб.: тип. Мин-ва внутренних дел, 1909, 2-е изд. С. 65; Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871. C. 1.

На український освітній процес впливала європейська педагогічна практика. На підставі постанови крайової від 2 травня 1873 р. в Галичині були запроваджені школи виділові, що поділялися на чоловічі та жіночі. Відомо, що ці заклади були створені на зразок бюргерських шкіл (Bürgerschulen), що віддавна існували у німецьких містах Австрійської монархії. Вони були розраховані на «середню ланку» населення, між класом вищої інтелігенції та робочим, що задовольнявся елементарною наукою. Середня верства населення включала заможних купців, промисловців, ремісників, що не отримали вищої освіти, але були здатні до розумової праці. Для цього класу було створено окрему категорію народних шкіл і її названо «Bürgerschulen» (досл. громадянська школа). Проте той клас населення, що в німців називався «Bürger», не міг бути тотожним нашому, тому і назви шкіл було змінено. Таким чином з'явились «виділові школи», до вищеназваної дати невідомі.

У 1874 – 1876 р. в Галичині було організовано шість жіночих шкіл: у Львові, Кракові, Ряшеві, Станіславові, Тернополі і Тарнові. Чоловічих – вісім, а саме: у Бохні, Городку, Перемишлі, Сокалі, Самборі, Снятині, Величці і Тарнові, Кросно. Чоловічі виділові школи страждали через брак відвідуваності, а отже в Перемишлі, Самборі, Бохні, Величці, Сокалі і в Городку з кінцем шкільного 1885/86 р. вони були закриті. Жіночі мали високу відвідуваність, частково замінювали біднішому класу народності брак громадських середніх шкіл. До прикладу школа виділова жіноча в Кракові спочатку поєднувалася з нижчими класами загальної. Пізніше відповідно до ухвали Крайової шкільної ради вона складалася з чотирьох класів і поєднувалася з фаховими курсами жіночих робіт, гапту і комерційним, які охоплювали 3 роки науки. Статут включав дворічний курс для дорослої молоді, яка бажала доповнити освіту (після навчання у виділовій школі) до того ступеня, який вимагався від галицьких жінок освіченого класу[176].

[176] Цуркан К. С. Методика Розалії Шалленфельд. Її виникнення та застосування в навчальному процесі у жіночих фахових школах Галичини кін. XIX – поч. XX ст. *Народознавчі зошити*. 2016. Ч. 6 (132). С. 1405; Alegata do Sprawozdań Stenograficznych z Trzeciej Sesyi Piątego Peryodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z roku 1885/6. Sejm Krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Kadencja V, sesja III. C. 2.

У кінці XIX – на початку XX ст. в доробках галицьких педагогів з'явилися нові методики, що стосувалися вивчення текстильних технік. Р. Шалленфельд, К. Гомолячем, В. Крицінським, В. Ястшембовським, А. Бушеком запровадили методики щодо навчання в'язанню, шиттю, килимарству, жакардовому ткацтву, батикарству, декоративному рисунку, який був обов'язковим предметом у професійних школах і мав на меті надати учням навички побудови технічних рисунків із урахуванням особливостей технології та призначення виробів конкретної спеціалізації. Для аналізу діяльності професійних шкіл у галузі текстилю вважаємо за потрібне розглянути ці методики детальніше.

Методика німецького педагога Розалії Шалленфельд була запроваджена в галицьких жіночих фахових школах у кінці XIX ст. У 1846 р. Р. Шалленфельд (1819 – 1864) отримала дозвіл на відкриття вищої жіночої школи в Берліні й одразу виявила суттєві недоліки у викладанні жіночих ручних робіт в жіночих школах. Для того, щоб запровадити нетрадиційне на той час рішення в своїй школі, вона запропонувала власне бачення робочої програми викладання ручних робіт і провела опитування серед батьків майбутніх учениць. 26 з 30 опитуваних підтримали потребу змін. Програма була запроваджена в навчальний процес і через півроку апробації дала добрий результат[177].

У 1859 році Р. Шалленфельд написала трактат про необхідність реорганізації викладання рукоділля в школах та подала цю заяву в міську шкільну депутацію Берліна. Її пропозиції були наступними: 1) змінити викладання ручних робіт, з механічного зробити його більш свідомим і надати ученицям більш розумну роботу; 2) ввести викладання у класах; 3) провести методичне врегулювання у викладанні ручних робіт; 4) усунути батьків учениць від навчального процесу; 5) дати розвиток викладанню ручних робіт шляхом обов'язкового його запровадження у всіх жіночих школах; 6) про правильне викладання ручних робіт повинно піклуватися шкільне керівництво;

[177] Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871. C. 8.

7) вчителі ручних робіт повинні проходити фахову підготовку. Цей трактат був схвалений владою і розісланий по всіх школах, прочитаний у всіх частинах Пруссії, різних частинах Німеччини, Швейцарії, а вчителькам він став обов'язковим для прочитання та використання[178].

Р. Шалленфельд працювала керівничкою семінарії для вчительок ручних робіт у Берліні. Вона ввела навчання у класах і поставила його на розумний ґрунт. Своє життя вона присвятила вдосконаленню викладання ручних робіт і чимало зробила на цій ниві. Шалленфельд вдалося розвинути свою систему та отримати необхідний однаковий матеріал для всіх учениць. Крім нововведень у своїй школі, вона почала публічно відстоювати власні погляди. В першій жіночій школі Берліна, де Шалленфельд надали широке поле діяльності, через кілька років методика принесла добрі плоди. В 1861 р. зробили комплексний іспит для учениць усіх класів. Проведений в присутності шкільної адміністрації, вчителів, батьків, він був одноголосно визнаний успішним та повторений публічно, для всіх бажаючих. Після цього більшість вчительок Берліна та інших міст Німеччини почали практично вивчати метод Шалленфельд, який поступово дістав запровадження в інших школах.

Після смерті Р. Шалленфельд в 1864 р. працю над системою продовжувала її сестра – Агнеса, яка постійно слідкувала за практичним втіленням методики. У 1861 р. опубліковано книгу «Викладання рукоділля в школах» Шалленфельд[179] Пропозиції у виданні були такого ж характеру, як і в трактаті. По смерті Розалії сестра випустила кілька видань її творів зі своїми особистими доповненнями, стараючись ретельно та послідовно вдосконалювати метод. До кожної роботи А. Шалленфельд висувала наступні дидактичні вимоги: послідовність проведення навчання – від простого до складного, постійне повторення, самостійність дитини в роботі.

Багато вчителів із інших шкіл приїздили до закладу Шалленфельд, щоб подивитися на метод «у дії» та отримати консультації з приводу застосування

[178] Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий… С. 62.
[179] Додаток А. Рис. А.2.1.1.

методу до навчання шиттю та в'язання гачком. Присвячене методу Шалленфельд видання витримало багато перевидань, після його запровадження з'явилося багато методичних праць із ручних робіт. У школах Дрездена метод Шалленфельд адаптували згідно методу Шпрингер, а в Касселі більше притримувалися методу Росселя[180].

У травні 1863 р. громадська експертиза підтвердила добрі результати впливу цього методу в жіночій школі Сент Якоб в Берліні. У 1864 р. викладання рукоділля в Берліні стало обов'язковим, в Касселі – з 1869 р., в Страсбурзі – з 1871 р., в Дрездені – з 1873 р., в Карлсруе – з 1891 р. 27 травня 1873 р. у Берліні видали циркуляр, що зобов'язував учительок строго слідкувати за тим, щоб в народних школах відвідування уроків ручних робіт було обов'язковим для всіх учениць, від навчання звільняли тільки тих, хто по закінченні учбових годин відвідували школу ручних робіт, або брали приватні уроки. В Норвегії практикували використання методу Шалленфельд відносно шиття[181]. З 1874 р. у Берліні ручні роботи викладались з VII класу, в VII, VI і V класах роботою займались 4 години на тиждень.

В 1894 р. була вироблена нова програма з ручних робіт для 9-ступеневих навчальних закладів. Викладання велося від VII класу, в молодших IX і VIII класах не велося взагалі. У VII класі 4 години на тиждень займалися в'язанням гачком, у VI класі 2 години на тиждень – в'язанням на спицях панчіх[182]. У V класі 2 години на тиждень вишивали панчохи хрестиком. У IV класі 2 години на тиждень вивчали шиття різних швів. У III класі 2 години на тиждень шили жіночі і дитячі, а також прості чоловічі сорочки[183].

У II класі було повторення в'язання на спицях, латання панчіх, вив'язування п'яток (2 години на тиждень). У I класі проходили латання білизни, нашивки заплаток, штопка, шиття гладдю (2 години на тиждень). Загалом в Європі метод Шалленфельд більшою мірою стосувався в'язання.

---

[180] Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий… С. 64; Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871. С. 10.
[181] Додаток А. Рис. А.2.1.2.
[182] Додаток А. Рис. А.2.1.3.
[183] Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий… С. 66.

Основні постулати, які використовувалися в європейських школах: послідовність вивчення ручних робіт від простого до складного, класне викладання з послідовними методичними планами, використання посібників[184].

Даний метод був розроблений для двох видів ручних робіт – шиття та в'язання. Саме вони, на думку автора методу, найкорисніші для дівчинки. Хоча базові постулати системи методу, на нашу думку, цілком можуть бути адаптовані до будь-якого виду рукоділля.

Основними умовами для застосування методики є: а) свідомість вчителя щодо важливості навчально-методичної роботи в ремеслі; б) у виконанні ручних виробів має бути чітка послідовність; в) робота повинна доводитися до високого рівня майстерності[185].

Для досягнення доброго результату потрібно: 1) щоб учень самостійно вправлявся у виконанні кожного завдання, вчитель не має допомагати починати чи завершувати роботу. Вправність повинна приходити самостійно для кожного. 2) Учні мають навчитись бачити помилки в своїй роботі та самостійно виправляти їх. 3) Викладач має надати наочний матеріал та прищеплювати навик до спостереження. 4) Основним для отримання технічного навику є практика. Теоретичний матеріал має закріплюватися практикою. 5) Має бути систематичність у практиці. 6) Крім технічної майстерності, для створення гармонійної роботи повинна працювати думка в учня – як зробити краще.

Наведемо курс, складений Р. Шалленфельд.

Клас	План
I клас. В'язання	Технічна майстерність – елементарні вправи В'язання панчохи
II клас. В'язання гачком	Виконання моделей різним способом в'язання гачком.

[184] Додаток А. Рис. А.2.1.4, А.2.1.5.
[185] Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871. C. 34.

	В’язання гачком, поєднуючи різні кольори В’язання гачком різних фігур
III клас. Шиття.	Вивчення різних типів швів Вправи на виконання швів Вправи на зупинку машин
IV клас. Пошиття білизни	Викрійка білизни Вирізування елементів з викрійки на тканині Пришивання частин
V клас. Вишивка	Вишивка написів на клаптику тканини Завдання на прикрасу тканини

За інформацією з архівних справ ця методика входила в програму школи жіночого рукоділля при жіночій школі сестер Бенедиктинок у м. Перемишлі, школи виділової жіночої в Кракові[186]. Є підстави припускати, що методика Шалленфельд була присутня в програмі фахової кравецької школи «Труд» (м. Львів), приватної фахової жіночої школи СС. Василіянок у Львові, школи жіночих робіт в Тарнові, школи жіночих робіт в Новому Сончі. Перша підстава – це аналіз крайових шкіл, у результаті якого приходимо до висновку, що в більшості професійних шкіл навчання проводилося згідно із закріпленим Статутом, затвердженим Крайовою шкільною радою і Крайовим Комітетом із поправками на фахове спрямування школи.

Подібною до «Труду» була Краківська школа, утворена на підставі загальних зборів промислового Товариства Цеху кравців Кракова (Краків і Львів належали тоді до Галицького намісництва). Друга підстава – аналіз навчальної програми цих шкіл, що збігається з системою методу Шалленфельд. Третя – досить багато освітніх нововведень запроваджувалося за прикладом німецької освітньої системи. Від 1873 р. у Галичині на зразок німецьких

[186] ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 3917: Звіти про організацію та діяльність вищої жіночої школи в Кракові з прикладенням статуту за період від 1904 до 1907 р., 34 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 45: Справа про надання субсидії школі жіночого рукоділля при жіночій школі сестер Бенедиктинок в м. Перемишлі, 19 арк.

запроваджені школи «виділові», існувала система навчання в майстернях, де власник майстерні (принципал), що брав до себе на навчання учнів, мав звітуватися перед Товариством (тут Товариство «Цех кравців»), владою та батьками про фахову підготовку учня; подібна практика існувала у Великому герцогстві Баденському (Німеччина), де уряд вирішив видати субсидію тим господарям, які б взяли на себе зобов'язання навчати своїх учнів ремеслу систематично. При видачі субсидії враховувалися наступні вимоги: перевірена добропорядність господаря ремісного закладу, належне влаштування майстерні, систематичне навчання учня всім прийомам майстерності, прийом учня в дім майстра на правах члена родини[187].

В архівних матеріалах знаходимо багато справ із видачі субсидій власникам майстерень на розширення та придбання інвентарю, ймовірно, такі пільги були пов'язані з утриманням учнів[188].

Проаналізуємо навчальну програму вищеназваних шкіл. 1901 р. у Львові утворений жіночий промисловий кооператив «Труд». Він був першим, що поставив собі за мету організацію українського жіноцтва в торговельній і промисловій ділянці. В довоєнні часи спілка займала кам'яницю на пл. Ринок 39, пізніше «Труд» відкрив бурсу та вечірню доповнюючу промислову школу для дівчат. На навчання до промислової школи йшли після 7 класу «Рідної Школи». В начальну програму школи «Труд» входило виконання кравецьких і

[187] Рейнке М. М. Об организации выставок работ ремесленных учеников и об учреждении учебных мастерских. 2й съезд русских деятелей по техническому и профессиональному образованию, 14 секция. Спб : Технич. Образ, 1895. №8. С. 11.

[188] ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 235: Листування з податковим управлінням в м. Косові про виплату платні керівникові ткацької школи в м. Товмачі і надання субсидії колишнім учням на відкриття ткацьких майстерень, 1902–1919 рр., 46 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 101: Надання субсидії кравчині Петровській Ванді, власниці трикотажної майстерні у Львові, на придбання верстатів для трикотажного виробництва та виїзду до Німеччини для проходження практики, 13 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4а, од. зб. 60: Справа про надання субсидій промислового жіночого товариства «Труд», 1912–1913, 17 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 76: Справа про надання субсидії «Комітету виставки домашнього промислу» в Коломиї, 7 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 81: Справа про надання субсидії «Рукодільному товариству» у Львові, 51 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 23: Справа про надання субсидії власнику кравецької майстерні Цвинаровичу Каролю у Львові на купівлю сукна в Англії 1911–1914 рр., 17 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 3: Справа про надання субсидії власнику ткацької майстерні в Косові Кабину Миколаю на придбання інвентаря. 1911–1920 рр., 21 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 176: Справа про надання субсидії на розширення ткацької майстерні в м. Ярославі Павульському Володиславу, 27 арк.; ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 45: Справа про надання субсидії школі жіночого рукоділля при жіночій школі сестер Бенедиктинок в м. Перемишлі, 19 арк.

оздоблювальних робіт, праця зі швейними машинками[189], компонування строїв, малювання, креслення крою виробів, зняття мірок із фігури. Значна увага приділялася навичкам шиття на швейних машинках, обробці простих зшивних швів. Предметами навчання були: шви звичайні та оздоблювальні; стібки. Важливе місце посідало конструювання (малювання викрійок) та зняття мірок із фігури. Учнів ознайомлювали з найпоширенішими тканинами та допоміжними матеріалами, з методами розпізнавання справжніх дорогих та підроблених під дорогі дешевих тканин – таким чином давали основи товарознавства. Спеціально вивчали: типи пряжі (бавовняна, лляна, шовкова, вовняна); виробництво пряжі і тканин; товари плетені і ткані; вироби позументного ремесла і виробництво мережива. Челядницький диплом, виданий фаховою концесійованою школою «Труд», давав підставу ученицям після отримання так званої промислової карти самостійно відкривати салони мод[190].

Приватна жіноча гімназія сестер Василіянок у Львові існувала від 1906 р. до 1939 р. (33 роки)[191] і була однією з найстаріших середніх шкіл міста та мала серед професорського складу вчителів високого рівня. Полєк Микола (автор підручника «Приватне життя греків і римлян») навчав латинської і грецької (1916 – 1924), давав ґрунтовні знання класичної культури. Історію в гімназії викладали Іван Крип'якевич (1920 —1926), Богдан Барвінський. Природознавство вів Богдан Вахнятин (у 1930-і рр.), Дарія Вергановська-Винників – математику. Д-р Ярослав Гординський проводив в гімназії уроки з української мови, у 1920 – 1924 рр. читав філософію в старших класах. Дослідник та історик української літератури і мови, професор Ваврик вела німецьку. Рисунку навчала Стефанія Гебус-Баранецька, педагог і художниця-графік. Заняття з ручної праці (вишивка, писанкарство, ткацтво) проводила етнограф Савина Йосипівна Сидорович. У 1910-х роках вона закінчила цю гімназію, багато років пропрацювала як педагог, після 1939 р. (коли гімназію

[189] Додаток А. Рис. А.2.1.6-А.2.1.7.
[190] Цимбалюк О. К. «Труд» – жіноча кравецька школа. Львів : [б. вид.], 1998. С. 13.
[191] Додаток А. Рис. А.2.1.8

розформували), була науковим працівником Львівського державного музею етнографії та художнього промислу. Відомі її наукові роботи «Орнаментальні композиції українських народних тканин XIX – поч. XX ст.», «Художня тканина Західних областей УРСР»[192] та ін.

У 1937 р. в гімназії сестер Василіянок Савина Йосипівна ввела нові матеріали: тканину, пластик тощо. Починали з пошиття з білого полотна нарукавників і дуже простої форми фартушків[193]. Після двох-трьох лекцій весь клас на практичні заняття одягав відповідне захисне обмундирування «мундурок»[194] із щитиком під №644 – що означало – гімназія СС Василіянок. Наступні робота в 1 класі – пошиття і вишивка обов'язкової святкової білої блузи з однаковим для всієї гімназії орнаментом вишивки. Блузи пошиті з шовку чи маркізету, вишиті жовтими та оранжевими нитками, лінії орнаменту розміщувались в комірці, трохи нижче плеча та при збірці рукава в зап'ясті[195]. За орнаментом вишивки впізнавалася василіянка. Гімназія «Рідної Школи», а також І Державна гімназія, яка була єдиною українською державною гімназією у Львові, де навчалися дівчата, теж мали обов'язкові вишивані блузи, але з іншими орнаментами[196].

Іспит зрілості після успішного закінчення 8 класу складався з письмової та усної частини. Письмово складали українську, польську, латинську, грецьку мови, математику. Усні предмети – латинська, грецька, українська мова та література, математика, фізика. За Австрії у гімназії сестер Василіянок, як і в інших приватних школах, каталоги, шкільні щоденники, кореспонденція з владою велись українською мовою. Одяг гімназисток виглядав строгим: темно-синього кольору, зі стійкою та нашивками з кількох смуг, залежно від кількості класів. Навчатися могли представники різних верств населення. За польської влади, наприкінці 20-х років, Кураторія запровадила ведення каталогів і

[192] Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. 156 с.
[193] Додаток А. Рис. А.2.1.9.
[194] Додаток А. Рис. А.2.1.10.
[195] Додаток А. Рис. А.2.1.11.
[196] Цимбалюк О. К. «Труд» – жіноча кравецька школа.... С. 58.

свідоцтв двома мовами – українською і польською. Вимагали вивчати історію Польщі, святкувати державні свята.

Випускницями школи, що внесли вклад у науку, культуру, мистецтво, були: Галина Липа-Захаріясевич, що згодом здобула фахову освіту у Віденській художньо-промисловій школі та присвятила себе царині розписного текстилю, виховала понад 20 учениць, таким чином посприявши відкриттю у Львові нових цехів із художнього розпису тканин; Лідія Туркевич – творчий педагог, музикант, художниця, Ольга Струмінська (Стефаник), Марія Кипріян, Марія Мисько, Іванна та Стефанія Оприск – діти відомого у 1910-ті роки різьбяра Антона Оприска, Дарія Вергановська, науковий працівник Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові Любов Суха (праці з етнографії, художніх промислів, зокрема писанок) навчалась у цій гімназії у 1920-х рр. М. Бачинська-Зелена, К. Кордуба-Дікенс, К. Кузьма в майбутньому стали власницями майстерень та провідними майстринями у царині трикотажу[197].

Методика Шалленфельд застосовувалася на відділі шиття у жіночій виділовій школі в Кракові. Ця школа була організована згідно крайової постанови від 2 лютого 1885 р. і об'єднувала три курси: курс жіночих робіт, торговельний, курс додатковий для дорослої молоді. Курс для дорослої молоді – дворічний, поділений на два класи. До навчальних предметів входили: історія польської літератури, німецької, французької, загальна література, географія, польська історія, історія красних мистецтв, навчання стилям та рисункам. Вартість навчання становила 10 злотих за півроку, незаможні мали можливість платити півціни. Курс жіночих робіт складався з: а) відділу ручного та машинного шиття (один рік навчання); б) відділу кравецького (в один рік навчання); в) відділу робіт дротових, сіткових, в'язальних, ручних і машинних (в один рік навчання); г) відділу гаптування (вишивки) білого та кольорового, штучного та коронкарства (в один рік навчання). Предметами навчання були:

[197] Козакевич О. Р. Осередки фахової освіти в Східній Галичині кін. XIX – першої третини XX ст.: в'язання. *Народознавчі зошити*. 2009. № 3–4. С. 378; Нова хата. Львів. 1928. Ч.7. С.6-7.; Пропам'ятна книга гімназії сестер Василіянок у Львові. Частина 3. Львів: Основа, 1995. 272 с.

рисунок вільний від руки, лінійний, геометричний, навчання крою, рахунок господарський і купецький, товарознавство, навчання шиттю ручному, машинному і завершування робіт, методика Шалленфельд. На кравецькому відділі предметами навчання були: рисунок, крій суконь, рахунок купецький та бухгалтерія, вивчалися кольори і стилі, виконувалися вправи на виконання узорів та предметів праці. Крім цього, тим, що добре справлялися з роботою, викладали рисунок композиційний. Із закінченням шкільного року учениця отримувала свідоцтво про свій навчальний прогрес. Умовою прийому на відділ шиття і гаптування було досягнення 14-річного віку та закінчення обов'язкової науки[198].

У школі жіночого рукоділля при жіночій школі сестер Бенедиктинок в м. Перемишлі (заснована 1886 р.) методику Шалленфельд застосовували у відділі ручного шиття та у відділі виробів в'язаних та сіткових (в застосуванні до виробів, в'язаних спицями та гачком). У школі працювали такі відділи: 1) відділ ручного шиття; 2) відділ машинного шиття; 3) кравецький відділ; 4) відділ гаптів білих та кольорових; 5) відділ робіт волічкових (вовняних) та бавовняних; 6) відділ коронкарства. На завдання з шиття виконувались: дитячі, жіночі, чоловічі сорочки, нічні та денні, фартушки жіночі, комірці, наволочки, спідниці вишиті, шиття у відповідності з методикою Шалленфельд: а) на канві; б) на полотні. Дитячі сорочки: від ½ до 1 року, від 1 до 2 років з короткими рукавами, від 2 до 4 років, від 4 до 6 років з рукавами, сорочки для дівчаток, жіночі різних фасонів. Відділ ручного шиття включав: рисунки лінійні та геометричні як допоміжні до навчання крою і рисування орнаментів, рисунки з вільної руки (вивчалися по 2 год./тиждень), крій білизни (3 год./тиждень), методичне проведення науки шиття відповідно до методу Шалленфельд (2 год./тиждень), рахунки (1 год./тиждень), коронкарство (4 год./тиждень). Відділ робіт дротових, в'язаних, в'язаних гачком, сіткових включав: науку рисунка лінійного та з вільної руки – по 4 год./тиждень, науку крою –

[198] ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 3917: Звіти про організацію та діяльність вищої жіночої школи в Кракові з прикладенням статуту за період від 1904 до 1907 р. Арк. 27.

2 год./тиждень, методику Шалленфельд – 2 год./тиждень, рахунки – 1 год./тиждень. У школі вивчали лінійний рисунок для виконання узорів для вишивання (завдання на креслення кіл, півкіл, квадратів, шестикутників) та вільний рисунок від руки для стилізування форм квітів та листя, основи кольорознавства («наука про кольори та їх змішування»), «науку про стилі»[199].

Вагомі методичні напрацювання у галузі ткацтва, батика та орнаментальної композиції залишив теоретик мистецтва, художник, педагог Кароль Гомоляч. З огляду на предмет дослідження нас цікавлять такі педагогічні праці автора: брошура «Вивчення орнаменту», підручник «Основні принципи побудови плоского орнаменту та методика декоративного курсу» (виданий у Львові), «Підручник до декоративних вправ»[200].

У брошурі «Вивчення орнаменту» автор викладає свої міркування з теми. К. Гомоляч пропонує вивчати орнамент в якості окремої дисципліни, що повинна мати власну робочу програму, не прив'язану до класичного на той час вивчення природи. На прикладі створення килимової композиції автор розрізняє принципи наповнення орнаментом, характер естетики та категорії вартості. Композиція може наповнюватись орнаментом від мінімальної насиченості до щільного декорування. Характер композиції може бути пластичним або геометричним.

К. Гомоляч виділяє чотири категорії, якими оперує пластичне мистецтво: ритмічне (або орнаментальне) мистецтво, колористика, натуралізм і символізм. Ці категорії виступають у різних комбінаціях. Наприклад, килим включає дві категорії вартості – гармонію колористичну та пластичний ритм (орнаментику), мереживо акцентує увагу на орнаментиці. Ритм є основою архітектури та прикладного мистецтва. Орнамент може змінюватися таким чином, що перестає бути орнаментом, але стає письмом, образом або колористичною

[199] ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 14: Статут жіночої школи рукоділля у Перемишлі, 1886 рік. Арк. 1.
[200] Homolacs K. Kolorystyka malarska. Warszawa : Arkady. 1960. 76 s.; Homolacs K. Nauka zdobnictwa. 12 s.; Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. 258 s.; Homolacs K. Podstatowe zaszady bydowy ornamentu plaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Lwow, Warszawa. 1920. 278 s.; Homolacs K. Studium formy barwy i światła. Dydaktyka obrazowania natury. Kraków. 1929. 216 s.; Homolacz K. Podręcznik do introlagatorskiego zdobnictwa stemlowego z uwzgldnienieum technik swobodnych jak: haft, ścienne malarstwo patronowe i t.p. Kraków. 1927. 84 s.

гармонією в залежності від того, чого саме в ньому більше — символічних знаків, чи відбитка форми, взятої з натури, чи колористичної тенденції.

Автор порівнює ритм геометричний із ритмом музичним, поетичним, танцювальним, театральним, оскільки окремі акценти організовуються в мотиви, а мотиви – в певні орнаментальні твори. Методичний принцип сформований послідовно та систематично. Систематичність у навчанні дозволяє направити учня від створення форм найпростіших до більш складних. Суть декоративних форм полягає в тому, що між матеріалом та технікою існує дуже тісний зв'язок. У ході роботи з матеріалом учень вчиться створювати прості, раціональні мотиви, що дозволяють знайти розумну пластику для конкретного ужиткового предмета.

До висновків автора належить твердження, що вивчення орнаменту не спирається на природничі студії і базується не на рисунку, але на ремеслі і повинно бути окремим предметом, не залежним від рисунка. Ціллю автора є створення раціональної теоретичної основи та створення на тому ґрунті методики, яка б уможливила вивчення орнаменту як у загальних школах, так і в професійних. Відповідно, відстоюється необхідність впровадження цього предмета в школах[201].

Немає вказівки, в якому році вийшла друком брошура, проте бачимо, що автор досяг своєї мети, оскільки міркування щодо категорій пластичного мистецтва та специфіки їх застосування увійшли до підручника «Основні принципи побудови плоского орнаменту та методології декоративного курсу» (1920)[202]. До вивчення ритмічного мистецтва автор застосовує авторську диференціацію. Засвоєння композиційних прийомів автор починає на основі створення мотивів у прямокутниках і квадратах, створення пасових мотивів, які надалі вкладаються в орнамент. Розлого проводиться розгляд ритмічних

[201] Itten J. Kunst der Farbe. Subjektives Erleben und objektives Erkennen als Wege zur Kunst. Studienausgabe. Ravensburg, Otto Maier, 1970.
[202] Homolacs K. Podstatowe zaszady bydowy ornamentu plaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Lwow, Warszawa. 1920. 278 s.

значень: симетрії, повторень, замкнутого, незамкнутого, співвідношення орнаменту і тла тощо.

Конкретні орнаментальні форми автор застосовує до відповідного типу декоративного мистецтва: у створенні металевих граток розглядаються орнаменти з хвилястих ліній, у ткацтві – зубчасті та східчасті форми. В самій організації підручника відображено твердження автора: орнамент базується не на рисунку, а на ремеслі.

Найпростішим переплетенням у ткацтві є полотняне. Технологічно при тканні рисунок укладається знизу догори на ширину ниток основи. Відповідно, зручний для ткацтва рисунок утворюється на лінійному, квадратному, східчастому або зубчастому орнаменті. Автор надає увагу поняттям завершеності композиції та логічності в ансамблі. Враховуючи призначення килима для підлоги, ліжка, дивана, логічним є формування горизонтальної або вертикальної композиції та відповідної системи симетрії.

До практичного виконання винесені завдання: 1) компонування пасових килимів; 2) творення пасових поперечних мотивів, східчастих, зубчастих і впровадження тих мотивів до попередньої композиції; 3) творення центральних східчастих та зубчастих мотивів; 4) творення пасів, побудованих в напрямку нитки основи, зубчастих, східчастих, та їх зіставлення з пасами, що побудовані за напрямком пряжі; 5) компонування килимів при використанні центральних мотивів і замикаючих пасів; 6) компонування східчастих та зубчастих килимових узорів, розвинутих на тлі; 7) творення пасових мотивів, що розвиваються в напрямку пряжі, з використанням одного або двох скосів і впровадження тих мотивів до килима в пасову композицію; 8) творення центральних мотивів із використанням одного або двох скосів; 9) творення пасів, що розвиваються в напрямку нитки основи з використанням одного або двох скосів; 10) компонування килимових узорів із використанням центральних мотивів без тла; 11) компонування килимових узорів із використанням одного або двох скосів з орнаментованим тлом; 12) творення мотивів, що базується на органічних формах, і впровадження їх до килимового узору.

В 1924 р. підручник був перевиданий, з уточненнями під назвою «Будова плоского орнаменту». На підставі цих праць вийшов із друку «Підручник до декоративних вправ» (1924)[203], призначений для вчителів у галузі декоративного навчання. Книга охоплює початковий курс, що загалом передбачає більше 600 годин.

Педагогічна сторона опирається на досвід автора з викладання рисунка, ручних робіт, художнього керівництва, кураторства в Промисловому музеї в Кракові, керівництві декоративного курсу у Вільній школі малярства, школі Л. Мехоффер в Кракові, викладання в Державній школі художнього промислу в Кракові.

У програмі складена низка декоративних технік, які можуть бути виконані в матеріалі без спеціальної майстерні (крім килимів, для яких потрібно створити спрощені шкільні верстати). Порядок технік вибудуваний таким чином, що учень переходить від форм простих (сталий декоративний елемент) до форм складніших, із змінними елементами.

Завдання розраховані на групу до 25 учнів, а час виконання кожного – не менше двох годин без перерви. Важливим аспектом в методиці є обговорення. Результативність заняття автор вбачає в активній колективній роботі, де не повинно бути байдужості та відокремленості, а має панувати атмосфера робочого взаємозацікавлення та обміну думок. Зі своєї сторони, вчитель повинен уникати нав'язування власного смаку.

Початком роботи є вивчення елементів форми та поступовий розвиток у певний орнамент. Автор пропонує наступний порядок навчання (однаковий для всіх технік): 1) ознайомлення з графічними елементами, що придатні для конкретного матеріалу; 2) створення пасових мотивів на основі цих елементів 3) створення центральних мотивів; 4) створення символу; 5) обговорення властивостей даного орнаменту, його застосування, характеру, площини поділу; 6) конкретна орнаментальна композиція в матеріалі і попередньо обумовлений мотив.

[203] Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. 258 s.

Автор проводить класифікацію орнаментальних мотивів, орнаментів, положення орнаменту відносно площини. Обов'язковим фактором у класифікації є ритм, оскільки він зв'язує елементи в форму і надає формі характеру. Зв'язок орнаменту і матеріалу, або ужиткового об'єкта, на який він наноситься, підкреслюється автором протягом усього викладу методики. До прикладу наведемо кілька вибіркових постулатів методу:

- Орнамент повинен не тільки бути внутрішньо організованим, але узгоджений із поверхнею, на якій виступає.
- Орнаменти шахові та пасові виступають на поверхнях, які не мають обмежень (наприклад, шпалери, тканина), на противагу, центральні виступають на обмежених поверхнях і мають бути з ними згармонійовані.
- При нанесенні орнаменту на об'єкт варто враховувати всі площини об'єкта. Площини повинні бути ритмічно організовані.
- Кожен орнамент має виявляти внутрішню однорідність. Остання одночасно виражається у трьох формах: типу, стилю та метричній. Одночасно ця характеристика має вираження в гармонійності пропорцій[204].

К. Гомоляч виділяє ткацтво з-поміж інших видів ремесла як найбільш колористичне, тому саме на прикладі нього представлені вправи, в яких розглядаються поняття контрастів, колористичної гармонії. Завдання, подані в підручнику, супроводжуються планом пояснювальної частини для викладача та вказівками щодо їх виконання. Корисними з точки зору ткацтва є вправи на основі геометричних елементів: квадрата, прямокутника, трикутника[205]. Ткацтву присвячено три розділи підручника, два з них стосуються ритмічних колористичних композицій, один – кольорових килимових орнаментів.

У курсі передбачені вправи на виконання ритмічних колористичних композицій на основі горизонтального пасового укладу, зубчастих та східчастих форм без тла, скосів без тла. Послідовність завдань логічно впорядкована: рисунки на основі горизонтальних смуг різної ширини; килимові

[204] Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. C. 36.
[205] Додаток А. Рис. А.2.1.12-14.

рисунки зубчастого та східчастого характеру в різних кольорових гамах: а) чиста холодна; б) чиста тепла; в) змішана холодна; г) змішана тепла; килимові рисунки на основі скосів (використовуються ромбовидні мотиви та лінії, схилені під кутом 45°); орнаментальні схеми обрамлення бордюрів[206].

Цінністю методичного доробку К. Гомоляча щодо ткацтва, на нашу думку, є детальне врахування ткацької техніки та її можливостей. Це створення мотивів, зручних для ткацтва; досягнення колористичної гармонії через кольорові розтяжки, які в тканні досягаються відповідним видом переплетення. Автор охоплює такі нюанси, як збиття тканини при тканні, формування кромки, бордюру, утворення щілин при недостатньому захопленні зустрічної уткової нитки за нитку основи тощо.

Серед текстильних технік К. Гомоляч також розглядає гарячий батик. Вправи пропонується виконувати на папері та тканині гарячим воском. За методичними рекомендаціями загальна площа матеріалу повинна бути розділена на кілька площин, які мають контрастувати між собою. Контраст може базуватися на: 1) густині заповнення; 2) протилежних кривих лініях; 3) протиставленнях лінії і точки або малої площини.

До простих завдань належать: компонування простих пасових мотивів в одному кольорі; компонування простих мотивів центральних в одному кольорі. Використовуються рослинні елементи, тваринні форми[207]. На створення ужиткових об’єктів сформульовані такі завдання: 1) створення орнаменту для абажура в формі циліндра на основі двох пасових мотивів (рослинного та геометричного), біжучих вздовж прямокутника, в одному кольорі; 2) компонування батикового орнаменту в трьох прямокутниках, призначених для заповнення трьох крил екрана. Центральний прямокутник виконується на вільних рослинних мотивах в гіллястій системі, що виростає з вазона і збагачена птахами, метеликами або іншими мотивами світу фауни, два бічних прямокутники виконуються в шаховій композиції, складеній із двох мотивів, з

[206] Додаток А. Рис. А.2.1.15—А.2.1.16.
[207] Додаток А. Рис. А.2.1.17—А.2.1.19.

яких одна може бути геометричною, інша – рослинною. Виконується одним кольором. Після засвоєння техніки батика в один колір створюється батиковий орнамент, розрахований на три кольори. Для виконання батика на тканині рекомендується використовувати шовк та ситець[208].

Важливими є висновки автора щодо потреби вправ з батикування у вивченні орнаменту, які дають можливість з'ясувати роль наповнення в орнаменті. Наповнення, що існує в різних типах декоративного мистецтва, зокрема орнаменту коронкового, мережкового і гапту. Оскільки техніка передбачає покриття одних фарб іншими, то дозволяє опанувати кольорову гармонію.

Директор, професор рисунка Львівської художньо-промислової школи В. Крицінський опрацював методику викладання декоративного рисунка. Відносно предмета дослідження нас цікавлять його пропозиції щодо викладання професійного рисунка в школі художнього гапту, завдання даються відповідно до практичного застосування гаптярських технік. У своєму підручнику «Рисунки ручні декоративні і декоративний живопис, нові методи навчання в школах різних типів» (1926)[209] акцентується увага на студіюванні природи. В розділі «Орнаменти. Декорування» автор виділяє плоскі орнаменти, за змістом – геометричні, рослинні та фігуративні. Засвоєння плоских форм потрібне для розуміння учнем декорування. До складових частин орнаменту відносяться: 1) тло; 2) фігура, що замикає орнамент; 3) геометрична будова, поділ; 4) мотив, що повторюється. Симетрія, пропорція, ритм мусять бути враховані при створенні орнаменту, серед яких першість відводиться симетрії[210].

В. Крицінський налогошував на важливості фантазії, вихованні доброго смаку в студента через самостійну роботу та виправлення, а не через копіювання. Головним принципом на всіх рівнях навчання за автором є суворе

[208] Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. C. 233.
[209] Kryciński W. Rysunki odręcznę zdobnicze i malarstwo dekoracyine. Lwow – Warszawa – Krakow. 1926. C.31.
[210] Додаток А. Рис. А.2.1.20.

вивчення природи, лише на основі якого можуть створюватися якісні твори мистецтва. Орнамент також розвивається на основі природи[211].

Переходом від натуралістичної форми до декоративної є стилізація. За автором стилізація натуралістичних форм відбувається згідно з наступними способами: 1) кінцева зміна форми через опір матеріалу, використання відповідних інструментів, що створюють потрібний результат; 2) зміна форми твору для реалізації певної мети. Перший спосіб може використовуватися при студіюванні натури, другий застосовується в прикладному мистецтві з особливо обдарованими учнями[212].

Навчальний план В. Крицінського для професійної школи художнього гапту розрахований на чотири курси:

I курс. Рисунки професійні (12 год./тиждень). Перенесення взорів на матеріалі (1 год./тиждень). Технологія гапту (1 год./тиждень). Гаптування (25 год./тиждень).

II курс. Рисунки професійні (10 год./тиждень). Технологія гапту (1 год./тиждень). Наука художніх форм (2 год./тиждень). Уточнення форм (1 год./тиждень). Гаптування (25 год./тиждень).

III курс. Кореспонденція промислова; книги та закони промислові (2 год./тиждень). Рахунки промислові та калькуляція (1 год./тиждень). Рисунки художні (8 год./тиждень). Гапт художній (29 год./тиждень).

IV курс. Навчання в майстерні. Рисунки професійні (8 год./тиждень).

Створення декоративних рисунків розпочинається з геометричного рисунка. Даються завдання на створення геометричних форм на відповідних прикрасах, що мають застосування в гаптярстві. Враховуючи форму, зручну до виконання в різних гаптярських техніках, задається створення рисунків метеликів, фруктів і рослин із натури в аналітичній формі. Присутнє застосування техніки аплікації через вирізання з кольорового паперу і відповідних матерій, листя, квітів, гілля, фруктів і т. д. Ті самі форми

[211] Kryciński W. Rysunki odręcznę zdobnicze i malarstwo dekoracyine… С. 36.
[212] Там само. С. 116.

укладаються контуром зі шнурка та тасьми. Задається створення абстрактних прикрас, таких як: рамки, косиці; злами в простих лініях, арки, лінії, що вільно вигинаються, також у шнурку або тасьмі. Завдання подаються на картоні.

Професійний рисунок передбачає рисування з натури рослин, тварин і людської фігури. Студіювання переноситься на рисунок, відповідний до виконання в різних гаптярських техніках. Проектуються прикраси в гаптованих техніках і в аплікації – від геометричних форм до прикрас із мотивами рослинними, тваринними й фігуральними, уникаючи натуралістичного прояву.

Теоретична частина передбачає вивчення художніх форм у гаптярстві. Це короткий історичний огляд розвитку гаптярства, ознайомлення з гаптярськими техніками в хронологічному розвитку. При ознайомленні з взірцями шкільних та музейних фондів учениці детально вивчали техніку виконання ручних робіт та мали замальовувати запропоновані зразки[213].

Підручник призначений для вивчення декоративного рисунка, орнаменту та його викладання в наступних типах шкіл: загальних, середніх, вищих та професійних, промислових, будівничого ремесла, художнього гапту. Декоративний рисунок призначений для детального вивчення учнями предметів свого ремесла та їх подальшого професійного проектування, а також вивчення природи з позиції форми та кольору.

Товариство «Краківські Майстерні» (1913 – 1926), одним із засновників якого став К. Гомоляч, займалося підвищенням якості ремісного виробництва. Мета – досягнення методів, близьких до народного виробництва, шляхом використання оригінальних матеріалів, ручних технічних засобів, як-от ткацький верстат. У Товаристві були утворені майстерні: меблів, металу, ткацтва, шкіряної галантереї, виготовлення іграшок, батика, фарбарства. Майстернями керували: В. Ястшембовський, К. Гомоляч, С. Стриєнська, Б. Ленарт, А. Бушек, Й. Чайковський, К. Стриєнський, К. Младжяновський[214].

---

[213] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 306-312; Kryciński W. Rysunki odręcznę zdobnicze i malarstwo dekoracyine…С. 128.

[214] Z kart historii polskiego designu: Warsztaty Krakowskie. URL: http://zsah.blox.pl/2011/03/z-kart-historii-polskiego-designu-Warsztaty.html / (дата звернення 01.03.2018).

В. Ястшембовський керував діяльністю ткацької майстерні, спрямовував увагу учнів на народне ткацтво та східне килимарство. Він був художнім керівником килимової майстерні в Генрикуві (район Варшави), також розробляв проекти для килимів. У 1926 р. організував спільну роботу художнього кооперативу «ЛАД»[215], який реалізовував оформлення всього помешкання: меблів та устаткування, оббивки та тканини для штор, гобеленів, килимів, кераміки. Замовлення отримувалися від державних установ: посольств, консульств, міністерств. Головним принципом було поширення рідних матеріалів, що стосовно виготовлення килимів означало використання ручно пряденої і фарбованої натуральними барвниками вовни (як і у «Краківських Майстернях»)[216].

На нашу думку, заслуговує на увагу діяльність учениць В. Ястшембовського С. Кодіс-Фрейєр, Х. Буковської та Е. Плутинської, котрі серед перших почали навчання в галузі ткацтва під його керівництвом[217]. С. Кодіс-Фрейєр була залучена до роботи в кооперативі «ЛАД», де протягом багатьох років працювала як художник килимів, жакардів та гобеленів Ім'я Х. Буковської знаходимо серед студентів К. Гомоляча, що виконали вправи, які проілюстрували його «Підручник до декоративних вправ» (1924). Вона була одним із засновників кооперативу «ЛАД». У 1933 р. Х. Буковська обіймала посаду голови ткацького відділу у Варшавській академії мистецтв, де працювала в килимовій майстерні. В «ЛАДі» та Варшавській академії мистецтв вона впровадила жакардове ткацтво. Жакардові тканини Х. Буковської були використані для оформлення польського консульства в Стокгольмі, залі засідань Сілезького сейму, найбільша її робота прикрашає трансатлантичне судно «Стефан Баторій». Поза тією діяльністю вона була художнім керівником та викладачем у Жіночій професійній школі в м. Седльце. Займалася розробкою килимів для промислового виробництва, працювала з Інститутом промислового

[215] Tkanina polska / K. Bułhakowa i in., pod red. K. Piwockiego. Warszawa : Arkady, 1959. 335 s.; 518. Wojciech Jastrzębowski (artysta). URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Jastrzębowski_(artysta) / (дата звернення 01.03.2018).
[216] Додаток А. Рис. А.2.1.22.
[217] Додаток А. Рис. А.2.1.23-24.

дизайну. В 1951 р. зініціювала створення Майстерні художнього ткацтва при Асоціації польських художників (Краків)[218].

Батиковою майстернею у «Краківських Майстернях» від початку їх заснування керував А. Бушек, де навчав яванському батику дівчат із сіл навколо Кракова. Художник, педагог, технолог фарбарства отримав освіту в Краківській академії мистецтв під керівництвом Ю. Уніжського, Ю. Мехоффера, С. Висп'янського та Я. Станіславського. Автор запропонував власний метод навчання, який згодом отримав назву «метод Бушека» та був відзначений Гран-прі та золотою медаллю за методи навчання на Міжнародній виставці декоративного мистецтва в Парижі (1925)[219].

Основним принципом цього методу є свобода творчості. За Бушеком, кожна людина має свою інтуїцію форми. Важливою властивістю людського мислення є здатність уявляти. На основі спостереження за об'єктами виникають ідеї. Ідеї, об'єкти, що з'являються в уяві, можуть позначатись у вигляді символів. Малюнок є історією, що оповідається з допомогою ідеї, так само як мова – історія, що розповідається з допомогою слів.

Свій педагогічний метод Бушек почав практикувати на дітях, оскільки дитяча уява знаходиться в чистому стані. Автор сформував метод відносно декоративно-прикладного мистецтва, але стверджував, що він може бути застосований до живопису та скульптури. Недоліком системи викладання в школах, а також в академіях, на думку Бушека, є відокремлення рисунка від ремесла. Академічне навчання формує звичку копіювання природи, а це призводить до того, що учень згодом змушений боротись із нею, щоб проявити свою індивідуальність. Різницю між прикладним мистецтвом та т. зв. «чистим» Бушек не визнає взагалі.

---

[218] Tkanina polska / K. Bułhakowa i in., pod red. K. Piwockiego. Warszawa : Arkady, 1959. 335 s.; 517. Helena Bukowska-Szlekys. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Helena_Bukowska-Szlekys / (дата звернення 01.03.2018); Helena Bukowska. URL: http://culture.pl/en/artist/helena-bukowska/ (дата звернення 01.03.2018).

[219] Antoni Buszek's Art of Decoration. URL: http://culture.pl/en/gallery/antoni-buszeks-art-of-decoration-image-gallery/ (дата звернення 01.03.2018); Antoni Buszek. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Antoni_Buszek / (дата звернення 01.03.2018).

Традиція, на думку автора методу, є істотною в мистецтві, оскільки базується на основних властивостях душі, як: уява, необхідність створення ужиткових предметів, але з врахуванням формальної краси об'єкта і того, що може бути створено технічними засобами. Можливість послідовності та безперервності дає мистецтву характеристику, яку Бушек називає автентичністю[220].

В експериментальній батиковій майстерні метод Бушека використовувався з метою виготовлення шовкових декоративних тканин для шарфів, плащів, шпалер та подушок у т. зв. «явансько-краківському» стилі. Вироби були густо оздоблені орнаментом. Використовувалися фольклорні мотиви краківської околиці, сарматські мотиви, мотиви східного мистецтва. Тканини користувались успіхом, а техніка швидко стала популярною серед польських жінок.

Отже, вагомий теоретичний вклад у справу мистецької педагогіки, зокрема в галузі художнього текстилю, був здійснений науковцями, педагогами Галичини в ІІ половині XIX – на початку XX ст.

Методика Р. Шалленфельд, подана її автором як призначена для навчання у класах, розроблялася для вивчення в'язання та шиття. Основними постулатами методики є: навчання у класах, де всі учні мають однакові умови щодо матеріалів, часу виконання та складності завдань, самостійність учнів у виконанні роботи, послідовність завдань (від простого до складного), постійне повторення, систематичність, спонукання учня до аналізу своєї роботи та виправлення помилок. Навчання за методикою Шалленфельд було внесене до навчальних планів жіночих професійних шкіл Галичини.

Значний доробок К. Гомоляча був спрямований на комплексне вивчення орнаменту, яке пропонується через докладну авторську класифікацію його видів та застосування орнаментів до конкретних видів ремесла. У своїй

[220] Z kart historii polskiego designu: Warsztaty Krakowskie. URL: http://zsah.blox.pl/2011/03/z-kart-historii-polskiego-designu-Warsztaty.html / (дата звернення 01.03.2018).

методиці автор приділяє увагу килимарству та батикарству. Ткацтво, за К. Гомолячем, має перевагу серед інших видів декоративно-прикладного мистецтва, оскільки дозволяє широко працювати з кольором. Відповідно, завдання з кольорознавства були подані з позиції їх застосування у ткацтві. Також автор розглядає гарячий батик, пропонуючи завдання з орнаментування абажура та екрана. На думку К. Гомоляча, вправи на батикування допомагають зрозуміти значення наповнення в орнаменті, опанувати кольорову гармонію та засвоїти вільний орнамент.

Невіддільність орнаменту від ремесла (з урахуванням технічних засобів) є важливою компонентою його теорії, суголосною нашому дослідженню, оскільки принцип пошуку композиції твору, що має конкретне призначення, завжди залишається актуальним. К. Гомоляч відстоював потребу виділення орнаменту в окрему дисципліну, незалежну від навчання рисунку. При вивченні орнаменту, за автором, не є обов'язковими натурні студії, більш важливим є його практичне застосування.

В. Крицінський запропонував нові методи навчання рисунку в школах різних типів. Він вважав основним принципом навчання на всіх рівнях студіювання природи. Орнамент, на його думку, також бере початок від природи. Проте В. Крицінський не вважає потрібним копіювання, але наголошує на реалізації фантазії, виробленні доброго смаку в студента через самостійну роботу та виправлення. Автор пропонує застосування методики до гаптярських робіт. Даються завдання на проектування прикрас у гаптованих техніках і в аплікації – від геометричних форм до прикрас зі стилізованими рослинними, тваринними й фігуративними мотивами.

В. Ястшембовський вів ткацьку майстерню в «Краківських майстернях». Основним принципом, якого він закликав притримуватись, було застосування максимально природних матеріалів, що стосовно килимарства означало використання пряденої вручну вовни та її фарбування натуральними барвниками.

А. Бушек навчав мистецтву батика в «Краківських Майстернях». Вироби його майстерні виконувалися у техніці яванського батику, а орнаментика базувалася на фольклорних мотивах краківської околиці. Педагогічний метод Бушека полягав у активізації людської уяви та закликав відмовитися від копіювання.

Основними питаннями, що порушувалися фахівцями у розглянутих методиках, є: значення природничих студій у створенні ужиткових орнаментованих предметів; послідовність виконання завдань при засвоєнні дисципліни; зв'язок форми предмета та орнаменту; особисті якості учня у навчанні.

Методики Р. Шалленфельд, К. Гомоляча, В. Крицінського, В. Яструшембовського, А. Бушека, проаналізовані у розділі, мають наступні об'єднуючі фактори: системність, послідовність, ретельність вивчення предмета, розвиток мислення учня щодо цінності виконаної роботи.

2. 2. Діяльність шкіл, навчальних майстерень, курсів в Галичині у галузі текстилю

Галичина – історична область у Західній Україні та сучасній південно-східній Польщі. До складу Галичини входять сучасні Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська (крім північної частини) області України та Підкарпатське, Малопольське та частина Сілезького воєводства Польщі. Галичину поділяють на Східну та Західну, за національною ознакою – українську та польську. Межі Східної Галичини[221] в цілому збігаються з кордонами Західноукраїнської Народної Республіки. На території Галичини виділяють наступні історико-етнографічні р-ни: Бойківщину, Гуцульщину Західне Поділля, Лемківщину, Надсяння, Опілля та Покуття[222].

Вперше питання поділу Галичини на т. зв. Східну і Західну було поставлене в письмі з 9 червня 1848 р. Головної Руської Ради до цісаря

[221] Додаток А. Рис. А.2.2.1

[222] Галичина: етнічна історія: тематичний збірник статей. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 216 с.; Галичина. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Галичина (дата звернення: 10.10.2017).

Фердинанда. Центром політичного крайового управління Східної Галичини визначався Львів. Справа документального поділу Галичини підіймалася в нереалізованому проекті статуту для Галичини й Лодомерії, де писалося про створення трьох соймових курій – львівської, краківської й станіславської, що мали радити окремо, але в загально крайових справах створювати центральну екзекутиву в формі Відділу Крайового. З урядового розпорядку про адміністраційний поділ Галичини, виданого 24 квітня 1854 р., був затверджений тільки поділ на дві області апеляційних судів (львівську і краківську)[223].

За свою історію Галичина була у складі таких держав: Галицьке князівство, Галицько-Волинське князівство, Королівство Польське, Річ Посполита. У межах досліджуваного періоду розглядаємо Галичину в складі Австрійської імперії (1804-1867), Австро-Угорської імперії (1867-1918), Західноукраїнської Народної Республіки (1918-1919), Української Народної Республіки (1919) та Польської Республіки (1919-1939). Після Другої Світової війни Галичина була розділена кордонами на Західну (в складі Польщі) та Східну (до 1991 року – в складі СРСР, після 1991 р. – в складі України)[224].

У ІІ половині ХІХ ст. Галичина була регіоном активного розвитку українських національних культурних установ – товариства «Просвіта», Наукового товариства ім. Т. Шевченка та інших. Щодо декларованих цілей освітні установи в Галичині можна поділити на два типи. Перший – це заклади, призначені для отримання знань та спеціальних відомостей міськими промисловцями. Друга категорія – це фахові школи та навчальні майстерні, завданням яких стало розвивати окремі галузі домашніх промислів у різних місцях краю.

---

[223] Крип'якевич І. П., Дорошенко Д. І., Пастернак Я. І. Велика історія України. Львів : Вінніпег, 1948. С. 687.

[224] Глушко М. Етнографічне районування української Галичини (за матеріалами наукових досліджень ХІХ – початку ХХІ ст.). *Галичина: етнічна історія*. Львів, 2008. С. 37–38; Кубійович В. М. Етнічні групи південно-західної України Галичини на 1.01.1939. Мюнхен : LOGOS, 1983. 215 с.; Макарчук С. Історико-етнографічні райони України. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 352 с.; Українське народознавство / за ред. С. П. Павлюка. – 2-е вид. Київ : Знання, 2004. С. 50–78; Галичина. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Галичина (дата звернення: 10.10.2017).

Самоврядування Галичини у справах розвитку народного та місцевого шкільництва було запроваджено Крайовим законом від 22 червня 1867 р., який передбачав викладання в школах польською та українською мовами. Вищим контрольним та виконавчим органом управління народними загальними та спеціальними середніми школами в Галичині була Крайова шкільна рада, утворена цього ж року на базі шкільної секції V Департаменту Галицького Намісництва. Рада підлягала Міністерству віросповідань і освіти.

У 1921 році польський уряд реорганізував її в Кураторію Львівського шкільного округу. Кураторія діяла на території Львівського, Станіславського та Тернопільського воєводств до 1939 р. і здійснювала керівництво всіма державними спеціальними та навчальними закладами, вела нагляд за приватними школами, позашкільним вихованням та освітою. Фаховим органом для справ шкільництва промислового в Галичині була установа при Відділі Крайовому – Комісія Крайова для справ промислу домашнього та рукодільного, яка функціонувала за ухвалами дорадчого Відділу Крайового (м. Львів) у справах, що стосувалися стипендій, позик та посібників для промислових цілей із фондів крайових.

Постановою 1973 р. до шестирічного теоретичного навчання було впроваджено додаткову дворічну «науку повторюючу» в недільній школі. У 1885 році «наука посторююча» була замінена трирічною «наукою доповнюючою» практичного спрямування. Паралельно з «доповнюючою наукою» почала впроваджуватись «наука промислова удосконалююча», спрямована на підготовку спеціалістів різних галузей промислу. Організацією промислових шкіл та коригуванням їх діяльності займалась Краєва Комісія справ промислових, що була дорадчим органом Краєвого відділу у справах промислу Галицького Сейму[225].

Комісію було засновано після Першої крайової рільничо-промислової виставки, що відкрилась у 1877 р. у Львові. За рішенням Відділу Крайового від

[225] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття… С.49; Цуркан К. С. Структура, організація й осередки мистецької освіти у галузі текстилю в Галичині останньої третини XIX – початку XX ст. *Народознавчі зошити*. 2016. Ч. 1 (127). С. 155.

28 серпня 1877 р. створили Тимчасовий Комітет Дорадчий при Відділі Крайовому. Його завданням було вивчати потреби крайового рукодільництва та промислу домашнього, опікуватися рукодільними школами. Головним завданням цього тимчасового комітету стала розробка статуту для Сталої Кураторії. В склад Комітету Дорадчого увійшли: Маршал крайовий – головуючий В. Дідушицький[226], заступники голови Андріян Баранецький, а також Каєтан Орлецький, Тадеуш Пілат, Август Шелленберг, Фердинанд Вігель, Йозеф Верещинський і Людвіг Вербицький[227].

Комісія промислова керувалася розпорядженням від 24 лютого 1883 р., пристосувавши положення постанови до потреб та обставин розвитку промислу в Галичині. У склад Комісії для справ промислових увійшли: Маршал крайовий – головуючий, Тадеуш Романович – керівник департаменту для справ промислових, Єрзи Чарторийський, Володимир Дідушицький, мер міста Львова Едмунд Мохнацький, радник намісництва Казимир Ласковський, директор ощадної каси Францішек Зіма, інспектор промисловий Арнульф Навратіль, заступник директора державної залізниці Людвіг Вербицький, власник фабрики машин у Кракові Леон Зеленевський, крайовий інспектор шкіл народних Волеслав Барановський, професори Політехніки: Ян Франке та Юліан Захарієвич, директор вищої школи промислової Ян Роттер, Владислав Федорович, посли сеймові: Леон Ржановський, Міхаль Міхальський, Станіслав Щепановський, Фердинанд Вейгель та Йозеф Верещинський, директор банку крайового Альфред Згурський. Головним завданням Комісії було піднесення промислів через розширення освітньої діяльності. Станом на 1887 р. за рахунок краєвих фондів утримувалася наступна кількість ткацьких шкіл: практичних фахових ткацьких шкіл, або «верстатів наукових ткацьких» – 4, коронкарських – 2, шкіл робіт жіночих – 2[228].

---

[226] Додаток А. Рис. А.3.2

[227] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття… С. 54; Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 16.

[228] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття… С. 49; Przewodnik przemysłowy. Premysł. 1890. S.6

З 1888 до 1894 р. Комісія організувала у Західній Галичині 30 промислових «удосконалюючих» шкіл. Першою такою школою стала Львівська міська промислово-торговельна школа, заснована у 1865 році. Заходами Педагогічного товариства аналогічні школи, які згодом отримали назву «промислових», були засновані в Перемишлі (1880), Ярославі, Ряшеві і Тарнові (1881), Дрогобичі (1884), Коломиї, Станіславові (тепер Івано-Франківськ), Новому Сончі (1885), Жовкві (1886). Головними критеріями у виборі місця для організації шкіл стали осередки з давніми традиціями промислів, наявність сировинної бази, ринків збуту, потенційна можливість задіяти у промислі значну частину населення[229].

До форм прояву ремісничої освіти на кінець XIX – початку XX ст. відносимо: ремісничі профспілки, друковані видання, музейні збірки, виставки, безпосередньо промислові школи, навчальні майстерні, навчальні курси, мандрівні вчителі ремесла.

З допомоги Відділу Крайового організовувалися товариства, спілки, які і займались збутом готової продукції, і давали роботу ткачам – замовлення на ткацькі речі, вчительську діяльність у школах. До таких товариств відносимо: ткацьке товариство в Глинянах, при якому 1894 р. постала ткацька школа (згодом зі школи була сформована ткацька фабрика), Косівське ткацьке товариство, при якому виникли професійна ткацька школа і майстерні, Гуцульське об'єднання кустарних промислів, Спілка ткацтва в Блажевій, що сприяла заснуванню школи, Ткацька спілка в Кросно, Галицьке крайове товариство ткацького промислу, Крайовий ткацький науковий верстат у Ланцуті ім. Франца Йосифа, Крайова ткацька майстерня в Горлицях, сприяли розвитку ткацької освіти Руське товариство педагогічне у Львові, Товариство руських жінок у Станіславові, Спілка ткачів у м. Дембовець.

Спільна мета для текстильних товариств, наукових верстатів, спілок – підтримка та збереження народного промислу, цієї мети планувалось досягти через створення шкіл, заохочення молоді до навчання, об'єднання вже

[229] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття… С. 49.

сформованих спеціалістів, знавців, які володіють технічними навиками у своїй справі, молодих ткачів та збут готової продукції; також ці організації займалися купівлею інвентарю та сировини для праці.

Музейна діяльність є важливою ланкою розвитку мистецької освіти в Україні. З потребою збереження народних промислів пов'язаний розвиток музейної справи, що припадає на середину XIX ст. Стараннями галицької інтелігенції розпочалися дослідження промислів, були створені етнографічні гуртки студентської молоді. До цієї діяльності приєднуються польська інтелігенція, організовується «Ліга допомоги промислам»[230], «Патронат для дрібних промислів» та ін.

У 1870-1890 рр. важливу роль відігравали промислові та сільськогосподарські виставки, що сприяли піднесенню ткацького промислу. Виставки стимулювали створення осередків музейництва, які займалися розвитком промислів. Плідними були виставки, які представляли зразки традиційного ткацтва, деревообробництва, кераміки, вишивки та інших галузей народної творчості, що відбувалися у Перемишлі, Кракові (1870), Відні (1873), Коломиї (1880, 1883, 1885, 1887, 1888, 1912), Львові (1877, 1882, 1887, 1894, 1905), Станіславові (1879), Тернополі (1885, 1887), Косові (1904), Стрию (1909). Велике значення для розвитку музейницької справи мало проведення періодичних світових виставок в Англії, Франції та Австрії[231].

Найбільш яскравим прикладом презентації художнього домашнього промислу Галичини була Віденська всесвітня виставка 1873 р. Вона стала першою з-поміж всесвітніх, що проходили за межами Англії та Франції[232]. Під її впливом відбулися дві рільничо-промислові – у Львові (1877) та Кракові (1887)[233]. З цієї виставки закупили зразки промислових виробів та творів декоративно-прикладного мистецтва, які мали служити прикладом для

[230] Додаток А. Рис. А.2.2.3.
[231] Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. Львів : НАН України; Інститут народознавства, 2004. С. 123-124; Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. С. 28; Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 104.
[232] Додаток А. Рис. А.2.2.4-5.
[233] Додаток А. Рис. А.2.2.6-9.

розвитку діяльності ремісників Львова та Галичини. Вони були покладені в основу першої колекції майбутнього Міського музею художньої промисловості, заснованого 1874 р., а також Історико-культурного музею Наукового товариства ім. Шевченка у Львові[234].

Першу рільничо-промислову виставка 1877 р. відкрили на території парку Яблоновських (нині – пл. Петрушевича, Львів)[235] з ініціативи Галицького господарського товариства, під керівництвом графа В. Дідушицького, за співпраці з князем Л. Сапєгою, Л. Вербицьким та іншими громадськими діячами. Тематичні експозиції розташовувалися у двох, спеціально збудованих великих павільйонах та двох приватних (князя Л. Сапєги та графа А. Потоцького). Каталог нараховував 1492 позиції. Тут представлялися не лише вироби сільськогосподарського машинобудування, а й народних промислів, зокрема виділений павільйон для експозиції жіночих робіт. Крайовою виставкою в Кракові 1887 р. керував князь Артур Потоцький. Серед інших налічувалися відділи: етнографічний, домашніх промислів та декількох промислових шкіл[236].

Загальна крайова виставка 1894 р. у Львові проходила під патронатом австрійського цісаря Франца Йосифа[237] Під керівництвом директора Адама Сапіги захід готувався два роки та став масштабною подією в Галичині. До відкриття виставки був запроваджений електричний трамвай у Львові. Передбачалися додаткові потяги на вихідні дні до Львова з Кракова та Чернівців, ціни на квитки в яких продавали за зниженою ціною. На виставці були представлені 34 тематичні групи, для кожної були відведені експозиційні площі, організаційний комітет, комісію членів журі. Група павільйонів народної освіти була в самому центрі виставки і включала: Павільйон крайових промислових шкіл (коштом Відділу Крайового), Павільйон крайової шкільної

[234] Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості… С. 124; Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX - середини XX століття: структурування, методологія, художні позиції… С. 104-105.
[235] Додаток А. Рис. А.2.2.6.
[236] Сулим Б. Феномен крайової виставки в Галичині 1894 року: історичний огляд. Львів : Поллі, 2007. С. 11; 532. Крайова рільничо-промислова виставка. URL: http://www.lvivcenter.org/uk/uid/picture/?pictureid=1364 (дата звернення 09.03.2018).
[237] Додаток А. Рис. А.2.2.10-11.

ради (коштом намісника Галичини Казіміжа Бадені), Університет і Політехніку. Всі чотири павільйони спроектував Зиґмунт Ґорґолевський. Значна увага приділялася мистецтву, для якого були відведені чотири павільйони, існували дві тематичні групи та близько 800 експонатів.

Виставки дали поштовх до організації великої кількості приватних колекцій народних тканин у Галичині. Цей досвід запозичили із художньо-промислових музеїв Відня та Кракова, які закуповували зі світових виставок колекції та експонати для майбутніх навчальних студій. Міський музей створений за зразком Віденського промислового музею. В 1874 р. у Львові організовано першу виставку під назвою «Міський промисловий музей»[238]. З метою розвитку промисловості та рукоділля тут було підготовлено виставки народних промислів у 1877 і 1894 рр., на яких експонувалися вироби народних художніх промислів – килими, вишивки, тканини, інші вироби народного промислу. Організатори Міського промислового музею у Львові займалися проблемами розвитку фахової художньої освіти. У 1880 р. була відкрита перша широкомасштабна виставка виробів домашнього промислу в Галичині, яка стала стимулом для створення Музею народного мистецтва в Коломиї[239].

На крайовій виставці у Львові 1913 р. представлялися килими з приватних майстерень у Косові, Глинянах, Тернополі, Чорткові та п’яти львівських приватних килимарень. У 1914 р. організований заклад «Килим Глинянський». Один із гобеленів, датований 1907 р., зараз зберігається у Львівському історичному музеї. У 1933 р. «Промислово-ткацьку школу», яка відновила діяльність після І світової війни, перевели до Стрия, а згодом до Кросно (Польща)[240].

До виставкової діяльності 1920-х рр. були залучені сестри Кульчицькі, Я. Музика, М. Дольницька, О. Окуневська, ін. На ІІ Українській ярмарці в

---

[238] Додаток А. Рис. А.2.2.12.

[239] Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості… С. 124; Павлюк С., Чмелик Р. Скарби музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України: Альбом. Львів : 2005. С. 28; Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 105-106.

[240] Запаско Я. П. Українське народне килимарство. Київ, 1973. С. 34; Шульга З. М. Ткацький осередок у Глинянах. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів: Поллі, 1998. С. 27.

Івано-Франківську (1926 р., тоді Станіславів) відзначалися килими Олени та Ольги Кульчицьких, привертала увагу виставка килимів, ручних робіт та різьби «Гуцульського мистецтва». На IV виставці діячів українського мистецтва (грудень 1926 р.), поряд із О. Кульчицькою дебютувала Я. Музика, яка, крім мозаїки та двох портретів, виставила батики, в композицію яких ввела народні мотиви. На виставці жіночого мистецтва і промислу в Нью-Йорку 1926 р. «Союзом українок» було влаштовано українську кімнату, де були представлені вироби з народною вишивкою. Як відписала після закінчення виставки керуюча Грейс Герримен, українські вишивки викликали зацікавлення та визнання преси і публіки. На Віденській виставці художнього промислу 1927 р. відзначилися випускники Віденської школи прикладного і декоративного мистецтва О. Кульчицька, М. Дольницька, О. Окуневська[241].

У 1928 р. поряд з виставкою давніх килимів зі збірки В. Пещанського була проведена виставка килимів Олени та Ольги Кульчицьких. Захід відкрив директор музею І. Свєнціцький, який розповів про розвиток килимарського мистецтва на Україні та привітав сестер Кульчицьких у їх прагненні відновити давнє мистецтво. Серед килимів були експоновані ручні роботи їх проекту та виконання: настільники, доріжки, подушки, штори на вікна і на двері. Пряжу для ткання Кульчицькі фарбували алізариновими барвниками, які є тривкішими від анілінових[242].

Олена Кульчицька здобула художню освіту в Львівській художньо-промисловій школі, приватній художній школі С. Батовського-Качора та Р. Братковського, Львівській студії художників реалістичного напрямку. В 1907 році вона закінчила Академію мистецтв у Відні, єдиний вищий навчальний заклад в Австро-Угорській імперії, де могли здобувати освіту жінки. Після закінчення навчання викладала малювання в середніх школах Львова та Перемишля.

---

[241] Вистава домашнього промислу та жіночих робіт. *Нова хата*. Львів. 1926. Ч.12; Виставка українського мистецтва і промислу в Ню-Йорку. *Нова хата*. Львів. 1927. Ч. 9. С. 3; IV виставка діячів українського мистецтва. *Нова хата*. Львів. 1927. Ч.1. С. 5; II Українська ярмарка в Станіславові. *Нова хата*. Львів. 1926. Ч.11. С. 18.

[242] Свєнціцький І. Виставка українських килимів в Національному Музеї. *Нова хата*. Львів. 1928. Ч. 4. С. 1–3.

Помічником Олени Кульчицької завжди була її сестра Ольга, яка в Перемишлі працювала вчителькою ручних робіт у Дівочому інституті. Ольга Кульчицька із захопленням займалася килимарством[243]. Вона вивчала килимарську техніку в гуцульських майстринь у Косові. У 1909 р. купила верстат і почала ткати. В 1920-х рр. Ольга Кульчицька заснувала килимарську майстерню в Перемишлі, де навчала дівчат ткацтву. Найбільш плідно сестри Кульчицькі працювали у галузі килимарства в 1920 – 1930-ті рр. Тоді ж було виткано понад 80 килимів. У цей період їх вироби експонувалися на виставках в різних місцевостях Західної України (Львів, Станіславів, Перемишль, Стрий та ін.), а також виставлялися за кордоном (Прага, Женева, Варшава, Гданськ, Гельсінкі, Лондон, Чикаго) і скрізь здобували високу оцінку. Не всі твори збережені до сьогодні, близько 40 знаходяться в фондах Національного музею ім. А. Шептицького у Львові, 4 – у Художньо-меморіальному музеї О. Кульчицької у Львові, також килими є в Українському музеї у Нью-Йорку[244].

Олена Кульчицька була співзасновником Українського регіонального музею «Стривігор» у Перемишлі. Його хранителем в 1932 – 1945 рр. був історик др. І. Ю. Шпитковський, активний член НТШ у Львові. В. 1937 р. установа нараховувала понад 10000 експонатів історико-археологічного, церковного та етнографічного змісту. Сам музей нині не функціонує, але частина його експонатів зберігається в Національному музеї Перемиського Краю[245].

У 1876 р. була утворена Львівська художньо-промислова школа[246]. Виникнення школи було тісно пов’язане зі створенням Львівського музею художніх промислів (1874). Художньо-промислова школа була заснована 18 грудня з назвою Школа рисунку і моделювання, а сьогодні має статус та назву Львівський фаховий коледж декоративного і ужиткового мистецтва

[243] Додаток А. Рис. А.2.2.14.
[244] Додаток А. Рис. А.2.2.13, А.2.2.15.
[245] Нова хата. Львів. 1927. Ч.4. С. 1-3; Семчишин О. І. Штрих до творчого портрету О. Кульчицької. *Народознавчі зошити*, 2001. №1. С. 50.
[246] Додаток А. Рис. А.2.2.16.

ім. І. Труша. В останній третині XIX – І половині XX ст. заклад функціонував з такими назвами: Школа рисунку і моделювання (від 1876 р.), Школа художнього промислу (від 1882 р.), Державна промислова школа (від 1891 р.), Державна технічна школа ім. Станіслава Щепановського (1929). У 1932 році мистецький відділ було виділено в окремий навчальний заклад – Львівську школу декоративних мистецтв і мистецького промислу. В 1938 році заклад отримав назву Державний інститут пластичних мистецтв, який проіснував півтора року[247].

В Львівській ХПШ читалися лекції з мистецтва та естетики, проводилися заняття з рисунка та моделювання. Після клопотань зі сторони музею Міністерство освіти дало санкцію на заснування при ньому «Загальнопромислової школи рисунку та моделювання»[248]. У 1886-1887 н. р. були відкриті відділи гаптів та мережива. Твір, що свідчить про роботу відділу в той період, – завіса у техніці аплікації, створена за народними мотивами під керівництвом викладачки гаптування і коронкарства Катерини Белтовської, що експонувалася в австро-угорському павільйоні на Всесвітній виставці 1900 р. у Парижі[249]. Студенти вчилися гаптувати, мережити, батикувати. Однією з перших викладала на відділі К. Рибак (1887-1926). Згідно з наказом № 1608 Міністерства віросповідання і освіти від 23 березня 1891 р. на цій базі була створена Державна промислова школа. Протягом 1891-1892 рр. за кошти Галицької ощадної каси на честь 40-річчя правління цісаря Франца Йосифа для закладу було збудовано окреме приміщення на вул. Театральній, 17. На 1892-1893 навчальний рік у школі навчалось 306 учнів, із яких на відділі гаптів 13 осіб, на відділі мережива – 11. Доповнюючу освіту здобували 5 учнів надзвичайних на відділі гаптів та 7 учнів надзвичайних на відділі мережива[250].

---

[247] Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Львівський_державний_коледж_декоративного_і_ужиткового_мистецтва_імені_Івана_Труша (дата звернення 07.07.2020).

[248] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 39.

[249] Школа мистецьких традицій. *Матеріали наукової конференції, присвяченої 135-річчю від часу заснування Львівського державного коледжу декоративного і прикладного мистецтва ім. І. Труша*. Львів, 2011. С. 75.

[250] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 166.

Весь навчальний процес із перших днів заснування відділу вибудовувався на ґрунтовному вивченні українського народного мистецтва та професійному ремісничому виконанні ткацьких виробів[251].

Державна промислова школа у Львові як головний навчальний заклад включала в свою структуру такі відділи: школу будівельного промислу з різними спеціальностями; школу художнього промислу з відділами художнього меблярства, токарства, художнього різбярства; художньої обробки металу; художньої вишивки і мережива; публічного залу рисунка і моделювання. Для керівництва закладом Велике Галицьке Намісництво і кураторія м. Львова призначили висококваліфікованого архітектора Зиґмунта Горголевського (1845-1903 рр.), який став першим директором школи (1893-1903 рр.)[252]. За його сприяння міською владою було збудоване нове приміщення по вул. Снопківській, 47. Вселення школи до цього будинку відбулось 1909-1910 навчального року. В цей час у закладі працювали такі відомі митці, як А. Августинович, С. Батовський, Ю. Белтовський, П. Гарасимович, З. Горголевський, Я. Набольчик, С. Рейхан, Т. Рибковський, З. Розвадовський, В. Крицінський. На початку 1920-х років Львівську ХПШ очолив Клавдіуш Філасевич, який викладав технологію металу. В цей період у школі викладали: Віктор Айдекевич (аналіз геометричних рисунків), В'єслав Гжимальський (наука художнього оформлення), Юліуш Крупський (практичне малярство), Ян Ольпінський (малярство), Едвард Пітш (малярство), Казимир Сіхульський (малярство), Генрик Кюн (малярство), Павло Гаєвський (декоративний рисунок), Ядвига Червінська (коронкарство), Євгенія Подляшецька (гаптярство), Каміла Юрайдова (килимарство), Василь Цьонь (наука практичного килимарства), Болеслав Маринич (слюсарство), Шчепан Стах (слюсарство), Ян Кашурба (інструктор слюсарства), Францішек Сяк (ковальство), Йозеф Свобода (машинознавство), Ян Качинський (столярство), Броніслав Парчак (столярство), Теофіл Жмудзінський (токарство),

[251] Школа мистецьких традицій… С. 75.

[252] Трофимлюк В. Зигмунд Горголевський. *Галицька брама*. Найдавнішій мистецькій школі Львова виповнюється 120 років. Коледж ім. І. Труша. Львів, 1996. №20. С. 6-7.

Станіслав Ковальський (наука про форми та стилі в будівництві), Йозеф Старжинський (декоративна скульптура), Володислав Гавлінський (практична наука скульптури в камені), Ян Нальборчик (моделювання)[253].

За час існування закладу в ньому навчалися в різний час від 52 до 1050 осіб. Учнівські роботи в різні періоди були представлені на міжнародних виставках та отримували нагороди у Львові (1894), Відні (1880, 1889, 1890), Кракові (1904), Празі (1937). За високий професійний рівень представлених у 1937 р. в Парижі робіт їм було присуджено найвищу нагороду[254]. При активному сприянні мистецької громади Львівщини у 1939 р. навчальному закладу було надано статус Інституту пластичного мистецтва[255]. У вересні 1940 р. на базі Державного інституту пластичного мистецтва формується Львівське державне художньо-промислове училище. Львівська художньо-промислова школа у взаємодії з Міським промисловим музеєм визначала діяльність мережі деревообробних, ткацьких, гончарних, килимарських та інших фахових шкіл мистецько-ремісничого спрямування в Галичині[256].

1 січня 1940 року статус закладу було понижено до училища, проте викладачів не змінили. В часі німецької окупації училище розділено на два заклади. Школу мистецького промислу, де була впроваджена українська мова навчання і аналогічну польську школу. Відділи різьбярства і ткацтва певний час для обидвох шкіл були спільними[257].

Навчальні програми уподібнювалися до педагогічних завдань вищих навчальних закладів з перевагою образотворчого спрямування, при тому, що профільно школа була художньо-промисловою. За зразком західноєвропейських мистецьких навчальних закладів тут було впроваджено

---

[253] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 167.
[254] Додаток А. Рис. А.2.2.18-20.
[255] Стельмах Б. М. Плекаючи традицію. *Галицька брама*. Найдавнішій мистецькій школі Львова виповнюється 120 років. Коледж імені І. Труша. Львів. 1996. №20. С. 2.
[256] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 170.
[257] Батіг М. Наші магістралі (1941—1944). *Карби*. Додаток до журналу «Образотворче мистецтво». 2002. № 1. С. 24—31

пом'якшений режим відвідування лекцій студентами, основну увагу було спрямовано на розвиток їх індивідуальних нахилів[258].

Вступники були різні за віком та мали різний рівень мистецької підготовки. Це питання врегульовувалося індивідуальним екзаменуванням. Ті, що мали кращу підготовку, відразу зараховувалися на вищі курси. Для усіх інших було створено окремий підготовчий курс з метою визначення індивідуальних нахилів з наступним їх скеруванням до спеціального відділу. Від перших днів заснування школи працювали чотири відділи: малярський, графічний, скульптурний та текстильний[259].

Наймолодшим відділом Художньо-промислової школи був текстильний. Його керівництво було доручено Марії Морачевській. Технічною та технологічною ділянками ткацької справи керував Василь Цьонь[260]. В основі проектних завдань відділу було покладено українське народне мистецтво з творчим використанням оригінальних надбань музейних збірок. На відділі здійснювалися проєкти килимів у різних техніках, верет, скатертин, рушників, одягу тощо з урахуванням мистецьких вимог сучасності та потреб оформлення житла. Для поглиблення національного характеру в основу навчальних вимог впроваджене вивчення живої натури, продовження минулих традицій українського та світового мистецтва, зв'язку мистецької творчості з життям народу[261].

Історія ткацького осередку в Глинянах починається з 1885 р., коли парох церкви о. Филимон Решетилович[262] заснував «Задаткове товариство» (з 1886 р. – «Ткацьке товариство»)[263]. Спочатку Товариство випускало візерункові тканини, полотна, цайґи (міцна матерія на робочий одяг), рушники, взористі скатертини, вовняні хустки та ін., на що в той час був попит. За старанням о. Решетиловича, Відділ Крайовий у Львові призначив «Ткацькому

[258] Батіг М. Наші магістралі (1941-1944)… С. 26.
[259] Там само.
[260] Там само. С. 27.
[261] Там само. С. 29.
[262] Додаток А. Рис. А.2.2.24.
[263] Хамула М. Глиняни – місто моїх килимів. Нью-Йорк: літературно-мовна редакція Леоніда Полтави, 1969. С. 126; Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 186.

Товариству» річну дотацію в сумі 500 австр. крон. Врешті, було збудовано два великі фабричні будинки, де працювало близько 60 робітників[264]. Товариство налагодило жакардове виробництво художніх тканин, портретні зображення, а з 1890 р. почало виготовляти килими. Серед перших художників, що створювали проекти для них, були: Е. Ковач, В. Крицінський, І. Юрайда, В. Цьонь та ін. Власники Товариства впроваджували нові механізовані верстати, вдосконалювали процес виробництва. Під час І світової війни діяльність об'єднання зупинилася[265].

В 1887 р. у Глинянах була відкрита Промислово-ткацька школа (1887 р.), яку очолив Іван Юрайда. Навчання було трирічним, вивчалися технологія та практика жакардового і ручного ткацтва, способи обробки тканин та фарбування пряжі. Пряжа фарбувалася штучними барвниками. На 1908 р. у «Крайовому взірцевому ткацькому варстаті» викладав І. Юрайда (закінчив Центральну крайову ткацьку школу у Франкштадті та Курси механічного ткацтва у Берні), від 1896 р. – Михайло Ратушинський (закінчив Навчальний варстат у Глинянах) та інструктор з фабричної практики Каміла Юрайда. Василь Цьонь, випускник Львівської промислової школи (1905 р.) викладав у Глинянській школі та створив велику кількість проектів для килимів, базуючись на старих узорах українського килимарства Західного Поділля[266]. У 1914 р. при школі було організовано цехи, які виготовляли килими, доріжки, бавовняні та лляні тканини для продажу. Заклад дістав назву «Килим Глинянський»[267] Розпочалося виробництво продукції на продаж з ідентифікаційним штампом «Відбірковий продаж килимів зі школи ткацької в Глинянах». Глинянські вироби експонувалися на крайовій виставці у Львові, крайовій виставці виробів промислових шкіл (1892), Всесвітній виставці у

[264] Хамула М. Глиняни – місто моїх килимів… С. 137.
[265] Рукотворна тканина. Традиції та сучасність.1 / уклад. Шульга З. М. Львів-Сургут : Компанія Ґердан, 2005. С. 26.
[266] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 186.
[267] Шульга З. М. Ткацький осередок у Глинянах. Художній текстиль. Львівська школа. Львів: Поллі, 1998. С. 25.

Парижі (1909), Крайовій виставці давніх і сучасних килимів у Львові (1913) та ін.

Під час І світової війни (1914-1920 рр.) фабрика не працювала, фабричне знаряддя було розкрадене, верстати спалені – збереглися лише дві порожні будівлі[268]. Після війни у 20-х роках ХХ ст. виробництво килимів відродилося стараннями Михайла Хамули (який викупив ті будівлі) та викладача Ткацької школи в Глинянах Теодора Ладичка та розширилось до фабричного підприємства[269] з розгалуженою мережею навчальних курсів техніки килимарства у довколишніх селах – Лагодові, Якторові, Балушині, Борткові.[270] Успіх цієї діяльності забезпечувався залученням до співпраці відомих українських художників (М. Левицький, Д. Бутович, С. Борачок, П. Холодний, Т. Гриневич, В. Бандиля)[271], підготовлених ткачів та технологічними особливостями, що включали використання високоякісної пряжі та часткову механізацію процесу[272].

В 1933 р. засновано філію «Союзу українок» у Глинянах. Упродовж шести років існування філії змінювалися голови її правління: пані Данилевичева, потім пані Палчинська, пані Галанова, а в кінці Галина Хамула, яка виконувала обов'язки голови аж до заборони організації польською владою в 1939 р. «Союз українок» мав гуртувати жіноцтво, вести курси куховарства, кравецтва та мистецтва. За головування Галини Хамули створено філії «Союзу українок» у селах Солова і Туркотин Перемишлянського повіту[273].

Кращі зразки килимарської продукції Глинян кінця ХІХ – початку ХХ ст. були найвищим художнім досягненням глинянських килимарів у дорадянський період[274]. У 1939 р. на основі фабрики утворена артіль «Визволення», а після ІІ

[268] Хамула М. Глиняни – місто моїх килимів… С. 128.
[269] Додаток А. Рис. А.2.2.25-А.2.2.28.
[270] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ – середини ХХ століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 187.
[271] Додаток А. Рис. А.2.2.29-А.2.2.43.
[272] Рукотворна тканина. Традиції та сучасність.1 / уклад. Шульга З. М… С. 26; Шульга З. М. Ткацький осередок у Глинянах… С. 26.
[273] Хамула М. Глиняни – місто моїх килимів… С. 90.
[274] Запаско Я. П. Українське народне килимарство. К., 1973. С. 23.

світової війни назву змінено на фабрику художніх виробів «Перемога»[275] Глинянська фабрика відігравала певну роль і в діяльності ЛДІПДМ (зараз ЛНАМ), оскільки там виготовлялися в матеріалі дипломні проекти випускників кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ – І. Литовченка, В. Федька, С. Шабатури, В. Галицької, О. Риботицької, З. Шульги, О. Шеремети, Г. Кусько, О. Никорак, Л. Амбіцької[276] та ін.

До текстильних шкіл, що існували на кінець XIX – початок XX ст., відносимо: ткацькі школи, школи коронкарства, школи гаптування, школи жіночого рукоділля, при яких діяли відділи коронкарства, гаптярства та в'язальних робіт. У 1890-х рр. осередки ткацького промислу вже існували в Кросно, Корчині, Дембовці, Блажовій, Ясениці, Домараджі, Глинянах, Косові, де з домашнього з часом утворився дрібний промисел і постали важливі ткацькі осередки[277] У краї було кілька широко розвинутих освітніх закладів, де можна було навчитися гаптярству, таких як школа промислова, вища школа жіноча і Товариство жіночої праці у Львові, школа жіночих робіт у Перемишлі, Заклад ім. св. Терези у Львові, заклад у Дроговижі та інші, де виконувались гаптярські роботи.

[275] Мистецтво текстилю. Методи творення.3 / уклад. Шульга З. М… С. 26.
[276] Шульга З. М. Ткацький осередок у Глинянах… С. 29.
Додаток А. Рис. А.2.2.44, А.2.2.45, А.2.2.47.
[277] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 217.

Школи текстилю в Галичині за професійним спрямуванням[278]

Коронкарські	Гаптярські	Ткацькі	Професійні жіночі
• Відділ коронкарства та гапту львівської панської промислової школи • Закопане • Краків • Каньчуга (інсп. Л. Вербицький) • Мушина (кер. Й. Неужільова) • Школа мережива в м. Яворові	• Школа художньої вишивки у Львові • Краків • Каньчуга • Мушина • Закопане • Маків	• Блажова • Бучач (гр. Потоцький) • Вікно (В. Федорович) • Вілямовиці • Глиняни (о. Решетилович) • Горлиці • Городенка • Клебанівка (Т. Федорович) • Корчин • Кросно (Г. Ґрушецький) • Рихвальд • Ткацька школа в м. Стрию	• Школа робіт при чоловічому ліцеї ім. Кр. Ядвіги (Львів) • Школа білизнярства товариства «Праця жінок» (Львів) • Школа промислова товариства підтримки промислу жіночого (Львів) • Інститут СС Василіянок (Львів) • Школа жіночого рукоділля при жіночій школі сестер Бенедиктинок в Перемишлі • Новий Сонч • Школа жіночих робіт (Краків) • Жіноча професійна школа ім. Ожешко в м. Дрогобичі • Професійна школа для єврейських дівчат в Жовкві • Жіноча професійна школа в Ланцуті • Жіноча професійна школа св. Анни у Львові • Жіноча професійна школа ім. А. Міцкевича у Львові • Жіноча професійна школа св. Терези у Львові

Навчання в школах проводилося згідно з закріпленим Статутом, здебільшого він був універсальним та затвердженим Крайовою шкільною радою і Крайовим Комітетом із поправками на фахове спрямування школи. Наука за статутом тривала два, інколи три роки. В перший рік учень вивчав

[278] Для наочності інформація з таблиці винесена в карту. Додаток А. Рис. А.2.2.49.

докладні відомості щодо механічного влаштування ткацьких верстатів, їх складових частин та допоміжних приладів. Вихованці навчалися пробирати основу для гладких тканин та їх виробляти, набували вміння класифікувати тканини, розпізнавати ткацькі матеріали різного ґатунку, знати їхні технологічні властивості, характер ниток у готових виробах. Після того, як учні набували достатньої вправності в тканні, інструктор пояснював роботу приладів, що служать для виробництва узорних тканин. Надалі навчалися виробляти візерункові тканини за допомогою ремізного ткацтва.

На другому році навчання учні ознайомлювалися з приладом Жакарда, навчалися переносити рисунок на ткацький узір і відносно нього готувати карти для створення візерункових тканин. Навчаючись пробирати основу та ткати адамашкові вироби, виробляли столову білизну та барвисті тканини. Також учні ознайомлювалися зі способами природного та штучного відбілювання, прядіння, апретування, складання та пакування ткацьких виробів, отримували відомості про походження різних ткацьких матеріалів, вправлялися в калькуляції цін, а також тренувались у звичайному гаптуванні ткацьких виробів.

У 1875 р. у с. Дроговиж відкрито навчальний заклад для сиріт та убогих на кошти графа Станіслава Скарбека. Заклад був розрахований на 1000 дітей, крім опіки, утримання та виховання, передбачалося надання фахової ремісничої освіти. Школа стала першим навчальним закладом у Східній Галичині, де вивчали теорію та вправлялися в практиці ремесла. Учнів готували до художньої діяльності в галузі декоративно-ужиткового мистецтва. У 1880-х рр. школа розпочала виготовлення та модернізацію ткацьких верстатів для ткацьких шкіл Галичини, зокрема Косова і Городенки. Проектували верстати для сукна, бавовняних тканин, серветок тощо[279].

[279] 168. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 22: Листування з дирекцією закладу для сиріт і убогих в с. Дроговиже Жидачівського повіту про виготовлення верстатів для ткацьких шкіл, 1883–1901 рр., 126 арк.; Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 60.

Великий вплив на розвиток ткацтва у Галичині мав Перший Галицький конгрес ткацтва, скликаний у 1890 р., де розглядалися наступні питання: конструкція ткацьких верстатів (щоб верстат помістився у селянській хаті); систематизація ткацьких виробів, що виготовляються ткацькими спілками (для створення норм якості торгівлі); унормування винагороди за ткацьку роботу в ткацьких спілках; розвиток виробів з грубої сировини, що направляються за кордон. Інженер Генріх Грушецький запропонував тип нових ткацьких верстатів, що мали висоту 1.7 м для гладких полотен, 2.3 м з приладами для ткання «під бердо». Грушецький додав докладний опис конструкції цих верстатів і з дискусії було вирішено їх затвердити та за рахунок кошту крайового в кожній місцевості, де існувала ткацька спілка, надати такий верстат; також було вирішено надавати безвідсоткову позику з фондів крайових для купівлі додаткових верстатів такої конструкції. Стосовно другого питання Грушецький виказав потребу, щоб всі крайові товариства закуповували пряжу з одних фабрик, визнаних найкращими, щоб всі товариства прийняли однакову номенклатуру для крайових виробів, а також універсальні параметри довжини і ширини окремих зрізів тканини (штук) та влаштували спільний склад гуртової пряжі. У дискусії виголосили потребу в солідарності між краєвими ткацькими товариствами. Результат обговорень – ухвалення рішення створити «Союз Галицьких Ткацьких Спілок», щоб забезпечити добрі умови для надходження пряжі, поки не буде організована прядильня, та всі вироби виготовляти однаковими. За цілу штуку взяли 36 метрів, за півштуки – 18. Таким самим чином була встановлена номенклатура та нумерація на ткані вироби.

Відносно третього питання було прийняте рішення виплачувати учням 60% від звичайних місцевих цін ткацької роботи та 10% інструкторам. Частину винагороди вирішили відкладати на фонд учня, щоб забезпечити його власним верстатом та іншим потрібним йому в роботі фаховим знаряддям та приладами. Складено план науки, який мав бути пристосований до місцевих умов, розпорядок занять учнів, критерії нагляду за успішністю. Окремою умовою визначалося відношення кожної школи до спілки. Щодо розвитку виробів

грубих вовняних сукон, то було вирішено закладати суконні спілки у всіх місцевостях, де розвинене вівчарство. На той момент уже провадилася робота з організації такої спілки – в Ланцутському повіті[280].

Відродженням ткацтва займалася «Спілка ткачів» у м. Дембовець[281]. (1911 – 1916 рр.). Секретарем організації був Олександр Вишневський, головою – князь Зигмунд Менський. З початку існування у спілці було 15 верстатів. Збут здійснювався через Об'єднання промислу ткацького у Львові та купців, які займалися торгівлею виробів для домашнього вжитку[282]. Ці два об'єднання, вироби для яких виконувались у ткацьких та кошикарських майстернях, тісно співпрацювали між собою, мали ринки збуту у Львові та Кракові. Експорт крайових виробів здійснювався через власних представників у Відні, Будапешті, Салоніках, Гамбурзі, Дортмунді, Лондоні та Глазго.

Перше галицьке товариство для крайового ткацького промислу[283] (м. Кросно) займалося наданням верстатів ткачам, інструментів для обробки пряжі, влаштуванням ткацьких майстерень, запровадженням першої в краї фабричної майстерні по відбілюванню та апретуванню полотен. У самому товаристві вироблялися чисто лляні тканини і приміщення його знаходилось у Львові, по вул. Марійській (тепер пл. Міцкевича); тут був організований і центральний склад полотен, де можна було купити товари, на третину дешевші від закордонних. Ткачі, що виробляли тканини, обов'язково були членами Товариства та отримували по 100 зл. заробітної плати. До ради Товариства входили: п. Станіслав Біхонський, др. Броніслав Дулеба, Август Горайський, Ян Дживінський, Ян Йордан, Станіслав Щепановський та Ян Тжецецький.

Цікавою була практика парламенту Бадена (Німеччина) у 1888 та 1889 рр. стосовно розвитку місцевих промислів через вишкіл молодих майстрів у майстернях. Парламент видавав субсидії господарям кустарно-виробничих майстерень, щоб майстри брали до себе учнів на житло та навчання. При видачі

---

[280] Діло. 1890. Ч. 46. С. 2.
[281] 191. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 47: Справа про діяльність «Товариства ткачів» в м. Дембовець, 1911–1916 рр., 113 арк.
[282] Там само. Арк. 5.
[283] Przewodnik przemysłowy. Premysł. 1890. S.7.

субсидії до уваги бралися наступні вимоги: перевірена добропорядність господаря ремісного закладу, належне влаштування майстерні, систематичне навчання учня всім засобам майстерності, прийом учня в дім майстра на правах члена родини. В 1888 р. було визнано можливим видати субсидію 36 майстерням, у 1889 р. – 56, 1890 – 70, 1892 – субсидію отримали 122 майстра, що взяли на себе зобов'язання навчати всього 134 учня за 23 видами ремісної промисловості[284]. Доказом доцільності видачі субсидій було те, що учні після закінчення часто залишалися далі працювати у майстрів. Доцільність влаштування навчальних майстерень через видачу ремісникам субсидії за підготовку добрих підмайстрів була підтверджена на міжнародному конгресі по технічній та комерційній освіті, що відбувся в Бордо (Франція) у 1894 р. Цей досвід було запозичено іншими державами; аналізуючи архівні фонди, знаходимо низку справ, які засвідчують видачу субсидій господарям майстерень: справа про їх надання власнику ткацької майстерні в Косові Кабину Миколаю[285], справа про надання субсидії на розширення ткацької майстерні в м. Ярославі Павульському Володиславу[286]. В Галичині субсидії виділялися школам, курсам, товариствам та на проведення виставок.

Ткацький навчальний варстат (майстерня) в Блажовій[287], заснований 1884 р. (діяв до 1896 р.), який співпрацював з Ткацьким Товариством в Блажові, яке забезпечувало для майстерні необхідну пряжу і загалом опікувалось адміністративними справами. Фаховим інструктором працював п. Бренк Марцін, професійно підготовлений в урядовій фаховій ткацькій школі в Полічце (Чехія), як стипендіат крайового фонду. Управлінням школи займався комітет, що складався з п. Скжинського Дзіслава, кс. Квятковського Леона і директора школи Володислава Рильського.

---

[284] Мистецька освіта в культуротворчому процесі України XX – XXI ст. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Шмагало Р., Покотило Г., Ляшкевич П., Гнатишин І., Бей Т. Львів : ЛНАМ, Тернопіль : Мандрівець, 2013. С. 11.

[285] ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 3: Справа про надання субсидії власнику ткацької майстерні в Косові Кабину Миколаю на придбання інвентаря. 1911–1920 рр., 21 арк.

[286] ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 176: Справа про надання субсидії на розширення ткацької майстерні в м. Ярославі Павульському Володиславу, 27 арк.

[287] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 21.

Верстат навчальний ткацький в Корчині[288] існував під опікою існуючого там Товариства ткацького під назвою св. Сильвестра. У розпорядженні школи було 6 покращених верстатів з машинами Жакарда, а ткацьке товариство безкоштовно доставляло прилади для навчальних цілей. На початку налічувалося 9 учнів, кількість яких збільшувалася відповідно до кількості верстатів. З цією метою Комісія Крайова для справ домашнього і рукодільного промислу ухвалила передати корчинській школі ще один комплектний верстат найновішої конструкції з приладом Жакарда, адміністрацією Товариства було виділено також й інший верстат – давньої конструкції, з метою порівняти проби щодо практичної придатності обидвох систем для місцевих потреб. Фаховим інструктором призначили п. Яна Стадейського, який перед тим демонстрував дуже успішні результати в косівській школі. В Косові його місце зайняв один із учнів п. Стадейського. У 1889 р. працювало 13 учнів на 10 верстатах. Більше вихованців взяти не можна було через нестачу місця. П'ятеро старших учнів у закладі працювали на власних, покращених жакардових верстатах.

У тому році школа отримала статут та інші організаційні приписи. Заклад в Корчині повинен був займатися особливою наукою вироблення лляних тканин, із дотриманням характерних ознак корчинських товарів. Характерним було те, що тканини вироблялися без жодних домішок бавовни. Товариство ткачів у Корчині й тамтешня школа вважали справою честі утримувати і надалі плекати марку корчинських полотен як чисто лляних.

Опікун навчальної ткацької майстерні в Корчині (п. Бурса Станіслав) сприяв закладенню такого ж наукового верстату в Косові (1882 р.)[289], де таке ж міське Ткацьке Товариство утримувало школу при допомозі крайового фонду. Ткацьке Товариство в Косові організовувалося на зразок іноземних товариств. Ціль – витіснити дорогі закордонні речі з продажу на користь дешевших місцевих тканин, що було підтримано Відділом Крайовим. Від Товариства очікували великого успіху, однак у певний момент верстат опинився на межі

[288] Там само. С. 45.
[289] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 46.

закриття. Головна увага надавалася виробам чисто лляним, вироблялися полотна, рушники та інші ткані речі, пізніше спостерігається виконання виробів, оздоблених вручну із золотим та срібним шиттям на основі гуцульських узорів. Попит на вироби Товариства почав рости, завдяки чому об'єднання придбало будинок, в якому були встановлені верстати. За кілька місяців д-р Тарнавський та директор п. Дж. Хеймби зробили велику роботу для популяризації Товариства, яке врешті зайняло своє важливе місце в краєвому промислі. Фаховим інструктором ткацтва був тимчасово призначений Броніслав Баб'як, один із найздібніших учнів, який потім навчався в урядовій фаховій школі.

У 1922 р. в м. Косові М. Куриленком засновано Спілку «Гуцульське мистецтво»[290]. Метою утворення Спілки було залучення до співпраці ткачів-надомників, відродження народних промислів після війни, створення вартісних з мистецького погляду речей. Ця мета досягалася використанням методів фарбування пряжі рослинними барвниками, причому застосовувалася не тільки рахункова, а й гребінцева техніка ткання, співпрацею з такими визначними українськими художниками, як О. Кульчицька, П. Ковжун, Р. Лісовський, Я. Музикова, П. Холодний (син), М. Бутович, С. Гординський, М. Нечитайло-Андрієнко.[291] Першими художниками, які почали працювати в Спілці, були Валентина Куриленко (дружина Михайла Куриленка) та випускниця Київського інституту шляхетних панянок Анна Герасимович[292]. Деякі роботи А. Герасимович, виконані в Спілці, зберігаються у Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського[293]. Характерні для гуцульського килима геометричні мотиви мають твори іншого видатного майстра Спілки з колекції музею – килим та налавник М. Ганущака.[294] На підприємстві виготовляли обруси, портьєри, серветки,

[290] Додаток А. Рис. А.2.2.46, А.2.2.48, А.2.2.54, А.2.2.64.
[291] Додаток А. Рис. А.2.2.58, А.2.2.59.
[292] Діяльність спілки «Гуцульське мистецтво» у Косові у 20-30 роки XX століття. URL: http://kosivart.if.ua/2009/04/08/1120/ (дата звернення: 10.10.2017); Додаток А. Рис. А.2.2.48.
[293] Додаток А. Рис. А.2.2.50-А.2.2.53.
[294] Додаток А. Рис. А.2.2.55, А.2.2.56.

блузки. Великим попитом користувалася костюмна тканина «Самоділ». Продукція «Гуцульського мистецтва» знаходила збут у Галичині (Львів), Польщі (Лодзь, Варшава, Катовіце), Німеччині, США, Канаді, Австралії, Швеції[295]. Неофіційно при Спілці було організовано школу, де на 1923 р. навчалось 6 учнів. На 1936 р. в об'єднанні працювало 150 осіб, 50 з них – ткали, 50 – пряли вовну, 20 – займалися вишивкою, 30 – заготівлею традиційних рослинних барвників. Успіхи Спілки на міжнародних ринках (експорт виробів у Швейцарію, Норвегію, Швецію та Америку), проведення І виставки килимів та вишивок у Львові (1930) і ІІ виставки килимів (1936) діяли підстави М. Куриленку звернутися до польського уряду з проханням про відкриття у Косові школи з українською мовою навчання. Наслідком цього було створення Гуцульської промислової школи (1939) за керівництвом Куриленка[296].

На 1894 р. працювали наступні школи в сфері текстилю: з виробництва мережива та гаптів в Кракові, Каньчузі, Мишуні, Закопаному; ткацькі – в Кросні, Блажовій, Глинянах, Горлицях, Корчині, Косові, Вікні, Рихвальді та Вилямовицях; школа суконництва в Ракшаві[297].

В с. Вілановичі, повіт Бяла[298] у 1886 було організовано крайовий професійний варстат для навчання ткацтву, який поєднував теорію (вивчення ткацьких технік, рисунка та інших допоміжних предметів) та практичний вишкіл (через виконання ткацьких робіт, льняних та адамашкових тканин за допомогою покращених ткацьких верстатів із вдосконаленими ткацькими приладами). Учні навчались пробирати основу для гладких тканин (безузорних), вчилися виготовляти такі тканини, розпізнавати різний ґатунок, технологічні властивості матеріалів, нитки в різних готових виробах і класифікувати тканини. Наступним кроком було вправляння у виробництві узорних тканин за допомогою підніжок.

---

[295] Михайло Куриленко. URL: http://kosiv.org/kosivschina/1033-myhajlo-kurylenko.html (дата звернення: 10.10.2017).

[296] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 191.

[297] Діло. 1894. Ч. 61. С. 1.

[298] ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 41: Справа про діяльність ткацької школи в с. Вілямовичі, повіт Бяла, 1886–1919 рр., 144 арк.

Активно займався проблемами розвитку ткацького промислу Володислав Федорович[299]. Збираючи зразки старих подільських килимів, він докладно ознайомився з технікою та способами вироблення давнього килимарства. У 1886 р. В. Федорович вирішив заснувати у с. Вікно килимарську школу. Вчителем став Іван Івахов із Кобилі, Збаразького повіту. Вже у 1891 р. школа налічувала 8 килимарських верстатів, а при кожному з них працювало два учні, один старший і один молодший, для того, щоб останній завжди мав підказку. Наука тривала близько 5 років. Учень середніх здібностей потребував близько двох років, щоб навчитися килимарства, проте, крім самого ремесла вихованці повинні були досконало вивчити складові частини верстата, стиль, орнаментику, принципи фарбування і т.д., щоб стати всебічно обізнаними майстрами[300]. До 1892 р. у школі було вже 32 килимарі. Вони виробили 642 килими загальною вартістю 12.840 зл. У 189 р. Федоровичем була влаштована виставка виробів зі школи у великій залі Ратуші у Львові, яка здобула схвалення відвідувачів та преси. Керівництвом школою займався Андрух Турок – килимарський майстер із Гнилиць. Для закладу Федорович збудував окремий одноповерховий будинок, де внизу жили вчителі та учні, а весь перший поверх був відведений під школу. Після закінчення учні йшли в майстерню (для заробітку) з килимарським верстатом, кошти якого також покривалися від їх заробітку. Навчання акцентувалось не на знайомстві з інноваціями, а на відродженні занепалого промислу в краї. Важливим для В. Федоровича було виключення анілінових барвників у килимах і використання лише натуральних[301].

Варто зазначити, що заклади мали не лише вузькопрофесійне значення, а й загальноосвітнє. До прикладу – Коронкарська школа в Каньчузі[302]. Заклад постав у 1881 р. при допомозі крайового фонду за старанням баронеси Магдалени Чеховічової, яка стала керівничкою школи. В найближчі роки тут

[299] Додаток А. Рис. А.2.2.65, А.2.2.66.
[300] Рис. А.2.2.67- А.2.2.70.
[301] Діло. 1894. Ч. 157. С. 2; Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 185.
[302] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 39.

нараховувалося 37 учениць, з них прийшло 18 таких, що не вміли ні читати, ні писати. Інспектором школи був Людвиг Вербицький.

Окреме місце в навчанні коронкарському промислу займає Крайова школа коронкарська в Закопане[303]. Найздібніші учениці коштом крайового фонду були відправлені до Відня на «центральний курс для коронкарства» і після його закінчення працювали помічницями вчительки курсу мережив. Школа відкрилася 1883 р., перший імпульс до її закладення дала Хларовська Хелена (Модржеєвська). Наука була безплатною, крім того, від уряду закладу ученици отримували з фонду крайової допомоги по 5 зл. на місяць. Протягом 1883—1886 рр. кількість учнів збільшилася з 14 до 90. З коштів закладу ученицям оплачувалися вироблені мережива, вираховуючи вартість використаного матеріалу. Під наглядом керівництва цього закладу була школа коронкарства у Мишуні[304], що тісно співпрацювала з курсами мереживного виробництва у м. Бобовій.

Фаховим технічним інспектором ткацьких варстатів у Вілямовицях, Рихвальді, Блажовій, Корчині, Ланцуті, Глинянах та Косові був інженер Генріх Грушецький, управитель крайової ткацької школи в Кросно, а з позиції Крайової комісії – Людвик Вербицький. Школу організували в лютому 1890 р. з існуючого в Кросно навчального варстату (майстерні). При реорганізації головною ціллю стало забезпечити молодь практичному навчанню у фахових спеціалістів із ткацтва. Організаційні постанови, видані через Відділ крайовий передбачали для учнів практичне навчання ткацькому ремеслу, ознайомлення з покращеними приладами, з поступом техніки. До допоміжних наук належали: рахування, польська та німецька мови. Учні займалися по 19 год. на тиждень допоміжними науками та 31 год. на тиждень із машинами Жакарда. При закладі була заснована майстерня ткацьких картонів. Її завданням стало надання ткачам, що працюють на жакардовому верстаті, узорів на основі національної

[303] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 94; 172. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 40: Справа про діяльність мереживної школи в м. Закопане 1887–1919 рр., 121 арк. Додаток А. Рис. А.2.2.71- А.2.2.77.

[304] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. C. 131.

польської орнаментики. Незважаючи на низькі ціни, майстерня мала брак замовлень.

Школи організовувалися в місцях із більшою кількістю населення. Там, де з фінансових причин або з ціллю популяризації домашнього промислу Відділ Крайовий не міг організувати школу, влаштовувалися курси, максимальний строк яких сягав три місяці, або проводилися курси для здібніших учнів (учнів «надзвичайних»), які могли виявитися тривалішими. Ці курси були безкоштовними, а отже доступними для всіх бажаючих. Їхньою важливою якістю стало те, що науку ткацтва могли осягати також і жінки (зазначимо, що в ткацьких школах дозволялося навчатися тільки чоловікам)[305].

Курси велися згідно з встановленим регламентом для мандрівних викладачів ткацтва у промислових школах Галичини[306], виданим відповідно до розпорядження Відділу Крайового з 30 квітня 1897 р. Згідно з регламентом навчання відбувалося на верстатах, привезених учителем. Для тканння використовували сировину з льону, коноплі, бавовни або вовни, проте вивчали полотняне переплетення, яке виконувалося за допомогою двох підніжок і чотирьох реміз. Тільки найобдарованіших учениць навчали ткати легкі тканини на головних машинах (тонкі легкі вироби використовувалися для білизняних та святкових тканин). Обов'язками вчителя було:

а) налаштовувати верстати, готувати та заправляти у верстати основу і показувати, в який спосіб виконується робота з ткацтва;

б) навчати підраховувати кількість ґатунків основи;

в) продовжувати практичне навчання ткацтва з учнями в раніше запланованій місцевості, наглядати за їх роботою, давати необхідні роз'яснення і заохочувати ткачів до пошуків покращених способів ткання. Наука мала бути влаштована таким чином, щоб кожен учень займав верстат по кілька днів підряд – для отримання результату (одного або двох відрізів тканини) та для набуття вправності.

---

[305] Додаток А. Рис. А.2.2.78-А.2.2.79.

[306] ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 194: Регламент для викладачів кошикарства і ткацтва у промислових школах Галичини, 1912 рік. Арк. 5.

Для проведення науки кожен вчитель повинен був мати принаймні два верстати, найбільше чотири, так, щоб кілька учнів могли працювати одночасно, крім того, потрібно було мати до кожного верстата кілька берд, гребенів та човників на заміну для можливості виробляти тканину різної довжини. Вчитель працював щоденно, за винятком неділь та урочистих свят, по 10 і 11 годин і повинен був залишатися в місцевості до вивчення всіх бажаючих навчатись, але не більше трьох місяців. Потрібну пряжу для навчання могли готувати самі учні, а вироблена тканина в такому випадку залишалася в них. Якщо учень хотів придбати ткацький верстат, вчитель мав виступити посередником при купівлі та доставці приладу. Верстати, що використовувалися для навчання, в якості винятку могли бути віднесені до власності учня (з виплатою вартості). Ціна, за яку учень мав право викупити верстат, залежала від Відділу Крайового. В завдання вчителя входила організація продажу ткацьких виробів у місцевості, де проводиться навчання.

Місцевість, де запроваджувалось навчання ткацтва, визначалась Відділом Крайовим і на внесок Комісії Крайової для справ промислових, так само як час тривання науки і кандидатури вчителів. Крайова комісія віддавала вчителя під опіку одного з поважних мешканців тієї місцевості. Для утримання верстатів і відбування науки ткацтва Комісія крайова винаймала приміщення народних шкіл. Кошт винайму приміщення, потрібного для науки, видатки на опалення, освітлення, оплата вчителю, кошти на його подорож, транспортування верстатів погашувалися за рахунок фонду крайового. Було обумовлено, що дирекція крайової ткацької школи в Кросні має під своїм наглядом споряджати верстати з фондів і займається доставкою всього необхідного приладдя для навчання мандрівного вчителя. Так вчитель міг бути вдруге делегований до місцевості, де проводилася наука, з ціллю обслідування, який результат вона дала. Після закінчення навчання, а пізніше після закінчення обслідування вчитель подавав Комісії Крайовій детальний звіт, а Комісія представляла цей

звіт Відділу Крайовому[307]. Прикладами таких курсів є ткацький курс у Бережанах, курси мереживного виробництва в м. Бобова, фахові курси жіночих робіт при виділовій жіночій школі в Кракові.

Ткацький курс у Бережанах до 1 грудня 1911 р. вів інструктор Фелікс Клосовіч, керівник крайової ткацької школи у Рихвальді, куратор курсу – Станіслав Шельцель, бурмістр м. Бережани[308]. Курси були організовані Ткацьким Товариством в Бережанах[309]. Це об'єднання було зареєстроване на основі постанови від 9 квітня 1873 р. з ціллю піднесення заробітку своїх членів. Товариство здійснювало: закупівлю сировини, потрібної для ткацтва, та інструментів на загальний рахунок та розподіл між членами Товариства з використанням у подальшій праці; набуття на спільний рахунок і оренду (членами Товариства) машин та інструментів; прийом та розподіл замовлень на ткацькі вироби; виробництво членами Товариства з одержанням на спільний рахунок коштів спілки ткацьких виробів і виконання замовлень у галузі ткацтва. В Спілці виготовлялись і лляні, і бавовняні вироби: обруси, серветки, полотна, рушники, одяг[310] 1912 р. в Бережанах було засновано ткацьку школу, за архівними даними, там навчались учні 14 – 17 років, це муляри, рільники та учні промислової школи. Інструктором ткацтва в закладі працював Петро Яцкевич[311].

Фахові курси робіт жіночих були організовані при жіночій виділовій школі в Кракові. Директором закладу працювала п. Гетліха Антонєго[312]. Курси почали діяти від 1 вересня 1882 р., а з 1886 р. вже включали наступні відділи: 1) ручного та машинного шиття; 2) кравецтва; 3) робіт дротових ручних і машинних, в'язальних (в т.ч. і в'язання гачком), сіткових та інших подібних

[307] ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 194: Регламент для викладачів кошикарства і ткацтва у промислових школах Галичини, 1912 рік. Арк. 7.
[308] 192. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 50: Справа про діяльність «Курсів ткацького виробництва» в м. Бережани, 1912–1913 рр. Арк. 3.
[309] Додаток А. Рис. А.2.2.78.
[310] ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 50: Справа про діяльність «Курсів ткацького виробництва» в м. Бережани, 1912–1913 рр. Арк. 30.
[311] 196. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 14: Списки учнів ткацької школи в м. Бережанах, 1912–1913 рр., 6 арк.
[312] Michałowska-Barłóg M. T. Kilimy polskie od XVIII do XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu. Poznań: Moi : Łuczak, 2008. S. 51.

робіт; 4) білого та кольорового гапту, штучного коронкарства. Навчання тривало 10 місяців по 26 годин на тиждень, результати цих курсів допомагають оцінити виставки. На рік таких заходів відбувалося три, щоразу представлялося близько 7000 рисунків та до 3000 зразків готових робіт, від дитячих панчіх до парадних дамських строїв[313].

Курс мереживного виробництва в м. Бобовій[314] протягом трьох місяців (1916 р.) відвідало близько 70 учениць. Інструкторкою крайового коронкарського курсу була Хелена Жечицька. Такий же курс проводився в Сулковицях від школи коронкарської в Закопане (почався 15 березня 1917 р.), посередницею між курсом та Спілкою закопанською була Марія Войтович[315]. На тих самих умовах в Бохні керувала п. Станіслава Керек'ярто.

Кураторія львівського шкільного округу, Міністерство віросповідання та освіти, Товариство «Громадська праця жінок», Товариство народних шкіл «Союз українок», Товариства «Рідна школа», «Труд», «Сільський господар», «Товариство рукодільного ремесла» для єврейської молоді та інші спілки об'єднувалися для проведення курсів ручних робіт. Вони стимулювали учениць до відкриття власної справи та допомоги армії[316].

Освіта в Галичині у розглянутий період була організована в систему, що мала певну структуру. В контексті нашого дослідження розуміння структури є важливим оскільки організація нових шкіл відбувалася за певною системою. Відповідні органи займалися фінансуванням шкіл, курсів. При цьому висувалися певні вимоги щодо їхньої організації. Організація спілок, які на той час були активними, передбачала виставкові та торгові зв'язки в Галичині та за кордоном, що відбувалося під контролем певних органів самоврядування.

[313] Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887. S.52.

[314] ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 291: Справа про діяльність курсів по виробництву мережива в м. Бобова, 1916–1920 рр., 76 арк.

[315] Там само. Арк. 15.

[316] Козакевич О. Р. Мистецтво в'язання в Західній Україні кін. XIX – І третини XX ст. (історія, типологія, художні особливості, осередки): дис. …канд. мистецтвознав. Львів, 2006. С. 76.

Зв’язок товариств, шкіл та курсів мав певну внутрішню систему, яка була результативною та розвивалась.

З’ясовано структурний розподіл в Галичині на кінець XIX – початок XX ст. існувало Галицьке Намісництво, якому підпорядковувались окружні управління, установи, інституції. Однією з комісій Намісництва було Міністерство віросповідань і освіти у Відні, створене 1849 р. для керівництва навчальними і релігійними установами. Міністерству підлягала Крайова шкільна рада (м. Львів), яка виступала вищим контрольним і виконавчим органом управління народними загальними та спеціальними середніми школами в Галичині.

Фаховим органом для справ шкільництва промислового в Галичині була установа при Відділі Крайовому – Комісія Крайова для справ промислу домашнього та рукодільного, яка функціонувала за ухвалами дорадчого Відділу Крайового (м. Львів) у справах, що стосувалися стипендій, позик та посібників для промислових цілей із фондів краєвих. Освітою і релігією, стипендіальними фондами, театрами, бібліотеками, особовими справами службовців керував третій відділ Крайового Комітету.

Третій відділ Крайового Комітету займався організацією спілок для розвитку домашнього промислу. В розділі розглянута діяльність наступних спілок: ткацьке товариство в Глинянах, при якому 1894 р. постала ткацька школа, Косівське ткацьке товариство, Спілка «Гуцульське мистецтво» в Косові, Гуцульське об’єднання кустарних промислів, Спілка ткацтва в Блажевій, Ткацька спілка в Кросно, Галицьке крайове товариство ткацького промислу, Крайовий ткацький науковий верстат у Ланцуті ім. Франца Йосифа, Крайовий ткацький верстат в Горлицях, а Спілка ткачів у м. Дембовець, що сприяли розвитку ткацької освіти.

Товариства займались організацією промислових шкіл та виробничих майстерень. Від шкіл проводилися навчальні курси. Вони тривали близько трьох місяців, а пройти навчання могли усі охочі. Окремим видом організації навчального процесу були навчальні майстерні. Господар міг отримати

субсидію, якщо брав до себе учня на вишкіл (пов’язано з пунктом №2). Результат успішності вихованця перевірявся іспитом. Одним із видів іспитів була участь у виставках.

Школи крайові переважно мали однаковий характер статутів, які затверджувались Краєвою шкільною радою і Крайовим Комітетом з поправками на фахове спрямування школи. Конгреси порушували питання, спільні для конкретного фаху, з ціллю їх систематизації та вирішення. З текстильної галузі в Галичині в означений період виділені школи таких видів: коронкарські, гаптярські, ткацькі, робіт жіночих.

РОЗДІЛ 3
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТИЛЮ В УКРАЇНІ У 1946 – 1980-х рр.: ЛДІПДМ ТА ЛУПДМ ІМ. І. ТРУША

У 1941 р. в Україні діяли вищі художні заклади – в Києві та Харкові, чотири художньо-промислових училища – у Києві, Львові, Косові та Вижниці, п'ять художніх училищ на базі семирічної неповної середньої освіти та Одеське на базі десятирічної середньої освіти[317]. У 1945 р. у Львові було тринадцять навчальних закладів системи мистецтв: Консерваторія, Інститут художньої промисловості, Музучилище, Училище художньої промисловості, музична десятирічка, три музичних семирічки, вечірня музшкола для дорослих, 2 театральні студії, балетна студія, Дитяча художня школа. На цей час у Львові було три музеї: Музей художньої промисловості, Музей українського мистецтва, Картинна галерея[318].

Владні структури, пов'язані з мистецькою освітою в Радянській Україні, кілька разів змінювались. У 1936 р. було засноване Українське управління в справах мистецтв при Раді Народних Комісарів УРСР. Законом УРСР від 30.08.1946 Управління в справах мистецтв було змінене на Комітет в справах мистецтв Української РСР[319]. В 1953 р. Комітет ліквідували, а його функції передали Міністерству культури УРСР (засноване 1953 р.). Згодом мистецька освіта належала до компетенції Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти Української РСР (Мінвуз УРСР). Міністерство керувало дорученими йому галузями управління вищою і середньою спеціальною освітою. Міністерство ВССО УРСР було підпорядковане Раді Міністрів Української РСР і Міністерству вищої та середньої освіти СРСР. Вищий орган управління вищою та середньою спеціальною освітою в Україні пройшов наступні зміни:

---

[317] Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції… С. 229.
[318] ДАЛО, ф. Р.- 1341, оп. 1, од. зб. 3: Короткий звіт про розвиток мистецтв в м. Львові за 1944–1947 рр. Арк. 1.
[319] Закон УРСР «Про перетворення Управління в справах мистецтв на Комітет в справах мистецтв Української РСР» : прийнятий 30 серп. 1946 р. 1 с.

1) у 1955 році організоване Міністерство вищої освіти Української РСР, яке діяло до 1959 року; 2) у 1959 році на базі Міністерства вищої освіти Української РСР було створено Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, яке діяло до 1991 року; 3) у 1991 році на базі Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР було створено Міністерство вищої освіти УРСР (04.06.1991-24.08.1991); 4) у 1991 р. Міністерство вищої освіти УРСР було реорганізовано у Міністерство вищої освіти України, яке діяло до 1992 року (24.08.1991-25.02.1992).

3. 1. Становлення, методичний та творчий розвиток кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ у 1946 – 1980-х рр.

Постановою Ради Міністрів УРСР «Про організацію у м. Львові Державного інституту прикладного та декоративного мистецтва» від 9 вересня 1946 р. на основі постанови Ради міністрів СРСР від 13 серпня 1946 р. було створено Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Від початку свого заснування до 1953 року ЛДІПДМ знаходився під керівництвом Комітету зі справ мистецтв УРСР, від 1953 р. до січня 1964 р. – під керівництвом Міністерства культури УРСР, від січня 1964 р. – інститут перейшов у підпорядкування Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР[320].

В ЛДІПДМ було відкрито 6 відділів: монументально-декоративний живопис, монументально-декоративна скульптура, художній текстиль, художня обробка дерева, художня кераміка, прикладна графіка, а також кафедри: марксизму-ленінізму, рисунку та прикладної графіки, декоративної скульптури та художньої кераміки, інтер’єру та оздоблення, композиції, історії прикладного та декоративного мистецтва, військової підготовки.

До створення інституту з текстильною спеціалізацією працювали Львівська художньо-промислова школа (1876 – 1939 рр.) (майстерні килимарства, батика, гаптів і мережива) та промислово-ткацька школа в

[320] Архів ЛНАМ, ф. 1653, оп. 1, од. зб. 1: Історична довідка.

Глинянах поблизу Львова (відкрита 1887 р.). Неабиякий вплив на мистецьке середовище мали такі визначні постаті, як О. Кульчицька, Я. Музика, К. Звіринський, Г. Липа-Захаріясевич, Р. та М. Сельські, М. Бойчук, П. Ковжун, О. Новаківський, митрополит А. Шептицький, інші. Освіта низки галицьких митців пов'язана з Краківською академією красних мистецтв та Академією мистецтв у Відні. В останній навчалась О. Кульчицька. Графік, живописець, акваре́ліст, педагог та дослідник етнографії, архітектури, вона разом із сестрою займалася відродженням килимарства. За архівними даними, професор О. Л. Кульчицька була рецензентом перших дипломних робіт кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ 1953 р.[321]. У тому ж закладі здобула освіту Г. Липа-Захаріясевич (1933-1938), що працювала у галузі текстилю на початку 1940-х рр. У 50 – 60-ті роки вона виховала більше 20 учениць у галузі батикування тканин та сприяла відкриттю у Львові нових цехів із розпису тканин. Ярославу Музику з методикою Віденської вищої художньо-промислової школи познайомила М. Дольницька, що посприяло освоєнню техніки батикового розпису[322]. Вивчаючи традиційні види народного мистецтва: писанкарство, вибійку, – художниця створювала декоративні тканини, килими[323].

Метою роботи інституту стала підготовка художників прикладного і декоративного мистецтва, що володіють професійними знаннями та навичками для створення повноцінних творів ужиткового мистецтва, педагогічними знаннями для викладання в художньо-промислових учбових закладах. Першим директором ЛДІПДМ 20 вересня 1946 року став Г. А. Леонов[324]. Протягом 1947 року формувався перший штат професорсько-викладацького персоналу: 15 січня 1947 року на посаду завідувача текстильного факультету було призначено доцента М. Ф. Бавструка[325]. Завдяки тому, що він на той час мав

[321] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 116 (Т. 1): Накази по інституту. 1953 р. Арк. 9.
[322] Печенюк Т. Г., Семчишин О. І. До питання розвитку текстилю Галичини першої половини XX століття. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів : Поллі, 1998. С. 16.
[323] Радянське мистецтво 1917 – 1941 років. Історія українського мистецтва : в 6 т. / редкол.: В. І. Касіян, В. А. Афанасьєв, Я. П. Затенацький [та ін.]. Київ : Жовтень, 1966–1970. Т. 5. 1967. С. 40.
[324] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. б/№: Накази по інституту. 1946 р. Арк. 1.
[325] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. б/№: Накази по інституту. 1947 р. Арк. 5.

великий практичний досвід роботи в текстильній промисловості та солідний стаж викладання спецдисциплін в навчальних закладах, у порівнянні з іншими відділами текстильний починав своє існування трохи впевненіше. Фактично М. Ф. Бавструк одночасно вів усі теоретичні та практичні дисципліни відділення, тільки архітектор А. І. Бахматов викладав композицію текстильного рисунка[326]. 16 червня на посаду інструктора майстра по відділу художнього текстилю був прийнятий Цьонь Василь Данилович. У списку затвердженого викладацького складу знаходимо ім'я доцента І. Я. Гомомердіна[327].

Починаючи з 1949 року, кафедра стала поповнюватися за рахунок випускників Московського текстильного інституту. Першими прийшли А. П. Бельтюкова та Р. І. Беспалова, потім Є. В. Арофікін, І. К. Вторушин, Н. М. Галкіна, Л. А. Березіна[328]. На той час викладацький склад виглядав наступним чином: М. Ф. Бавструк – завідувач кафедри, старші викладачі А. П. Бельтюкова, Р. І. Беспалова, учбові майстри А. І. Бортман та Д. М. Крет та старший лаборант В. Д. Цьонь. Усі кадри професорсько-викладацького складу затверджувалися в Комітеті у справах мистецтв при Раді Міністрів СРСР та Міністерстві вищої освіти СРСР (м. Москва)[329].

У 1951 році викладацький склад текстильного факультету зазнав деяких змін: на посаду старшого викладача затверджені А. П. Бельтюкова, Р. І. Беспалова, Д. М. Неміра, викладача Є. В. Арофікіна, доцента – О. М. Черномирдіна[330].

ЛДІПДМ налічував 5 відділень: художнього текстилю, художньої кераміки, художньої обробки дерева, монументально-декоративного живопису, декоративної скульптури. Відповідно до профілю передбачалося проведення виробничої практики. До форм співпраці інституту з виробництвом належать: 1) проведення виробничої практики на підприємствах; 2) участь в проектуванні,

[326] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год. Арк. 12.
[327] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. б/№: Накази по інституту. 1947 р. Арк. 22.
[328] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 37 (Т. 1): Накази по інституту. 1949 р. Арк. 14.
[329] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 74: Накази по інституту. 1951 р. Арк. 43.
[330] Там само. Арк. 134.

оформлення, розписи і декорування архітектурних об'єктів; 3) художнє оформлення об'єктів за цими проектами, введення проектів у виробництво.

У 1953 р. відбувся перший випуск кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ у кількості 22 осіб, усі роботи були виконані відповідно до технічних умов підприємств[331]. Т. Грибанова (яка підготувала шовкову підкладну тканину в якості диплома) – почала працювати художником на Київському шовковому комбінаті. Є. Фащенко та М. Луцкевич працювали в львівській артілі «Червоний Жовтень», на основі якої в 1969 р. була організована ткацька фабрика меблево-декоративних тканин. М. Луцкевич, що прийшла на фабрику в 1959 р., очолила творчий процес, ставши художником-десинатором[332]. Перші її рисунки були виконані на основі орнаментики західноукраїнських народних тканин та вишивок. Ці роботи здобули на художній раді найвищу оцінку[333]. Є. С. Фащенко у 1965 р. стала викладачем кафедри текстилю, у 1982 р. – професором. Дипломна робота О. Сатурської була виконана на Чернівецькій ткацькій фабриці[334]. Це портьєрно-меблева тканина (3.40 м), виконана на основі кролевецького рушника, двостороння. Директор Чернівецької фабрики відзначив техніку виконання карт О. Сатурської для жакардового верстату. Технічні знання ткацького процесу О. І. Сатурська отримала від свого дипломного керівника професора М. Ф. Бавструка.

Протягом 1952 – 1953 рр. було введено у виробництво та затверджено в асортименті 22 проекти декоративних тканин, виконаних студентами ЛДІПДМ. Вплив співпраці з виробництвом на роботу кафедр проявився в опануванні нових видів технологічного процесу з вироблення художньо-декоративних тканин, а також у забезпеченні кафедри текстилю зразками тканин, що вироблялися на той час із відповідними технічними розрахунками[335]. Чимало дипломних робіт створювалося на текстильних підприємствах. Так, на

[331] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год. Арк. 3.
[332] Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво: досвід ЛНАМ та Львівської ткацької фабрики. *Рукотвір*. Львів : ЛНАМ. 2013–2014. Вип. 3. С. 154– 162.
[333] Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. Київ : Наук. думка, 1985. С. 39.
[334] Додаток А. Рис. А.3.1.3-А.3.1.5.
[335] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год. Арк. 2.

килимовій фабриці в Люберцях (Московської обл.) були виконані дипломи В. О. Бабильовою – ворсовий килим «Казка про хороброго зайця» (керівник Є. В. Арофікін) та М. С. Луцкевич – ворсовий машинно-тканий килим[336] (керівник Є. В. Арофікін). На диплом винесено кілька проектів, один із них виконаний за мотивами петриківських розписів. Стилізовані квітки укладені так, що утворюють велику колоподібну композицію, замкнуту квітковим бордюром. Інший проект виконаний за мотивами писанок Станіславської обл. (нині Івано-Франківськ), має геометричний характер, композиція симетрична, складається з вертикальних смуг, які чергуються ромбами, заповненими дрібним орнаментом: зірочками різного розміру та форми, ромбами, крапочками, центральні смуги з ромбами ширші, орнаментовані активніше, ніж бічні. На Московській фабриці «Декоративткань» були виконані меблеві тканини дипломницями Л. І. Казимирською (керівник Н. М. Галкіна) та І. М. Мельник (керівник Н. М. Галкіна). М. М. Грибанова виконала шовкову гобеленову тканину на фабриці ім. Свердлова, м. Павловський-Посад (Московська обл.). На Московській ткацько-обробній фабриці ім. Маркова свою дипломну роботу (1957 р.) готувала М. В. Токар (тоді Балла) – пізніше професор кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Це оббивна ворсова декоративна тканина за мотивами перського орнаменту, а також проект гобелену «Молодіжний фестиваль» (керівник А. П. Бельтюкова)[337].

У 1959-1971 рр. ректором ЛДІДПМ був Я. П. Запаско. За роки керівництва ЛДІПДМ Я. Запаско активізував творче та наукове життя серед педагогів і студентів. Саме завдяки його зусиллям процес у навчальному закладі набув яскраво вираженого національного спрямування, підґрунтям для якого стало поглиблене вивчення та засвоєння кращих здобутків української традиційної культури. Ці ідеї Яким Прохорович продовжував розвивати й на посаді завідувача кафедри історії та теорії мистецтва ЛДІПДМ (від 1971 р.).

[336] Додаток А. Рис. А.3.1.6-А.3.1.9.
[337] Додаток А. Рис. А.3.1.6-А.3.1.9.

Докторську дисертацію на тему «Мистецтво книги в Україні XVI-XVIII ст.» було захищено 1973 р.[338].

Я. Запаско започаткував читання повного курсу історії образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва. Залучав до викладання науковців львівських музеїв, дослідників українського професійного декоративно-прикладного та народного мистецтва. У 1960-70-х рр. історію мистецтва викладали відомі в Україні: Ю. Лащук, П. Жолтовський, В. Овсійчук, В. Любченко, Б. Возницький[339].

У 1958 році (згідно з наказом про введення спеціалізації «Моделювання швейних виробів» №130 від 6 жовтня 1958 р.) на відділенні художнього текстилю студентів III та IV курсів розділили на дві підгрупи за спеціалізаціями: моделювання швейних виробів та оформлення текстильних виробів способом ткацтва[340].

У 1959 р. в інституті було організовано вечірнє навчання зі спеціальностей: художня кераміка, інтер'єр та оздоблення, художнє оформлення та моделювання виробів текстильної та легкої промисловості. Практичне значення дипломних робіт випускників підтверджується введенням їх проектів у виробництво. Так, у журналі «Зміна» опубліковані кращі дипломні роботи 1959 р. Серед 10 робіт – дипломи: ворсовий килим «Гуцульський» М. А. Біласа (керівник Є. В. Арофікін) та модель плаття «Хоровод» Р. С. Пашкевич (керівник А. П. Бельтюкова). Обидві роботи були впроваджені у виробництво. Диплом М. Біласа розміром 170х200 см. Килим виконаний теплому колориті, з поєднанням рожевих та золотистих тонів, простий за композицією. Поряд із ним Білас представив велику кількість проектів для вибивного рисунка на тканині в народному стилі[341]. Робота Р. С. Пашкевич виконана на Дарницькому шовковому комбінаті в м. Києві. Орнаментика

[338] Яким Прохорович Запаско (28.08.1923 - 01.11.2007). URL: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1808 (дата звернення: 27.07.2020).
[339] Факультет історії і теорії мистецтва ЛНАМ. С. 116. URL: http://www.logos.biz.ua/proj/lnam/online/lnam--110-129.pdf (дата звернення: 27.07.2020).
[340] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 267: Накази по інституту. 1958 р. Арк. 130.
[341] Додаток А. Рис. А.3.1.13-16.

побудована за гуцульськими мотивами на поєднанні стрічок яскраво-оранжевого, чорного та золотистого кольорів. На захисті представлена сукня, виконана з цієї тканини. Тканини «Хоровод», «Берізка»[342] цього ж автора отримали схвалення художньої ради фабрики і були направлені на виставку в Марсель[343].

На відділі текстилю 1961 р. було розпочато підготовку художників із спеціальності «Моделювання одягу». Створення спеціалізації, на нашу думку, зумовлювалося відкриттям нових фабрик та швейних фірм, які потребували спеціалістів такого напрямку. З показників 1965 р. дізнаємось: на Україні нараховувалось 169 фабрик та об'єднань виготовлення масового одягу, 10 швейних фірм, 6 Будинків моделей одягу, більше 5000 ательє та майстерень індивідуального пошиву[344]. У 1963 р. відповідно до постанови Колегії Міністерства культури УРСР від 19 липня 1963 р. структура інституту змінилася наступним чином: «відділення художньої кераміки» і «відділення художнього скла» змінило назву на «відділення художньої кераміки, скла і пластмас», відділення художньої обробки дерева» стало «відділенням проектування меблів та оздоблення інтер'єру», а «відділення художнього текстилю» перейменувалося на «відділення художнього оформлення тканин та виробів з них». У 1964 р. закрилися: відділення декоративно-монументального живопису, та відділення декоративно-монументальної скульптури. В результаті змінився профіль ЛДІПДМ. Інститут почав готувати спеціалістів для підприємств художньої промисловості, конструкторських бюро та монументально-декоративного оздоблення архітектурних споруд.

Цінним досвідом для дипломного проектування стала низка проектів із комплексного оформлення інтер'єрів громадського призначення. У 1962 р. Ю. Ю. Гопак виконав дипломну роботу з комплексного оформлення декоративними тканинами інтер'єру вітальні і бюро подорожей готелю «Львів»

---

[342] Додаток А. Рис. А.3.1.17-20.
[343] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 308: Переписка с редакцией журнала «Зміна» о лучших дипломных работах студентов института за 1959 год. Арк. 1.
[344] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 553: Научное исследование кафедры художественного текстиля на тему: «Ткацтво Закарпаття», «Уставки Космача и Верховины» и др., 1966 год, 65 арк.

(керівник І. К. Вторушин), Н. П. Паук створила гобелени «Львів стародавній», «Львів новий» для інтер'єру кав'ярні «Під Левом» у Львові (1965, керівник Ю. Ю. Гопак), М. І. Цілуйко виконав шовкову завісу для інтер'єру готелю «Львів» (1965, керівник Ю. Ю. Гопак), Р. Ф. Єфименко створила декоративні тканини для холу готелю «Інтурист» (1968, керівник М. В. Токар) та ін.

1960-ті рр. відзначені плеядою потужних творчих особистостей, зокрема, для кафедри текстилю, які згодом внесли великий вклад у формування сучасного художнього текстилю, живопису, моделювання, стали визначними педагогами, організаторами, керівниками. Серед випускників кафедри 1965 р. І. Я. Боднар[345], О. Т. Мінько, Н. П. Паук, Л. Л. Пушкаш, Н. Н. Пушкаш, Ю. В. Скандаков, В. П. Федько, А. А. Топінко.

Тематичний сюжетний гобелен став основним дипломним завданням. Такі гобелени як «Дружба народів» Л. Л. Пушкаша, «Запорука плодючості» П. А. Кузьменка, «Стародавній Львів» та «Радянський Львів» Н. П. Паук, «Жовтень» І. В. Остафійчука, «Солдати революції» В. К. Бокала, «Данило Галицький» Я. П. Мацелюха[346] дістали високі оцінки ДЕК та експонувались на різноманітних виставках. Дипломні проекти виконуються на кращих текстильних і швейних підприємствах республіки та затверджуються до масового виробництва на художніх радах.

Велику роль у формуванні в студента глибоких знань про народне мистецтво, отриманні навичок дослідницької роботи має науково-студентське товариство (НСО). Роботи з дослідження народної творчості західних областей України «Ткацтво села Ракитне» І. Остафійчука, «Уставки Космача та Верховини» І. Боднара були відзначені почесними дипломами, а дослідження «Кептарі західних областей України» І. Карпинець, «Уставки Космача та Верховини» І. Боднара, «Писанки Космача» О. Цегельської публікувалися в журналі «Народна творчість та етнографія»[347].

---

[345] Додаток А. Рис. А.3.1.21-23. Додаток В. Список випускників.
[346] Додаток А. Рис. А.3.1.25.
[347] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год. Арк. 10.

Випускники кафедри художнього текстилю 1950 – 1960-х років працювали в Росії, Білорусії, Молдові, Латвії, Киргизії, Азербайджані, Грузії та ін. В межах країни – у Києві, Харкові, Херсоні, Рівному, Житомирі, Львові.

І. С. та М. Т. Литовченки – автори відомих тематичних гобеленів і монументально-декоративних панно. Художниками комбінатів, фабрик, будинків моделей стали Б. П. Шепелев, М. С. Луцкевич, Н. Н. Жук, Л. І. Казимирська, Н. І. Єрисенкова, І. І. Сухоженко, С. О. Янковський, І. З. Ярема.

Провідними художниками підприємств були призначені: М. Н. Грибанова, А. Д. Каспришин, Л. А. Кулинська, Л. Д. Анкудинова, Т. В. Онищенко, М. П. Кочевська, А. Н. Ламах, А. П. Вигенріна, Р. І. Тихонова, В. І. Нікуліна, Т. В. Мороз, Д. А. Кемова, Р. С. Пашкевич, А. В. Стеценко, О. Г. Стаховська, М. П. Жиліна, Б. Л. Шнайдер, А. В. Багдасарян, Л. І. Задворна, Е. Г. Шпаковська, І. І. Вінницька, М. Є. Іваницька, А. А. Топінко, Н. Д. Пушкаш, С. І. Пижова, Л. С. Морозова, Л. Д. Стрєльцова та інші[348].

Деякі випускники знайшли покликання в інших галузях мистецтва. Серед них лауреат премії імені Ленінського комсомолу, художник Львівського театру ім. М. Заньковецької М. В. Кипріян, науковий співробітник Львівського музею етнографії і художнього промислу О. І. Кубаєвич, художник технічної естетики на львівському телевізійному заводі Ю. В. Скандаков, художник Ужгородського художнього фонду Е. Ф. Лутак, головний художник міста Чернігова Г. П. Кисельов, наукові співробітники Академії наук України Л. Є. Жоголь і А. К. Жук.

Низка випускників відділення присвятили себе викладацькій роботі. Старшими викладачами інституту стали Є. С. Фащенко, М. В. Токар, Т. Е. Егреші, С. М. Заболоцька, викладачами – Н. П. Паук, І. Я. Боднар, Т. С. Умнова, Н. В. Подольська. З їх появою кафедра художнього текстилю збільшилася до 13 осіб.

[348] Там само. Арк. 4.

Викладачами інституту працювали випускники текстильного відділу Л. Л. Пушкаш та П. А. Кузьменко. Випускники відділу були задіяні в предметно-методичній комісії Львівського училища прикладного та декоративного мистецтва ім. Труша. В її складі – І. В. Чумак (голова), О. І. Сатурська, Н. П. Дзюбей, Ф. І. Зябченко. На викладацькій роботі були зайняті – К. С. Булгакова, І. М. Онищенко, А. Ф. Панарина, Г. С. Соловйов, А. С. Лозинська, Т. П. Кищук, О. К. Зінченко та інші[349].

Протягом 1940-1960-х років на кафедрі художнього текстилю ЛДІПДМ був сформований та ретельно відпрацьований виробничий напрямок навчання. Цей напрямок ведеться й у наступні роки, однак у 1970-1980-х рр. у роботі кафедри відбулася низка змін, які свідчать про її активний розвиток. Практика виставок викладачів та студентів та участь у них студентських дипломних робіт, яка зародилася в 1960-х рр.[350], активізувалася в кінці 1970-х – на початку 1980-х років.

У конкурсі студентів художніх ВНЗ, присвяченому «50-річчю Великої жовтневої революції», взяло участь більше 600 студентів із 13 художніх та художньо-промислових вузів СРСР, серед дипломантів конкурсу випускниця кафедри текстилю 1967 р. Н. Р. Боднар із гобеленом «Моя Україна» (керівник Н. М. Галкіна)[351]. В архівних даних знаходимо свідчення про виставки кращих дипломних робіт в містах Баку (1981), Тбілісі (1984), Москві (1984, Всесоюзна виставка художніх ВНЗ СРСР).

В документах про участь студентів у конкурсах та виставках за 1977 р. бачимо прізвища випускників кафедри художнього текстилю: Р. В. Яцків, Г. С. Колодяжна, Б. В. Заблоцька, М. П. Жиліна, М. Г. Мащенко, Л. Г. Довженко, Є. С. Фащенко, Н. В. Борисенко, В. М. Галицька, Г. В. Копова

[349] Там само. Арк. 5.
[350] Архів ЛНАМ, ф. 1653, оп. 1, од. зб. 1: Історична довідка.
[351] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 654: Материалы по итогам конкурса студенческих художественных ВУЗов на лучшую творческую и научную работу в честь 100-летия со дня рождения В. И. Ленина, 1968 год. Арк. 8.

та інші. Діапазон творів – це гобелени, сувенірні килимки, батики, костюми, сукні, сорочки (з народним орнаментом), доріжки, подушки[352].

Сюжетний гобелен, що набув розвитку в 1960-х – 1970-х роках, часто мав ідеологічне спрямування: «Земля – селянам» (В. О. Хомчик, керівник М. В. Токар, 1970), «Поезія вільної праці» (С. В. Ярема, керівник Є. В. Арофікін, 1970)[353], «Доярки» (Р. В. Яцків, керівник І. Я. Боднар, 1970)[354], «Слава робітничому класу» (П. М. Мороз, керівник Ю. В. Скандаков, 1975), панно «Ми наш, ми новий світ збудуємо» (В. І. Блажко, керівник М. П. Жиліна, 1978).

Однак поряд із цим «Рух мистецтва тканини», який виник у Європі та Америці в кінці 50-х, у 70-х набував популярності в українському текстилі. Вперше елементи «нового текстилю» та відповідні завдання почали впроваджуватись у навчальну практику викладачів кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ (тепер ЛНАМ). Уже з 70-х рр. І. Боднар практикував завдання зі створення об'ємно-просторових та об'ємно-пластичних текстильних об'єктів із використанням волокна чи тканини[355].

У дипломному проектуванні 70-х років поряд з вибивними панно з'являються декоративні панно в техніці батика: В. О. Марценко «Слава праці» (1971, керівник Н. М. Молчанова), В. О. Дюдін «Квітуча Радянська Буковина» (1972, керівник Є. В. Арофікін), М. Г. Мащенко. Мініатюри в техніці батик за твором І. Котляревського «Енеїда» (1972, керівник Є. С. Фащенко), Г. П. Дурняк «Мрії мого дитинства» (1976, керівник С. А. Бабков), П. П. Кияниця «Київ X-XIII ст.»[356] (1976, керівник Є. В. Арофікін), А. В. Гончарук «Дерево землі» (1977, керівник Є. С. Фашенко), М. І. Базак «Весна»[357] (1978, керівник М. В. Токар). Дипломи 80-х років – це гобелени,

[352] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1099: Документы об участии студентов в различных выставках и конкурсах на лучшую творческую и теоретическую студенческую работу, 1976–1977 учебный год. Арк. 30.
[353] Додаток А. Рис. А.3.2.1.
[354] Додаток А. Рис. А.3.2.2.
[355] Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. *Художній текстиль. Львівська школа* / уклад. Т. Г. Печенюк. Львів : Поллі, 1998. С. 78.
[356] Додаток А. Рис. А.3.2.3.
[357] Додаток А. Рис. А.3.2.4.

промислові тканини, вибивні тканини, інтер'єрні та платтяні тканини, панно-батики.

У цей період відбулися зміни в структурі кафедри. Наказом № 107 від 28 серпня 1972 р. на підставі рішення Колегії Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР від 11 квітня 1972 р. відділ художнього текстилю було розділено на дві кафедри: кафедру художнього текстилю та кафедру моделювання одягу. В 1975 р. у ЛДІПДМ було утворено два факультети: факультет декоративно-прикладного мистецтва та факультет інтер'єру та обладнання. Згідно з наказом №49 від 10 квітня 1985 р. «Про організацію підготовки спеціалістів за новими спеціалізаціями зі спеціальності №2227» у 1985-86 навчальних роках розпочато підготовку фахівців зі спеціалізацій: а) по кафедрі художнього текстилю: художнє оздоблення текстильних виробів способом ткацтва, художнє оформлення текстильних виробів способом друку; б) по кафедрі моделювання швейних виробів: художнє оформлення та моделювання трикотажних виробів, моделювання костюму, моделювання взуття та головних уборів. Завідувачкою кафедри текстилю на момент наказу була М. В. Токар. Перед деканом факультету ДПМ Ф. Ш. Амировим, завідувачами кафедр М. В. Токар та Т. Д. Кузьминською постало завдання розробки робочих планів і програм, усієї необхідної методичної документації, придбання підручників та навчальних посібників, оснащення необхідним обладнанням аудиторій та учбових майстерень. Необхідно було призначити викладачів та майстрів, котрі повинні були вести спеціальну підготовку студентів, направляти їх на перепідготовку та стажування до 3-х місяців на промислові підприємства та навчальні заклади, де ведеться підготовка спеціалістів із вказаних спеціалізацій, а також виступити перед Мінвузом УРСР із проханням про закріплення баз практики для студентів, що навчаються за новими спеціалізаціями. Важливо було укласти домовленості про творчу співпрацю з підприємствами та організаціями, що мають все необхідне технологічне обладнання та висококваліфікованих спеціалістів з ціллю

проведення виробничої практики на цих підприємствах, а в разі необхідності організації там філій кафедр.

1982 р. на кафедрі був наступний професорсько-викладацький склад: Н. М. Молчанова (професор), Є. В. Арофікін (професор), Є. С. Фащенко (професор), М. В. Токар (завідувач кафедри, доцент), І. Я. Боднар (доцент), М. П. Жиліна (старший викладач), С. А. Бабков (старший викладач), З. М. Семак (старший викладач, кандидат технічних наук), Я. Р. Борис (викладач), Н. В. Борисенко (викладач), О. О. Шпитковська (викладач), Т. Г. Печенюк (викладач), В. В. Веселовська (викладач), Н. М. Дяченко (викладач), З. М. Шульга (викладач).

Важливим елементом розвитку кафедри була співпраця із зарубіжними ВНЗ. Одним із ВНЗ-партнерів ЛДІПДМ був Великотирновський університет ім. Кирила і Мефодія в Болгарії. Відбувалися співпраця у галузі декоративно-прикладного, монументально-декоративного мистецтва, організація тематичних виставок, запрошення спеціалістів для читання лекцій, наукових доповідей, обміну досвідом наукової, творчої та ідейно-виховної роботи. Обмін інформацією забезпечувався завдяки проведенню «Днів вищої школи» з організацією виставок творчих робіт викладачів та студентів, науково-методичної й навчальної роботи кожного ВНЗ[358]. З метою обміну досвідом було сформовано план запрошення провідних спеціалістів для читання лекцій, в архівах знаходимо імена деяких спеціалістів, зарахованих на певний проміжок часу (це приблизно 20—30 год.): Л. О. Молчанова (1 квітня – 17 травня 1982), О. І. Стаховська (провідний художник львівського виробничого об’єднання «Юність», травень 1984 р.), Н. П. Грибань (заслужений художник УРСР, травень 1984 р.), Йозас Бальчиконіс (професор Литовського державного художнього інституту, 1985 р.).

Залишається актуальним виконання дипломних проектів на промислових підприємствах. Так, на Глинянській килимовій фабриці «Перемога» готували

[358] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1120: Документы о сотрудничестве института с зарубежными ВУЗами (подбор специалистов, договоры, программы и другое), 1976 год, 44 арк.

дипломні роботи: Г. Д. Кусько (1981), Г. А. Чабан (1981), І. С. Гуменюк (1982), Б. В. Заблоцька (1982), на Решетилівській фабриці ім. Клари Цеткін – Т. Г. Пугачевська (Печенюк) (1979), Л. М. Кришталь (1981)[359], П. В. Гарпаш (1982), П. І. Керімова (1982), О. Ю. Блажко-Кондрашова (1983), Д. А. Зав'ялова (1983) та інші.

Низка випускників 1970 – 1980-х рр. присвятили себе творчій, виробничій, педагогічній, науковій діяльності: С. А. Бабков (випуск 1972), З. М. Шульга (1974), М. М. Шеремета (1975), Н. В. Борисенко (1977), О. І. Никорак (1977), О. В. Парута-Вітрук (1977), В. Р. Ганкевич (1978), Г. Ф. Стеблій (1978), Т. Г. Пугачевська (Печенюк, 1979), Г. Д. Кусько (1981), М. Я. Дейнега (1981), І. О. Мінько (Муращик, 1982), Д. А. Зав'ялова (1983), Х. К. Чабан-Звіринська (1983), С. Я. Бурак (1984), І. З. Данилів-Флінта (1984), Н. Р. Шимін-Оприск (1984), М. А. Литвинюк (1986), І. В. Литвинюк (1986), Ю. С. Степанчук (1989), М. Р. Студницька (1989).

3. 2. Методичні розробки кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ та відділу художнього текстилю ЛУПДМ ім. І. Труша в 1946 – 1980-х рр.

За згадкою О. І. Сатурської та М. В. Токар, які закінчили ЛДІПДМ в 1953 та 1957 рр., при заснуванні інституту не існувало чіткої різниці між навчанням у ЛУПДМ і ЛДІПДМ, оскільки були одні викладачі, аудиторії. Розмежування спостерігалося в 1950-х рр. із змінами на обох текстильних кафедрах. На відділі текстилю ЛУПДМ відбулись зміни у викладацькому складі, поновилася матеріально-технічна база, ввели нові методи викладання композиції. На кафедрі текстилю ЛДІПДМ почали працювати випускники Московського текстильного інституту, розширилося технічне забезпечення, сформувався методичний напрямок.

У 1920 – 1940 рр. на відділі текстилю Львівської школи декоративних мистецтв і мистецького промислу[360] викладав відомий професор текстилю

[359] Додаток А. Рис. А.3.2.5.

[360] Художньо-промислова школа, яка бере початок з 18 грудня 1876 р. з назвою «Школа рисунку і моделювання», а сьогодні має статус та назву Львівського фахового коледжу декоративного і ужиткового

п. Гарлянд, який очолював у 1940 р. відділ декорації інтер'єрів. У 1930 – 1940 рр. композицію килима вела учениця школи О. Новаківського Софія Морачевська. У 1941 – 1944 р. у відділі працювала Ірина Гургула, а інструктором – Ядвіга Каліта. У 1945 – 1946 рр. відділ очолив В. Цьонь, який мав ґрунтовну фахову освіту та поважний досвід у створенні рисунків для килимів Глинянського осередку. Навчальний процес із перших днів заснування відділу базувався на наслідуванні українського народного мистецтва (килимів, верет, рушників, скатертин тощо) та виконанні ткацьких виробів. Ткалися шалики, рушнички, подушки, килимки.

У 1949 – 1955 р. на відділі художнього текстилю ЛУПДМ в якості дипломної роботи практикувався тематичний килим. Перші дипломні проекти у цій галузі виконали І. Тіпакова – «Збір яблук» та А. Жук – «Богдан Хмельницький під Львовом». Роботи готувалися під керівництвом викладача В. Д. Цьоня в майстерні училища. Надалі цей напрям розвинувся й увійшов до курсового проектування. У викладанні композиції було спрямування на інтерпретацію народних мотивів, дипломні роботи виконувалися за власними композиціями. Педагогами на той час працювали Н. П. Дзюбей, І. В. Чумак. В ЛІДПДМ перший тематичний килим на захисті диплома представив І. Литовченко (1954 р.) з назвою «Навіки разом», проте розвитку в інституті цей напрям набув у середині 1960-х рр.[361].

Основними дисциплінами зі спеціальності на кафедрі художнього текстилю ЛДІПДМ стали «Теорія переплетень» і «Технологія машин», а першим завданням із композиції – графічна розробка меблевої тканини. У 1951 р. вийшов друком підручник завідувача кафедри професора М. Ф. Бавструка, який мав велику цінність для працівників текстильних виробництв.

мистецтва ім. І. Труша протягом історії мала різні назви. Протягом вказаних 1920-1940-х рр. назви змінювалися на такі: Державну технічну школу ім. Станіслава Щепановського (1929), 1932 року мистецький відділ було відокремлено в окремий заклад - Львівську школу декоративних мистецтв і мистецького промислу. У 1938 році заклад отримав назву Державний інститут пластичних мистецтв.

[361] Жук А. К. Український радянський килим. Київ : Наук. думка, 1973. С. 145.

У 1965 р. на кафедру художнього текстилю ЛДІПДМ прийшла працювати випускниця ЛУПДМ Н. П. Паук. Вона мала досвід роботи головним художником одного з львівських цехів розпису тканин і ознайомлювала з цією технікою студентів. Викладання батика відбувалось на джерелах народної творчості[362].

Використанню народних традицій при вирішенні курсових завдань надавалась особлива увага. Їх вивчення здійснюється протягом усього часу навчання в інституті. Одним із важливих аспектів у цій справі є дослідження музейних фондів, яке є невід'ємною методичною базою для студентів протягом всього періоду навчання. Враховуючи прикладне спрямування інституту, більша частина завдань з ткацтва розрахована на створення декоративних тканин для оформлення житлових і громадських приміщень. Сюди входять меблеві та драпірувальні тканини, декоративні серветки та скатертини, орнаментальні килими і тематичні гобелени. Поступово збільшується кількість завдань із вибійки. В завдання входить як проектування, так і виконання проекту в матеріалі в техніках «батик» та «фотофільмдрук»[363].

Курс композиції складається з двох розділів: основи композиції та спецкомпозиція, що вводиться з 2 курсу. В завдання спецкомпозиції входить подальший розвиток у студента композиторських здібностей для вирішення художнього образу тканин або швейного виробу, сюжетно-тематичних гобеленів, введення у композицію панно фігури людини. У вирішенні завдань допомагають заняття з рисунку та живопису. В цьому аспекті є суттєвою робота кафедри живопису, зокрема професора Р. Ю. Сельського, з розробки методики введення спецживопису на старших курсах відділення художнього текстилю, яка дає добрі результати при вирішенні студентами сюжетних гобеленів. Над розробкою методики введення спецрисунку працює і кафедра рисунка[364].

---

[362] Печенюк Т. Г. Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. XX ст.) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 1996. С. 90.
[363] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год. Арк. 8.
[364] Там само. Арк. 7.

Важливе значення для роботи кафедри текстилю ЛДІПДМ мали програми та методичні розробки з композиції, технології ткацьких переплетень та виробничої практики. Весь курс композиції розподілявся на три напрямки: 1) основи загальної композиції в художньому текстилі; 2) основи спеціальної композиції в художньому текстилі; 3) спеціальна композиція. Загальна композиція проводилася на першому курсі. Перед студентом ставилося завдання: вибір декоративного елементу та його перетворення в орнамент. Відповідь на питання про спосіб виконання завдання отримувалася шляхом роботи з натурою, зарисовок, етюдів, через вивчення основних видів рапортних та замкнутих композицій. Основи спеціальної композиції проводилися на другому курсі. Суть дисципліни полягала у вивченні студентами основних принципів для ткацтва, вибійки, моделювання. Спеціальна композиція впроваджувалася на третьому курсі та її засвоєння завершувалося дипломною роботою. Студент повинен був навчитися різним видам композиції з врахуванням технологічних можливостей фабрик. Спеціальна композиція передбачала постійний аналіз своїх робіт та співставлення їх із вимогами виробництва. Завдання на кожному курсі вибудовувалися за ступенем складності: від рапортних орнаментальних композицій тканин до сюжетно-тематичних килимів та гобеленів, від простих заправок до складних. Основні напрямки, за якими проводилося навчання композиції та роботі в матеріалі: 1) розвиток образного мислення; 2) виховання розуміння декоративного начала; 3) виховання емоційно-естетичного чуття; 4) творче втілення єдності змісту та форми; 5) вивчення стильових особливостей композиції; 6) вивчення матеріалу та технології виробництва[365].

У контексті дисципліни «Основи композиції» студенти засвоювали об’ємно-просторові композиції в текстилі. Методичний посібник із її вивчення уклав І. Я. Боднар, який розвивав методику композиції на кафедрі текстилю, продовживши працю М. В. Токар. Перше завдання було на інтерпретацію та

[365] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 225: Доклад старшего преподавателя Вторушина о методе преподавания композиции, 1956 г. Арк. 2, 4.

імпровізацію в композиції. Воно виконується на основі вивчення і зарисовок творів народного мистецтва: писанок, вишивок, різьби по дереву, народного текстилю. Завданням передбачається виконання аплікації з тканин, різних за переплетенням, фактурою, кольором. Ціллю є навчити студента розуміти народне мистецтво та інтерпретувати його. Виховання на народних мотивах мало формувати художній смак студента. Включення інтерпретації необхідне для розвитку самостійного мислення, а не сліпого копіювання, оскільки важливо те, що при спостереженні бачить кожен художник. Друге завдання передбачало створення рельєфу на основі лінійних та геометричних форм. Виконувати його необхідно способом заломів площин тканини і нашиванням окремих форм на площину тканини. Студент навчався створювати пластичну композицію в текстилі, використовуючи особливості переходів високого та низького рельєфів. Третє завдання було розраховане на виконання об'ємно-просторової композиції. Тут вчаться спостерігати та аналізувати природу за формою, кольором, лінією та плямою. В цьому завданні студент використовував навички, отримані при виконанні попередніх на імпровізацію та рельєф[366].

У 1971 р. була розроблена розширена програма з технології ткацького виробництва для відділення художнього текстилю ЛДІПДМ (спеціальність «Художнє оздоблення тканин та виробів з них»), яка включала: 1) технологію ткацтва; 2) теорію ткацьких переплетень. До технології ткацтва входило вивчення текстильної промисловості СРСР, структури ткацької фабрики, характеристики продукції, що випускалася фабриками, можливостей комбінування різних видів пряжі та тканин, розподілу основи й піткання по тканині, технологічної схеми утворення тканини на ткацькому верстаті. Теорія ткацьких переплетень охоплювала принципи побудови заправного рисунка і заправного розрахунку тканини. До них належать: 1) вивчення видів пробору ниток основи в реміз і бердо, ознайомлення з необхідними приладами для

[366] Боднар И. Я. Основы композиции: Методические указания для студентов I курса «Художественный текстиль». Львов : ЛГИПДМ, 1989. 20 с.

пробору і розподілу в цьому процесі основи в бердо і ремізи, вивчення побудови заправного розрахунку тканини, розрахунку кольорового снування, снування для партійної та стрічкової снувальних машин; 2) вивчення фундаментальних (класичних) переплетень, похідних та комбінованих переплетень, правила побудови тканин із сумісним ефектом кольорової пряжі та переплетення, патронування тканин з рисунком похідних та комбінованих переплетень; 3) освоєння жакардових тканин простих, складних та крупноузорних переплетень; 4) вивчення роботи ткацьких станків, класифікації багаточовникових механізмів, асортименту готових тканих виробів[367].

Виробнича практика передбачала практичне виконання завдань. До переддипломної практики кожен студент проходив дві виробничі практики. Одна частина часу відводилася для виробництва, інша – для збору орнаментального і сюжетного матеріалу, зарисовок рослинних форм. У задачу входили детальне вивчення особливостей технологічного процесу виробітку асортименту аналогічно заданому на диплом, збір та вивчення необхідного історичного, технологічного та художньо-декоративного матеріалу за завданням. Основним місцем проходження переддипломної практики було виробництво, де студент збирав і вивчав матеріал із технології виробництва, формував асортимент тканин для захисту дипломної роботи[368].

Обов’язковою була робота у художній майстерні підприємства, де проходила практика, особлива увага надавалась вибійці. Якщо на підприємстві її не було, то проводилась екскурсія на інше підприємство (на набивні й обробні фабрики). Студенти 4 курсу проходили практику на провідних текстильних фабриках Радянського Союзу. Метою було практичне ознайомлення з роботами художників на фабриці; розуміння взаємозв’язку характеру рисунку в проекті композиції з технологічними процесами виконання в матеріалі на верстатах жакардових машин. Останнім завданням виробничої практики було впровадження своєї композиції у виробництво, яке проходило за

[367] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 803: Учебные програмы, разработанные преподавателями кафедры художественного текстиля 1971 года. Арк. 7
[368] Там само. Арк. 11.

наступним планом: 1) розробка проекту композиції; 2) затвердження проекту на фабриці; 3) виконання патрона; 4) контроль виконання в матеріалі. Іншими місцями практики студентів були бібліотеки, музеї, виставки, асортиментні кабінети, торгові палати. Переддипломна практика проводилася в кінці VIII семестру IV курсу на основі засвоєних теоретичних та практичних дисциплін: технології ткацтва, теорії ткацьких переплетень і композиції ткацького рисунка[369].

Однією з перших програм, запроваджених після внутрішнього поділу кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ на спеціалізації, була з проектно-технологічної практики для студентів III курсу спеціальності «Оформлення текстильних виробів способом друку» (1986 р., М. П. Жиліна та З. М. Семак)[370]. При цьому передбачалося вивчення прядильного, ткацького, обробного виробництв та асортиментного кабінету підприємства. На засвоєння прядильного та ткацького виробництва відводиться по одному дню, обробного – відповідно до спеціальності чотири дні. На обробному виробництві студенти мали ознайомитись із підготовчим, фарбувальним, друкарським, обробно-апретувальним та бракувальним цехами.

22 липня 1977 р. за наказом Міністерства культури України в ЛУПДМ відновили відділ художньої вишивки, який належить до найстаріших у ЛУПДМ. Тут було відроджено традиційну українську вишивку, а на цій основі створено моделювання сучасних виробів. Крім традиційних технік, застосовували й менш характерні для української вишивки, такі як аплікація, машинна вишивка, рельєфні та об'ємні форми, власні композиції. Великий внесок при створенні навчальної програми зробили викладачі відділу Ірина Базилевич, Мирослава Шеремета та Софія Янко. Педагоги відділу працюють у двох напрямках. У першому створюються моделі, максимально близькі до

[369] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 393: Программы производственной практики студентов на 1961-1962 учебный год, 11 арк.; ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 803: Учебные програмы, разработанные преподавателями кафедры художественного текстиля 1971 года. Арк. 13.

[370] Жилина М. П., Семак З. М. Рабочая программа и методические указания по проектно-технологической практике для студентов III к. специальности «Оформление текстильных изделий способом печати». Львов : ЛГИПДИ, 1896. С. 10–15.

етнографічного зразка, з використанням народного крою, способу оздоблення, відповідної колірної гами. Це одяг для сцени, святкових ансамблів. У другому напрямку працюють над трансформацією творчо відібраних характерних ознак народного вбрання в сучасні форми. При виконанні дипломних робіт увагу педагогів зосереджено на створенні композиції[371].

У 1985 р. на кафедру художнього текстилю ЛУПДМ прийшла О. Р. Риботицька, яка підняла роботу на новий якісний рівень. У відділі змінюється процес викладання композиції, вводяться завдання: композиція міні-гобеленів, об'ємно-просторові текстильні композиції, вивчаються різні техніки батика. Більша увага надається стилістично-естетичним пошукам у композиційних вирішеннях та технологічному виконанню[372].

3. 3. Виробничі практики на підприємствах як частина навчально-методичного циклу кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ

Період 1946 – 1980-х рр. характерний активним розвитком промисловості, в тому числі текстильної. Мистецька освіта цього часу тісно пов'язана з промисловістю. Кустарні виробничі об'єднання та артілі, утворені в 1940-х рр., реорганізовувались у фабрики; будувалися та запроваджувалися в дію текстильні комбінати.

У 1946 – 1950-х рр. у Львові було утворено низку ткацьких артілей, де на ручних дерев'яних верстатах виготовляли скатертини, покривала, килими, інші речі побутового призначення. Певна частина продукції вироблялася за мотивами зразків народної орнаментики, але художня якість залишалася низькою[373]. У цей період були утворені такі великі текстильні підприємства: Київський (1946 р.) і Дарницький (1947 р.) шовковий комбінати, Херсонський (1952 р.) бавовняний комбінат, Житомирський (1958 р.) та Рівненський

---

[371] Школа мистецьких традицій. *Матеріали наукової конференції, присвяченої 135-річчю від часу заснування Львівського державного коледжу декоративного і прикладного мистецтва ім. І. Труша*. Львів, 2011. С. 105.

[372] Шеремета М. М. Відділ художнього ткацтва. *Карби. Додаток до журналу «Образотворче мистецтво»*. Львівському державному коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша – 125. Львів, 2002. №1. С. 62-63.

[373] Гуцульська вишивка з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття / Д. Пожоджук, Я. Ткачук, О. Никорак, Р. Захарчук-Чугай, К. Сусак. Родовід, 2020. С. 95.

(1960 р.) льонокомбінати, Чернігівський камвольно-суконний комбінат (1961 р.).

У кінці 1950-х – на початку 1960-х років на базі колишніх артільних підприємств створили перші текстильні фабрики, в більшості обладнані ручними дерев'яними верстатами. Творча робота з проектування тканин мала здійснюватися художниками-текстильниками, вихованцями ВНЗ та училищ прикладного мистецтва. В Україні підготовкою таких спеціалістів займалися заклади: Київське училище прикладного мистецтва, Вижницьке училище прикладного мистецтва, Кролевецький технікум, Львівське училище прикладного і декоративного мистецтва та відділ художнього текстилю Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (далі – ЛДІПДМ).

Загальне керівництво над творчим напрямком художньої майстерності та якості тканин на текстильних підприємствах здійснювали Київський державний будинок асортименту і Всесоюзний інститут асортименту легкої промисловості (ВІАЛЕГПРОМ), які двічі на рік на Художніх радах затверджували проекти рисунків на тканині[374].

На кафедрі текстилю ЛДІПДМ перша виробнича практика була організована 1950 року – для III та IV курсу, терміном на 24 дні (з 30 травня до 8 червня) в Москву, керівником практики був призначений М. Ф. Бавструк[375]. Першими виробничими базами були: московська фабрика «Декоративткань», московська ткацько-обробна фабрика ім. Маркова та шовкоткацька фабрика ім. Свердлова, м. Павловський-Посад, Московської області[376]. За свідченням випускниці І випуску кафедри художнього текстилю (1953 р.) О. І. Сатурської, особливо інформативною для студентів в час її навчання була виробнича практика IV курсу, яку проходили на текстильній фабриці в Москві.

[374] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 556: Научное исследование на тему: «Художнє оформлення тканинами фабричного виробництва» с приложением фотографий, 1966 год. Арк. 2.
[375] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 57: Накази по інституту. 1950 р. Арк. 36.
[376] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 74: Накази по інституту. 1951 р. Арк. 84.

За відгуком п. Сатурської, саме цей досвід дав їй уявлення про значення професійного художника для текстильної промисловості.

ЛДІПДМ укладав угоди з підприємствами на проведення виробничої практики, на виконання дипломних проектів тканин, художньої кераміки та ін. для впровадження у виробничий асортимент та покращення структури та їх художнього оформлення. Таких двосторонніх домовленостей було більше 12 (для всіх кафедр). Наприклад, із чотирма текстильними та килимовими фабриками і комбінатами в Москві та Московській області, з Ярославською обласною фабрикою «Заря коммунизма», «Красавинською» фабрикою (Кіровською обласною), Ризькою фабрикою «Рекорд». Перевіркою виконання договорів та обговорення результатів служать зразки тканин, художньої кераміки та ін., що виконані за проектами студентів інституту. Проекти, в свою чергу, затверджувалися Вченою радою інституту, потім Художньою радою фабрики або заводу, а також Художньою радою відповідного комітета Міністерства легкої та харчової промисловості СРСР та УРСР, випускалися масовим виробництвом та надходили в продаж широким масам населення[377].

Вже в 1952 р. студентів III курсу відряджали на текстильні фабрики в Приволзьк Івановської обл., Красавіно Вологодської обл., Гаврилів-Ям Ярославської обл., Кострому. Студенти IV курсу їздили на текстильні фабрики в м. Ригу, V курсу – на текстильні фабрики в м. Люберці Московської обл., Москву, на шовкоткацьку фабрику ім. Свердлова, Павловський-Посад Московської обл., Гаврилів-Ям Ярославської обл.[378]. Знаходимо дані про проходження практики у текстильно-експериментальній майстерні при Академії архітектури в м. Києві[379].

На 1955 рік було зареєстровано 9 виробничих баз для проходження практики студентами кафедри текстилю ЛДІПДМ, термін проходження практики – 30 днів, для VI курсу – 60 днів (дипломи виконувалися на

[377] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год. Арк. 1.
[378] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 93: Накази по інституту. 1952 р. Арк. 56.
[379] Там само. Арк. 118.

виробництві). Одна з баз – ткацька фабрика «Рекорд» м. Рига – для студентів VI курсу. Найкраще оснащена виробничими базами виявилася саме кафедра художнього текстилю (порівняно з іншими кафедрами прикладного спрямування, які мали в середньому 1-3 бази). У 1957 р. кількість баз для виробничої, творчої практик та виконання дипломних робіт була збільшена до 16, 4 з них були постійними та підкріплювалися договорами на 5 років.

У 1980-х рр. спостерігаються зміни у забезпеченні кафедри виробничими базами. Якщо в 60-х роках пріоритетними для виробничої практики були підприємства Російської РСР, то у 80-х переважають українські підприємства. Це Дарницький шовковий комбінат, Донецький бавовняний комбінат, Житомирський льонокомбінат, Київська хусткова фабрика, Київський шовковий комбінат, Косівська килимова фабрика ім. Т. Шевченка, Косівське художньо-виробниче об'єднання «Гуцульщина», Луцький шовковий комбінат, Львівська ткацька фабрика, Решетилівська фабрика ім. К. Цеткін, Рівненський льонокомбінат, Тернопільський бавовняний комбінат, Херсонський бавовняний комбінат, Черкаський шовковий комбінат, Чернігівський камвольно-суконний комбінат та ін.

На Дарницькому шовковому комбінаті впродовж 1961 – 1973 рр. працювала М. П. Жиліна, нині доцент кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Протягом цього періоду 149 створених нею тканин запровадили у виробництво. За спогадами М. П. Жиліної, для того, щоб виконати один професійний еталон, на той час була необхідна велика точність ручної роботи. Адже похибка рисунка навіть на 1 мм створювала брак багатьом метрам тканини. Шовк є дорогим матеріалом, відповідно, помилка художника вартувала комбінату значних коштів. Крім того, до властивостей шовкової тканини належить схильність до жовтіння, художник повинен був враховувати це і дуже прискіпливо підбирати кольори для рисунків. М П. Жиліна та технолог З. М. Семак у 1986 р. підготували методичні вказівки з проектно-технологічної практики для ознайомлення студентів III курсу спеціальності «Оформлення текстильних виробів способом друку» з обладнанням та видами друку

шовкових тканин. У 1989 р. були підготовлені вказівки з виконання сувенірної хустки для студентів ІІ курсу[380]. На цьому ж комбінаті після закінчення працював випускник кафедри художнього текстилю ЛНАМ – В. П. Федько (1965 р. вип.). Він був художником Київського комбінату монументально-декоративного мистецтва, головним художником Республіканського виробничо-експериментального об'єднання, головою Київської організації Спілки художників України[381].

На Київському шовковому комбінаті у 1962 р. була впроваджена техніка акварельного (растрового) друку, завдяки якій виконували одно- та багатоколірні рисунки. Для багатоколірних застосовувався принцип поліграфічного друку: три основні кольори (червоний, жовтий, блакитний) змішують, завдяки чому при їх накладанні отримують додаткові відтінки[382] Нині ця тріада (RGB) дає можливість оптичного змішування на екрані монітора, а при друці за змішування кольорів відповідає режим CMYK.

Від перших повоєнних років в артілях починають виробляти хустки в техніках «фотофільмдрук» та «батик». Значних успіхів у виготовленні хусток досягло Львівське виробниче текстильно-галантерейне об'єднання «Юність». У рисунках для хусток широко використовувалися рисунки з мотивами народного мистецтва західних областей України[383].

Згідно аналізу документів архіву ЛНАМ співпраця з текстильними підприємствами згідно зі спеціалізацією (ткані та друковані текстильні вироби) була активною до кінця 1980-х рр.

Однією з важливих виробничих баз для студентів та випускників кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ стала Львівська ткацька фабрика. Спочатку це була ткацька артіль по вул. Сергія Лазо, 12 (з 1992 р. вул. Балабана), «Червоний Жовтень», яка існувала у Львові від перших післявоєнних років. Її обладнали

---

[380] Жиліна М. П., Зальоток О. В. Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 38 с; Жилина М. П., Семак З. М. Рабочая программа и методические указания по проектно-технологической практике для студентов III к. специальности «Оформление текстильных изделий способом печати». Львов : ЛГИПДИ, 1896. С. 10–15.
[381] Федько Володимир Петрович. URL: http://academia.gov.ua/sites/Fedko/Fedko.htm (дата звернення 11.10.2018).
[382] Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. Київ : Наук. думка, 1985. С. 15.
[383] Там само. С. 27.

ручними напівмеханічними жакардовими та ремізними верстатами, на яких виготовлялися покривала на ліжка, доріжки. В післявоєнному Львові тканини артілі користувалися попитом у населення.

Вже в ті роки молода кафедра художнього текстилю Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва була пов'язана співпрацею з ткацькою артіллю. На чолі кафедри на час її заснування став професор М. Бавструк, який мав ґрунтовну фахову освіту (випускник Московського вищого художньо-промислового училища (кол. Строганівського). За його сприяння ткацька майстерня кафедри була оснащена кареточними та жакардовими верстатами. Також на кафедрі працював майстер Бортман Анатолій Григорович, який дуже добре знав роботу жакардових верстатів, а також патронування рисунків. Його колегою по роботі в ткацькій майстерні інституту була молода випускниця Львівського художнього училища Любов Миколаївна Козак. Вони разом з А. Г. Бортманом заправляли верстати для студентів, учили насікати карти, зшивали та виготовляли тканину на верстаті, зокрема жакардові рапортні тканини, скатерті та різного роду ремізні тканини[384].

Випускники першого випуску 1953 року почали працювати в артілі «Червоний Жовтень». Це Є. С. Фащенко та М. С. Луцкевич. Сюди ж прийшла працювати випускниця Львівського училища прикладного декоративного мистецтва Т. Волкова та випускниця Вижницького училища прикладного мистецтва О. Черебило. Для своєї дипломної роботи М. Луцкевич взяла за основу мотиви писанок Станіславської обл. (тепер Івано-Франківська) та мотиви Петриківських розписів. Композиція виконана за мотивами писанок – геометрична, укладена з ромбів, скомпонованих у різної ширини вертикальні смуги. Інша композиція має в основі рослинний характер (за Петриківським розписом). Керівником Є. Фащенко був Є. В. Арофікін, який викладав теорію ткацьких переплетень[385].

---

[384] Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво: досвід ЛНАМ та Львівської ткацької фабрики. *Рукотвір*. Львів : ЛНАМ. 2013–2014. Вип. 3. С. 156.

[385] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 116 (Т. 1): Накази по інституту. 1953 р. Арк. 9.

У 1956 р. при допомозі текстильників московської фабрики «Декоративткань» були встановлені автоматичні ткацькі верстати з жакардовими машинами, на яких почали виготовляти тканину типу «Макет». Московські колеги передали львів'янам деякі виробничі рисунки. Проте була потреба у рисунках національного характеру, а також розширенні їх асортименту. Творчий процес на фабриці очолила М. Луцкевич, що прийшла туди в 1959 р. Перші її рисунки були виконані на основі орнаментики західноукраїнських народних тканин та вишивок. Ці роботи здобули на художній раді найвищу оцінку[386].

У 1959 році на основі першої ткацької артілі «Червоний Жовтень», що у Львові, була організована ткацька фабрика меблево-декоративних тканин. Вона складалася з трьох цехів: першим була артіль у м. Львові, на вул. Сергія Лазо, 12, другий знаходився на вул. Левандівській, третій – у м. Миколаєві. Ткацькі верстати з м. Куликова перевезли у Львів, а потім на вул. С. Лазо. З утворенням фабрики кожен цех було спеціалізовано на відповідний асортимент та зміну технологічного обладнання для випуску цього асортименту. Загалом нараховувалося близько сімдесяти верстатів, до яких належать автоматичні і ручні механічні ткацькі. Це верстати з виготовлення доріжок, жакардових та плахтових тканин.

З 1960 р. почалося масове переобладнання підприємства. Цех у м. Львові в основному було зорієнтовано на випуск меблево-декоративних тканин. Для їхнього виготовлення встановили 28 автоматичних кареточних ткацьких верстатів із кареткою РК12, на яких випускалися меблеві репси, декоративна плахта. В шістдесятих роках додалося обладнання з 26 автоматичних ткацьких верстатів, 24 жакардові машини Ж-13, на яких була освоєна тканина – макет, плахта та меблеві однониточні гобелени. Також у цеху № 1 встановили і 2 снувальні машини – СЛ-180 і СЛ-220.

Цех № 2 в 1960 – 1962 рр. було обладнано 54 автоматичними кареточними ткацькими верстатами з зівоутворювальним механізмом кареткою

[386] Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. Київ : Наук. думка, 1985. С. 39.

РК 14, а також 28 багаточовниковими ткацькими верстатами. Окрім цього, в 60-х рр. відбулося розширення ткацького виробництва на 2-й дільниці, встановили 34 багаточовникові ткацькі верстати і жакардову машину Ж-13 фірми “Textima”, на яких було розроблено нову структуру тканини із застосуванням уткової бавовняної пряжі фасованої крутки – № 2.8, № 2.3. Також використовувалися снувальні машини фірми “Textima” і СЛ-180[387].

З 1965 р. на фабриці освоїли випуск одноуточного гобелена із застосуванням об’ємно-петельної пряжі та ниток фасонного скручування. Їх почали виготовляти на багаточовникових верстатах за рисунками і структурними розробками М. Луцкевич і О. Черебило[388].

Цех № 3 спеціалізувався на виготовленні декоративних національних тканин – двохосновної плахти. Там встановили 68 автоматичних ткацьких верстатів із каретками РК 12 і РК 14 та дві снувальні машини СЛ-220 та СЛ-180. Всі три цехи були забезпечені підготовчим відділом для ткацького виробництва та крутильними машинами фірми «Textima». Дільниці по вул. Сергія Лазо та у м. Миколаєві були оснащені фарбувальними цехами. На фарбувальних апаратах КТ-100 здійснювалося фарбування сирової пряжі заданої колористики згідно з розробленою структурою тканини. Таких апаратів у цеху № 1 нараховувалося 8, в цеху № 3 – 10. У кожному фарбувальному цеху було по 2 сушильні камери. В підготовчому відділі перемотки пряжі застосовувалися мотальні машини М-150, спосіб снування основ – стрічковий.

Наприкінці 60-х рр. художник-десинатор М. С. Луцкевич розробила нову структуру тканини – з використанням в одній основі бавовняної пряжі та об’ємно-петельної нитки (вперше в Радянському Союзі), причому фізико – механічні показники пряжі суттєво відрізнялися. Ця тканина була представлена на Республіканській художній раді ВІАЛЕГПРОМу, де була затверджена й одержала високу оцінку – тканина «Львів’янка», яка протягом двадцяти наступних років користувалася великим попитом. На початку 70-х рр. почалася

[387] Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво… С. 158.
[388] Жук А. К. Сучасні українські художні тканини… С. 41

чергова реконструкція фабрики, було частково замінено човникові автоматичні кареточні ткацькі верстати на двокольорові безчовникові ткацькі типу СТБ у кількості 10 штук із ремізопідйомною кареткою СКН 14, поставлені Новосибірським авіаційним заводом. Із зміною обладнання відповідно асортимент для цих верстатів змінився повністю. Фабрика спеціалізувалася на меблевих тканинах. Були розроблені нові структури тканини, де як в основі, так і в утоку використовувалася об'ємно-петельна нитка. Тканина називалась «Дністрянка». На художній раді ВІАЛЕГПРОМу представлена тканина одержала два знаки якості та отримала визнання однієї з кращих меблевих тканин Радянського Союзу. Тканини відзначалися значними практичними якостями у меблевій промисловості. Художні республіканські та всесоюзні ради ВІАЛЕГПРОМу давали найвищу оцінку тканинам Львівської ткацької фабрики. Неодноразово ці тканини були відібрані на міжнародні промислові виставки, де теж одержували високу оцінку за естетичні, практичні та екологічні якості. Для масового виготовлення «Дністрянки» відбулося переобладнання цілого цеху, тобто в цеху № 1 були переоснащені автоматичні човникові ткацькі верстати та решта ткацького обладнання (32 ткацькі верстати) змінене на автоматичні одночовникові ткацькі верстати з машинами Жакарда Ж-13, на яких виготовлялися меблеві тканини[389].

Попри невеликі технологічні можливості згаданих верстатів тканини досягли високого художнього та колористичного рівня і на художніх радах – на Республіканській та Союзній затверджувалися в основному з оцінками «відмінно». Розробкою рисунків та колористичним оформленням займалися художник О. Черебило та Т. Волкова. В кінці 70-х рр. майже повністю пройшла реконструкція технологічного обладнання в цеху № 2. Було встановлено 48 безчовникових ткацьких верстатів СТБ із застосуванням зівоутворювальної жакардової машини Z-344 чеського виробництва. На цьому обладнанні були розроблені нові структури тканин: «Верховина», «Калина», «Полонина», із застосуванням в основі різних типів ниток і пряжі з віскози і капрону.

[389] Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво… С. 160.

Новаторством у промисловості виявилося використання в основі і бавовняної, віскозної, і об'ємно-петельної нитки.

Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. технологічний парк обладнання складав 168 ткацьких верстатів, із них автоматичних човникових ткацьких з кареткою РК 12 і РК 14, 10 безчовникових багатокольорових ткацьких із ремізопідйомною кареткою СКН 14і, 32 автоматичних човникових ткацьких Жакарда Ж-13, із них 8 із жакардовою машиною Z-344 в першому цеху і 48 безчовникових багатокольорових ткацьких із жакардовою машиною Z-344 – у другому цеху.

У зв'язку зі зміною можливостей та потреб на фабриці змінили асортимент тканин. Частина кареткових ткацьких верстатів була заправлена на технічну тканину для виробництва автомобільних шин. Розроблили нову структуру тканини для виробництва гумово-технічних виробів. Це була тканина ЧХЛ і технічна тканина двонитка, яка в основному застосовувалась для виробництва гумово-технічних виробів на Білоцерківському шиновому заводі. У 1992 році колектив взяв в оренду підприємства і з 1992 року назва змінилася на Львівську бавовняну ткацьку фабрику, де випускався такий асортимент: «Плахта» (двостороння бавовняна тканина мішкового переплетення), «Львів'янка» (об'ємно-петельна нитка в основі та бавовняна в утоку, виготовлена на ткацьких верстатах СТБ 180), Гобелен одноуточний (чисто бавовняна тканина зі складним переплетенням по рисунку, виготовлена на автоматичних човникових ткацьких верстатах АТ), тканина «Дністрянка» (з бавовняною та об'ємно-петельною ниткою в основі та об'ємно-петельною ниткою в утоку, виконана на безчовникових чотирьохколірних ткацьких верстатах ВТБ), «Калина» (крупновзірцева тканина, в основі – бавовна, віскоза, в утоку – капрон, бавовна зі складним гобеленовим переплетенням), тканина «Полонина» (в основі – бавовняна та об'ємно-петельна нитка, в утоку – бавовняна, з жакардовим переплетенням), «Трембіта» (меблева тканина зі складним переплетенням та крупновзірцевим рисунком, в основі – віскозна, бавовняна, об'ємно-петельна нитка), «Марічка» (в основі та в утоку –

бавовняна нитка фасонної крутки). Тканини «Львів'янка», «Дністрянка», «Полонина», «Калина», «Трембіта» розроблені працівниками ткацької фабрики художником М. Луцкевич і технологом Г. Д. Ахроміною, колористом Т. Волковою та другим колористом – хіміком С. Є. Покидко.

У 1994 році колективом було приватизовано фабрику, а назву змінено на ЗАТ «Левтекс» (Закрите акціонерне товариство), яка і проіснувала до повного закриття. Художниками там працювали випускники Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва М. та І. Литвинюки (1986 р. вип.), М. Хомляк (1989 р. вип.), Ю. Степанчук (1989 р. вип.), Д. Смоляк, О. Зальоток (2000 р. вип.). За даними списків випускників Інституту всі згадані художники отримали відмінні оцінки за дипломні роботи. Беззмінним головним художником, а також художником – десинатором і завідуючою майстерні була М. С. Луцкевич – випускниця першого випуску Львівської академії мистецтв, старшим художником – випускниця Вижницького художнього училища О. Черебило. Колористами на фабриці працювали С. Покидко та Т. Волкова[390].

Тканини користувалися великим попитом по всьому Радянському Союзу, меблеві тканини регулярно поставлялись на Київський, Івано-Франківський, Лукачевський та Ківерський меблеві комбінати, технічні тканини – на Дніпропетровський шинний завод, Білоцерківський завод технічних виробів. Протягом року на фабриці вироблялося загальною кількістю 1 млн. 200 тис. м. тканини, загальною сумою на 22 млн. гривень.

Під час виробничих практик студенти ЛДІПДМ мали можливість безпосередньо познайомитись з виробництвом, роботою різних цехів, окремих машин, десинаторів, що було важливо і корисно для їх професійного зростання.

Система мистецької освіти в радянський період змінила свою структуру. На 1946 р. такою освітою займався Комітет в справах мистецтв Української РСР, в 1953 р. Комітет був ліквідований, із цього часу мистецька освіта

[390] Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво… С. 161.

належала до компетенції міністерств. В 1940-1980-х рр. у Львові працюють два провідні заклади, що дають фахову освіту в галузі художнього текстилю, – ЛДІПДМ та ЛУПДМ. Оскільки обидва належать до державних навчальних закладів, вважаємо за доцільне розгляд їх підпорядкування в системі освіти. ЛУПДМ бере початок від Львівської ХПШ. Художньо-промислова школа, початки якої традиційно виводять з 18 грудня 1876 р. на той момент називалася «Школа рисунку і моделювання», а сьогодні має статус та назву Львівського фахового коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша протягом історії мала різні назви. Протягом 1920-1940-х рр. назви змінювалися на такі: Державну технічну школу ім. Станіслава Щепановського (1929), у 1932 році мистецький відділ було відокремлено в окремий заклад - Львівську школу декоративних мистецтв і мистецького промислу, у 1938 році заклад змінив назву на Державний інститут пластичних мистецтв.

ЛДІПДМ офіційно заснований в 1946 р., того ж року однією з перших була створена кафедра художнього текстилю. Перший викладацький штат кафедри текстилю ЛДІПДМ було сформовано переважно з випускників Московського текстильного інституту. Проте у програмах та методичних розробках кафедри знайшли втілення інтерпретації орнаментів народного українського мистецтва.

До пріоритетів мистецької освіти у галузі текстилю в радянський період відносимо наступні: 1) зв’язок освіти і промисловості, підготовка фахівців з художнього текстилю для роботи на підприємствах; 2) ідеологічний контроль; 3) розвиток тематичних гобеленів, поширення монументальних гобеленів громадського призначення; 4) запровадження комплексних дипломних проектів, що включають роботи студентів різних спеціальностей; 5) впровадження та розвиток навчання у батикарських техніках; 6) запровадження об’ємних композицій у текстилі; 7) зацікавлення науковим дослідженням.

У радянський період тісним був зв’язок освіти та промисловості. З цієї позиції розглянуті фабрики, що були виробничими базами для студентських

практик та дипломних робіт. Основним напрямком стало підготовка фахівців для промислових текстильних підприємств. Кількість таких баз зростала, відповідно, корегувалися програми до виїзних практик. Курсові та дипломні роботи запроваджувались як зразки для виробництва. Одним із підприємств, найбільш тісно пов'язаних з кафедрою текстилю, виявилася Львівська бавовняна ткацька фабрика, значна частина її працівників були випускниками ЛДІПДМ.

Щодо смислового наповнення – значна частина дипломних робіт кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ і ЛУПДМ у радянський період несуть характер радянської ідеології. Особливо ця тенденція була виражена в тематичних гобеленах.

В 1949-1950-х рр. на кафедрі художнього текстилю ЛУПДМ був впроваджений гобелен, перші дипломні роботи виконувалися під керівництвом В. Д. Цьоня, згодом він увійшов до курсового проектування. Вперше в 1954 р., а згодом у 1960-х рр. гобелен дістав поширення на кафедрі художнього текстилю ЛДІПДМ. Перед дипломниками ставилося завдання вирішувати проблеми композиції, кольорових співвідношень, фігури. Потужно працювали у напрямку монументальних гобеленів громадського призначення М. та І. Литовченки.

У радянський період була запроваджена практика виконання комплексних дипломних проектів, що призначалися для конкретних громадських об'єктів, виконувалися під наглядом архітектора і вимагали вирішування питань ансамблевості, стилю, простору тощо.

З середини 60-х рр. на кафедрі художнього текстилю ЛДІПДМ розвивається техніка батика. З 70-х рр. ця техніка впроваджується до дипломного проектування. В 1985 р. відбувся внутрішній поділ кафедри за напрямками ткацтва та друку. Відповідно до цього змінили програми з композиції, роботи в матеріалі. Якщо ткацька техніка була відома та розвинена в давній період, то з розписних текстильних технік вивчалися техніка вибійки

та гарячого батика. На кафедрі художнього текстилю ЛДІПДМ впровадили засвоєння технік холодного батику, сольових технік, фотофільмдруку тощо.

Запровадження об'ємних текстильних композицій у навчальний процес кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ вперше було здійснено І. Я. Боднаром, який розробив курсові завдання з композиції, що включають створення об'ємних текстильних форм. На кафедрі художнього текстилю ЛУПДМ об'ємно-просторові композиції впроваджуються з приходом О. Р. Риботицької.

У 1980-х рр. були захищені перші дисертації випускників кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ. Серед архівних справ знаходимо матеріали конференцій, де предметами наукового зацікавлення викладачів кафедри є народні промисли, текстильні техніки, методичні розробки в галузі спецкомпозиції, роботі в матеріалі. Напрямок цих доповідей згодом бачимо у методичних вказівках для студентів кафедри текстилю ЛДІПДМ. Викладачі залучають студентів до наукових пошуків, участі у конкурсах, виставках.

РОЗДІЛ 4
МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ЛЬВОВА В ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТИЛЮ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ

4. 1. Пріоритети розвитку мистецької освіти у галузі текстилю в 1990 – 2000-х рр.

Зміни, що відбулися в Україні з проголошенням її як незалежної держави 1991 р., задали новий хід розвитку мистецької освіти. Текстильна промисловість, що активно розвивалася в радянські часи, в 1990-х рр. зазнала низки труднощів, пов'язаних із поставками сировини та системою збуту. Натомість відбулася низка змін в організації владних структур та пріоритетах, пов'язаних із розвитком мистецької освіти у галузі текстилю.

На 1990 р. ЛДІПДМ знаходився під керівництвом МВССО УРСР (Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти, Мінвуз). У 1992 р. Указом президента України від 25.02.1992 року № 100[391] була утворена Вища атестаційна комісія України (ВАК України). До 2020 р. ЛНАМ знаходився в підпорядкуванні Міністерства культури, молоді та спорту. Згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2020 р. № 132-р «Про передачу цілісних майнових комплексів державних установ до сфери управління Міністерства культури, молоді та спорту» Львівська національна академія мистецтв передається зі сфери управління Міністерства освіти і науки до сфери управління Міністерства культури, молоді та спорту.

ЛДІПДМ реорганізовується у Львівську академію мистецтв (постанова КАБМІНУ від 20 квітня 1994 р.)[392]. Через десять років ЛАМ набуває статусу національної (Указ президента України від 21 серпня 2004 р.)[393]. Нині ЛНАМ – ВНЗ IV рівня акредитації, що готує фахівців у галузі образотворчого та

[391] Указ Президента України від 25.02.1992 р. № 100.
[392] Постанова КАБМІНУ від 20 квітня 1994 р. №244 «Про вдосконалення мережі вищих навчальних закладів». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/244-94-п; Архів ЛНАМ, ф. 1653, оп. 1, од. зб. 1: Історична довідка.
[393] Указ президента України «Про надання Львівській академії мистецтв статусу національної» від 21.08.2004. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959/2004

декоративно-прикладного мистецтва, дизайну, реставрації, культурології, мистецтвознавства та менеджменту мистецтва. Вихованню молодих фахівців-текстильників та розвиткові сучасного художнього текстилю сприяють педагоги кафедри художнього текстилю ЛНАМ та відділу художнього ткацтва Львівського фахового коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша[394].

У 1993 році на базі Львівської академії мистецтв був створений науково-методичний комплекс, до якого увійшли: Вижницький коледж декоративно-ужиткового мистецтва, Косівський коледж декоративно-ужиткового мистецтва, Ужгородський коледж декоративно-ужиткового мистецтва, Львівський державний коледж декоративно-ужиткового мистецтва, Мала академія мистецтв у Підбужі. Відповідно, був залучений професорсько-викладацький склад ЛАМ[395]. ЛФКДУМ ім. І. Труша займається підготовкою молодших спеціалістів і бакалаврів (чотирьох або шестирічний термін навчання) і належить до ІІ рівня акредитації. Багато випускників ЛФКДУМ ім. І. Труша для отримання вищої освіти вступають до ЛНАМ на перший курс (після чотирьох років навчання) або на перший курс ОР «Бакалавр» зі скороченим терміном навчання (після шести років навчання).

З переходом училища у статус коледжу вводиться нова дисципліна – арттекстиль, збільшується кількість годин із композиції та роботи в матеріалі. Дипломні роботи випускники виконують для музеїв, шкіл, громадських установ, храмів[396].

Одним з важливих факторів, що впливали на навчальний процес на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ було забезпечення виробничими базами.

---

[394] У 1943 р. Державний інститут пластичних мистецтв було перепрофільовано на Технічну фахову школу будівництва. З 1944 року школа діяла як Художньо-промислове училище. У 1949 заклад переіменовано на Львівське училище прикладного мистецтва. У 1956 році училищу присвоєно ім'я І. Труша. Від 1993 року училище стало – «Державним коледжем декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша» та готували молодших спеціалістів і бакалаврів І–ІІ рівня акредитації. З 1997 року – це «Львівський фаховий коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша». Нині заклад підпорядковується Міністерству культури та інформаційної політики України.

[395] Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Львівський_державний_коледж_декоративного_і_ужиткового_мистецтва_імені_Івана_Труша (дата звернення 07.07.2020).

[396] Школа мистецьких традицій. Матеріали наукової конференції, присвяченої 135-річчю від часу заснування Львівського державного коледжу декоративного і прикладного мистецтва ім. І. Труша. Львів, 2011. С. 75.

Якщо у 1990 р. для практик надається досить велика кількість виробничих баз, то на 1995-1996 н. р. їх кількість зменшується, переддипломна практика набуває індивідуального характеру, дипломи виконуються в приватних майстернях або майстернях ЛНАМ. У 2000-х рр. запроваджується педагогічна практика, що продовжує проводитися в сучасному навчальному процесі[397].

Наказом № 17 від 26.02.2009 р. по кафедрі художнього текстилю змінилися назви спеціалізацій. З цього часу навчання відбувається за напрямками: художній розпис тканин та художнє ткацтво[398]. Цей розподіл зберігається дотепер. До нових технік, що вивчаються на освітній програмі «художній розпис тканин» в означений період належать печворк, сублімаційний друк.

Для усвідомлення ситуації розвитку сучасної текстильної освіти проаналізуємо архівні дані, що стосуються 1990 – 1991 н. р. У 1990 р. студенти І – IV курсів проходили навчальну та виробничу практику на текстильних виробництвах, у музеях України та за її межами. Натомість на І курсі вона проводилася по музеях у містах Коломия, Косів, Дземброня. Керівником практики призначили І. Я. Боднара[399].

Практику після першого курсу з теплотою згадує зав. відділення художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша М. М. Шеремета. П. Мирослава проходила її в 1971 р. Тоді І. Я. Боднар вів етнографічні експедиції, які починались на Бойківщині, просувалися по маршруту сіл Гнила, Лебохора, Плав'є, а продовжувалися на Гуцульщині – Ворохта, Верховина, Жаб'є, Косів. До обіду студенти ходили по хатах, робили замальовки, кожен мав своє власне завдання: зарисовки килимів, верет, вишивок, поясів, плахт тощо. Після обіду ходили на етюди. Жили в палатках, готували їжу на багатті. Ця практика була до вподоби студентам, які мали багато спілкування з місцевим населенням.

[397] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 482: Накази з особового складу студентів. 1990 р., 130 арк.; Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 532. Накази з особового складу студентів. 1995 р. 198 арк.; Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 539. Накази з особового складу студентів. 1996 р. 160 арк.; Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№. Накази з особового складу студентів. 2002 р. (Т. 1). 209 арк.
[398] Архів ЛНАМ, ф. 1653, оп. 1, од. зб. 1: Історична довідка.
[399] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 482: Накази з особового складу студентів. 1990 р.

Із своїми учнями працював і І. Боднар. Збирав співанки (народний фольклор), малював, але студентам показував лише вибірково. Сестра п. Ігоря – Надія Боднар (нині працює в Закарпатській академії мистецтв) також їздила в ці експедиції.

Виробничу практику студенти ІІ курсу проходили на Рівненському льонокомбінаті (керівник З. М. Семак), Тираспільському бавовняному комбінаті (ПМР), Черкаському шовковому комбінаті (керівник В. С. Дубовик)[400]. Рівненський льонокомбінат введений у дію 1963 р., вважався потужним підприємством текстильної промисловості. 6 березня 2008 р. на його базі було засновано ТОВ «Т-Стиль»[401], нині це підприємство діюче, потужність виробництва компанії складає понад 10 тонн полотна за добу. Для виготовлення тканин тут використовують бавовняну, віскозну, акрилову, поліефірну пряжі та їх суміші.

На Дарницькому шовковому льонокомбінаті практику проводила викладач кафедри М. П. Жиліна, яка працювала тут та протягом 1961 – 1973 рр. впровадила у виробництво 149 робіт[402]. ІІІ курс проходив практику на Київській хустковій фабриці, Черкаському шовковому комбінаті, в Художній академії м. Риги, на Львівській ткацькій фабриці, у Львівському етнографічному музеї[403].

На IV курсі проходженням переддипломної практики керував О. Т. Мінько. З 1991 р. до 2013 р. він був завідувачем кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Практика проходила у Львівському етнографічному музеї, в художніх ВНЗ м. Риги та Москви, на Косівському об’єднанні «Гуцульщина», на Решетилівській фабриці художніх виробів, на Львівській ткацькій фабриці, Тернопільському шовковому комбінаті, ВТО «Промінь» (м. Львів), ВТО в м. Ужгороді, Мукачево[404].

---

[400] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 482: Накази з особового складу студентів. 1990 р.
[401] Льонокомбінат ТОВ «Т-Стиль». URL: http://www.rv-tstyle.com.ua (дата звернення 19.05.2018).
[402] Жиліна М. П., Зальоток О. В. Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 38 с.
[403] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 482: Накази з особового складу студентів. 1990 р.
[404] Згідно аналізу наказів з особового складу студентів 1991-2010 рр. (Архів ЛНАМ)

У 1991 р. дипломні роботи виконуються на підприємствах: Решетилівська фабрика художніх виробів (Н. В. Савчин-Шевченко, гобелен «Спогади». Керівник М. В. Токар); Херсонський бавовняний комбінат (Л. О. Петрашек, жакардова декоративна тканина. Керівник Є. В. Арофікін); Косівська фабрика «Гуцульщина» (С. І. Кульчицька, гобелен «Карпати». Керівник Є. С. Фащенко; З. Б. Дранчук, декоративне панно «Місто у Всесвіті». Керівник М. В. Токар); Тернопільський бавовняний комбінат (Г. Ю. Мітрога , набивні тканини для суконь. Керівник Є. С. Фащенко); Мукачівська трикотажна фабрика (О. Б. Коваль, набивні тканини «Святкові» для суконь. Керівник М. В. Токар); Глинянська фабрика художніх виробів (І. Й. Чопойдало, глинянський килим. Керівник Є. В. Арофікін)[405].

Спеціалізація «Художній текстиль» у 1991 р. належала до спеціальності 0524 «Художнє оформлення і моделювання виробів текстильної та легкої промисловості». З наказу №4 від 4 лютого 1991 р. дізнаємося про розподіл випускників для працевлаштування згідно з цією спеціальністю[406]: О. Коваль спрямовано на посаду художника в Мукачівське виробниче трикотажне об'єднання ім. 60-річчя СРСР згідно з листом №4542 від 2.11.1990 (Мінлегпром), Ю. Кухара – на посаду викладача в Київський художньо-промисловий технікум згідно з листом №392 від 22.01.1991 (Міністерство авіаційної промисловості СРСР)[407], Т. Лемішку – у Львівський будинок культури працівників зв'язку на посаду керівника дитячої студії образотворчого мистецтва згідно з листом №000211 від 8 січня 1991 р., Т. Лупій – на посаду аспіранта в аспірантуру при ЛДІПДМ відповідно до витягу з протоколу №6 від 28 лютого 1991 р. (Мінвуз УРСР), Г. Митрогу – в Тернопільське виробничо-торгове об'єднання на посаду художника-технолога згідно з цільовим направленням (Мінлегпром УРСР), О. Шепенькова – на Черкаський шовковий комбінат на посаду художника згідно цільового направлення (Мінлегпром УРСР), Г. Якубишин – в Львівський обласний палац

[405] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 489: Накази з особового складу студентів. 1991 р. Арк. 58.
[406] Там само. Арк. 28.
[407] Додаток А. Рис. А.4.1.1.

творчості дітей та юнацтва на посаду керівника гуртка, згідно з листом № 71 від 15.02.91 (Міністерство освіти УРСР), Л. Терещак – на посаду художника в кооператив «Палітра» згідно з листом № 017 від 9.01.91 (Виконавчий комітет Ленінської районної ради народних депутатів м. Львова)[408], Е. Привалову – на фірму «Інтершанс» на посаду художника згідно з листом від 10.02.1991 (Кримське обласне відділення Українського фонду культури), Н. Савчин – у відділ народної освіти м. Львова на посаду викладача згідно з листом № 89 від 19.02.1991 (виконавчий комітет Шевченківської районної ради народних депутатів), О. Сікору – в Малу Академію при ЛДІПДМ на посаду викладача, згідно з листом (Мінвуз УРСР), І. Шмарко – на посаду художника-реставратора в Державну нуково-дослідну реставраційну майстерню (Львівський філіал) згідно з листом №9/179 від 15 березня 1991 р. (Міністерство культури УРСР), Г. Патрай – у Львівське СПТУ № 50 на посаду викладача згідно з листом №297/п. від 27.02.1991 (Міністерство народної освіти УРСР)[409], інші випускники 1991 р. мали право вільного працевлаштування. З 1990-х рр. і донині працевлаштовуються самостійно, без спрямування ЛНАМ.

На 1991 р. практика для студентів проходила в музеях Ужгорода, в Ніжинському краєзнавчому музеї, Львівському національному музеї, на Черкаському шовковому комбінаті, Вінницькій текстильно-галантерейній фабриці, Ужгородській текстильно-галантерейній фабриці, Херсонському бавовняному комбінаті, Луцькому шовковому комбінаті, Тернопільському текстильному об'єднанні «Текстерно», Львівській ткацькій фабриці, Дарницькому шовковому комбінаті, Рівненському виробничо-лляному об'єднанні, Брестському виробничо-промисловому об'єднанні, Алма-атинському текстильному комбінаті, Бендерському шовковому комбінаті (ПМР), в Ленінградському ЛВХПУ ім. В. І. Мухіної, Ризькій академії мистецтв.

На 1995-1996 н. р. кількість баз для практик зменшується, студенти проходили практику в львівських музеях (Музей етнографії та художнього

[408] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 489: Накази з особового складу студентів. 1991 р. Арк. 29.
[409] Там само. Арк. 30.

промислу, Музей народної архітектури та побуту), Волинському історичному музеї, музеях м. Ужгорода, Києва, на Херсонському бавовняному комбінаті, Глинянській килимовій фабриці. Переддипломна практика почала орієнтуватися на індивідуальну програму та збір матеріалу для дипломних робіт за місцем проживання. Дипломні виконуються в майстернях ЛАМ та індивідуальних майстернях[410].

1996 р. відзначений 50-річним ювілеєм Львівської академії мистецтв та кафедри художнього текстилю ЛАМ зокрема. У зв'язку з подією була організована виставка творчих робіт викладачів та випускників кафедри у Палаці мистецтв (м. Львів). У 1998 р. підготували виставку дипломних робіт ЛАМ у Києві, де роботи випускників кафедри отримали схвальну оцінку і диплом[411].

У 1997-1998 н. р.[412] по ЛНАМ відбувся поділ на освітньо-кваліфікаційні рівні «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр». Із цього часу навчальний процес на кафедрі художнього текстилю активізується в напрямках наукового дослідження, нових технік, нових програм. Згідно зі спостереженням формуємо таблицю.

Наукові дослідження	Нові техніки	Нові програми
• студентські наукові конференції; • магістерські наукові дослідження; • дисертації	• голкові техніки (в т. ч. печворк, аплікація); • клеєві техніки (льон); • черпаний папір; • валяння; • об'ємний текстиль, т. зв. «текстильна	• програма «Новий текстиль» (автор Г. Д. Кусько). *Пов'язана з технікою печворк, використанням «нетекстильних» матеріалів та пошуком нестандартних рішень у художньому текстилі, створенням об'єктів, інсталяцій тощо.*

[410] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 532: Накази з особового складу студентів. 1995 р. 198 арк.; Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 539: Накази з особового складу студентів. 1996 р. 160 арк.;
[411] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 308: Переписка с редакцией журнала «Зміна» о лучших дипломных работах студентов института за 1959 год. Арк. 149.
[412] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 547: Накази з особового складу студентів. 1997 р. 139 арк.; Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 556: Накази з особового складу студентів. 1998 р. 209 арк.

	скульптура»	• програма «Літургійні тканини християнського храму» (автори Т. Г. Печенюк, З. М. Шульга). • *Пов'язана з голковими техніками, аплікацією та точним виконанням традиційного літургійного текстилю, з врахуванням ансамблевих завдань конкретного християнського храму.*

2001 р. відбувся перший випуск за освітньо-кваліфікаційними рівнями «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр». Із поділом гостро постає питання наукової роботи студента. Апробація наукових досліджень здійснюється в основному на наукових конференціях та у публікаціях в наукових виданнях, зокрема «Віснику ЛНАМ» (виходить з 1990 р.). Активізується процес захисту кандидатських дисертацій у галузі мистецтвознавства, та, зокрема, художнього текстилю (Т. Г. Печенюк, Л. І. Цимбала, О. Р. Козакевич, О. І. Луковська, В. Д. Андріяшко). Захищені перші докторські дисертації з проблем костюма та художнього ткацтва (Г. Г. Стельмащук, О. І. Никорак).

Із прийняттям Україною статусу незалежної держави відбулися суттєві зміни у програмних методиках ВНЗ. Було знято обмеження щодо вивчення сакрального мистецтва. Це розширило тематичні межі курсового та дипломного проєктування на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ, відділеннях художнього ткацтва, вишивки та моделювання одягу ЛФКДУМ ім. І. Труша. Так, дипломниця кафедри Р. Р. Косів виконала комплект хоругов для церкви Покрови Святої Богородиці у Львові (1999, керівник: З. М. Шульга)[413], продовжила досліджувати церковне мистецтво в науковому дослідженні. У 2002 р. вона захистила кандидатську дисертацію на тему: «Українські хоругви

[413] Додаток А. Рис. А.4.1.2.

XVII—XVIII ст. Основні типи, історико-художні особливості». Нині п. Косів – доктор мистецтвознавства, завідувачка кафедри сакрального мистецтва ЛНАМ.

Наукове дослідження стає обов'язковою вимогою для здобуття освітнього рівня «Магістр». Діапазон магістерських досліджень охоплює різну проблематику. До сакральних тем зверталися: Ю. Новосад (вивчала художні та функціональні особливості української церковної тканини (історичні й сучасні аспекти, 2002, керівник Г. Д. Кусько); В. Бунда (аналізувала образ Ісуса Христа та Матері Божої в творчості сучасних львівських митців, (2003, керівник Г. Д. Кусько). Здійснювався аналіз творчості окремих художників: О. Гірняк (вивчала особливості авторського стилю Софії Караффи-Корбут у графічному оформленні драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» (2003, керівник Г. Д. Кусько); Ю. Кушнір (досліджувала художньо-стильові особливості творчості Леопольда Левицького (2004, керівник Г. Д. Кусько); Я. Мовчан (вивчала художньо-стилістичні особливості текстильних творів Олени Кульчицької, (2009, керівник Г. Д. Кусько).

У магістерських дослідженнях простежується зацікавлення творчістю викладачів кафедри художнього текстилю, її видатних випускників. Так, Х. Б. Біль досліджувала творчу та педагогічну діяльність С. Бурак (2009 р., керівник Г. Д. Кусько); І. Старух вивчала творчість Сергія Бабкова: образно-тематичний та жанровий діапазон творів (2009 р., керівник Г. Д. Кусько); А. Кириченко висвітлив творчість та педагогічну діяльність художниці Ірини Мінько-Муращик (2010 р., керівник Г. Д. Кусько); М. В. Антоняк зацікавилася тематичним гобеленом 1970 – 1990-х років у творчості Наталії Паук, Олександри Крип'якевич, Стефанії Шабатури (2011 р., керівник Т. Г. Печенюк).

Дослідження, зокрема з художнього текстилю, апробуються на студентських та викладацьких наукових конференціях. До наукової праці студентів залучає доцент кафедри текстилю Г. Д. Кусько. Студенти кафедри зацікавлюються темами, що стосуються традиційного та сучасного текстилю (Н. Лиса, Т. Коваль, О. Лисаковська, В. Бунда (2001 р., програма студентської науково-теоретичної конференції ЛАМ, секція ХТ).

У технічному діапазоні дипломних творів 1990-х років відповідно до вимог спеціалізацій здебільшого присутні батиковий розпис та ткацтво (Т. В. Килівник, батик «Пробудження», 2002 р.; Н. Ю. Чіп, гобелен «Місто Львів», 2003 р.[414]), рідше – вибійка, об'ємно-просторові композиції (А. Липова, «Зародження руху», 1997 р., керівник В. С. Дубовик). Із поділом на освітньо-кваліфікаційні рівні технічний та тематичний діапазон розширюється. Чітке розмежування на «ткацтво» та «розпис» зберігається на освітньо-кваліфікаційному рівні «Бакалавр» (з 2000-х рр.): ліжникова техніка (Л. Покусинська, ліжник, 2000 р., керівник З. М. Шульга[415]), печворк (Р. Василюк, панно «Казкові сновидіння», 2002 р., керівник Т. Г. Печенюк[416]; М. Сидоренко, панно «Сон – мандрівка крізь час», 2002 р., керівник Г. Д. Кусько[417]), створюються комплекти одягових тканин в техніці розпису (О. Прокопчук, панно «Шафранове марево», 2003 р., керівник М. П. Жиліна; А. Пукало, панно «Зв'язок поколінь», 2004 р. керівник В. С. Дубовик; О. Прокопчук, панно «Роксолана», 2005, керівник В. С. Дубовик) та ткацтва (М. Рожко, комплект одягових тканин за мотивами орнаментів українського бароко, 2005, керівник Г. Д. Кусько)[418]), спостерігаються авторські техніки (Т. Камецька, текстильна композиція «Структури», 2005, ОКР «Бакалавр», керівник Г. Ф. Стеблій), текстильні аксесуари (О. Гальчук, 2005, ОКР «Бакалавр», керівник О. Т. Мінько), об'ємно-просторові композиції (Т. Барабаш (Камецька), «Спокій», 2007, ОКР «Магістр», керівник Г. Д. Кусько[419]; Р. Зьомко, об'ємно-просторова композиція «Діалог», 2008, ОКР «Магістр», керівник Т. Г. Печенюк)[420].

З 2010 р. дипломники часто використовують техніку печворку (Ю. Стельмах, панно «Контрасти», 2010, ОКР «Спеціаліст», керівник Г. Ф. Стеблій; Т. Нечипоренко, панно «Пазли», 2010, ОКР «Магістр», керівник

[414] Додаток А. Рис. А.4.1.4, А.4.1.5.
[415] Додаток А. Рис. А.4.1.3.
[416] Додаток А. Рис. А.4.1.6.
[417] Додаток А. Рис. А.4.1.7.
[418] Додаток А. Рис. А.4.1.8.
[419] Додаток А. Рис. А.4.1.9.
[420] Додаток А. Рис. А.4.1.10.

Г. Д. Кусько[421]; Ю. М. Пінкевич, печворк «У просторі емоцій», 2016, ОКР «Бакалавр», керівник Д. Я. Пшеничний[422]; Д. Левицька, печворк «Рідні краєвиди», 2017 р., ОКР «Бакалавр», керівник А. В. Попова; А. Навалішена, панно «Емоції», 2017 р., ОКР «Бакалавр», керівник З. М. Шульга; В. Овчарук, панно «Згадки про добре», 2017 р., керівник Г. Д. Кусько[423]).

До нових технік цього періоду відносимо поєднання друку на тканині та голкових технік, вільного розпису, батикування (І. Лопащенко, панно «Пам'ять», 2013, ОКР «Бакалавр», керівник Д. Я. Пшеничний, Ю. Савлик, триптих «Час», ОКР «Бакалавр», 2015 р., керівник В. С. Дубовик[424]; Ю. Савлик, панно «Задзеркалля як візуалізація паралельного простору», 2017, ОКР «Магістр», керівник З. М. Шульга[425]; І. Кітриш «Серед хижаків», 2017 р., ОКР «Магістр», керівник Г. Д. Кусько[426]; О. Дацко, панно «Енергетичний простір», 2017 р., ОКР «Магістр», керівник Т. Г. Печенюк[427]). Фактурні рішення на основі друку запропонувала В. Шишка, виконавши серію тканин для молодіжного одягу «Фактура як мова текстилю» (2016 р., ОКР «Бакалавр», керівник С. Я. Бурак)[428].

Студенти застосовують різні види колажування (В. Буряник, панно «Дикий рафінад», 2010, ОКР «Магістр», керівник З. М. Шульга[429]; К. Цуркан, панно «Плетиво життя», 2012, ОКР «Магістр», керівник Г. Д. Кусько[430]; Р. Скоропад, аплікація «Часопростір» 2013, ОКР «Магістр», керівник С. Я. Бурак[431]), варіації клейової техніки (Ю. Сирота, об'ємно-просторова композиція «Людські виміри та еволюція», 2017, ОКР «Магістр», керівник Т. Г. Печенюк[432]), аксесуари (Н. Я. Фаїк, 2016, ОКР «Бакалавр», керівник З. М. Шульга), авторські тканини (Д. С. Передерко, серія авторських тканин для

[421] Додаток А. Рис. А.4.1.11.
[422] Додаток А. Рис. А.4.1.12.
[423] Додаток А. Рис. А.4.1.13.
[424] Додаток А. Рис. А.4.1.14.
[425] Додаток А. Рис. А.4.1.15.
[426] Додаток А. Рис. А.4.1.16.
[427] Додаток А. Рис. А.4.1.17.
[428] Додаток А. Рис. А.4.1.18.
[429] Додаток А. Рис. А.4.1.19.
[430] Додаток А. Рис. А.4.1.20.
[431] Додаток А. Рис. А.4.1.21.
[432] Додаток А. Рис. А.4.1.22.

одягу та аксесуарів «Гранат», 2016 р., ОКР «Бакалавр», керівник Д. Я. Пшеничний[433]). Студенти працюють над комплексними дипломами – О. Серотюк та А. Рай створили тканини для колекції молодіжного одягу «Між світами» за мотивами подільського орнаменту та одягу (2016, ОКР «Спеціаліст», «Магістр», керівники Т. Г. Печенюк та С. Я. Бурак)[434].

Розвиток нових, нетрадиційних технік пов'язаний із програмою «Новий текстиль» на магістерському рівні та залученням студентів до участі у виставкових проєктах викладачами кафедри художнього текстилю. Протягом 2010—2017 рр. виставкова діяльність кафедри пожвавлюється, викладачами розробляються тематичні проєкти. Так, 2011 р. Г. Д. Кусько організувала виставку «Текстильна мозаїка», що з успіхом пройшла в Музей етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України. На ній були представлені курсові та дипломні роботи, виконані у техніці печворку[435]. Виставки з поєднання комп'ютерних технологій та текстилю були підготовлені викладачем кафедри С. Я. Бурак (2012, 2015 рр.). Зокрема, активній творчій діяльності сприяє відкриття виставкового простору для студентських проєктів – галереї ЛНАМ, що відкрилась у березні 2015 р. З часу її появи відбулася низка заходів, пов'язаних із діяльністю кафедри художнього текстилю ЛНАМ (виставки викладачів та студентів, захисти дипломних робіт, відкриті лекції)[436].

Виставки студентських курсових робіт із вузликового, контактного фарбування та друку на ситах регулярно проводять професор М. П. Жиліна та майстер виробничого навчання О. В. Зальоток (2016, 2017 рр.). Організацією майстер-класів з писанкарства займається О. М. Опарій.

1 лютого 2017 р. у залах Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Возницького відкрилась виставка факультету декоративно-прикладного мистецтва ЛНАМ. Були представлені кращі дипломні та курсові студентські

---

[433] Додаток А. Рис. А.4.1.25.
[434] Додаток А. Рис. А.4.1.26-А.4.1.30.
[435] Додаток А. Рис. А.4.1.31-А.4.1.33.
[436] Цуркан К. С. Впровадження дисципліни «Комп'ютерне проектування» в навчальний процес кафедри художнього текстилю ЛНАМ. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сучасної науки»*, 5-6 груд. 2014. Львів, 2014. С. 124–126.

роботи, творчі праці викладачів факультету (куратор виставки – декан факультету ДПМ Г. Д. Кусько). У березні 2017 р. виставку студентських робіт провела В. С. Дубовик, заохотивши студентів до експериментування з текстильною поверхнею. Там були експоновані нові роботи студентів та куратора, створені безпосередньо під концепцію заходу.

Зі зміною суспільно-політичної ситуації в країні з'являються роботи, що торкаються теми війни. Так, К. Кусько виконала твір «Реквієм» у техніці аплікації (ОКР «Магістр», 2015, керівник Т. Г. Печенюк)[437]. Триптих об'єднаний трьома кольорами: червоним, білим та чорним. Символіку кольорів автор трактує за іконографією: червоний – колір Євхаристії, святої мученицької крові, білий пов'язаний із вічністю, воскресінням з мертвих. Чорний колір використаний тільки по бокам триптиха, центральна ж частина, на якій постає образ ангела, складається тільки з білого та червоного, що, на нашу думку, дуже символічно. Завдяки цьому прийому вся композиція, яка має дуже глибокий, трагічний зміст, набуває нового значення – нове життя, визволення, мир, світле майбутнє.

Важливим є мистецький зв'язок між професійним творчим зацікавленням керівника та технологічними засобами, що обирає студент. Так, М. П. Жиліна впродовж 30 років займалася тканням народних костюмів за мотивами строїв різних регіонів України, посилаючись на мотиви геометричної народної орнаментики[438]. Цей досвід у своїх дипломних роботах застосовували: С. Придатченко, виконавши серію тканин для суконь «Слобожанщина» (1995 р.), О. Челомбітько створила єпископські шати (1999 р.), О. Готович виконала комплект обрядових рушників «Весілля в рушниках» (2003 р.), О. Прокопчук – комплекти тканин для молодіжного одягу «Шафранове марево» (2003 р.). В. Гаврилишин виконала комплект народного вбрання (2015 р.)[439].

[437] Додаток А. Рис. А.4.1.34.
[438] Жиліна М. П., Зальоток О. В. Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 38 с.
[439] Додаток А. Рис. А.4.1.35. Додаток В. Список випускників.

Г. Д. Кусько глибоко досліджувала «мистецтво волокна» та «мистецтво тканини»[440] з його нетрадиційними, вільними формами, а також запровадила на кафедрі текстилю техніку «печворк», яку дипломники часто обирають для виконання своїх робіт. Зокрема, дипломниці Г. Д. Кусько працюють в нетрадиційних техніках (Т. Барабаш, 2007; Я. Мовчан, 2009, А. Кириченко, 2010; Т. Нечипоренко; 2010, К. Цуркан, 2012; І. Мамчук, 2012; О. Небельська, 2012; М. Мотильова, 2013; І. Галас, 2016, В. Овчарук, 2017). Так, І. Галас виконала монументальне панно в техніці печворку «Геометрія міста»[441], ефектність у роботі досягнута завдяки малому модулю (деколи він має всього 3х3 см) та великій кількості відтінків, майже всі тканини пофарбовані власноруч технікою вузликового фарбування, окремими фрагментами в роботі з'являються смислові вставки графічного характеру, завдяки чому автор досягає виразності. В. Овчарук створила композицію «Згадки про добре», яка складається з міні-печворків – окремих невеличких композицій, ретельно опрацьованих вишивкою. Здебільшого тканини для печворку пофарбовані власноруч. Твір об'єднаний темно-синім тлом та бордюром.

Т. Г. Печенюк працює з клейовою технікою, на V – VI курсі веде дисципліну «Проєктування художнього текстилю», залучає студентів до експериментів із лляним волокном та просторового мислення. Її дипломники обирають об'ємно-просторові композиції як форму вираження ідеї (Р. Зьомко, 2008; М. Комарницька, 2010; В. Кондратенко, 2011; І. Польова, 2015; Ю. Сирота, 2017). І. Польова використала клейову техніку в інсталяції «Трансформація». Робота виконана в синьо-вохристій гамі, для досягнення більшої графічної виразності застосовуються текстильні елементи, розписані гарячим батиком. Ю. Сирота підготувала композицію «Людські виміри та еволюція», яка поєднує лляну техніку (людські фігури), друк та розпис[442].

---

[440] Кусько Г. Д. Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища. *Мистецькі студії.* 1993. № 2-3. С. 41–46.; Кусько Г. Д. Новітній текстиль (1990-і рр.). *Історія декоративного мистецтва України*. Мистецтво XX – початку XXI ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 309–313; Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. *Художній текстиль. Львівська школа* / уклад. Печенюк Т. Г. Львів : Поллі, 1998. С. 78–81.

[441] Додаток А. Рис. А.4.1.36. Додаток В. Список випускників.

[442] Додаток А. Рис. А.4.1.37.

Важливою складовою розвитку мистецької текстильної освіти є міжнародна співпраця. У 2011 році був створений відділ міжнародних зв'язків ЛНАМ[443]. Серед напрямків роботи обмін студентами з партнерськими вищими навчальними закладами, яких нині сорок п'ять. З них сім мають текстильний відділ: Білоруська державна академія мистецтв, Єреванська державна академія мистецтв, Латвійська академія мистецтв, Академія мистецтв у Вільнюсі, Академія музики, театру і пластичних мистецтв (Молдова), Придністровський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (ПМР), Академія красних мистецтв в Лодзі (Польща). Остання має відділ текстильного друку, який складається з п'яти майстерень: трьох студій текстильного друку, практично-експериментальної майстерні та практичної майстерні друку[444]. Навчання за обміном для студентів ЛНАМ відбувається на III – IV курсах і триває один семестр.

Випускники кафедри показують добрі результати в міжнародному мистецькому просторі. Так, 2016 р. «Золотою медаллю» на XV Всесвітньому трієнале текстильного мистецтва в Лодзі (Польща) відзначена випускниця кафедри Т. Барабаш за інсталяцію «Дощ в Україні»[445] Студенти кафедри текстилю – М. Наумчук[446] та О. Сіра стали учасниками II Міжнародного текстильного трієнале для студентів у м. Лодзі (2016)[447].

4. 2. Методична, творча та наукова діяльність викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ

Впродовж 70 років кафедра текстилю готує фахівців у галузі декоративно-прикладного мистецтва. Протягом її історії змінювався методичний та творчий напрямок. Викладацький склад поповнювався її випускниками, які, працюючи в науковому дослідженні, творчому напрямку, запроваджують на кафедрі нові навчальні програми, творчі та наукові проєкти, організовують студентські виставки, шукають нові методики викладання.

---

[443] Там само.
[444] Додаток Б. Б.4.2-Б.4.3.
[445] Додаток А. Рис. А.4.1.38.
[446] Додаток А. Рис. А.4.1.39.
[447] Кафедра художнього текстилю. 70 років. Каталог. Львів : ЛНАМ. 2016. С. 30-31.

Від 1960-х рр. викладацький штат кафедри поступово поповнювався випускниками ЛДІПДМ – Т. О. Егреші (випуск 1958), М. В. Балла-Токар (1957), Є. С. Фащенко (1953), Н. П. Паук (1965), С. М. Заблоцька (1961), І. Я. Боднар (1965), О. Т. Мінько (1965), Т. С. Умнова (1966), Н. В. Подольська (1963), С. А. Бабков (1972), З. М. Шульга (1974), Г. Ф. Стеблій (1978), Т. Г. Пугачевська (Печенюк, 1979), В. С. Дубовик (1979), Г. Д. Кусько (1981), І. О. Мінько (Муращик, 1982), Х. К. Чабан-Звіринська (1983), С. Я. Бурак (1984), А. В. Попова (1997), Д. Я. Пшеничний (2008), О. М. Опарій (2008), К. С. Кусько (2015), К. С. Цуркан (2012).

Нині на кафедрі викладають: Т. Г. Печенюк (завідувачка кафедри), Г. Д. Кусько (декан факультету ДПМ), З. М. Шульга, М. П. Жиліна, І. О. Муращик, В. С. Дубовик, Г. Ф. Стеблій, Х. К. Чабан, А. В. Попова, Д. Я. Пшеничний, О. М. Опарій, К. С. Кусько, К. С. Цуркан, старший лаборант Л. С. Дацько, майстри О. В. Зальоток, О. С. Чала, І, М. Принада[448].

Доцент, кандидат мистецтвознавства Т. Г. Печенюк закінчила ЛДІПДМ 1979 р. У якості дипломного виконала гобелен «Богдан Хмельницький» (керівник М. П. Жиліна)[449], який була частиною першого комплексного дипломного проєкту в практиці ЛДІПДМ. Ректор інституту І. Середюк (1982 – 1988 рр.) запровадив І проєкт комплексного вирішення великого громадського об’єкта. Це був ресторанний комплекс «Старий дуб» у Дрогобичі. Керував проєктом львівський архітектор М. Вендзилович. Участь у ньому брали студенти з усіх кафедр: інтер’єру, кераміки, скла, дерева, металу та ін. Завдання полягало у створенні інтер’єру традиційної колиби. Для гобелену передбачався вертикальний простір 2х5 м із скісною стелею. Роботу Т. Г. Печенюк виконувала на Решетилівській фабриці ім. Клари Цеткін. За її спогадами, за час виконання диплома навчилася «дерканню» (перехід із одного кольору в інший), особливостям снування «вісімкою», технічним «секретам» швидкого ткання. Гобелен «Богдан Хмельницький» – багатофігурна тематична композиція.

[448] Додаток А. Рис. А.4.2.1.
[449] Додаток А. Рис. А.4.2.2-А.4.2.3.

У верхньому правому кутку розміщений герб Богдана Хмельницького, всю композицію замикає напис - дата повстання Війська Запорізького на землях Наддніпрянщини проти Речі Посполитої (1648-1654), яка розміщена в нижній частині композиції. Дипломна робота отримала високу оцінку, а Т. Печенюк почала викладати на кафедрі. За дорученням Н. М. Молчанової (яка працювала на той час завідувачем кафедри), Т.Печенюк почала вести дисципліну «Кольорознавство», яку викладає й нині. На той час підручників не було, Т. Печенюк викладала за «Das Phänomen Farbe»[450] та «Kunst der Farbe» Йоханнеса Іттена[451]. У 2009 році вийшов друком підручник із «Кольорознавства» її авторства для вищих навчальних закладів, який став першим в Україні з цієї дисципліни, виданим українською мовою[452]. Ілюстративну частину склали зразки текстильних творів викладачів кафедри художнього текстилю.

Для дисертаційної роботи Т. Печенюк обрала тему «Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х років XX ст.)»[453]. Вона першою почала вивчати розписний текстиль України. В контексті дослідження автором було організовано два Всеукраїнських трієнале художнього розпису тканин «Презентація» (Хмельницький музей, 1994, 1997).

У 1993 р. З. М. Шульгою та Т. Г. Печенюк було порушене питання щодо впровадження програми з вивчення й виготовлення в рамках навчальної програми обрядових тканин для християнського храму. Студенти і викладачі знайомились сакральних творів з фондами Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького. Робота в цьому музеї та в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва в Києві стали ґрунтовною базою для написання викладачами Т.Г. Печенюк та З.М. Шульгою відповідних

[450] Gericke L. Schöne K. Das Phänomen Farbe. Berlin. 1973. 189 s.
[451] Itten J. Kunst der Farbe. Subjektives Erleben und objektives Erkennen als Wege zur Kunst. Studienausgabe. Ravensburg, Otto Maier, 1970.
[452] Печенюк Т. Г. Кольорознавство : підручник для вищих навчальних закладів (Гриф МОНУ). Київ : «Грані-Т», 2009. 198 с.
[453] Печенюк Т. Г. Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. XX ст.) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 1996. 168 с.

методичних рекомендацій[454]. На ІІ курсі до програми дисципліни «Робота в матеріалі» запровадили завдання з виконання покрівців та воздухів. Принциповою була вимога дотримання ансамблевості, відповідності стилістики твору конкретному храму, канонічності відповідності літургійних тканин[455]. Відтак церковні тканини виконують як дипломні роботи. Після запровадження освітньо-кваліфікаційних рівнів (2001 р.) сакральна тематика стає темою наукових магістерських досліджень: А. І. Дах «Генеза солярної символіки в орнаментах українських сакральних тканин XVII – XVIII ст.» (2005 р. в, керівник Т. Г. Печенюк), О. Я. Дзюб «Художні та стилістичні особливості західноукраїнських плащаниць кінця XX ст.» (2006 р. в., керівник З. М. Шульга) та інші[456].

Кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри художнього текстилю, декан факультету ДПМ (від 2015 р. і дотепер) Г. Д. Кусько закінчила ЛДІПДМ у 1981 р. Для дипломної роботи обрала тему «Першодрукарі» (керівник С. А. Бабков). В матеріалі гобелен було виконано на Глинянській фабриці художніх виробів «Перемога» (власність Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького). У 1983 р. поступила до аспірантури Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УССР. У 1987 р. захистила кандидатську дисертацію[457]. У 1990 році стала членом НСХУ.

Г. Кусько[458] є одним із ініціаторів створення та ідеологом Всеукраїнського бієнале мистецтва нетрадиційного текстилю «Текстильний шал»[459], а також автором ідеї та програм перших чотирьох виставок бієнале (1997 – 2006). З кінця 1980-х рр. Г. Кусько систематично вивчала явище «нового текстилю» та сприяла поширенню нових знань та естетичних ідей у

---

[454] Печенюк Т. Г. Сакральні тканини християнського храму: нові аспекти методики фахової школи. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів : Поллі, 1998. С. 70–73.
[455] Печенюк Т. Г. Покрівці, воздухи, пелени. Методичні вказівки з теми «Сакральні тканини християнського храму» для студентів V к. відділення художнього текстилю. Львів : ЛАМ, 1996. 23 с.; Печенюк Т. Г. Сакральні тканини християнського храму: нові аспекти методики фахової школи… С. 71.
[456] Додаток В. Список випускників.
[457] Кусько Г. Д. Становление и развитие украинского советского гобелена (опыт историко-теоретического освещения проблемы) : автореф. дис. … канд. мистецтвознав. Москва, 1987. 21 с.
[458] Додаток А. Рис. А.4.2.4.
[459] Додаток А. Рис. А.4.2.5.

мистецькому середовищі Львова. В межах проведення бієнале «Текстильний шал» віталися застосування технік плетення, звалювання, колажу, аплікації, вишивки, фотофільмдруку, рукотворного паперу, аранжування тканини складками, різні авторські техніки в площинному, рельєфному та об'ємно-пластичному прояві, форми ансамбляжу, інсталяції тощо. Гаслом І бієнале (1997 р.) став заклик: «Через експеримент – до образу», програма ІІ виставки (1999 р.) передбачала використання сучасних матеріалів та нетрадиційних технік, темою ІІІ бієнале стала людина. Інтерактивна концепція IV «Шалу» передбачала активне залучення глядача до співтворчості. Роботи можна було рухати (девіз звучав «Руками рухати»), пересувати, завершувати незавершені частини тощо. Крім того, текстильні об'єкти могли світитися, пахнути, звучати. Запропонована Г. Кусько програма мала на меті розширення, відповідно до світових тенденцій, меж мистецтва текстилю, руйнування перепон між мистецьким твором та глядачем[460].

Г. Кусько запроваджувала новаційні підходи в навчальні програми, семестрові завдання. Починаючи з І курсу 1990 р., викладачка допомагала студентам опановувати різні текстильні техніки, образно-пластичні інтерпретації. Впродовж 1990-х рр., програма реалізовувалася на І та IV курсах, із 2008 р. – на V та VI[461], що інспірувало нові методи формо-та-образотворення в професійному інт'ерєрному та виставковому текстилі. У 1999 р. Г. Кусько вперше експериментально успішно апробувала в навчальному процесі поширену в світових художніх практиках техніку клаптикової аплікації (печворк, квілт). У грудні 2011 р. в Львівському музеї етнографії та художнього промислу експонувалася виставка дипломних та курсових робіт в техніці печворку «Текстильна мозаїка»[462], організатором та куратором якої була Г. Кусько. Відтоді студенти та випускники не лише часто використовують послуговується технікою у своїх творах. Так, І. Галас виконала

[460] Кусько Г. Д. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи. *Студії мистецтвознавчі*. Київ : ІМФЕ. 2009. Ч. 1 (25). С. 115.
[461] Там само. С. 113.
[462] Додаток А. Рис. А.4.1.31-А.4.1.33.

монументальне декоративне пано в техніці печворка – «Геометрія міста» (керівник Г. Д. Кусько) [463]. Захист відбувся в галереї «Музей ідей» 24 лютого 2015 р. Окрім творчої, викладацької, організаціної діяльності Г. Кусько активно займається науковою роботою. Вона є автором, упорядником низки наукових праць, фахових статей, керівником численних магістерських та аспірантських наукових робіт. Упродовж 10 років (з 2003 по 2013 рр.) Г. Кусько виконувала обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради ЛНАМ по захисту кандидатських та докторських дисертацій.

Доцент М. П. Жиліна працює на кафедрі текстилю з 1974 р. У 1955 р. вона закінчила ЛХУПДМ ім. І. Труша (тепер ЛФКДУМ ім. І. Труша), у 1961 р. – ЛДІПДМ. За роки праці М. Жиліна створила та впровадила у виробництво більше 1300 еталонів художніх тканин для моделей одягу, сценічних костюмів для творчих колективів України. Серед платтяних тканин «Яблуневий цвіт» (1972), «Гуцульська» (1964), «Тінь і світло» (1964), «Метелик» (1972), «Срібло» (1968), «Київські каштани» (1965) та ін. За період роботи на Дарницькому шовковому комбінаті (1961—1973) М. П. Жиліною було створено та впроваджено у виробництво 149 робіт, з яких 70 – із відзнакою. Нею вперше в Україні було розроблено нову сучасну національну українську тканину промислового текстилю за мотивами народної творчості для серійного та масового тиражування. У межах освітньої програми «Художнє ткацтво» студенти М. Жиліної вивчають методики виконання одягових тканин на основі технічних методів та стилістики українського народного ткацтва[464].

Доцент кафедри художнього текстилю З. М. Шульга закінчила ЛДІПДМ у 1974 р. захистивши у якості дипломної роботи гобелен «Перша друкована книга в Україні» (керівник Ю. В. Скандаков). Одразу після закінчення працювала реставратором у Львівській картинній галереї, пізніше впродовж двох років художником на килимовій фабриці «Перемога» у Глинянах. З 1981 р. працює на кафедрі. З. Шульга є ініціатором та куратором проєкту

[463] Додаток А. Рис. А.4.1.36.
[464] Жиліна М. П., Зальоток О. В. Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 38 с.

«Екологічний ракурс», започаткованого 1998 року. У 2005 р. за матеріалами проєкту вийшли друком ілюстровані видання авторства З.Шульги «Рукотворна тканина. Традиції та сучасність», «Плідна співпраця», «Мистецтво текстилю. Методи творення»[465]. Нині «Екологічний ракурс» є творчим комплексом, що включає проведення текстильних пленерів, теоретично-практичних семінарів, наукових конференцій, майстер-класів, видання каталогів тощо.

І. О. Муращик закінчила ЛНАМ 1982 р.[466] До 2001 р. працювала викладачем у ЛХУПДМ ім. І. Труша. Далі працює на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ. Заслужений художник України. Автор численних гобеленових мініатюр. В. С. Дубовик закінчила ЛНАМ 1979 року, виконавши на диплом гобелен «В ім'я життя» (керівник М. В. Токар). На кафедрі художнього текстилю працює від 1989 року. В. Дубовик отримала визнання як художник з розпису тканин. З 1979 р. вона бере участь у численних виставках. Персональні імпрези мисткині проходили у Києві (1991), Леґніці, Тарнуві (1992), Жешуві (1996, 2001), Бескові (1999), Зауерлаху (2003, Німеччина), Торонто (2005). В лютому 2009 року в Музеї етнографії та художнього промислу з успіхом демонструвалась виставка В. Дубовик та С. Бурак «Рефлексії». Мистецький досвід художниці у царині текстильного мистецтва є важливим фактором професійного її вишколу студентів, котрі у процесі й після завершення навчання демонструють тонке відчуття естетики батикового розпису.

Г. Стеблій закінчила ЛДІПДМ 1978 р. (дипломна робота «Комплект тканин для житлового інтер'єру», керівник Є. В. Арофікін) [467]. На кафедрі викладає технологію ткацьких переплетень. Її посібник «Ткацьке переплетення сучасних тканин у завданнях з роботи в матеріалі» (в співавторстві з В. Дубовик)[468] є результатом багаторічного досвіду творчої та викладацької

[465] Рукотворна тканина. Традиції та сучасність.1 / уклад. Шульга З. М. Львів-Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 259 с.
[466] Додаток А. Рис. А.4.2.6.
[467] Додаток А. Рис. А.4.2.8-9.
[468] Дубовик В. С., Стеблій Г. Ф. Ткацьке переплетення сучасних тканин у завданнях з роботи в матеріалі. Навчальний посібник для студентів ОКР «Бакалавр». Львів : ЛНАМ, 2014. 120 с.

роботи художниці.. Окрім техніки ткацтва активно застосовує в творчості сучасну технологію сублімаційного друку на тканині, попередньо опрацьовуючи натруне зображення за допомогою компютерних програм. У 2016 р. відбулась персональна виставка Г. Стеблій «Диво трансформації. Природа. Комп'ютер. Художня тканина».

Х. К. Чабан-Звіринська закінчила ЛДІПДМ 1983 р., виконавши декоративний розпис «Земля, вода та небо». Дипломним керівником Х. Чабан був О. Т. Мінько, проте для неї головним керівником у творчості завжди залишався її батько – Карло Звіринський (О. Мінько був одним із учнів К. Звіринського). 1993 року прийшла на кафедру художнього текстилю. У 2002 р. Х. Чабан організувала масштабний мистецький проєкт, присвячений Карлу Звіринському «СТІНА. Абсурд чи реальність», який проводився у Львові та Києві. Співкуратором ініціативи проєкту була Т. Г. Печенюк. Після проєкту був виданий каталог «Карло Звіринський – спогади, статті, малярство»[469]. В матеріалах наукової конференції з нагоди 185-ліття діяльності Краківської АМ ім. Яна Матейка 2003 р. опубліковані статті Х. Чабан про Карла Звіринського як викладача[470] та спогади К. Звіринського про Романа Сельського[471]. Паралельно з педагогічною діяльністю Х. К. Чабан продовжує публікувати статті та організовувати виставки його пам'яті. У 2017 р. вийшла друком багаторічна праця «Все моє малярство – то молитва» (2017). В монографію увійшли архівні матеріали Карла Звіринського.

Гарант кафедри художнього текстилю, старший викладач А. В. Попова закінчила ЛФКДУМ ім. І. Труша (1990 р., відділ художнього ткацтва) та ЛНАМ (1997 р.)[472], член НСХУ з 2002 року. Учасниця багатьох міжнародних, всеукраїнських, обласних, регіональних виставок. Організовує персональні

---

[469] Карло Звіриинський – спогади, статті, малярство / уклад. Печенюк Т. Г., Чабан Х. К. Львів : Малті-М, 2002. 80 с.

[470] Wykladowca Lwowskiej Akademii Sztyk Pieknych Karlo Zwirynski i jego szkola «duchowa». Zeszyty Naukowy Wudzialu Malarstwa : матеріали наукової конференції з нагоди 185-ліття діяльності Краківської АМ ім. Яна Матейка 12.12.2003-15.12.2003 «Wobec przyslosci». Польща, Краків. 2004.

[471] Wspominajanc nauczyciela (oparte na wspomjenieniach Karla Zwirynskiego o Romanie Sielskim). Zeszyty Naukowy Wudzialu Malarstwa : матеріали наукової конференції з нагоди 185-ліття діяльності Краківської АМ ім. Яна Матейка 12.12.2003-15.12.2003 «Wobec przyslosci». Польща, Краків. 2004.

[472] Додаток А. Рис. А.4.2.10.

виставки, є дипломантом 4-х всеукраїнських трієнале. Займається гобеленом, батіком, ручним черпаним папером, друком на тканині, об'ємно-просторовою пластикою з лози.

О. М. Опарій закінчив ЛНАМ 2008 р. Нині викладає на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ. Творчо працює в галузі художнього текстилю: шпалерне та ремізне ткацтво, гарячий батік, вільний розпис на тканині, друк на тканині. До творчого пріоритету належить розпис порцеляни та писанкарство. Колекціонує народний одяг Середньої Наддніпрянщини. Має низку нагород, проводить майстер-класи з писанкарства. У 2017 р. відбулася персональна виставка О. Опарія в межах Фестивалю української культури у Відні (Австрія) де були представлені ткані серветки та рушники студентів кафедри художнього текстилю.

Д. Я. Пшеничний закінчив ЛНАМ в 2006 р. за ОКР «Бакалавр» та 2008 р. за ОКР «Магістр». Обидві дипломні роботи виконав на сакральну тематику. На диплом IV курсу підготував плащаницю «Оплакування» для храму Св. Софії у м. Золочів. На VI курсі створив композицію «Євангелісти». Для магістерського наукового дослідження обрав тему «Національна своєрідність та архетипність традиційних художніх виробів с. Вікняни (Покуття) на Івано-Франківщині І пол. ХХ ст.». Керівником обох дипломів був О. Т. Мінько. Після закінчення працює на кафедрі, досліджує творчість О. Т. Мінька[473].

К. С. Кусько працює на кафедрі від 2015 р., викладає дисципліну «Комп'ютерне проєктування» на І та ІІ курсі. В якості диплома виконала «Реквієм», присвячений війні на сході України. Твір експонувався на кількох виставках кращих дипломних робіт у Львові та Києві, К. Кусько нагороджена почесним дипломом Академії мистецтв України. Завершила навчання в аспірантурі ЛНАМ, творчо працює у галузі художнього текстилю, бере участь у виставках, наукових конференціях, публікує наукові статті[474].

[473] Інтерв'ю з Д. Я. Пшеничним.
[474] Інтерв'ю з К. С. Кусько.

Від 2016 р. на кафедрі працює К. С. Цуркан (випуск кафедри художнього текстилю ЛНАМ 2012 р.), викладає дисципліну «Комп'ютерне проєктування» на III та IV курсах.

Донедавна на кафедрі художнього текстилю працювали О. Т. Мінько, М. В. Токар, З. М. Семак, В. І. Горак, С. Я. Бурак, І. Я. Боднар.

О. Т. Мінько протягом 1991 – 2013 рр. був завідувачем кафедри текстилю. Він закінчив повний курс ЛДІПДМ за спеціальністю «Художнє оформлення тканин» 1965 р. У відповідності з планом розподілу молодих спеціалістів був скерований на роботу в Львівський художньо-виробничий комбінат на посаду старшого майстра ткацького цеху[475]. Вже 1970 р. він став художнім керівником цеху народно-прикладного мистецтва, 1971 р. – художником монументально-живописного цеху. За 18 років роботи на комбінаті О. Мінько створив близько 300 зразків ткацьких виробів, які запровадили у виробництво, за що він був нагороджений бронзовою медаллю ВДНГ «За розвиток українського народного ткацтва» в 1968 р.[476]. Серед найбільш значних текстильних творів О. Мінька – монументальні завіси-гобелени для Українського республіканського Будинку художника в Києві (1978 – 1979 рр.), Меморіального комплексу та Українського державного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. у м. Києві (1980 – 1981 рр.), залу Палацу культури «Будівельник» у м. Сімферополі (1981 р.). В 1982 р. був запрошений кафедрою текстилю на педагогічну роботу в ЛДІПДМ. 1998 р. О. Міньку оголосили подяку за успішне проведення виставки дипломних робіт студентів ЛАМ у Києві. Дипломні мали схвальні відгуки відвідувачів виставки, зокрема прем'єр-міністра України[477]. Багаторічна плідна педагогічна праця О. Мінька залишила вагомий вклад в історії кафедри текстилю та ЛДІПДМ, у 2009 р. йому було присвоєно звання народного художника України.

Понад п'ятдесят років на кафедрі художнього текстилю викладала професор М. В. Токар. М. Токар (Балла) закінчила ЛДІПДМ 1957 р., у якості

[475] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 2-Ос., од. зб. б/№: Особова справа Мінько О. Т. Арк. 28.
[476] Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 2-Ос., од. зб. б/№: Особова справа Мінько О. Т. С. 52.
[477] Там само. Арк. 146.

диплома виконала оббивну ворсову та декоративну тканину за мотивами перського орнаменту та проєкт гобелена «Молодіжний фестиваль» (керівник А. П. Бельтюкова). Протягом 1957—1963 рр. працювала в Львівському Будинку моделей, розробляючи тканини для одягу[478]. У 1959 р. за ініціативою художників М. Токар та М. Біласа при Львівському будинку моделей організували експериментальну ткацьку майстерню, де виконувались одягові тканини в народному стилі[479]. 1 жовтня 1963 р. була зарахована на посаду викладача кафедри. Протягом 1980 – 1991 рр. Марта Василівна завідувала кафедрою текстилю, а також протягом своєї викладацької діяльності виступала дипломним керівником низки випускників кафедри, які мали вагомі здобутки у творчій, педагогічній та науковій роботі: І. Я. Боднара (випуск 1965), С. А. Бабкова (1972), О. І. Никорак (1977), В. С. Дубовик (1979), І. О. Мінько-Муращик (1982), Д. А. Зав'ялової (1983), І. З. Данилів-Флінти (1984), Л. С. Стельмах (1989), Н. В. Студенець (1993), Г. В. Когут (1999) та ін.

Понад тридцять років на кафедрі викладала доцент, кандидат технічних наук З. М. Семак[480]. Викладач вела дисципліни «Матеріалознавство» та «Хімічна технологія текстильних матеріалів». З. Семак прийшла працювати на кафедру 1979 р. та розробила курси з названих дисциплін для спеціалізацій «розпис» та «ткацтво». Спеціалізація «Художнє ткацтво» передбачала більш поглиблене вивчення технології ткацьких переплетень з вивченням заправок під жакардові тканини. З 1983 р. З. Семак була залучена до проведення виробничих та технологічних практик на текстильних підприємствах. У 2005 році опубліковано її навчальний посібник із фарбування текстильних матеріалів рослинними барвниками[481]. Він має технологічну цінність для художника-текстильника, оскільки містить значну кількість інформації про таке фарбування, наведені їх характеристики, технології фарбування, є відомості

[478] Додаток А. Рис. А.4.2.12.
[479] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 554: Научное исследование Токар М. В. на тему: «Використання народних традицій в тканинах для одягу» с приложением фотографий, 1966 год, 39 арк.
[480] Додаток А. Рис. А.4.2.11.
[481] Семак З. М., Семак Б. Б. Фарбування текстильних матеріалів рослинними барвниками : навчальний посібник. Львів : Світ, 2005. 386 с.

щодо стійкості забарвлень до дії різних фізико-хімічних факторів, світлостійкості.

В. І. Горак викладала на кафедрі технологію ткацького виробництва, ознайомлювала студентів із технологічним обладнанням, системою роботи промислових верстатів. Сорок років присвятила роботі на Львівській бавовняній ткацькій фабриці, прийшла туди ткачем у 1959 р. і пройшла шлях до директора[482]. Тканини фабрики регулярно постачалися до Київського, Івано-Франківського, Ківерського та інших меблевих комбінатів. Значна кількість випускників кафедри працювали там після закінчення інституту, це Є. Фащенко (1953 р. вип.), М. Луцкевич (1953 р. вип., яка довгий час трудилася художником-десинатором, М. та І. Литвинюки (1986 р. вип.), М. Хомляк (1989 р. вип.), Ю. Степанчук (1989 р. вип.), О. Зальоток (2000 р. вип.)[483].

Протягом десяти років (2006 – 2016 рр.) на кафедрі художнього текстилю викладала її випускниця С. Я. Бурак (1984 р.). У 2006 р. на кафедрі була запроваджена дисципліна «Комп'ютерне проєктування». С. Бурак розробила її програму, що навчала студентів практично застосовувати графічні редактори Adobe Photoshop та Illustrator[484]. Особливість програми полягала у тісній взаємодії комп'ютерних технологій та можливостей художнього текстилю. Студенти активно експериментували, брали участь у виставках, організованих С. Бурак. У 2014 році вийшов методичний посібник її авторства для студентів І – IV курсів[485]. Як художник С. Бурак має значний доробок у текстилі та графіці.

Професор І. Я. Боднар працював на кафедрі протягом 1966 – 2011 рр. Своїми викладачами називав таких потужних творчих особистостей, як Я. Музика, Д. Довбошинський, К. Звіринський, В. Манастирський. І. Боднар реалізувався як художник-графік, педагог. Він любив експедиції по селах, залучав до них студентів в рамках етнографічних практик. В ДАЛО

---

[482] Кусько Г. Д. Кафедра художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв: становлення, розвиток, потенціал. *Вісник ЛНАМ*. 2006. Вип. 17. С. 37.
[483] Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво: досвід ЛНАМ та Львівської ткацької фабрики. *Рукотвір*. Львів : ЛНАМ. 2013–2014. Вип. 3. С. 154– 161.
[484] Додаток А. Рис. А.4.2.13.
[485] Бурак С. Я. Комп'ютерне проектування у програмах Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Методичні вказівки для студентів 1-4 курсів відділення художнього текстилю. Львів : ЛНАМ, 2014. 94 с.

зберігається дослідження І. Боднара «Уставки Космача та Верховини» (1965 р.)[486]. Брав участь у наукових конференціях ЛНАМ із доповідями «Народні тканини в інтер'єрі Львівщини» (1968 р.), «Деякі особливості народного ткацтва Волині» (1966 р.)[487]. Вивчав орнаментику карпатських вишивок[488]. Багато років був незмінним викладачем пропедевтичного курсу «Основи композиції»[489], виховав цілу плеяду художників, в кінці 1980-х – у 1990-х рр. вів власну творчу майстерню на кафедрі художнього текстилю.

4. 3. Запровадження, динаміка та перспективи розвитку дисципліни «Комп'ютерне проєктування» в навчальному процесі кафедри художнього текстилю ЛНАМ

У 2006 р. кафедра художнього текстилю серед перших впровадила дисципліну «Комп'ютерне проєктування». Першу навчальну програму розробила С. Я. Бурак[490]. Вона була новою і складалась спеціально з урахуванням текстильної спеціалізації. Таким чином, система завдань формувалася відповідно до потреб дисциплін «Композиція» та «Робота в матеріалі». Завданням курсу від початку створення дисципліни був пошук нових підходів до проєктування виробів художнього текстилю за допомогою сучасних комп'ютерних програм[491]. Нині «Комп'ютерне проєктування» викладають К. С. Кусько та К. С. Цуркан.

Вибір програм Adobe Photoshop та Adobe Illustrator визначався корисністю цих програм для художника-текстильника. Курс «Комп'ютерне проєктування» розрахований на вісім семестрів, чотири з них студенти вивчають Adobe Photoshop, чотири – Adobe Illustrator. Adobe Photoshop

---

[486] ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 553: Научное исследование кафедры художественного текстиля на тему: «Ткацтво Закарпаття», «Уставки Космача и Верховины» и др., 1966 год, 65 арк.

[487] Боднар І. Я. Деякі особливості народного ткацтва Волині. *VIII наукова конференція ЛДІПДМ* : тези доп., 1966. Л., 1967. С. 57–59.

[488] Боднар І. Я. Орнаментика карпатських вишивок. *Народна творчість та етнографія* : збірник матеріалів. 1969. Львів, ч. 2. С. 55–58.

[489] Боднар І. Я., Кусько Г. Д. Площинні композиції. Тези лекцій та завдання з курсу «Основи композиції» для студентів І курсу художнього текстилю. Львів : ЛДІПДМ. 1991. 16 с.

[490] Додаток А. Рис. А.4.2.13.

[491] Бурак С. Я. Комп'ютерне проектування у програмах Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Методичні вказівки для студентів 1-4 курсів відділення художнього текстилю. Львів : ЛНАМ, 2014. С. 3.

призначений для графічної обробки цифрових фотографій, принцип роботи програми ґрунтується на створенні шарів, від розташування яких залежить кінцевий результат зображення.

З допомогою Adobe Photoshop студенти ІІ курсу виконують композиції купонних тканин. Основою завдання є ручна графіка, яка опрацьовується засобами кольорової корекції, градієнтів, пензликів тощо. Photoshop дозволяє підбирати специфічні візуальні ефекти за допомогою фільтрів. Завдяки цьому студент може спроєктувати набір ефектів, які він хоче бачити в текстильній композиції. Водночас важливим є дотримання відповідної якості зображення, яке має бути подане у вигляді проєкту. Вивчення цієї програми для фахівців із текстилю корисне при створенні проєктів текстильних панно, візуалізації авторських проєктів у інтер'єрах житлового та громадського призначення (завдання з курсу «Проєктування художнього текстилю» на ІІІ та ІV курсі).

При вивченні Adobe Illustrator студенти початково створюють ахроматичні векторні композиції на основі векторних об'єктів, потім композиції з обраної кольорової гами (з допомогою діалогового вікна «Кольоровий гід»), після цього розробляють багатоколірні композиції з щільним орнаментуванням. Після засвоєння принципів роботи з шрифтами, шарами, методами трасування та іншими графічними засобами в сьомому та восьмому семестрах даються практичні завдання, які передбачають імпровізацію: це створення композиції для декорування одягу, з використанням авторської графіки і шрифтів[492] та завдання на переплетення двох однакових за графікою, але різних за фактурами композицій[493].

Одним із завдань, що відповідає потребам дисципліни «Проектування художнього текстилю», є створення композиції для декорування виробу одягового призначення (футболки) на основі ручної графіки, опрацьованої в графічних редакторах. Зображення на таких речах здебільшого друкують методом сублімації. До позитивних якостей методу відносимо: стійкість

[492] Там само. С. 74.
[493] Там само. С. 86.

зображення до прання (до 80° С) та прасування, можливість поштучного друку. Інше завдання спрямоване на створення декоративного друкованого міні-панно, що включає: ручну графіку, опрацьовану в графічних редакторах, друк цієї композиції на тканині та доопрацювання твору техніками художнього розпису, ткацтва, печворку та ін.

Серед широкого діапазону текстильних технік, що нині вивчаються на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ та використовуються художниками-текстильниками для творчих робіт, набув поширення машинний друк на тканині. Використання технології такого друку також пов'язане із знанням Adobe Photoshop та Adobe Illustrator.

Студенти комбінують різні текстильні техніки, поєднуючи їх із друкованою ручною графікою. Про їхнє зацікавлення та успіхи в цьому напрямку свідчить участь у виставках. У 2012 р. відбулася виставка студентських робіт IV-V курсів кафедри художнього текстилю «Комп'ютер+текстиль»[494], де були представлені роботи з використанням друкованого текстилю. У 2015 р. проводилася виставка «Вчитель і учень. Комп'ютер і текстиль». На експозиції були представлені декоративні хустки, друковані методом сублімаційного друку, виконані студентами V курсу[495]. Куратором обох виставок виступила С. Я. Бурак.

З 2015 р. студенти почали використовувати комп'ютерні технології та машинний друк у дипломному проєктуванні. Так, дипломниця Ю. Савлик (ОКР «Бакалавр», 2015; керівник В. С. Дубовик) виконала декоративне панно-триптих «Час»[496] на основі завдання з комп'ютерного проєктування «Переплетення», що передбачає виконання однієї композиції в двох кольорових варіантах, їх роздрук та переплетення. В. Шишка виконала серію тканин для молодіжного одягу «Фактура як мова текстилю»[497] (ОКР «Бакалавр», 2016 р. вип.; кер. ст. викл. С. Я. Бурак). Основою триптиха є абстрактна

[494] Буклет виставки «Комп'ютер+текстиль» 2012 р.
[495] Відвідування виставки «Комп'ютер+текстиль» 2015 р.
[496] Додаток А. Рис. А.4.1.14.
[497] Додаток А. Рис. А.4.1.18.

композиція, роздрукована на тканині. Робота опрацьована кольоровими кульками, виконаними технікою валяння. В якості одного з виражальних засобів у дипломних роботах ОР «Бакалавр» 2017 р. був використаний друк на тканині: «Рух – це життя» А. Моссаковської (керівник К. С. Цуркан), «Декоративні одягові тканини» Д. Святковської (керівник К. С. Цуркан), «Expression: a retrospective» («Експресія душі») А. Слуцької (керівник І. О. Муращик), «Цикл одягових тканин» В. Федосюк (керівник В. С. Дубовик).

Нині студенти обирають друкований текстиль як засіб вираження у творчих роботах. У березні 2017 р. відбулася виставка «Поверхня, форма, відтінки» (куратор – В. С. Дубовик). У заході взяли участь студенти III, IV, V курсів кафедри художнього текстилю. В експозиції представлений широкий діапазон текстильних технік: гобеленові пошуки, валяння, вишивка, аплікація, плетіння, печворк, серед них і друк на тканині (Н. Мазанько «Ідея-розвиток», М. Ференц «Асоціації»).

У 2017 р. для студентів III – IV курсів кафедри художнього текстилю автором дослідження запроваджена нова робоча програма з вивчення графічного редактора Adobe Illustrator, узгоджена з сучасними дизайнерськими тенденціями у векторній графіці. Серед нових завдань, запроваджених у курс «Комп'ютерне проєктування»: паттерни, векторні текстильні текстури, макетування з допомогою Mock up, модульні композиції з використанням векторних текстур на основі «Rectangular grid tool», створення композицій на основі ефектів та стилів Adobe Illustrator, скрипти Adobe Illustrator, система підготовки до друку на папері та тканині різного волоконного складу та переплетення та ін.

Термін «паттерн» запозичений із англійської мови – означає зразок, шаблон. У випадку з графічною розробкою для художнього текстилю це рисунок, що повторюється згідно з рапортом; безшовний узор, що використовується для виробництва тканин.

Повторюваний рисунок на тканині можна отримати кількома способами: вибійки (ручний друк на тканині, з повторенням елементу відповідно до

рапорту), фотофільмдруку, виробничого друку згідно з еталоном. Для кожного з цих способів художник повинен вручну прорахувати щільність укладання елементу відповідно до рапорту та гармонійність переходів при його повторенні. Застосування Adobe Illustrator полегшує роботу художника-текстильника в отриманні точних рапортних рисунків шляхом автоматичного обчислення.

Для одержання повторюваного рисунка створюється графічний елемент – з використанням ручної графіки, графічного планшета або безпосередньо в програмі. З допомогою Adobe Photoshop графічний елемент стає растровим паттерном; елемент, опрацьований в Adobe Illustrator, – векторним паттерном. Програма Adobe Photoshop має одне основне налаштування – «Визначення узору» в головному меню «Редагування», паттерн має лише один напрямок сітки. Adobe Illustrator CC передбачає значно ширші можливості для створення паттернів. Функції активуються завдяки діалоговому вікну «Узор» у головному меню «Об'єкт». Налаштування дозволяють працювати з типом фрагмента, шириною та висотою елементу, інтервалами по горизонталі та вертикалі, характером накладення копій елементу. Завдяки системі роботи графічного редактора є можливість створення повноколірних, ахроматичних, тонових та контурних паттернів.

Практичне значення цього завдання має застосування при виконанні завдань із дисципліни «Проєктування художнього текстилю» на III та IV курсах (тканини для житлового та громадського інтер'єру). Створені зразки студенти комбінують за масштабом, формою елементу та кольоровим наповненням, що спрощує узгодження рисунків у комплектах тканин. При правильній підготовці паттерну до друку можна отримати якісний (за графікою та кольором) чіткий рисунок на тканині.

Запровадження завдання на векторний паттерн пов'язане з потребою розуміння автоматизації виробничого процесу на українських текстильних підприємствах, а також ознайомлення з сучасними європейськими тенденціями розвитку текстильного дизайну. Поле застосування паттерну в художньому

текстилі (одягові, меблеві тканини, шпалери, декоративні текстильні панно) підтверджує потребу його впровадження в технологічний діапазон художника-текстильника.

Для фахівця з текстилю програма Adobe Illustrator є корисною при виконанні проєктів панно у техніці печворк, дозволяє зробити точну модульну розкладку і заповнити її кольором, текстурою, паттерном тощо. Інструменти для здійснення такої операції вивчаються на IV курсі, паралельно із завданням із «Проєктування художнього текстилю», яке передбачає виконання текстильного панно у техніці печворк.

У курсовому проєктуванні студенти поєднують друковані елементи на тканині, плівці. Застосовують техніки плетіння, сітку, вишивку, в'язання, розпис, експериментують застосовуючи власні пошуки. У відповідь на завдання з друкованого міні-текстилю, студенти IV курсу[498] А. Слуцька, В. Федосюк, Н. Мазанько, Д. Святковська використали друк на плівці, поєднуючи його зі стрічками, плетенням, сіткою. А. Навалішена створила композицію, сполучаючи друк на тканині та вишивку. О. Марек та Н. Винниченко виконали декоративні подушки, поєднавши друк на тканині та оздоблення акриловими контурами. Бойко О. створила об'ємну міні-композицію, яка сполучає друковані на тканині елементи і в'язану стилізовану людську фігуру.

До завдання «Міні-текстиль» студенти IV курсу 2017/2018 н. р. запропонували інші варіації. Ю. Запоточна виконала абстрактну композицію у комбінованій техніці, що поєднала вишивку по сітці та створену вручну стилізовану фігуративну композицію, опрацьовану засобами Adobe Illustrator та друковану на бавовняній тканині. М. Горб виконала декоративні подушки, застосувавши техніку переплетення. В основі кожної композиції – два зображення, які пройшли різну кольорову обробку, завдяки чому при переплетенні проявився ефект мерехтіння. М. Лазів виконала три міні-панно, поєднавши їх в одну композицію. В композиції були сполучені техніки: друк на полотні та вишивка. Вишивку в цьому ж завданні використала Н. Бачинська,

[498] Перегляд кафедрою 29.03.2017 р., викладач К. С. Цуркан

поєднавши її з друком у фігуративній композиції на декоративній подушці. Більш складне комбінування застосувала А. Анциборенко, яка сполучила в одній композиції друк, голкові техніки, гладкі та ворсисті фактури[499].

Вивчення графічних редакторів є потрібним з огляду на потреби часу. Технології машинного друку на тканині дають широкі виражальні можливості для поєднання ручної графіки та комбінування різних текстильних технік як в малому форматі, так і для створення монументальних декоративних творів у галузі художнього текстилю. Явище поєднання комп'ютерних технологій і волокна, тканини, широкого спектра текстильних технік донині не було досліджене. У вивченій спеціалізованій літературі та серед навчальних методик не було знайдено відповіді на питання щодо потенціалу комп'ютерних технологій у галузі художнього текстилю. Однак динаміка розвитку цього напрямку є активною, це підтверджується курсовими, дипломними та творчими роботами студентів та викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Одним із прикладів такої динаміки є дипломна робота Т. Білецької «Вихід за межі» (ОР «Магістр», 2018 р., керівник Т. Г. Печенюк), в якій поєдналися кілька текстильних технік, комп'ютерна графіка та анімація. Робота являла собою чотири текстильні композиції, поєднані в одну у формі кубу. Характер графіки текстильної композиції був застосований в анімації, що розвивалася по фігурі кубу променем. Додатковим виражальним засобом твору став відповідний напрямок світла, який створив ілюзію рухомого об'єкту.

На нашу думку, художній текстиль продовжує мати значний потенціал до розвитку, якому сприяє опанування художником сучасних комп'ютерних технологій не лише в графічних редакторах, а й відеоредакторів, анімаційних програм, програм для створення світлових ефектів, музичних ефектів тощо.

[499] Перегляд кафедрою 03.05.2018 р., викл. К. С. Цуркан.

4. 4. Педагогічна й творча діяльність випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ та відділу художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша

Чимало випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ сьогодні зайняті на педагогічній роботі – більшість викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ: Т. Г. Печенюк, Г. Д. Кусько, З. М. Шульга, М. П. Жиліна, І. О. Муращик, В. С. Дубовик, Г. Ф. Стеблій, Х. К. Чабан, Д. Я. Пшеничний, та педагоги інших навчальних закладів: В. В. Дутка-Жаворонкова, Л. В. Покусинська, М. М. Шеремета, О. О. Борисова, О. С. Хоменко, Н. А. Сеник, О. Я. Петращук-Гинга, Л. М. Амбіцька-Квасниця, О. А. Барна, С. П. Канас, М. М. Янко та інші.

Випускниця кафедри художнього текстилю ЛНАМ (1978 р.), колишній викладач кафедри (1979-1999 рр.) Н. М. Дяченко-Забашта нині є доцентом кафедри художнього текстилю та моделювання костюма в Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. В якості диплома вона виконала тканини для вечірньої сукні у техніці ручного розпису. Н. М. Дяченко-Забашта створює сценічні костюми, використовуючи особливості народних строїв етнографічних регіонів України. Широко застосовує ткані та розписні текстильні техніки[500]. Скеровує студентів до створення інформативно наповнених одягових колекцій. У лютому 2013 р. відбувся показ, де випусники представили дипломні роботи, створені на основі синтезу народних мотивів та сучасних тенденцій (співорганізатор Н. Дяченко-Забашта). На VIII міжнародному форумі «Дизайн—освіта 2015» у м. Харкові взяли участь студентки IV курсу (керівник Н. М. Дяченко-Забашта): Ю. Кацалап з колекцією жіночого одягу «Український конструктивізм» за мотивами творчості Олександра Родченка; В. Чешенко з колекцією жіночого одягу «Геометрія в просторі». Н. Дяченко-Забашта веде регулярну творчу діяльність (композиція «Сіяч» представлена на виставці «Традиція –

[500] Стельмащук Г. Г. Дяченко-Забашта Наталія Миколаївна / Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19832 (дата звернення 12.10.2017).

інтерпретація – трансформація» у Львові в серпні 2017 р., що відбулася у межах XX Міжнародного пленеру художнього текстилю «Етнокультура: сучасний контент»).

Доцент, кандидат мистецтвознавства В. В. Дутка-Жаворонкова – випускниця кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ 1990 року та ВУДПМ (тепер ВКПМ ім. В. Шкрібляка) 1985 року. Її дипломною роботою був гобелен «Роксолана» (керівник О. Т. Мінько)[501]. В. Дутка-Жаворонкова була організатором виставок «куриленківських» килимів у 1992, 1996, 1999, 2002 роках; конференцій із історії та проблем гуцульського художнього ткацтва. У 2007 році захистила кандидатську дисертацію «Килим Північної Буковини XX ст.: традиції та новаторство»[502].

Випускниця 2000 р. кафедри текстилю Л. В. Покусинська взяла участь у другому пленері проєкту «Екологічний ракурс», де опанувала техніку ліжникарства. Для виконання дипломної роботи – «Ніч на Івана Купала» (керівник З. М. Шульга, розмір 220х220 см)[503] автор обрала техніку ліжникового тканння. Після закінчення навчання Л. Покусинська прийшла на викладацьку роботу на кафедру ДПМ Придністровського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Читає лекції та практичні курси з технології різноманітних матеріалів (гобелен), теорії ДПМ з практикумом, дизайну та художнього конструювання (дизайн одягу), кольорознавства та колористики, методики викладання дизайну, веде курсові та дипломні роботи. Студенти для виконання диплома частіше вибирають ткацтво, рідше розпис. Крім викладацької роботи, Л. Покусинська займається творчою діяльністю, має перемоги в державних конкурсах («Рідне Придністров'я», «Древнє місто на Дністрі» та ін.), та науковою роботою, у 2012 році вийшла друком книга «Борщівська народна сорочка: матеріали, крій, техніки шиття» (автори Л. та О. Покусинські) – результат вивчення колекції Борщівського краєзнавчого

[501] Додаток А. Рис. А.4.4.1.
[502] Дутка В. В. Килим північної Буковини XX ст. Традиції та новаторство. : автореф. дис. ... мистецтвознав. Львів, 2007. 18 с.
[503] Додаток А. Рис. А.4.1.3.

музею. За згадкою п. Людмили, зв'язок університету з ЛНАМ був досить тісним за життя ректора ЛНАМ (тоді ЛАМ) Е. П. Миська, який приїжджав на п'ятирічний ювілей кафедри в 1998 році. Пізніше заклад відвідував декан факультету ІТМ Р. Т. Шмагало. Лекції з мистецтвознавства читав викладач Я. О. Кравченко.

М. М. Шеремета – завідувачка відділу художнього ткацтва в ЛФКДУМ ім. І. Труша, закінчила ЛНАМ 1975 р. (тоді ЛДІПДМ). На диплом виконала гобелен «Ткацтво» (керівник Є. С. Фащенко), робота була виткана на Глинянській фабриці «Перемога». Після закінчення інституту Мирослава Миколаївна прийшла в ЛФКДУМ ім. І. Труша за направленням на посаду викладача живопису. В кінці 1980-х рр. була у Всесоюзній групі «Міні-гобелен», брала участь у її виставках.

У 1987 р. М. Шеремета разом із З. М. Шульгою, Н. М. Дяченко-Забаштою та Л. П. Іськів створювала костюми для Заслуженого академічного українського хору ім. Г. Г. Верьовки. Це було масштабне замовлення – 150 костюмів, колекція розроблялася на основі народних строїв усіх етнографічних регіонів України. У 1999 р. М. Шеремета прийшла викладати на відділ ткацтва, невдовзі обійняла посаду завідувачки.

О. Р. Риботицька, яка була завідуючою відділу ткацтва у 1985 – 1990-х роках, також навчалася на кафедрі текстилю ЛНАМ (випуск 1970, гобелен «Давній Львів», керівник Н. П. Паук). Вона поставила на новий якісний рівень композицію та виконання гобелена на кафедрі ткацтва, почала вводити в програму розпис по тканині, міні-гобелен, об'ємні текстильні форми, текстильний колаж. Основні її твори: «Очікування» (1990), «Стежками Карпат» (1990), диптих «Вода і Земля» (1998), «У вирій» (1999). З 1984 р. – член НСХУ.

На відділі викладають й інші випускники кафедри художнього текстилю ЛНАМ: О. О. Борисова, О. С. Хоменко, Н. А. Сеник. О. С. Хоменко навчалась на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ протягом 1992 – 1999 рр. Для диплому обрала тему «Земля»[504]. О. О. Борисова (в студентські роки Пилєва) закінчила

[504] Додаток А. Рис. А.4.4.3.

ЛДІПДМ 1987 р. На диплом виконала вибивні тканини для одягу (керівник М. В. Токар). Починаючи з 1988 року бере активну участь у всеукраїнських та міжнародних виставках, показах моди та організовує власні покази. Загалом долучилася до більше, ніж тридцяти подібних заходів. З 1996 року створює власні колекції трикотажного одягу, бере активну участь у показах моди та презентує власні колекції.

У 2015 р. на кафедрі ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша відбулися зміни, що стосуються розподілу дисциплін: було вирішено замінити предмет «Технологія ткацького виробництва» на «Реставрацію ткацтва». Для ведення нового предмета було запрошено реставратора Національного музею у Львові – Н. А. Сеник. Вона закінчила ЛФКДУМ ім. І. Труша (тоді ЛХУПДМ) 1989 р., дипломною роботою художниці був комплект ліжників. А вже у 1996 р., будучи випускницею ЛНАМ (тоді ЛДІПДМ), у якості диплома виконала комплект із 5 хустин «З глибини віків» (керівник Г. Ф. Стеблій)[505]. Після завершення навчання Н. Сеник працювала в Музеї релігії, де почала займатися реставрацією церковних тканин, а пізніше в Національному музеї. Н. Сеник багато досліджувала тему реставрації тканин, стажувалася в Польщі та в Україні (Київському реставраційному центрі). На основі практичного досвіду розробила навчальну програму, яка вивчає причини руйнування тканини, засоби її зберігання, консервування та відновлення.

О. Я. Петращук-Гинга (випуск 2001 ЛНАМ) викладає у Вижницькому коледжі прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка. Дипломна робота художниці батік «Легенда про пісню» присвячена пам’яті В. Івасюка (керівник І. Я. Боднар)[506]. У 2002р. у Чернівецького меморіального музею Володимира Івасюка р. відбулася перша персональна виставка художниці «Дива Оксани Петращук». Друга виставка «Чарівний світ» відкрилась у Чикаго (США), де були виставлені гобелени О. Петращук та вишивка А. Марусик-Жмандак. З 2007 р. бере активну участь у всеукраїнських та міжнародних виставках.

[505] Додаток А. Рис. А.4.4.4.
[506] Додаток А. Рис. А.4.4.2.

У 2011 – 2013 рр. була завідувачем відділу ткацтва в ВКПМ ім. В. Ю. Шкрібляка. Є організатором Всеукраїнського конкурсу молодих обдарувань «Текстильний первоцвіт».

Важливою ланкою мистецької освіти є виховання молодшого покоління. Так, у Дитячій школі народних мистецтв у Львові існує чотири текстильні майстерні: Л. Квасниці, О. Барни, М. Янко та М. Ковінько. Директор закладу Г. Є. Вихованська є випускницею кафедри художнього текстилю ЛДІПДМ. У якості диплома (1982 р.) вона виконала тканини для оформлення житлового інтер'єру (керівник І. Я. Боднар)[507].

Л. М. Амбіцька закінчила ЛДІПДМ 1982 р., дипломною роботою була платтяна тканину з рисунком в клітинку (керівник Є. В. Арофікін). З 1994 працює у Дитячій школі народних мистецтв, як керівник гуртка-методист. Окрім педагогічної діяльності, творчо працює у галузі художнього текстилю та інсталяції. Учасниця регіональних, всеукраїнських, міжнародних виставок, член НСХУ з 1993 р.[508].

О. А. Барна – випускниця відділу художнього ткацтва ЛХУПДМ ім. І. Труша (1986), у 1992 р. закінчила ЛДПДМ, на диплом виконала декоративний килимок «Безконечник» (керівник О. Т. Мінько). У Дитячій школі народних мистецтв працює з 1994 р. Учасниця регіональних, всеукраїнських, міжнародних виставок, симпозіумів, пленерів.

М. М. Янко працює у ДШНМ з 1992 р. Освіту здобула у ЛХУПДМ ім. І. Труша на відділі художньої вишивки (1980), працювала керівником гуртка народної вишивки в Будинку піонерів у м. Самборі (Львівська обл.), 1988 р. закінчила ЛДІПДМ (диплом – декоративне панно «Казка», керівник О. Т. Мінько). Проводить майстер-класи для учнів і вчителів. Вихованці М. Янко беруть участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних виставках, у конкурсах в Україні та за кордоном[509].

---

[507] Дитяча школа народних мистецтв (Львів). URL: http://dshnm.at.ua (дата звернення 12.10.2017).
[508] Там само.
[509] Дитяча школа народних мистецтв (Львів). URL: http://dshnm.at.ua (дата звернення 12.10.2017).

З прийняттям Україною статусу незалежної держави в структурі мистецької освіти, зокрема у галузі художнього текстилю, відбулися значні зміни, до яких відносимо: 1) перехід на ступеневу форму навчання; 2) зміна пріоритетів – з переважаючої підготовки фахівців для промисловості на підготовку художників, викладачів, дослідників; 3) розвиток наукових досліджень; 4) впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес; 5) впровадження нових навчальних програм; 6) вивчення нових текстильних технік.

У 1946 р. був створений ЛДІПДМ, у 1994 р. ЛДІПДМ був реорганізований в ЛАМ (Львівську академію мистецтв), в 2004 р. ЛАМ отримала статус національної (Львівська національна академія мистецтв). До 2020 р. ЛНАМ знаходився в підпорядкуванні Міністерства культури, молоді та спорту. У 2020 р. Львівська національна академія мистецтв була передана зі сфери управління Міністерства освіти і науки до галузі управління Міністерства культури, молоді та спорту.

У 1943 р. Державний інститут пластичних мистецтв було перепрофільовано на Технічну фахову школу будівництва. З 1944 року школа діяла як Художньо-промислове училище. У 1949 заклад переіменовано на Львівське училище прикладного мистецтва. 20 червня 1956 року училищу присвоєно ім'я Івана Труша. У 1993 році училище стало – «Державним коледжем декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша». Відповідно до I—II рівня акредитації провадить підготовку молодших спеціалістів і бакалаврів (чотирьох або шестирічний термін навчання). З 1997 р. «Львівський фаховий коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша». Нині заклад підпорядковується Міністерству культури та інформаційної політики України.

Відповідно Закону України «Про вищу освіту» заклади переходять на ступеневу форму навчання. ЛФКДУМ ім. І. Труша здійснює підготовку молодших спеціалістів і бакалаврів, ЛНАМ готує фахівців ступеню «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр».

Відповідно до та вимог часу змінюється напрямок навчання як у ЛНАМ, так і в ЛФКДУМ ім. І. Труша, оновлюються в програми, методики, перелік дисциплін.

Розвитку наукових досліджень у галузі мистецтвознавства сприяє створення у 1998 р. у Львівській академії мистецтв Вченої ради з захисту дисертацій. Регулярно проводяться викладацькі та студентські наукові конференції.

У 2006 р. на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ була запроваджена дисципліна «Комп'ютерне проєктування» (автор курсу та викладач 2006 – 2016 рр. С. Я. Бурак), що передбачає надання студентам знань для роботи у програмах Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Програма тісно пов'язана з дисципліною «Проєктування художнього текстилю» та вивчається студентами на ОР «Бакалавр» чотири роки. На кафедрі художнього текстилю ЛФКДУМ ім. І. Труша на молодших курсах оглядово вивчається програма Corel Draw, котра, однак недостатньо скорельована з текстильним преєктуванням.

На кафедрі художнього текстилю ЛНАМ запроваджуються нові програми та методики з вивчення та виготовлення церковних тканин для християнського храму (автори Т. Г. Печенюк та З. М. Шульги), та нетрадиційного текстилю (автор Г. Д. Кусько). Остання з часом лише актуалізується, що відображено в курсовому та дипломному проєктуванні. На кафедрі художнього текстилю ЛФКДУМ ім. І. Труша впроваджена програма «Реставрація тканин» (викладач та автор програми Н. А. Сеник). Водночас в навчальному процесі ЛНАМ та ЛФКДУМ ім. І. Труша зберігаються методики традиційного народного ткання.

ВИСНОВКИ

1. У дисертації проаналізована спеціальна література з теми дослідження. Це дозволило: знайти важливий матеріал щодо художньо-стилістичних особливостей народного та професійного текстилю за етнографічним районуванням; допомогло в з'ясуванні структуру та специфіку професійної мистецької освіти другої половини XIX – початку XX ст. Опрацьовано низку наукових праць з етнології, історії, мистецтвознавства, об'єктами яких були: види народного текстилю (тканини, ткацтво, килимарство, вибійка тощо), види професійного текстилю (розписний текстиль, мистецтво тканини тощо), мистецька освіта, що дозволило виявити потребу в узагальнюючій праці, яка б об'єднала вивчення цих видів мистецтва текстилю в контексті освіти як чинника збереження традиції та розвитку сучасного художнього текстилю. Важливим джерелом для цієї роботи стали зібрані та систематизовані архівні документи, які надали фактичний матеріал для дослідження.

2. Перший хронологічний період дослідження (друга половина XIX – перша половина XX ст.) має наступні результати: з'ясовано, що для цього часу є характерним розвиток народного текстилю та ремісничої освіти для збереження та поширення народних промислів. Згідно аналізу архівних джерел розширено та уточнено структуру та організацію системи органів державної влади і управління, яким підпорядковувалися народні промисли та мистецька освіта в Галичині на кінець XIX – початок XX ст. Так, структура мистецької освіти на Львівщині кінця XIX – початку XX ст. була наступною: Міністерство віросповідань і освіти (м. Відень) було створене 1849 року для керівництва навчальними і релігійними установами. Припинило діяльність на території Галичини у 1918 році. Йому підпорядковувався V Департамент Галицького Намісництва (1854-1921). Для управління шкільними справами, у 1867 році

було організовано Крайову шкільну раду, головою якої став намісник. У 1921 році остання була реорганізована в Кураторію Львівського шкільного округу, діяла до 1939 року на території Львівського, Тернопільського та Станіславського воєводств. Фаховим органом для справ шкільництва промислового в Галичині була установа при Відділі Крайовому – Комісія Крайова.

3. Було виявлено, що статути затверджені Крайовою шкільною радою та Крайовим Комітетом були схожими, з поправками на фахове спрямування шкіл. Здійснено диференціацію та систематизацію текстильних шкіл за вузькопрофесійним спрямуванням. В результаті цього було знайдено наступні форми ремісничої освіти в другій половині XIX – першій половині XX ст.: ремісничі профспілки, музеї, промислові школи, навчальні майстерні, навчальні курси. Ці форми соціально взаємодіяли між собою завдяки мандрівним вчителям ремесла, друкованим виданням, виставкам, конференціям, конгресам. Розроблені таблиця та карта текстильних осередків Галичини, які діяли на кінець XIX – початок XX ст., в яку увійшли школи, майстерні та курси коронкарства, гаптярства, ткацтва та професійні жіночі школи. У Львові та його околицях були розвинені школи всіх чотирьох видів. У Східній Галичині найбільше було ткацьких шкіл. В 1890-х рр. осередки ткацького промислу вже існували в Кросно, Корчині, Дембовці, Блажовій, Ясеніці, Домараджі, Глинянах, Косові. У населених пунктах, де з різних причин не було можливості відкрити школу, організовувалися навчальні курси, на котрі спрямовувалися мандрівні вчителі. Така практика була поширена у галузі ткацтва, гаптярства, шиття.

4. Виявлено, що в ткацьких школах послідовно вивчався процес створення різноманітних художніх тканин (ремізних та жакардових), починаючи від підготовки та пробирання основи до готового виробу. Курс навчання формувався таким чином, щоб випускник ткацької школи володів знаннями та

навичками для відкриття власної ткацької майстерні. Цей висновок для нас є важливий тим, що є свідченням тяглості традиції. Оскільки дотепер освіта у галузі текстилю досліджуваного регіону передбачає набуття вправності на кожному з цих етапів з вивченням особливостей народної орнаментики перед безпосереднім проєктуванням текстилю.

4. У ході дослідження було логічним провести аналіз методичного доробку викладачів навчальних закладів. Проаналізовано методики Р. Шалленфельд, К. Гомоляча, В. Крицінського, В. Ястшембовського, А. Бушека. Виявлено, що ці методики мають наступні об'єднуючі характеристики: системність, послідовність, ретельність вивчення предмета, розвиток мислення учня щодо цінності виконаної роботи. Важливий методичний вклад щодо розвитку традицій народного ткацтва знайшов зробив К. Гомоляч, який розробив власну ступеневу систему у вивченні орнаменту від елементу до орнаментальних композицій. Важливим у методиці автора є твердження, що орнамент базується не на рисунку, а на ремеслі, оскільки матеріал та техніка виконання диктує пропорції, характер, пластику орнаментального наповнення виробу. Усі ці характеристики, які на той час мали новизну, нині логічні і є частиною сучасної методики, тому можемо їх віднести до художньо-освітніх традицій регіону. Назва однієї з методик (методика Р. Шалленфельд) зустрічалась нам при опрацюванні архівних джерел щодо діяльності дівочих ремісничих шкіл Галичини, однак жодної інформації у спеціальній літературі та архівах про неї не було знайдено. В результаті пошукової роботи суть цієї методики була з'ясована та введена у науковий обіг.

5. Щодо другого хронологічного періоду (1946-1990 рр.) простежено: в період існування УРСР розвиток професійної мистецької освіти відбувався у напрямку підготовки фахівців для промисловості. Шляхом аналізу фондів Державного архіву Львівської області (ДАЛО) з'ясовано структуру системи освіти. Так, на 1946 р. мистецькою освітою займався Комітет в справах

мистецтв Української РСР, в 1953 р. Комітет був ліквідований, з того часу мистецька освіта належала до компетенції міністерств. В 1946 – 1980-х рр. у Львові працюють два провідні заклади, що дають фахову освіту в галузі художнього текстилю, – Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва (ЛДІПДМ) та Львівське училище прикладного та декоративного мистецтва (ЛУПДМ).

6. Діяльність ЛДІПДМ була тісно пов’язана з текстильними підприємствами. Ці підприємства висували основні критерії для підготовки фахівців. Водночас вони були виробничим базами для практик, замовниками рисунків для тканин та технічними виконавцями дипломних робіт (оскільки частина дипломних робіт виконувалась на текстильних підприємствах). В додатки увійшли таблиці, сформовані на основі інформації, зібраної з архівних джерел. Це таблиці баз виробничої практики, карта українських баз виробничої практики, списки баз Української, Російської та інших радянських республік, а також таблиці, що відображають дипломні роботи випускників 1953-1980-х років, які виконувалися на виробничих текстильних підприємствах. Для порівняння у 1957 – кафедра художнього текстилю співпрацювала з 16 текстильними підприємствами, 4 з них були постійними та закріплювались договорами на 5 років. Інші кафедри мали в середньому 1-3 бази. Це дає підстави стверджувати, що підготовка фахівців для промисловості у радянський час була найтісніше пов’язана з кафедрою текстилю ЛДІПДМ. Щодо відділення текстилю ЛУПДМ, - таких зв’язків (за архівними даними) не спостерігається, відповідно у цьому закладі продовжують зберігати традиції народного ткацтва, які мають тяглість через діяльність Львівської художньо-промислової школи, на базі якої згодом постало ЛУПДМ.

7. Виявлено, що попри складні умови для національного ствердження у професійному текстилі та освіті була збережена народна компонента. Зауважимо, що до створення ЛДІПДМ професійне мистецьке середовище

Львова було сформоване, важливий вклад внесли такі постаті, як О. Кульчицька, Я. Музика, К. Звіринський, Г. Липа-Захаріясевич, Р. та М. Сельські, М. Бойчук, П. Ковжун, О. Новаківський, митрополит А. Шептицький, інші. На нашу думку це один з чинників, які вплинули на збереження національної культури у мистецтві в радянський час. Серед опрацьованих фотоджерел, в списках випускників зустрічаємо дипломні роботи, в яких передана комуністична ідеологія, це підтверджується інформацією з дипломних записок періоду 1953-1980-х рр. Однак на противагу цій тенденції паралельно розвивається інша – вивчення народного мистецтва. Проводилися етнографічні практики, було залучене вивчення традиційних технік ткацтва у оснащеній ткацькій майстерні, дослідницькі розвідки викладачів і студентів апробувалися на конференціях та були опубліковані в статтях, виконувалися дипломні проєкти за мотивами народного мистецтва.

У 1885 р. на кафедрі художнього текстилю ЛДІПДМ було створено дві спеціалізації: «художній розпис» та «художнє ткацтво. Відповідно до цього, було розширено методичне забезпечення та впроваджене вивчення нових текстильних технік, дипломне проєктування розширило межі текстильних технік та засобів формотворення. Паралельно з цим посилилося вивчення народної орнаментики та видів народного мистецтва, одним з яких є писанкарство (як український прототип техніки «гарячого батику»).

8. Згідно третього періоду дослідження з’ясовано: однією з перших нових тенденцій у професійному художньому текстилі, яка була впроваджена в період незалежності України, було вивчення сакральних тканин християнських храмів. Що свідчить про повернення до національного дискурсу від тоталітарного режиму, коли атеїзм був частиною державної ідеології. У цей період в Україні захищаються дисертації, де вивчаються різні аспекти християнської культури, в тому числі з позиції художнього текстилю. Перехід на ступеневу форму освіти посилив потребу наукової роботи, оскільки освітній рівень «Магістр»

передбачає постановку та вирішення актуальних наукових питань. На кафедрі художнього текстилю ЛНАМ та на відділі художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша виконуються курсові та дипломні роботи на сакральну тематику.

9. Виявлено, що в період незалежності головним завданням професійного текстилю постає створення художнього образу. Поступово потреба у цілеспрямованій підготовці спеціалістів для промисловості відступає. Одним із основних завдань, які має вирішувати сучасне мистецтво постає постановка питань, актуальних для суспільства. Художник текстилю дає відповіді на ці запитання засобами своєї спеціальності. Виявлено відмінності між професійним і народним текстилем. Народний текстиль є ужитковим, професійний текстиль може бути не ужитковим, може працювати статичним об'єктом або динамічним, може змінюватись повністю або доповнюватись, в залежності від мети і задуму художника.

10. Виявлено, що згідно запитів часу та розвитку художнього текстилю, який, за спостереженнями науковців має розвиток у міжнародному просторі, - відбуваються зміни в мистецькій освіті. Сучасна мистецька освіта у галузі текстилю має виклики до багатофункціональності. Відтак запроваджуються нові спеціальні дисципліни, нові техніки, відбувається динамічне розширення формотворчих засобів. Як-от вивчення графічних редакторів (на кафедрі художнього текстилю ЛНАМ) та вивчення технік реставрації тканин (на відділі художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша).

11. Проаналізовано художню та методичну діяльність викладачів кафедри художнього текстилю ЛНАМ, викладачів відділу художнього ткацтва ЛФКДУМ ім. І. Труша, випускників цих кафедр, які працюють у галузі текстилю. Встановлено, що спеціалісти з професійною освітою у галузі текстилю об'єднані однією метою – розвивати та гідно представляти на міжнародному рівні «українське обличчя художнього текстилю», водночас за способом досягнення цієї мети можемо виділити дві групи спеціалістів: одна

група працює у напрямку збереження традицій народного текстилю, інша група – у напрямку пошуку та комбінування нових технік, засобів та технологій. У творчості художників, які працюють в нетрадиційних техніках, також присутні етнічні мотиви. У обох групах діє етнокультурний аспект.

12. Узагальнюючи результати нашого дослідження зазначимо, що в художньому текстилі та освітній практиці досліджуваного регіону відбувалось запозичення світового мистецького досвіду, котрий, однак осмислювався та інтерпретувався в традиціях української етнічної культури та протягом історії не втратив національної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

Неопубліковані джерела

1. Архів ЛНАМ, ф. 1653, оп. 1, од. зб. 1: Історична довідка.
2. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 116 (Т. 1): Накази по інституту. 1953 р., 60 арк.
3. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 117 (Т. 2): Накази по інституту. 1953 р., 84 арк.
4. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1204 (Т. 2): Накази по інституту. 1979 р., 256 арк.
5. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1278 (Т. 1): Накази по інституту. 1981 р., 274 арк.
6. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1315 (Т. 1): Накази по інституту. 1982 р., 261 арк.
7. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1315 (Т. 2): Накази по інституту. 1982 р., 241 арк.
8. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1351 (Т. 1): Накази по інституту. 1983 р., 247 арк.
9. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1387 (Т. 1): Накази по інституту. 1984 р., 291 арк.
10. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1419 (Т. 2): Накази по інституту. 1985 р., 270 арк.
11. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 144: Накази по інституту. 1954 р., 239 арк.
12. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1487: Накази по інституту. 1987 р., 164 арк.

13. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 171: Накази по інституту. 1955 р., 219 арк.
14. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 201: Накази по інституту. 1956 р., 195 арк.
15. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 21: Накази по інституту. 1948 р., 75 арк.
16. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 223: Накази по інституту. 1961 р., 223 арк.
17. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 242: Накази по інституту. 1957 р., Арк. 18.
18. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 267: Накази по інституту. 1958 р. Арк. 26, арк. 130.
19. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 305: Накази по інституту. 1959 р., 234 арк.
20. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 34: Накази по інституту. 1960 р., 206 арк.
21. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 37 (Т. 1): Накази по інституту. 1949 р., 40 арк.
22. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 38 (Т. 2): Накази по інституту. 1949 р., 36 арк.
23. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 414: Накази по інституту. 1962 р., 223 арк.
24. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 446 (1963): Наказ №150 (арк. 53), 247 арк.
25. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 446: Накази по інституту. 1963 р., 247 арк.
26. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 479: Накази по інституту. 1964 р., 223 арк.
27. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 512: Накази по інституту. 1965 р., 243 арк.

28. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 543: Накази по інституту. 1966 р., 269 арк.
29. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 57: Накази по інституту. 1950 р., 144 арк.
30. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 74: Накази по інституту. 1951 р., 101 арк.
31. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 93: Накази по інституту. 1952 р., 126 арк.
32. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. б/№: Накази по інституту. 1946 р., 131 арк.
33. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. б/№: Накази по інституту. 1947 р., 131 арк.
34. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. б/№: Накази по інституту. 1967 р. Арк. 8.
35. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1204 (Т. 2): Накази по інституту. 1979 р. 256 арк.
36. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1278 (Т. 1): Накази по інституту. 1981 р. 274 арк.
37. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1315 (Т. 1): Накази по інституту. 1982 р. 261 арк.
38. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1315 (Т. 2): Накази по інституту. 1982 р. 241 арк.
39. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1351: Накази по інституту. 1983 р. 247 арк.
40. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1387: Накази по інституту. 1984 р. 291 арк.
41. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1419: Накази по інституту. 1985 р. 287 арк.
42. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1487: Накази по інституту. 1987 р. 164 арк.

43. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 482: Накази з особового складу студентів. 1990 р., 130 арк.
44. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 489: Накази з особового складу студентів. 1991 р., 178 арк.
45. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 507: Накази з особового складу студентів. 1992 р., 121 арк.
46. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 516: Накази з особового складу студентів. 1993 р., 145 арк.
47. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 517: Накази з особового складу студентів. 2000 р. (Т. 1), 233 арк.
48. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 532: Накази з особового складу студентів. 1995 р., 198 арк.
49. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 539: Накази з особового складу студентів. 1996 р., 160 арк.
50. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 547: Накази з особового складу студентів. 1997 р., 139 арк.
51. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 556: Накази з особового складу студентів. 1998 р., 206 арк.
52. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. 564: Накази з особового складу студентів. 1999 р., 266 арк.
53. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2001 р. (Т. 2), 130 арк.
54. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2001 р., 193 арк.
55. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2002 р. (Т. 1), 209 арк.
56. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2002 р. (Т. 2), 307 арк.
57. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2003 р. (Т. 1), 240 арк.

58. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2003 р. (Т. 2), 267 арк.
59. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2004 р., 290 арк.
60. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2005 р. (Т. 1), 249 арк.
61. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2005 р. (Т. 2), 240 арк.
62. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2005 р. (Т. 3), 208 арк.
63. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2006 р. (Т. 1), 239 арк.
64. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2006 р. (Т. 2), 220 арк.
65. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2007 р. (Т. 1), 249 арк.
66. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2007 р. (Т. 3), 199 арк.
67. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2008 р. (Т. 1), 245 арк.
68. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2008 р. (Т. 2), 249 арк.
69. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2008 р. (Т. 3), 226 арк.
70. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2009 р. (Т.1), 244 арк.
71. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2009 р. (Т.2), 208 арк.
72. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2009 р. (Т.3), 120 арк.

73. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2010 р. (Т.1), 245 арк.
74. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2010 р. (Т.2), 227 арк.
75. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 1-Ос., од. зб. б/№: Накази з особового складу студентів. 2010 р. (Т.3), 171 арк.
76. Архів ЛНАМ, ф. Р.-1653, оп. 2-Ос., од. зб. б/№: Особова справа Мінько О. Т.
77. ДАЛО, ф. Р.- 1341, оп. 1, од. зб. 27: Звіт про діяльність ЛДУПМ ім. І. Труша за 1950–1951 учбовий рік, 22 арк.
78. ДАЛО, ф. Р.- 1341, оп. 1, од. зб. 3: Короткий звіт про розвиток мистецтв в м. Львові за 1944–1947 рр., 6 арк.
79. ДАЛО, ф. Р.- 1653, оп. 1, од. зб. 282: Материалы (отчет, график, доклады) по распределению молодых специалистов в 1958 году, 7 арк.
80. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 23: Звіт відділу в справах мистецтв за 1953 р., 35 арк.
81. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 27: Звіт Львівського училища прикладного мистецтва за 1953/1954 учбові роки, 46 арк.
82. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 310: Звіт про роботу ЛДУПМ ім. І. Труша за 1959–1960 рр., 19 арк.
83. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 570: Звіт про роботу ЛДУПМ ім. І. Труша за 1963–1964 навчальний рік, 46 арк.
84. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 64: Доповідна записка про роботу культурно-освітніх установ Львівської області за 1954 р., 84 арк.
85. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 678: Звіт про роботу Львівського державного училища прикладного мистецтва ім. І. Труша за 1964–1965 навчальний рік, 42 арк.
86. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 80: Звіт відділу мистецтв Обласного управління культури за 1954 р., 25 арк.

87. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1099: Документы об участии студентов в различных выставках и конкурсах на лучшую творческую и теоретическую студенческую работу, 1976–1977 учебный год, 73 арк.
88. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 112: Методические разработки по преподаванию отдельных дисциплин и курсов проектирования на 1952–1953 учебный год, 15 арк.
89. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1120: Документы о сотрудничестве института с зарубежными ВУЗами (подбор специалистов, договоры, программы и другое), 1976 год, 44 арк.
90. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1147: Документы о сотрудничестве института с зарубежными ВУЗами (подбор специалистов, договоры, программы и другое), 1977 год, 26 арк.
91. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1168: Документы о распределении молодых специалистов, 1977 год, 66 арк.
92. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1182: Документы о сотрудничестве с зарубежными ВУЗами за 1978 год, 28 арк.
93. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 126: Материалы проверки творческого сотрудничества института с производством 1953 г., 7 арк.
94. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 130: Книга отзывов с выставки с выставки дипломных работ студентов института 8 августа 1953 – 11 октября 1953 гг., 9 арк.
95. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 180: Материалы, приказы, отчеты, выписки по распределению молодых специалистов за 1955 год, 6 арк.
96. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 427: Материалы по распределению молодых специалистов в 1962 году, 9 арк.
97. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 459: Материалы по распределению молодых специалистов за 1963 год, 14 арк.
98. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 523: Материалы по распределению молодых специалистов за 1965 год, 15 арк.

99. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 654: Материалы по итогам конкурса студенческих художественных ВУЗов на лучшую творческую и научную работу в честь 100-летия со дня рождения В. И. Ленина, 1968 год, 19 арк.
100. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 759: Материалы XI конференции 1970 года, 66 арк.
101. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 825: Методические разработки к курсовым заданиям по композиции и работе в материале I–V курсов отделения художественного текстиля, 1953 год, 56 арк.
102. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 103: Матеріали про участь в Республіканських змаганнях, міжнародних ярмарках, 1968 рік, 40 арк.
103. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 99: Колективний договір Глинянської фабрики художніх виробів «Перемога», 1966 рік, 24 арк.
104. ДАЛО, ф. Р.-3113, оп. 1, од. зб. 104: Документы по созданию и освоению новых видов изделий, внедрению передовых технологий, механизмов, автоматизации производства (планы, отчеты, информация), 1976 год, 46 арк.
105. ДАЛО, ф. Р.-3113, оп. 1, од. зб. 43: Книга регистраций новых видов изделий 1969–1978 гг., 74 арк.
106. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 22: Звіт про роботу училища за 1950/1951 рр., 24 арк.
107. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 30: Звіт про роботу училища за 1952/1953 рр., 58 арк.
108. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 31: Звіт про роботу училища за 1951/1952 рр., 50 арк.
109. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 40: Матеріали про стан підготовки спеціалістів в 1953 р. (довідки, звіт), 6 арк.
110. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 53: Копії наказів Міністерства культури УРСР і листування в справі проведення виробничої практики студентів та інформації про профілі відділів училища, 35 арк.

111. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 84: Звіт про роботу предметно-методичних комісій за 1957/1958 навчальний рік, 148 арк.

112. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 39: Звіти викладачів про виробничу практику студентів за 1953/1954 навчальний рік, 85 арк.

113. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 49: Звіт про роботу училища за 1953/1954 рр., 46 арк.

114. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 59: Звіт про роботу училища за 1954/1955 рр., 45 арк.

115. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 74: Звіт про роботу училища за 1955/1956 рр., 49 арк.

116. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 92: Звіт про роботу училища за 1957/1958 рр., 44 арк.

117. ДАЛО, ф. 1653, оп. 1, од. зб. 876: Справки об учебных и производственных базах института с предложением о его развитии на 1964–1970 гг., 26 арк.

118. ДАЛО, ф. Р.-1338, оп. 1, од. зб. 675: Довідка про виставку живопису, графіки, скульптури, прикладного і декоративного мистецтва, присвячену 25-річчю возз'єднання українського народу в єдиній Українській радянській державі, 1964 р., 9 арк.

119. ДАЛО, ф. Р.-1341, оп. 1, од. зб. 25: Довідка про стан роботи мистецьких установ м. Львова за 1950 р., 9 арк.

120. ДАЛО, ф. Р.-1341, оп. 1, од. зб. 28: Довідки про роботу мистецьких закладів м. Львова за 1950–1952 рр., 85 арк.

121. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1016 (1974): Отчеты руководителей о производственной практике студентов за 1974–1975 учебный год, 30 арк.

122. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 102: Отчет о работе Научного студенческого общества института за 1952–1953 учебный год, 3 арк.

123. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 104: Программы учебной и производственной практики студентов на 1952–1953 учебный год, 20 арк.

124. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1162: Планы и отчеты о работе кафедры текстиля за 1977–1978 учебный год, 56 арк.
125. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 120: Приказ Министерства легкой промышленности СССР о закреплении баз производственной практики на 1953-1957 гг. С приложением планов и заявок, 30 арк.
126. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 128: Программы производственной и учебной практики студентов на 1953–1954 учебный год, 14 арк.
127. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 1326: Отчеты о сотрудничестве института с Великотырнавским университетом Болгарии за 1982–1983 учебный год, 18 арк.
128. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 138: Отчеты о выполнении плана научно-исследовательской работы кафедр и отдельных преподавателей за 1953–1954 учебный год, 9 арк.
129. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 153: Отчет о распределении молодых специалистов выпуска 1954 года, 6 арк.
130. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 155: Программы учебной и производственной практики студентов на 1954–1955 учебный год, 10 арк.
131. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 184: Списки баз производственной практики на 1956 г., 2 арк.
132. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 205: Положение о производственной практике студентов высших учебных заведений за 1956 год, 12 арк.
133. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 240: Приказ Министерства высшего образования СССР и заявка института о закреплении баз производственной практики на 1957–1960 гг., 7 арк.
134. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 274: План проведения производственной практики студентов института в 1958–1959 учебном году, 2 арк.
135. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 308: Переписка с редакцией журнала «Зміна» о лучших дипломных работах студентов института за 1959 год, 3 арк.

136. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 310: Список профессорско-преподавательского и учебно-вспомогательного персонала (приложение к паспорту института), 1959 год, 7 арк.
137. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 356: Список баз производственной практики на 1960–1965 гг., 1 арк.
138. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 393: Программы производственной практики студентов на 1961-1962 учебный год, 11 арк.
139. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 545: План комиссии по подготовке и проведению юбилейной даты – 20 лет со дня организации института (1947–1967), 1966 год, 7 арк.
140. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 553: Научное исследование кафедры художественного текстиля на тему: «Ткацтво Закарпаття», «Уставки Космача и Верховины» и др., 1966 год, 65 арк.
141. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 554: Научное исследование Токар М. В. на тему: «Використання народних традицій в тканинах для одягу» с приложением фотографий, 1966 год, 39 арк.
142. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 555: Научное исследование Эгреши Т. Е. на тему: «Застосування елементів народного мистецтва» с приложением фотографий, 1966 год, 31 арк.
143. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 556: Научное исследование на тему: «Художнє оформлення тканинами фабричного виробництва» с приложением фотографий, 1966 год, 51 арк.
144. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 559: План и отчет межведомственного распределения молодых специалистов за 1966 год, 6 арк.
145. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 596: Обзор Арофикина Е. В. о подготовке художников по оформлению тканей и изделий из них в институте, 1967 год, 12 арк.
146. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 603: Программы и тезисы докладов юбилейной конференции, посвященной 20-летию института, 1967 год, 23 арк.

147. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 701: Тезисы докладов X научной конференции 1969 года, 48 арк.
148. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 803: Учебные програмы, разработанные преподавателями кафедры художественного текстиля 1971 года, 14 арк.
149. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 834: Учебно-методическое пособие для студентов I курса «Основы композиции орнамента», разработанное Вторушиным И. К., 1959 год, 31 арк.
150. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 843: Отзывы о выставке работ преподавателей и студентов института, посвященной «Дню художника», 12 апреля, 1960 год, 4 арк.
151. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 856: Научное исследование Арофикина Е. В. на тему: «Декоративная ткань макет и возможности ее совершенствования», 1962 год, 46 арк.
152. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 863: Рецензия на диссертацию научного сотрудника Академии строителей и архитектуры УССР Л. Е. Жоголь на тему: «Декоративные ткани в интерьере», 1963 год, 7 арк.
153. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 873: Научное исследование Ю. Ю. Гошак на тему: «Килимарство Закарпаття» с фотографиями, 1964 год, 41 арк.
154. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 874: Научное исследование В. Л. Шнайдер на тему: «Дослідження техніки ткання «нафрам» с приложением фотографий, 1964 год, 13 арк.
155. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 893: Научное исследование на тему: «Ткацтво села Рокита Волинської обл.», 1965 год, 25 арк.
156. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 894: Научное исследование на тему: «Уставки в селах Старі Кути, Верховина, Космач, Косів (Івано-Франківської обл.)», 1965 год, 20 арк.
157. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 996: Отчеты о научно-исследовательской работе кафедр художественной керамики, художественного стекла, художественного текстиля за 1973 год, 131 арк.

158. ДАЛО, ф. Р.-1653, оп. 1, од. зб. 225: Доклад старшего преподавателя Вторушина о методе преподавания композиции, 1956 г., 14 арк.
159. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 105: Плани і звіти по праці та продукції за 1967 рік, 62 арк.
160. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 51: Плани та звіти з праці та продукції за 1957 рік, 41 арк.
161. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 77: Накази по управлінню художніх промислів Укрславміськпрома, 1963 рік, 25 арк.
162. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 8: Устав кооперативной промыслово-производственной артели «Перемога», 1948 год, 10 арк.
163. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 10: Виробничий план промислової артілі на 1948 рік, 12 арк.
164. ДАЛО, ф. Р.-2219, оп. 1, од. зб. 17: Виробничий план промислової артілі на 1950 рік, 28 арк.
165. ДАЛО, ф. Р.-3113, оп. 1, од. зб. 77: Приказы Министерства местной промышленности УССР Укрхудожпрома и переписка с ним по основной деятельности фабрики, 1974, 1975 гг., 45 арк.
166. ДАЛО, ф. Р.-3113, оп. 1, од. зб. 9: Планы по производству и труду 1964-1965 гг., 162 арк.
167. ДАЛО, ф. Р.-3113, оп. 1, од. зб. 5: Выписки из протокола заседаний художественного Совета при ММП УССР по утверждению изделий художественных промыслов и сувениров, 1961, 1963 гг., 27 арк.
168. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 11: Учбові програми за 1949 р., 22 арк.
169. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 14: Статистичний звіт по кадрах, 2 арк.
170. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 71: Протоколи засідань предметно-методичних комісій. 1956 р., 32 арк.
171. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 73: Учбові програми на 1956/1957 навчальний рік, 128 арк.
172. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 82: Учбові програми за 1957 р., 104 арк.

173. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 91: Плани і звіти керівників про виробничу практику студентів, 172 арк.

174. ДАЛО, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 95: Накази Міністерства культури УРСР, довідка та листування по прийому і розподілу молодих спеціалістів та інші питання. 1959 р., 33 арк.

175. ЦДАВОДВУ України, м. Київ, ф. 4763, оп. 1.

176. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 22: Листування з дирекцією закладу для сиріт і убогих в с. Дроговиже Жидачівського повіту про виготовлення верстатів для ткацьких шкіл, 1883–1901 рр., 126 арк.

177. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 235: Листування з податковим управлінням в м. Косові про виплату платні керівникові ткацької школи в м. Товмачі і надання субсидії колишнім учням на відкриття ткацьких майстерень, 1902–1919 рр., 46 арк.

178. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 270: Листування з дирекцією ткацької школи в Глинянах по господарських питаннях, 1911–1919 рр., 31 арк.

179. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 34: Справа про діяльність ткацької школи в м. Городенці, 1883–1899 рр., 58 арк.

180. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 40: Справа про діяльність мереживної школи в м. Закопане 1887–1919 рр., 121 арк.

181. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 41: Справа про діяльність ткацької школи в с. Вілямовичі, повіт Бяла, 1886–1919 рр., 144 арк.

182. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 45: Справа про надання субсидії школі жіночого рукоділля при жіночій школі сестер Бенедиктинок в м. Перемишлі, 19 арк.

183. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 64: Справа про діяльність ткацької школи в с. Рихвальд, 1890–1919 рр., 63 арк.

184. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 67: Справа про діяльність школи гаптування в с. Маків, повіт Мисленичі, 1891–1914 рр., 125 арк.

185. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4, од. зб. 69: Справа про заснування, діяльність та ліквідацію ткацької школи в м. Горлиці, 1892–1911 рр., 56 арк.
186. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4а, од. зб. 23: Статут товариства ремісників «Гвязда» в Перемишлі, 1896 рік, 11 арк.
187. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4а, од. зб. 60: Справа про надання субсидій промислового жіночого товариства «Труд», 1912–1913, 17 арк.
188. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 101: Надання субсидії кравчині Петровській Ванді, власниці трикотажної майстерні у Львові, на придбання верстатів для трикотажного виробництва та виїзду до Німеччини для проходження практики, 13 арк.
189. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 126: Справа про надання позики Стопницьким Федору і Ігнацу на будівництво приміщення для ткацької фабрики в м. Косові, 1911–1918 рр., 44 арк.
190. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 128: Справа про надання позики Стефаник Щенесни на розширення майстерні по виготовленню килимів в м. Бучач, 1912 р., 16 арк.
191. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 176: Справа про надання субсидії на розширення ткацької майстерні в м. Ярославі Павульському Володиславу, 27 арк.
192. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 190: Надання позики Гротт Ванді на розширення виробництва по виготовленню килимів в м. Кракові, 1913–1917 рр., 35 арк.
193. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 192: Надання позики Рамзі Єві на розширення виробництва по виготовленню килимів у м. Кракові, 1913–1917 рр., 92 арк.
194. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 221: Справа про діяльність курсів по виготовленню килимів в м. Пивнична, 1914 рік, 47 арк.

195. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 23: Справа про надання субсидії власнику кравецької майстерні Цвинаровичу Каролю у Львові на купівлю сукна в Англії 1911–1914 рр., 17 арк.
196. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 239: Справа про надання Кременюку Дмитру на розширення ткацької майстерні в м. Косові, 1914–1918 рр., 10 арк.
197. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 291: Справа про діяльність курсів по виробництву мережива в м. Бобова, 1916–1920 рр., 76 арк.
198. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 340: Справа про діяльність курсів трикотажного виробництва в Кракові, 1916–1917 рр., 29 арк.
199. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 47: Справа про діяльність «Товариства ткачів» в м. Дембовець, 1911–1916 рр., 113 арк.
200. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 50: Справа про діяльність «Курсів ткацького виробництва» в м. Бережани, 1912–1913 рр., 58 арк.
201. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 525: Справа про відкриття курсів художньої вишивки Войнар Людвики в м. Кракові, 1917–1918 рр., 13 арк.
202. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 76: Справа про надання субсидії «Комітету виставки домашнього промислу» в Коломиї, 7 арк.
203. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 81: Справа про надання субсидії «Рукодільному товариству» у Львові, 51 арк.
204. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 14: Списки учнів ткацької школи в м. Бережанах, 1912–1913 рр., 6 арк.
205. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 3: Справа про надання субсидії власнику ткацької майстерні в Косові Кабину Миколаю на придбання інвентаря. 1911–1920 рр., 21 арк.
206. ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 126: Справа про реорганізацію текстильних шкіл Галичини, 1909 рік, 4 арк.
207. ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 14: Статут жіночої школи рукоділля у Перемишлі, 1886 рік, 9 арк.

208. ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 194: Регламент для викладачів кошикарства і ткацтва у промислових школах Галичини, 1912 рік, 8 арк.
209. ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 200: Учбові плани відділу прикладного мистецтва промислової школи у м. Львові, 1912 рік, 17 арк.
210. ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 295: Організаційний статут школи ткачів в м. Кросно, 1918 рік, 37 арк.
211. ЦДІАЛ України, ф. 579, оп. 1, од. зб. 1: План діяльності товариства «Патронат народного і кустарного промислу» на 1928–1930 рр.
212. ЦДІАЛ України, ф. Р.-784, оп. 1, од. зб. 87: Учбові плани на 1958 р., 9 арк.
213. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 1, од. зб. 18: Інструкція про устрій і круг діяльності Крайового комітету у Львові, 1890 р., 15 арк.
214. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 1а, од. зб. 18: Инструкция об устройстве и круге деятельности Краевого комитета, 15 арк.
215. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 4а, од. зб. 15: Звіт ткацької школи в с. Корчин Сокальського повіту про свою діяльність за 1887 рік, 3 арк.
216. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9, од. зб. 8: Звіт про діяльність товариства жінок «Помоц пшемислова» в м. Львові за 1912–1914 рр., 19 арк.
217. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 1: Звіт завідуючої краєвої школи художньої вишивки в с. Макові про поїздку в Швейцарію в 1911 р., 1911–1915 рр., 12 арк.
218. ЦДІАЛ України, ф. 165, оп. 9а, од. зб. 15: Звіти про діяльність «Товариства жінок» в Кракові за 1913 р., 8 арк.
219. ЦДІАЛ України, ф. 178, оп. 4, од. зб. 3917: Звіти про організацію та діяльність вищої жіночої школи в Кракові з прикладенням статуту за період від 1904 до 1907 р., 34 арк.

Опубліковані джерела

220. Вистава домашнього промислу та жіночих робіт. *Нова хата*. Львів, 1926. Ч.12.

221. Виставка українського мистецтва і промислу в Ню-Йорку. *Нова хата*. Львів, 1927. Ч. 9. С. 3.

222. Всі українські діти до української школи! *Нова хата*. Львів, 1927. Ч. 7–8. С. 8.

223. Софія Бурак. Каталог. 2019 / уклад. Т. Печенюк.

224. Вікторія Дубовик. Розпис по шовку. Каталог. 2012. 95 с.

225. Гнатюк В. Кушнірство в Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1899. Ч. 1. С.68-77.

226. Гнатюк В. Ткацтво у східній Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1900. Ч.III. С.12-22.

227. Діло. 1890. Ч. 10 і 20.

228. Діло. 1890. Ч. 46.

229. Діло. 1894. Ч. 157.

230. Діло. 1894. Ч. 61.

231. Дьомін М. Національні художні традиції у творчості династії художників-монументалістів Литовченків (до 95-річчя від дня народження Івана Литовченка). *Світогляд*. 2016, № 5 (61). С. 54-64.

232. Жиліна М. П., Зальоток О. В. Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 38 с.

233. Ігор Боднар. Графіка, малярство: Альбом / упоряд. І. В. Голод. Львів : ПТФВ «Афіша», 2001. 80 с.

234. II Українська ярмарка в Станіславові. *Нова хата*. Львів. 1926. Ч.11. С. 18.

235. Загальні збори львівських жіночих кооператив. *Нова хата*. Львів. 1927. Ч.4. С. 18.

236. Зубрицький М. Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1908. Ч. 10. С. 69-76.

237. Зубрицький М. Взірці крою і ноші у Бойків, таблиці I-XXXII. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1908. Ч. 10. С. 77-104.

238. IV виставка діячів українського мистецтва. *Нова хата*. Львів. 1927. Ч.1. С. 5.

239. Кафедра художнього текстилю. 70 років. Каталог. Львів : ЛНАМ. 2016. 38 с.
240. Кафедра художнього текстилю: Альбом / автори і упоряд. Кусько Г. Д., Печенюк Т. Г. Львів : ЛНАМ, 1996. 20 с.
241. Кот М. П. Вишивка Дрогобиччини. Традиції і сучасність. Альбом. Львів: Ін-т народознав. НАН України, 1999. 105 с.
242. Голубець М. Український килим. Друга вистава. Львів: Друк. НТШ ім. Т. Шевченка, 1936. XVI, 16 с.
243. Дипломні роботи студентів ЛДІПДМ. Випуск 1990 року: Альбом. Львів : Атлас, 1990.
244. Нова хата. Львів. 1925. Ч.1–12.
245. Нова хата. Львів. 1926. Ч.1–12.
246. Нова хата. Львів. 1927. Ч.1–12.
247. Нова хата. Львів. 1928. Ч.1–12.
248. Нова хата. Львів. 1929. Ч.1–12.
249. Марта Токар. Акварель, художній текстиль: Каталог. Львів : [б. вид.], [б. р.]. 74 с.
250. Матеріали до українсько-руської етнології : [в 22 т.] / НТШ у Львові, Етногр. коміс. ; за ред. Хв. Вовка. Львів : З друк. НТШ, 1899 - 1929.
251. Матеріяли до історії Галицько-руського шкільництва XVIII і XIX вв. / За ред. Стефана Томашівського. Збірки Ів. Свєнціцького, Ю. Кміта, Ст. Томашівського й Ів. Кревецького. Львів, 1909.
252. Маринович А. Фахове шкільництво. Перемишль : Друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, 1938. 27 с.
253. Орнамент української вибійки (альбом) / укладач В. А. Дзугаєв. Київ : вид-во Академії архітектури УРСР, 1950. 100 с.
254. Перша українська жіноча фахова школа середнього типу. *Нова хата*. 1929. Ч. 7. С. 6–7.
255. Свєнціцький І. Виставка українських килимів в Національному Музеї. *Нова хата*. Львів. 1928. Ч. 4. С. 1–3.

256. Свйонтек І. В. Гуцульські вишивки Карпат. Мистецтво геометричного орнаменту та колориту. Альбом 1. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2011. 320 с.

257. Калита ХІІ. Народна побутова вишивка (кінець XVIII - початок XXI сторіччя). Дніпропетровщина (фотоальбом) / Департамент освіти і науки Дніпропетр. облдержадмін. (та ін. / упоряд.: О. М. Хоменко та ін. - Дніпро : Ліра, 2016. 126 с.

258. Пещанський В. П. Давні килими України. Альбом. Львів: Діло, 1925. 75 с.

259. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Путівник. Львів – Київ, 2001. 387 с.

260. Хамула М. Глиняни – місто моїх килимів. Нью-Йорк: літературно-мовна редакція Леоніда Полтави, 1969. 139 с.

261. Шульга З. М. Шовкова косиця №2. ЛАМ : НДС. 2001. 44 с.

262. Участь жінок в артистичному промислі Відня. *Нова хата*. Львів. 1927. Ч.3. С. 7.

263. Сергій Бабков. Каталог / упоряд. Кусько Г. Д. Львів : Грамота, 2003. 56 с.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

264. Андрейків Х. В. Розвиток промислів та ремесел на Бойківщині в кінці XIX - 30-х рр. XX ст. : дис. ... канд. іст. наук. / Прикарпатський національний ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2016. 249 с.

265. Андріяшко В. Гобелен київських художників 1950-1970-х років. *Студії мистецтвознавчі*. 2010. № 4. С. 129-140.

266. Андріяшко В. Д. З історії розвитку текстилю Київщини. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2015. Вип. 27. С. 179-190.

267. Андріяшко В. Д. Характерні ознаки Київської школи художнього текстилю на різних етапах її розвитку (1920-1990-ті рр.). *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2006. Вип. 3. С. 199-210.

268. Андріяшко В. Д. Київська школа художнього текстилю XX століття (Джерела. Розвиток. Перспективи) : дис. ... канд. мистецтвознав. / Львівська національна академія мистецтв. Львів, 2007. 333 с.

269. Андріяшко В. Декоративно-прикладне мистецтво в навчальних закладах та майстернях Київщини першої половини XX століття. Молодь і ринок. 2017. № 6. С. 60-66.

270. Арофикин Е. В. Взаимосвязь ткани с предметами убранства интерьера. Методические указания к выполнению задания по спецкомпозиции для студентов II курса отделения художественного текстиля. Львов : ЛГИПДИ, 1989. 28 с.

271. Бабков С. А. Національні підвалини монументальної творчості Івана Литовченка: пошук паралелей Іван Литовченко – Михайло Бойчук. *Вісник ЛАМ*. 1999. Спецвипуск. С. 90–94.

272. Бавструк Н. Ф. Курс ткацких переплетений. Москва : Искусство, 1951. 337 с.

273. Батіг М. Наші магістралі (1941-1944). *Карби*. Додаток до журналу «Образотворче мистецтво». 2002. № 1. С. 24—31.

274. Боднар И. Я. Основы композиции: Методические указания для студентов I курса «Художественный текстиль». Львов : ЛГИПДМ, 1989. 20 с.

275. Боднар И. Я. Текстильная пластика. Методические указания по теме «Объемно-пространственная композиция в художественном текстиле» для студентов I курса специальности 2227. Львов : ЛГИПДИ, 1981. С. 3–8.

276. Боднар І. Я. «Уставки» Космача та Верховини. *VII наукова конференція ЛДІПДМ* : тези доп., 1965. Львів, 1966. С.14–15.

277. Боднар І. Я. Деякі особливості народного ткацтва Волині. *VIII наукова конференція ЛДІПДМ* : тези доп., 1966. Львів, 1967. С. 57–59.

278. Боднар І. Я. Народні тканини в інтер'єрі Львівщини. *X наукова конференція ЛДІПДМ* : тези доп., 1968. Львів, Вид-во Львівського ун-ту 1969. С.92–94.

279. Боднар І. Я. Орнаментика карпатських вишивок. *Народна творчість та етнографія* : збірник матеріалів. 1969. Львів, ч. 2. С. 55–58.

280. Боднар І. Я., Кусько Г. Д. Площинні композиції. Тези лекцій та завдання з курсу «Основи композиції» для студентів І курсу художнього текстилю. Львів : ЛДІПДМ. 1991. 16 с.

281. Боднар О., Кирчів Г. Перша в Україні художньо-промислова школа. *Вісник ЛАМ*. 1994. Вип. 5. С. 37–43.

282. Бойчук Б. В. Народне декоративне мистецтво покуття XIX - XX століття (Історія. Типологія. Художні особливості) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Львів, 2000. 17 с.

283. Бондаренко Г. Українська етнокультура в контексті глобалізаційних викликів. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2014. 226 с.

284. Босий О. Г. Знакові функції виробів ткацтва у звичаєво-обрядовій культурі українців : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2000. 18 с.

285. Бурак С. Я. Комп'ютерне проектування у програмах Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Методичні вказівки для студентів 1-4 курсів відділення художнього текстилю. Львів : ЛНАМ, 2014. 94 с.

286. Варивончик А. В. Традиційна народна вишивка як складова українського одягу (XX ст.) : дис. ... канд. мистецтвознав. Київ, 2011. 179 с.

287. Васіна З. Український літопис вбрання. Том ІІ. Частина 2. Київ : Мистецтво, 2006. 407 с.

288. Вах І. С. Територіальні особливості розвитку й поширення народних художніх промислів Галицької Гуцульщини : автореф. дис. ... канд. геогр. наук. Чернівці, 2010. 20 с.

289. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. Прага : Укр. громад. вид. фонд, 1928 (Друк. «Легіографія»). 354 с.

290. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології». Київ : Мистецтво, 1995. 385 с.

291. Волинська О. С. Ткацька освіта в Галичині (кінець XIX - початок XX ст.) *Вісник ХДАДМ*. 2002. № 6. С. 24–28.

292. Волянюк Н. М. Народна вишивка Тернопільщини XX століття (історіографія, типологія, художні особливості) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2015. 26 с.

293. Волянюк Н. М. Народна вишивка Тернопільщини XX століття (історіографія, типологія, художні особливості). Тернопіль : Астон, 2015. 242 с.

294. Галичина. *Енциклопедія українознавства* : Словникова частина : в 11 т. / Наукове товариство ім. Т. Шевченка ; гол. ред. В. Кубійович. Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя. Львів, Київ : Глобус, 1955–2003. Т. 1. С. 343–351.

295. Галичина: етнічна історія: тематичний збірник статей. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 216 с.

296. Глембоцька Г. 1876-1938. Історія закладу на тлі розвитку художньої освіти у Львові (сер. XIX. – 1938 р.). *Галицька брама.* Найдавнішій мистецькій школі Львова виповнюється 120 років. Коледж ім. І. Труша. Львів, 1996. №20. С. 3–5.

297. Глушко М. Етнографічне районування української Галичини (за матеріалами наукових досліджень XIX – початку XXI ст.). *Галичина: етнічна історія*. Львів, 2008. С. 37–38.

298. Голубець Г. Професійне декоративно-ужиткове мистецтво в музейних колекціях Львова. 1950–1990-і рр. Львів : Колір ПРО, 2015. 239 с.

299. Голубець О. Мистецтво XX ст.: український шлях. Львів : Колір ПРО, 2012. 200 с.

300. Голубець О. Між свободою і тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої пол. XX ст. ЛАМ. Львів : Академічний експрес, 2001. 175 с.

301. Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. Київ : Мистецтво, 1966. 80 с.

302. Гуцульська вишивка з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття / Д. Пожоджук, Я. Ткачук, О. Никорак, Р. Захарчук-Чугай, К. Сусак. Родовід, 2020. 200 с.

303. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / П. Арсенич, М. Базак, З. Болтарович та ін. Київ : Наукова думка, 1987. 470 с.

304. Декоративне мистецтво України IX-XXI століть: стильові трансформації, художні інтерпретації, загальноєвропейський контекст / голов. ред. Г. Скрипник. НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 652 с.

305. Декоративне мистецтво України крізь віки : монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 876 с.

306. Дем'янчук А. Визначний дослідник українського мистецтва: світлій пам'яті Якима Запаска. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Вип. 38. 2018. С. 26-37.

307. Дубовик В. С., Стеблій Г. Ф. Ткацьке переплетення сучасних тканин у завданнях з роботи в матеріалі. Навчальний посібник для студентів ОКР «Бакалавр». Львів : ЛНАМ, 2014. 120 с.

308. Дутка В. В. Килим північної Буковини XX ст. Традиції та новаторство : автореф. дис. ... мистецтвознав. Львів, 2007. 18 с.

309. Дутка Р. М. Українські вибійчані тканини : дис. … канд. мистецтвознав. Львів : 1995. 186 с.

310. Дяків О. В. Художні особливості декоративного мистецтва Західного Поділля XIX - XX ст. (Історія, типологія, стилістичні відміни) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2007. 18 с.

311. Етнографічні групи українців Карпат. Бойки / НАН України, Ін-т народознавства; за наук. ред. і уклад. С. Павлюка; редкол.: Я. Тарас, М. Сополига, У. Мовна та ін. Харків : Фоліо, 2020. 574 с.

312. Етнографічні групи українців Карпат. Гуцули / НАН України, Ін-т народознавства; за наук. ред. і уклад. С. Павлюка; редкол.: Я. Тарас, М. Сополига, У. Мовна та ін. Харків : Фоліо, 2020. 379 с.

313. Етнографічні групи українців Карпат. Лемки / НАН України, Ін-т народознавства; за наук. ред. і уклад. С. Павлюка; редкол.: Я. Тарас, М. Сополига, У. Мовна та ін. Харків : Фоліо, 2020. 363 с.
314. Етнографія України: Навч. Посібник / за ред. С. А. Макарчука. Вид. 2-ге, перероб. і. доп. Львів : Світ, 2004. 520 с.
315. Жилина М. П. Сувенирный платок: Методические указания для студентов II курса кафедры художественного текстиля. Львов : ЛГИПДИ, 1989. 40 с.
316. Жилина М. П., Семак З. М. Рабочая программа и методические указания по проектно-технологической практике для студентов III к. специальности «Оформление текстильных изделий способом печати». Львов : ЛГИПДИ, 1896. С. 10–15.
317. Жоголь Л. Художні промислові тканини. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 287–309.
318. Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. Київ : Наук. думка, 1985. 114 с.
319. Жук А. К. Український радянський килим. Київ : Наук. думка, 1973. 169 с.
320. Жук А. К. Українські народні килими. Київ : Наук. думка, 1966. 151 с.
321. Закон України «Про освіту» : 1991. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР).* 1991. №34. Ст. 451.
322. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» : 1998. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. №32. Ст. 215.
323. Закон УРСР «Про перетворення Управління в справах мистецтв на Комітет в справах мистецтв Української РСР» : прийнятий 30 серп. 1946 р. 1 с.
324. Запаско Я. П. Українське народне килимарство. Київ, 1973. 113 с.
325. Захарчук-Чугай Р. В. Народна вишивка Західної України XIX - XX ст.: (проблеми традицій) : дис. ... д-ра мистецтвознав. Львів, 1995. 397 с.

326. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. Київ : Наукова думка, 1988. 190 с.
327. Земпер Ґ. Практическая эстетика. Москва : Искусство, 1970. 320 с.
328. Іван Франко у творенні української національної ідентичності: зб. 45 наук. праць / голов. ред. О. О. Рафальський, П. М. Чернега. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.; К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2016. 400 с.
329. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ ст., антологія : у 2 ч. / упоряд. Р. М. Яців. ЛНАМ, інститут народознавства НАН України. Львів: [Б. вид.], 2012. Ч.1. 232 с.
330. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ ст., антологія [у 2-х ч.] / упорядник Р. М. Яців. Львів: [Б. вид.], 2012. Ч.2. 832 с.
331. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XIX століття. Т. 3. Київ : видавництво ІМФЕ, 2009. 344 с.
332. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. 546 с.
333. Історія декоративного мистецтва України. Народне мистецтво та художні промисли ХХ століття. Т. 4. Київ : видавництво ІМФЕ, 2011. 363.
334. Кара-Васильєва Т. В. Історія української вишивки = History of Ukrainian Embroidery : книга-альбом. Київ : Мистецтво, 2008. 464 с.
335. Кара-Васильєва Т. В. Літургійне шитво України XVII–XVIII ст. Львів. Монастир монахів Студійського Уставу : Свічадо, 1996. 230 с.
336. Кара-Васильєва Т. В. Літургійне шитво України XVII-XVIII ст. (іконографія, типологія, стилістика) : дис. ... д-ра мистецтвознав. Київ, 1993. 365 с.
337. Кара-Васильєва Т. В. Літургійне шитво України XVII–XVIII ст. (іконографія, типологія, стилістика) : дис. ... д-ра мистецтвознав. Київ, 1993. 365 с.
338. Кара-Васильєва Т. В. Українська вишивка. Київ : Либідь, 2002. 160 с.

339. Кара-Васильєва Т. В. Шедеври церковного шитва України (XII-XX століття) Київ : Інформаційно-видавничий центр Української Православної Церкви, 2000. 95 с.

340. Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України XX століття. У пошуках «великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.

341. Карло Звіриинський – спогади, статті, малярство / уклад. Печенюк Т. Г., Чабан Х. К. Львів : Малті-М, 2002. 80 с.

342. Кирчів Р. Історико-етнографічні райони України та етнографічні групи українського народу. *Етнографія України*: навч. посібник. 2-е вид. Львів, 2004. С. 134.

343. Когут Г. В. Українські «панські» килими XVII-XVIII ст. (Історія та стилістика) : автореф. дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2003. 20 с.

344. Козакевич О. Акції. *Вісник ЛНАМ*. 2012. Вип. 23. Життя Академії: хроніка подій. С. 260–262.

345. Козакевич О. Р. Ліга промислової допомоги: передумови створення та початки діяльності (структура, статути). *Народознавчі зошити*. 2016. № 5 (131). С. 1119–1132.

346. Козакевич О. Р. Львів – осередок трикотажного виробництва (кінець XIX – перша третина XX ст.). *Народознавчі зошити*. 2012. № 6 (108). С. 1054–1069.

347. Козакевич О. Р. Мистецтво в'язання в Західній Україні кін. XIX – І третини XX ст. (історія, типологія, художні особливості, осередки): дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2006. 180 с.

348. Козакевич О. Р. Осередки фахової освіти в Східній Галичині кін. XIX – першої третини XX ст.: в'язання. *Народознавчі зошити*. 2009. № 3–4. С. 374–382.

349. Козакевич О. Р. Художнє в'язання. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 105–117.

350. Кольбенгаєр Е. Взори вишиванок домашнього промислу на Буковині. *Східна екзекутива Союзу українок в Канаді*. 1974. 102 с.

351. Косміна О. Ю. Традиційне вбрання українців. К. : Балтія-Друк, 2008. Т. 1 : Лісостеп; Степ. 2008. 160 с.

352. Коцан В. В. Традиційний народний одяг як прояв ідентичності етнографічних груп українців Закарпаття (XIX - першої половини XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Львів, 2013. 20 с.

353. Кравченко Я. О. Інтер'єр та художнє оздоблення української хати: Навчальний посібник. Львів : ЛНАМ, 2006. 48 с.

354. Кравченко Я. О. Українське мистецтво XX ст. Михайло Бойчук та його школа: навчально-методичний посібник. Львів : ЛНАМ, 2-е вид., 2013. 90 с.

355. Крип'якевич І. П., Дорошенко Д. І., Пастернак Я. І. Велика історія України. Львів : Вінніпег, 1948. 968 с.

356. Кубійович В. М. Етнічні групи південно-західної України Галичини на 1.01.1939. Мюнхен : LOGOS, 1983. 215 с.

357. Кульчицька А. Я. Орнамент трипільської культури і українська вишивка XX ст. Львів, 1995. 72 с.

358. Кульчицька О. Л. Народний одяг західних областей України (зі збірки Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького). Львів : Апріорі, 2018. 310 с.

359. Кусько Г. Д. Гобелен. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 227–247.

360. Кусько Г. Д. Захисти дипломних робіт кафедри художнього текстилю ОКР «Магістр» та «Бакалавр» 2009. *Мистецький ужинок*. Львів : ЛНАМ. 2011. №2. С.26–29.

361. Кусько Г. Д. Кафедра художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв: становлення, розвиток, потенціал. *Вісник ЛНАМ*. 2006. Вип. 17. С. 25–40.

362. Кусько Г. Д. Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища. *Мистецькі студії*. 1993. № 2-3. С. 41–46.

363. Кусько Г. Д. Новітній текстиль (1990-і рр.). *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 309–313.

364. Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. *Альбом «Художній текстиль. Львівська школа»* / уклад. Печенюк Т. Г. Л. : Поллі, 1998. С. 78–81.

365. Кусько Г. Д. Становление и развитие украинского советского гобелена (опыт историко-теоретического освещения проблемы) : автореф. дис. … канд. искусств. Москва, 1987. 21 с.

366. Кусько Г. Д. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи. *Студії мистецтвознавчі*. Київ : ІМФЕ. 2009. Ч. 1 (25). С. 113–117.

367. Кушнір В. Українське музейництво Галичини і придніпрянська Україна (кін. XIX – поч. XX ст.). *Народознавчі зошити*. 2006. №5–6. 665 с.

368. Левадний О. «Джерело духовності», «Коло» як дві складові мистецького проекту «Арт-текстиль». *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 31. С. 322-336.

369. Луковська О. І. Арттекстиль України у контексті європейських експериментальних тенденцій другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Київ, 2018. 250 с.

370. Луковська О. І. Відділ художнього текстилю Львівського коледжу декоративного та ужиткового мистецтва ім. І. Труша. Художня освіта і творчі проблеми. *Вісник ХДАДМ*. 2004. №7. С. 42–51.

371. Луковська О. І. Діяльність кафедри художнього текстилю ЛНАМ : традиції і новаційні пошуки. *Вісник ХДАДМ*. 2006. №12. С. 94–101.

372. Луковська О. І. Творча та педагогічна діяльність Василя Цьоня. *Народознавчі зошити*. 2006. № 1–2. С. 164–166.

373. Луковська О. І. Художнє ткацтво Львова другої половини XX ст. (художні особливості, традиції, новації) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2007. 161 с.

374. Луковська О. Орнаментальне ткацтво. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 247–255.

375. Макарчук С. Історико-етнографічні райони України. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 352 с.

376. Матейко К. І. Український народний одяг : етнографічний словник. НАН України, Інститут народознавства. Київ : Наук. думка, 1996. 195 с.

377. Минько О. Т. Комплексное оформление декоративными тканями общественного интерьера: Методические указания для студентов IV курса отделения художественного текстиля. Львов : ЛГИПДИ, 1987. 32 с.

378. Мистецтво текстилю. Методи творення.3 / уклад. Шульга З. М. Львів–Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 48 с.

379. Мистецька освіта в культуротворчому процесі України XX – XXI ст. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Р. Шмагало, Г. Покотило, П. Ляшкевич, І. Гнатишин, Т. Бей. Львів : ЛНАМ, Тернопіль : Мандрівець, 2013. 292 с.

380. Мінько О. Т., Печенюк Т. Г. Цілі та завдання магістерської роботи за спеціальністю «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво (художній текстиль)»: Методичні рекомендації з курсу спецдисципліни за напрямом магістерської роботи для студентів ОКР «Магістр» художнього текстилю ЛАМ. Львів : ЛАМ, 2003. 16 с.

381. Никорак О. І. Українська народна тканина XIX – XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. Львів : НАН України; Інститут народознавства, 2004. 584 с.

382. Новицька М. О. Українська народна вибійка, 1946.

383. Новицька М.О. Вишивання і гаптування. *Історія українського мистецтва*. Т. 3. Київ, 1968.

384. Нога О. П., Яців Р. М. Мистецькі товариства, об’єднання, угруповання, спілки Львова. 1860–1998. Матеріали до довідника. Львів : Українські технології, 1998. 128 с.

385. Павлюк С. П. Енциклопедичний словник понять і термінів з етнології. Львів: 2-ге вид., перероб. і доп. Інститут народознавства НАНУ, 2020. 448 с.

386. Павлюк С., Чмелик Р. Скарби музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України: Альбом. Львів : 2005. 228 с.

387. Перепадя В. В. Методические указания к выполнению комплексных дипломных проектов по специальностям 2222 «Декоративно-прикладное искусство» (Художественная керамика и стекло), 2227 «Художественное оформление и моделирование изделий текстильной и легкой промышленности» (Моделирование костюма, Художественное оформление текстильных изделий способом ткачества), 2229 «Интерьер и оборудование» (Проектирование интерьеров, Проектирование мебели). Львов : ЛГИПДМ, 1985. С. 4–11.

388. Печенюк Т. Г. «Рефлексії» Вікторії Дубовик і Софії Бурак. *Мистецький ужинок*. 2011. №2. С. 76–77.

389. Печенюк Т. Г. Захист дипломних робіт студентів кафедри художнього текстилю ОКР «Бакалавр» та «Магістр» 2008 р. *Мистецький ужинок*. 2009. №1. С. 8–9, 32–33.

390. Печенюк Т. Г. Колаж в текстилі: від техніки до операційного мислення. *Вісник ЛАМ*. 2008. Вип. 19. С. 80–87.

391. Печенюк Т. Г. Кольорознавство : підручник для вищих навчальних закладів (Гриф МОНУ). Київ : «Грані-Т», 2009. 198 с.

392. Печенюк Т. Г. Методичні вказівки «Батік в громадському інтер’єрі (До питання формування інтер’єрного батіка в Україні» для студентів IV курсу відділення художнього текстилю (спеціальність – друк і художній розпис). Львів : ЛАМ, 1997. 22 с.

393. Печенюк Т. Г. Покрівці, воздухи, пелени. Методичні вказівки з теми «Сакральні тканини християнського храму» для студентів V к. відділення художнього текстилю. Львів : ЛАМ, 1996. 23 с.

394. Печенюк Т. Г. Розпис на тканині. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст*. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 79–91.

395. Печенюк Т. Г. Розпис на тканині. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 265–277.

396. Печенюк Т. Г. Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. XX ст.) : дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 1996. 168 с.

397. Печенюк Т. Г. Сакральні тканини християнського храму: нові аспекти методики фахової школи. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів : Поллі, 1998. С. 70–73.

398. Печенюк Т. Г. Сучасні тенденції розпису на тканині. *Альбом «Художній текстиль. Львівська школа»*. Львів : Поллі, 1998. С. 74–77.

399. Печенюк Т. Г. Феномен сучасного українського образотворчого батіку. *Вісник ЛАМ*. Львів, 1994. Вип. 5. С. 44–50.

400. Печенюк Т. Г. Філософія душі чи ремесло: значення світоглядної позиції учителя у структурі національної мистецької школи. *Вісник ЛАМ*. Львів : Українські технології. 1999. Спецвипуск «Мистецька школа напередодні ІІІ-го тисячоліття». С. 37–44.

401. Печенюк Т. Г., Семчишин О. І. До питання розвитку текстилю Галичини першої половини XX століття. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів : Поллі, 1998. С. 12–17.

402. Печенюк Т. Г., Чегусова З. А. Новітній текстиль (2000-і рр.). *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 313–325.

403. Печенюк Т. Г., Чегусова З. А. Розписний текстиль у громадському інтер'єрі. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 277–287.

404. Пилип Р. І. Художня вишивка українців Закарпаття XIX - першої половини XX ст. (типологія за призначенням, художніми та локальними особливостями) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2011. 16 с.

405. Плідна співпраця.2 / уклад. Шульга З. М. Львів-Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 96 с.

406. Покусінська Л. В., Покусінський О. М. Борщівська народна сорочка: матеріали, крій, техніки шиття. *Колекція борщівського краєзнавчого музею*. Київ : Новий друк, 2012. 368 с.

407. Пономар Л. Г. Народний одяг Західноукраїнського Полісся кінця XIX - початку XX століття (Комплексне дослідження реалій та термінів за матеріалами картографування) : дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2000. 326 с.

408. Поспелова-Гатцук М. А. Методика женских рукоделий. Руководство для преподавания рукоделий в профессиональных школах, гимназиях, городских и сельских школах. СПб.: тип. Мин-ва внутренних дел, 1909, 2-е изд. 605 с.

409. Постанова «Про структуру центрального апарату Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР та створення в його системі виробничих об'єднань» від 20 травня 1987 р. №188, Київ. 3 с.

410. Постанова «Про схему управління Міністерства вищої і середньої освіти УРСР» від 6 серпня 1988 р. №224, Київ. 3 с.

411. Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення мережі вищих навчальних закладів» від 20 квітня 1994 р. №244, Київ. 2 с.

412. Постанова Ради Міністрів Української СРСР «Про організацію і структуру управління загальною середньою і професійно-технічною освітою в Українській РСР» від 22 липня 1988 р. №194, Київ. 5 с.

413. Причепій Є. Вишивка Східного Поділля = Embroidery of Eastern Podillia : структура орнаменту та спроба інтерпретації образів : за матеріалами

однієї етнографічної збірки / Є. Причепій, Т. Причепій. Київ: Родовід, 2007. – 111 с.

414. Пропам'ятна книга гімназії сестер Василіянок у Львові. Частина 3. Львів: Основа, 1995. 272 с.

415. Радянське мистецтво 1917 – 1941 років. Історія українського мистецтва : в 6 т. / редкол.: В. І. Касіян, В. А. Афанасьєв, Я. П. Затенацький [та ін.]. Київ : Жовтень, 1966–1970. Т. 5. 1967. 479 с.

416. Рейнке М. М. Об организации выставок работ ремесленных учеников и об учреждении учебных мастерских. *2й съезд русских деятелей по техническому и профессиональному образованию*, 14 секция. Спб : Технич. Образ, 1895. №8. 15 с.

417. Рескин Дж. Лекции об искусстве. Москва : Б.С.Г.–Пресс. 2006. 319 с.

418. Розенталь Р., Рацка Х. История прикладного искусства нового времени. М.: Искусство, 1971. 249 с.

419. Руда О. В. Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках ХХ століття: реалізація та рецепції / Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів : 2019. 802 с.

420. Рукотворна тканина. Традиції та сучасність.1 / уклад. Шульга З. М. Львів-Сургут : Компанія Ґердан, 2005. 259 с.

421. Селівачов М. Р. Декоративно-прикладне мистецтво України в радянському мистецтвознавстві. Київ : Наук. Думка, 1981. 137 с.

422. Семак З. М. Основні напрями розвитку асортименту барвників для текстильної промисловості. *Вісник ЛАМ*, 1992. С. 90–95.

423. Семак З. М., Семак Б. Б. Фарбування текстильних матеріалів рослинними барвниками : навчальний посібник. Львів : Світ, 2005. 386 с.

424. Семчишин О. І. Штрих до творчого портрету О. Кульчицької. *Народознавчі зошити*, 2001. №1. 49 с.

425. Семчук Л. Я. Вишивка в народному одязі Українських Карпат XX століття (художні особливості) : дис. ... канд. мистецтвознав. Івано-Франківськ, 2008. 185 с.
426. Сенів І. В. Творчість Олени Львівни Кульчицької. Київ : Вид-во Академії наук Української РСР, 1961. 179 с.
427. Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наук. Думка, 1979. 156 с.
428. Соколюк Л. Д. Бойчукизм и проблема стиля в украинском искусстве первой трети XX века. Киев, 1993.
429. Стельмах Б. М. Плекаючи традицію. *Галицька брама*. Найдавнішій мистецькій школі Львова виповнюється 120 років. Коледж ім. І. Труша. Львів. 1996. №20. С. 2.
430. Стельмащук Г. Г. Національне в творах львівських митців сучасного художнього текстилю. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів: Поллі, 1998. С. 30–35.
431. Стельмащук Г. Г. Українські народні головні убори. Львів : Апріорі, 2013. 276 с.
432. Студницька М. Р., Студницький Р. О. Церкви Галичини кін. XIX – І трет. XX ст.: художній образ храму. Львів : ЛНАМ, 2016. 252 с.
433. Сулим Б. Феномен крайової виставки в Галичині 1894 року: історичний огляд. Львів : Поллі, 2007. 208 с.
434. Сусак В. І. Дар Ярослави Музики. *Галицька брама*. Львівській картинній галереї – 90. Львів. 1997. №2(26). С. 13.
435. Сучасне українське декоративне мистецтво: збереження національної своєрідності в умовах глобалізації : монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 240 с.
436. Тарнавський Р. Б. Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910-1947) / відп. ред. М. Глушко. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 236 с.

437. Тарнавський Р. Б. Народознавство у Львівському університеті наприкінці XIX – в першій половині XX ст.: контексти, дискурси, наукові зв'язки : дис. ... д-ра іст. наук. Львів, 2020. 550 с.
438. Тарнавський Р. Б. Степан Макарчук і тяглість традиції етнологічних студій у Львівському університеті. *Вісник Львівського університету*. Серія історична. Львів : 2015. Випуск 51. С. 82–95.
439. Теслюк І. С. Українська промислова вибійка другої половини XX - початку XXI століття: культурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Івано-Франківськ, 2010. 18 с.
440. Тканко О. Д. Львівська школа моделювання костюма: традиції, здобутки, проблеми. *Вісник ХДАДМ*. 2007. №8. С. 127–132.
441. Тканко О. Д. Мистецтво костюму в Україні кінця XX – початку XXI століття: тенденції, школи, національна специфіка : автореф. дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2009. 19 с.
442. Тканко О. Д. Національна тематика у творчості випускників львівської школи моделювання костюму. *Вісник ХДАДМ*. 2009. №11. С. 147–153.
443. Токар М. В. Кафедра художнього текстилю: її становлення і розвиток. *Художній текстиль. Львівська школа.* Львів : Поллі, 1998. С.18–23.
444. Трофимлюк В. Зигмунд Горголевський. *Галицька брама*. Найдавнішій мистецькій школі Львова виповнюється 120 років. Коледж ім. І. Труша. Львів, 1996. №20. С. 6–7.
445. Указ Президента України від 25.02.1992 р. № 100.
446. Указ Президента України від 25.02.1999 р. № 216/99.
447. Українська художня культура в умовах інформаційного успільства: монографія / НАН України, ІМФЕ ім.М.Т.Рильського. Київ, 2019. 476 с.
448. Українське народне мистецтво. Вбрання / під заг. ред. К. Г. Гуслистого. Київ: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. 321 с.
449. Українське народознавство / за ред. С. П. Павлюка. – 2-е вид. Київ : Знання, 2004. С. 50–78.

450. Українське народознавство: Навч. посібник / за ред. С. П. Павлюка. Львів : Фенікс, 1994. 608 с.

451. Федорчук О. С. Традиція бісерного оздоблення народної ноші українців (на матеріалах західних областей України). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2021. 320 с.

452. Федорчук О. С. Українські народні прикраси з бісеру / Інститут народознавства НАН України. Львів : Свічадо, 2007. 120 с.

453. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину. Зібрання творів : у 50-ти т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 36. С. 68–99.

454. Франко І. Я. Галицьке краєзнавство. Твори у 50-ти томах. Київ, 1986. Т. 46. Кн. 2. С. 117.

455. Харковина Є. Г. Мистецтво килимарства Полтавщини XVIII – початку XXI століть в художній культурі України: дис. … канд. мистецтвознав. Київ, Івано-Франківськ, 2021. 487 с.

456. Художній текстиль. Львівська школа / уклад. Т. Г. Печенюк. Львів: Поллі, 1998. 160 с.

457. Цимбала Л. І. Золототкацтво Галичини XVIII – першої третини XX ст. (Історія, типологія, художньо-стильові особливості) : автореф. дис. … канд. мистецтвознав. Львів, 2003. 19 с.

458. Цимбалюк О. К. «Труд» – жіноча кравецька школа. Львів : [б. вид.], 1998. 56 с.

459. Цуркан К. С. 70 років кафедрі художнього текстилю ЛНАМ (основні етапи розвитку). *Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої 70-й річниці Львівської національної академії мистецтв та 140-й річниці з часу заснування професійної мистецької освіти у Львові*, 16–17 листоп. 2016. Львів, 2016. С. 43.

460. Цуркан К. С. Викладачі кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ). *Вісник ХДАДМ*. 2015. №7. С. 72–81.

461. Цуркан К. С. Впровадження дисципліни «Комп'ютерне проектування» в навчальний процес кафедри художнього текстилю ЛНАМ. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сучасної науки»*, 5-6 груд. 2014. Львів, 2014. С. 124–126.

462. Цуркан К. С. Кафедра художнього текстилю ЛНАМ: творча динаміка навчального процесу. *Українська наука: проблеми сьогодення та перспективи розвитку* : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 лип. 2015. Київ, 2015. С. 18–21.

463. Цуркан К. С. Львівське жакардове ткацтво: досвід ЛНАМ та Львівської ткацької фабрики. *Рукотвір.* Львів : ЛНАМ. 2013–2014. Вип. 3. С. 154–162.

464. Цуркан К. С. Машинний друк на тканині у курсовому та дипломному проектуванні кафедри художнього текстилю ЛНАМ. *Мистецький процес у новій культурно-цивілізаційній реальності: сталі цінності та подолання стереотипів* : матеріали науково-теоретичної конференції професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів ЛНАМ, 23 трав. 2017. Львів, 2017. С.106–109.

465. Цуркан К. С. Методика Розалії Шалленфельд. Її виникнення та застосування в навчальному процесі у жіночих фахових школах Галичини кін. XIX – поч. XX ст. *Народознавчі зошити*. 2016. Ч. 6 (132). С. 1404–1412.

466. Цуркан К. С. Педагогічна й творча діяльність випускників кафедри художнього текстилю ЛНАМ у КІПДМ ЛНАМ, ВКПМ ім. В. Шкрібляка, Придністровському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка та ЛДКДУМ ім. І. Труша. *Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах євроінтеграції* : *матеріали Міжнародної науково-методичної конференції*, 15-16 жовт. 2015. Харків, 2015. С. 139–141.

467. Цуркан К. С. Роль музейно-виставкової діяльності у розвитку мистецької освіти в галузі художнього текстилю у Західній Україні. *Аркадія ОНПУ України*. 2013. № 4–05/7. С. 36–38.

468. Цуркан К. С. Становлення та розвиток кафедри художнього текстилю ЛНАМ у 1946-1960-х рр. *Вісник ХДАДМ*. 2015. №5. С. 84–91.

469. Цуркан К. С. Структура, організація й осередки мистецької освіти у галузі текстилю в Галичині останньої третини XIX – початку XX ст. *Народознавчі зошити*. 2016. Ч. 1 (127). С. 153–170.

470. Цуркан К. С. Творчо-методичні пріоритети кафедри художнього текстилю ЛНАМ у 1970—1980-х рр. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті, ХДАДМ*. 2015. №3. С.106–111.

471. Цуркан К. С. Художній текстиль України у спеціальній літературі як предмет наукового пошуку. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки РДГУ*. 2014. Вип. 20. Т. 1. С. 196–200.

472. Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України другої половини XX – початку XXI століть: еволюція, трансформації, персоналії: дис. … канд. мистецтвознав. Київ, 2021. 397 с.

473. Чегусова З., Печенюк Т. Художній текстиль як складова національно-культурного простору (про Першу та Другу всеукраїнські трієнале художнього текстилю). *Студії мистецтвознавчі*. Київ : ІМФЕ НАН України, 2009. № 1(25). С. 79-99.

474. Чугай Р. В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини / АН УРСР, Музей етнографії та худож. промислу АН УРСР. Київ: Наук. думка, 1979. 141 с.

475. Шеремета М. М. Відділ художнього ткацтва. *Карби*. Додаток до журналу «Образотворче мистецтво». Львівському державному коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша 125. Львів, 2002. №1. С. 62–63.

476. Школа мистецьких традицій. *Матеріали наукової конференції, присвяченої 135-річчю від часу заснування Львівського державного*

коледжу декоративного і прикладного мистецтва ім. І. Труша. Львів, 2011. 143 с.

477. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX - середини XX століття: структурування, методологія, художні позиції : автореф. дис ... д-ра мистецтвознав. Львів : [Б.в.], 2005. 44 с.
478. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття. Структурування, методологія, художні позиції. Львів : Українські технології, 2005. 528 с.
479. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта як субдисципліна мистецтвознавства. *Вісник ЛНАМ*. Вип. 15. Львів, 2004. С. 58–69.
480. Шмагало Р. Т. Народні традиції килимарства Галичини і художньо-промислова освіта кінця XIX – початку XX ст. *Діалог культур: Україна у світовому контексті. Філософія освіти:* Зб.наук. праць. Львів: Світ, 1999. Вип.4. С.181–189.
481. Шмагало Р. Т. Словник митців-педагогів України та з України у світі (1850-1950-і рр.). Львів: Українські технології, 2002. 144 с.
482. Шульга З. М. Національний фактор в системі Львівської школи художнього текстилю: середовище формування. *Вісник ЛАМ*. Спецвипуск «Мистецька школа напередодні ІІІ-го тисячоліття». Львів: «Українські технології». 1999. С. 133–141.
483. Шульга З. М. Ткацький осередок у Глинянах. *Художній текстиль. Львівська школа*. Львів: Поллі, 1998. С. 24–29.
484. Щибря В. В. Народний одяг Середньої Наддніпрянщини кінця XIX - початку XXI століття: локальні особливості, розвиток : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2017. 19 с.
485. Юрчишин Ю. Б. Традиції народного вбрання у творчості сучасних дизайнерів одягу (історико-культурні передумови та мистецькі інтерпретації) : дис. … канд. мистецтвознав. Київ : 2021. 487 с.

486. Ямборко О. Я. Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960 - 1990-х рр.: автореф. дис... канд. мистецтвознав. Львів, 2008. 15 с.

487. Ямборко О. Я. Орнаментальний килим. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 45–55.

488. Ямборко О. Я. Тематичний килим. *Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст*. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 55–67.

489. Яців Р. М. Краса й естетика мистецьких переживань Сергія Бабкова. *Сергій Бабков: Каталог*. Львів : Грамота, 2003. С. 2–21.

490. Яців Р. М. Марта Токар. *Марта Токар. Акварель, художній текстиль: Каталог*. Львів : [б. вид.], [б. р.]. С. 8–13.

491. Яців Р. М. Українське мистецтво XX ст. Ідеї, явища, персоналії. Львів. 2006. 350 с.

492. Alegata do Sprawozdań Stenograficznych z Trzeciej Sesyi Piątego Peryodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z roku 1885/6. Sejm Krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Kadencja V, sesja III, al. 103.

493. Dillmont T. Gutenberg's Encyclopedia of Needlework. 1st English edition pub. 1886. cf. Pataky. 594 s.

494. Franko I. Kilimy podolskie. *Kurjer lwowski*. 1892. №91 (31.03). C.2-3; №92 (01.04). C.2-4; №93 (02.04).

495. Gericke L. Schöne K. Das Phänomen Farbe. Berlin. 1973. 189 s.

496. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Naar het Hoogduirsch van Rosalie Schallenfeld, door H. A. Krooneman, Hoofdonderwijzeres. Schiedam, van Dijk & Comp. 1871.

497. Homolacs K. Kolorystyka malarska. Warszawa : Arkady. 1960. 76 s.

498. Homolacs K. Nauka zdobnictwa. 12 s.

499. Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Krakow. 1924. 258 s.
500. Homolacs K. Podstatowe zaszady bydowy ornamentu plaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Lwow, Warszawa. 1920. 278 s.
501. Homolacs K. Studium formy barwy i światła. Dydaktyka obrazowania natury. Kraków. 1929. 216 s.
502. Homolacz K. Podręcznik do introlagatorskiego zdobnictwa stemlowego z uwzgldnienieum technik swobodnych jak: haft, ścienne malarstwo patronowe i t.p. Kraków. 1927. 84 s.
503. Itten J. Kunst der Farbe. Subjektives Erleben und objektives Erkennen als Wege zur Kunst. Studienausgabe. Ravensburg, Otto Maier, 1970.
504. Kryciński W. Rysunki odręcznę zdobnicze i malarstwo dekoracyine. Lwow – Warszawa – Krakow. 1926.
505. Kvellestad R.V. Flid, nytte og kvalitet – danningsideal ved Den Kvinnelege Industriskole frå 1875 til 1960. FORMakademisk. Vol. 6. Nr. 3. 2013. Art. 2. S. 1–20.
506. Merunowicz T. Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi. Lwów. 1887.
507. Michałowska-Barłóg M. T. Kilimy polskie od XVIII do XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu. Poznań: Moi : Łuczak, 2008. 170 s.
508. Przewodnik przemysłowy. Premysł. 1890. S.6.
509. Rzeczy piękne (przemysł, rzemiosło, sztuka). Organ Muzeum przemysłowego im. D-ra A. Baranieckiego w Krakowie. Numer 9–12. Rocznik V, 1925. 81 s.
510. Rzeczy piękne (przemysł, rzemiosło, sztuka). Organ Muzeum przemysłowego im. D-ra A. Baranieckiego w Krakowie. Numer 6–8. Rocznik V, 1925. 80 s.
511. Rzeczy piękne. Organ Muzeum przemysłowego w Krakowie. Rocznik VI. Numer 3. 48 s.
512. Rzeczy piękne. Organ Muzeum przemysłowego w Krakowie. Rocznik VI. Numer 4. 64 s.
513. Schallenfeld R. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken een noodzakelijk leervak voor de openbare school. Schiedam, van Dijk & Comp., 1871.

514. Szypenbejl-Tracz M. Karol Homolacs – pojęcie formy organicznej w estetyce (dekoracji). *Zeszyty naukowe towarzystwa doktorantów UJ Nauki humanistyczne*. nr 19 (4/2017). S. 49–61.
515. Tkanina polska / K. Bułhakowa i in., pod red. K. Piwockiego. Warszawa : Arkady, 1959. 335 s.
516. Ukrainian arts / comp. O. Dmytriw ; ed. A. Mitz. New York: Ukrainian youth's league of North America, 1952. 212 p.
517. Witkiewicz S. I. Szkice estetyczne. Kraków : druk w. L. Anczyca i spółki, 1922. 135 s.
518. Wspominajanc nauczyciela (oparte na wspomjenieniach Karla Zwirynskiego o Romanie Sielskim). *Zeszyty Naukowy Wudzialu Malarstwa* : матеріали наукової конференції з нагоди 185-ліття діяльності Краківської АМ ім. Я. Матейка 12.12.2003-15.12.2003 «Wobec przyslosci». Польща, Краків. 2004.
519. Wykladowca Lwowskiej Akademii Sztyk Pieknych Karlo Zwirynski i jego szkola «duchowa». *Zeszyty Naukowy Wudzialu Malarstwa* : матеріали наукової конференції з нагоди 185-ліття діяльності Краківської АМ ім. Я. Матейка 12.12.2003-15.12.2003 «Wobec przyslosci». Польща, Краків. 2004.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

520. Adobe Illustrator. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Adobe_Illustrator (дата звернення 12.10.2017).
521. Adobe Photoshop. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Adobe_Photoshop (дата звернення 12.10.2017).
522. Antoni Buszek. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Antoni_Buszek / (дата звернення 01.03.2018).
523. Antoni Buszek's Art of Decoration. URL: http://culture.pl/en/gallery/antoni-buszeks-art-of-decoration-image-gallery/ (дата звернення 01.03.2018).
524. Helena Bukowska. URL: http://culture.pl/en/artist/helena-bukowska/ (дата звернення 01.03.2018).
525. Helena Bukowska-Szlekys. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Helena_Bukowska-Szlekys / (дата звернення 01.03.2018).
526. Wojciech Jastrzębowski (artysta). URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Jastrzębowski_(artysta) / (дата звернення 01.03.2018).
527. Z kart historii polskiego designu: Warsztaty Krakowskie. URL: http://zsah.blox.pl/2011/03/z-kart-historii-polskiego-designu-Warsztaty.html / (дата звернення 01.03.2018).
528. Zabytki przemysłu i techniki. URL: http://www.visitbielsko.pl/zabytki-przemyslu-i-techniki/ (дата звернення: 10.10.2017).
529. Відкриття III Всеукраїнської трієнале художнього текстилю. URL: https://artukraine.com.ua/ukr/n/otkrytie-iii-vseukrainskoy-triennale-hudozhestvennogo-tekstilya/#.YPxgVI4zaM9 (дата звернення: 27.07.2021).
530. Галичина. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Галичина (дата звернення: 10.10.2017).

531. Ганущак Микола Юрійович. URL: http://hutsul.museum/collection/explore/masters/337/424/ (дата звернення: 10.10.2017).
532. Гартен М. Живий текстиль, або Руками рухати! URL: http://postup.brama.com/usual.php?what=20966 (дата звернення: 27.07.2021).
533. Герасимович Ганна Юліанівна URL: http://hutsul.museum/collection/explore/masters/337/440/ (дата звернення: 10.10.2017).
534. Дитяча школа народних мистецтв (Львів). URL: http://dshnm.at.ua (дата звернення 12.10.2017).
535. Діяльність спілки «Гуцульське мистецтво» у Косові у 20-30 роки XX століття. URL: http://kosivart.if.ua/2009/04/08/1120/ (дата звернення: 10.10.2017).
536. Загальна крайова виставка 1894 року в місті Львові. URL: http://www.lvivcenter.org/uk/umd/posts/post/?ci_themeid=41 (дата звернення 09.03.2018).
537. Запаско Я. П. Гобелен. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=25077 (дата звернення: 27.07.2020).
538. Запаско Яким Прохорович (1923-2007). URL: http://www.logos.biz.ua/proj/lnam/online/lnam--16.pdf (дата звернення: 27.07.2020).
539. Крайова рільничо-промислова виставка. URL: http://www.lvivcenter.org/uk/uid/picture/?pictureid=1364 (дата звернення 09.03.2018).
540. Львівська національна академія мистецтв. URL: https://lnam.edu.ua (дата звернення 12.10.2017).
541. Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Львівський_державний_коледж_декоративно

го_і_ужиткового_мистецтва_імені_Івана_Труша (дата звернення 07.07.2020).

542. Льонокомбінат ТОВ «Т-Стиль». URL: http://www.rv-tstyle.com.ua (дата звернення 19.05.2018).
543. Михайло Куриленко. URL: http://kosiv.org/kosivschina/1033-myhajlo-kurylenko.html (дата звернення: 10.10.2017).
544. Національний музей у Львові. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_музей_у_Львові (дата звернення: 10.10.2017).
545. Никорак О. І. Батик. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=40735 (дата звернення 01.03.2018).
546. Постанова КАБМІНУ від 20 квітня 1994 р. №244 «Про вдосконалення мережі вищих навчальних закладів». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/244-94-п (дата звернення 12.10.2017).
547. Стельмащук Г. Г. Дяченко-Забашта Наталія Миколаївна / Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19832 (дата звернення 12.10.2017).
548. Сус І. Архів українського етнографа Савини Сидорович у фондах відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. URL: http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Z/Z2016/JRN/PDF/22.pdf (дата звернення: 27.07.2021).
549. Турко Х. В. Унікальні плахтові тканини Жиліної Маргарити Павлівни в системі ансамблю українського сценічного костюму. URL: http://intkonf.org/turko-hv-unikalni-plahtovi-tkanini-zhilinoyi-margariti-pavlivni-v-sistemi-ansamblyu-ukrayinskogo-stsenichnogo-kostyumu/ (дата звернення 12.10.2017).
550. Указ президента України «Про надання Львівській академії мистецтв статусу національної» від 21.08.2004. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959/2004 (дата звернення 12.10.2017).

551. Факультет історії і теорії мистецтва ЛНАМ. С. 116. URL: http://www.logos.biz.ua/proj/lnam/online/lnam--110-129.pdf (дата звернення: 27.07.2021).
552. Федько Володимир Петрович. URL: http://academia.gov.ua/sites/Fedko/Fedko.htm (дата звернення 11.10.2018).
553. Яким Прохорович Запаско (28.08.1923 - 01.11.2007). URL: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1808 (дата звернення: 27.07.2020).